

ENVER ERCAN

1958 yılında İstanbul'da doğdu. 1985 yılından itibaren dergi ve kitap yayıncılığı alanında çalışmaya başladı. Halen Varlık dergisinin yayın yönetmenliğini ve İnkılap Kitabevi'nin editörlüğünü sürdürüyor. Hazırladığı derleme ve antolojilerin yanı sıra yayınlanmış üç şiir kitabı var. Eksik Yaşam (1977), Sürçüyor Zaman (1988) ve Geçtiği Her Şeyi Öpüyor Zaman (1996).

İDİL ÖNEMLİ

1977 yılında Kilis'te doğdu. Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Öyküleri Hayalet Gemi, Adam Öykü ve Varlık dergilerinde yayınlandı. 1998'den beri kitap ve dergi yayıncılığı alanında çalışıyor. 2000 yılında Enver Ercan'la birlikte Everest Yayınları'ndan çıkan Kadınların Aklından Geçenler ve Erkeklerin Aklından Geçenler derlemeleri ile Yaşamın Aklından Geçen Öyküler adlı iki ciltlik antolojiyi yayına hazırladı.

GERGİN RUHLAR ANTOLOJİSİ

Psikolojik Öyküler

Hazırlayanlar:

Enver Ercan - İdil Önemli

Hoş Kitaplar 6

Gergin Ruhlar Antolojisi

Yayına hazırlayanlar: Enver Ercan - İdil Önemli

Kapak tasarım: Mithat Çınar

© 2001; bu derlemenin Türkçe yayın hakları Everest Yayınları'na aittir.

Birinci Basım: Aralık 2001 İkinci Basım: Haziran 2003

ISBN: 975 - 297 - 006 - 0 Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık

EVEREST YAYINLARI

Çatalçeşme Sokak No: 52/2 Cağaloğlu/İSTANBUL

Tel: 0 212 513 34 20-21 Fax: 0 212 512 33 76

e-posta: everest@alfakitap.com

Genel Dağıtım: Alfa, Tel: 0 212 511 53 03 Fax: 0 212 519 33 00

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İçindekiler

SUNU

GEVEZE YÜREK / Edgar Allan Poe

SEN KİMSİN? / Giovanni Papini

DÜŞMAN / Anna Kavan

EN HASTA GERÇEKÜSTÜCÜ BENİM / Anais Nin

AKIL BUNU GEREKTİRİR / Necib Mahfuz

GLEND'A ÖYLE TUTKUNUZ Kİ / Julio Cortázar

ON İKİYE BİR VAR / Haldun Taner

EL / Patricia Highsmith

BİR DELİ DEĞİLİN DEFTERLERİ / Feyyaz Kayacan

TIGRELA / Lygia Fagundes Telles

BENİM ANLATIŞIM / Truman Capote

KATİLLER VE DELİLER ARASINDA / Ingeborg Bachmann

NEREDEN DE ANDIM ŞİMDİ... / Bilge Karasu

PENCERE / Sevim Burak

TANRI / Leyla Erbil

YÜRÜME / Tahsin Yücel

MASA, MASADIR / Peter Bichsel

KEDİBALI / Tomris Uyar

DÜŞLER VE ŞEYLER / İnci Aral

MOGADON PALAS / Nazlı Eray

DARYERLERİN KARANLIĞI / Feyza Hepçilingirler

KANATLAR, KAFES.. / Hulki Aktunç

MELEK'TEN SONRA / İbrahim Yıldırım

BİBİ HALDAR'IN TEDAVİSİ / Jhumpa Lahiri

DEVİNİMLER / Şebnem İşigüzel
YAZARLAR

SUNU

Yine birlikte hazırladığımız Kadınların Aklından Geçen Öyküler ile Erkeklerin Aklından Geçen Öyküler adlı seçkilerde, iki cinsin birbirleri hakkında neler düşündüklerine, daha da önemlisi akıllarındaki şeyleri hayata nasıl geçirdiklerine, Türk ve dünya edebiyatının önde gelen yazarlarının öykülerini tanık göstermiştik. Okurlar, sağ olsunlar, her iki seçkimizi de ilgiyle karşıladılar. Bunun üzerine biz de bu ilgiye -biraz da hınzırca- teşekkür etmek için bir seçki daha hazırlamaya karar verdik.

Bu defa, psikolojik boyutu daha bir öne çıkan, gerilimi hayli yüksek öyküler sunuyoruz size. Ruhsal çözümlerden sinir krizlerine, paranoyalardan deliliğin sınırlarına, tatlı kaçıklardan kafayı tam bozmuşlara uzanan, kimi zaman o ince sınırları da aşan öyküler bunlar; daha doğrusu, yine edebiyatın önde gelen kalemlerince sırlanmış tam 25 ayna... Kendinize iyi bakın!..
Enver Ercan - İdil Önemli

GERGİN RUHLAR ANTOLOJİSİ

GEVEZE YÜREK

Edgar Allan Poe

Doğru! -sinirliydim- çok, pek çok, korkunç derecede sinirliydim, hâlâ da öyleyim; ama deli olduğumu nereden çıkarıyorsunuz? Hastalık, duyularımı keskinleştirmişti; yıkmış, yok etmiş değildi onları, körleştirmiş de değildi. Hepsinden çok da işitme duyum güçlenmişti. Cennetteki, yeryüzündeki her şeyi duyuyordum. Cehennemdekilerin de birçoğunu duyuyordum. Nasıl, öyleyse nasıl deli dersiniz bana? Dinleyin, dinleyin de görün bakın, bütün olan biteni size ne kadar serinkanlı ve ne kadar akıllı başında olarak anlatacağım.

Bu düşünce beynime ilk nasıl girdi? Onu söyleyemeyeceğim; ama bir kere girdikten sonra, gece gündüz bir türlü peşimi bırakmadı. Elde etmek istediğim bir şey yoktu. Karşı konmaz bir hırs yoktu içimde. İhtiyar adamı seviyordum. Bana hiçbir zaman haksızlık etmemişti. Hiçbir zaman kırmamıştı beni. Parasında gözüm yoktu. Öyle sanıyorum ki tek neden gözüydü! Evet, oydu neden! Gözlerinden biri akbaba gözüne benziyordu; soluk mavi bir göz, üstü dumanlı, perde inmiş gibi. Ne zaman bana dönse, kanım buz gibi olurdu; böylece, üstüne koya koya - uzun bir gelişme sonunda- kararımı verdim, ihtiyar adamın canını alacak, kendimi o gözden bütün bütün kurtaracaktım. İşte sorun bu. Siz beni deli sanıyorsunuz. Deliler hiçbir şey bilmez. Bir de beni görmeliydiniz o zaman. İşimi nasıl akıllıca yürüttüğümü, nasıl sakınarak -ileriye görerek-, nasıl gizliden gizliye çalıştığımı görmeliydiniz! İhtiyar adama hiçbir zaman, onu öldürmeden önce bütün bir hafta davrandığım kadar iyi davranmamışımdır. Her gece, gece yarısına doğru, kapısının tokmağını çeviriyor, kapıyı açıyordum - ah, o kadar yavaş açıyordum ki! Sonra, başımın geçeceği kadar aralanınca, karanlık bir fener uzatıyordum içeri. İyice kısılmış, kapatılmış, öyle ki hiç ışık sızılmıyordu, sonra da başımı sokuyordum aralıktan. Ah, onu nasıl kurnazca içeri soktuğumu görseydiniz, gülerdiniz! Yavaşça kıpırdatıyordum; çok, çok yavaşça, ihtiyar adamın uykusunu bozmamak için elimden geleni yapıyordum. Yatağında yatan adamı görebilmek için başımın bütününü aralıktan içeri sokmam tam bir saatimi alıyordu. Ya! -bir deli bu kadar akıllı olabilir mi? Sonra başım iyice odaya girince, sakına sakına feneri azıcık aralıyordum -ah, öyle sakınıyordum, öyle sakınıyordum ki (çünkü gıcırdardı fenerin menteşeleri)- o akbaba gözünün üzerine ince, bir tek ışık çizgisi düşürecek kadar aralıyordum. Yedi uzun gece yaptım bunu -her gece tam

gece yarısında- ama hep kapalı buluyordum gözü; bu yüzden de işe girişemiyordum; çünkü ihtiyar adam değildi beni kızdıran, onun o kötü gözü kanıma dokunuyordu. Her sabah, gün ışıyınca, hiç çekinmeden odasına gidiyor, hiç korkmadan konuşuyordum onunla; içten gelen bir sesle adını söylüyor, geceyi nasıl geçirmiş olduğunu soruyordum. Görüyorsunuz, her gece, saat tam on ikide, gidip uyurken kendisine baktığımdan kuşkulanması için, doğrusu, pek derin, pek yaman bir ihtiyar olması gerekti.

Sekizinci gece kapıyı açarken her zamankinden daha dikkatliydim. Bir saatin yelkovanı bile benim ellerimden daha hızlı hareket ederdi. O geceye gelene kadar kendi gücümü -aklımı- hiç böyle, bütün genişliğiyle hissetmemiştim. Üstün gelmek, yenmek duygusu yok denecek kadar azdı bende. Düşündüm; ben orada öyle, yavaş yavaş kapıyı açıyordum, o ise benim bu gizli işlerimin ya da niyetlerimin düşünüyebileceğini görmüyordu. Bayağı güldürdü beni bu düşünce, kıkırdadım; galiba o da duydu çıkardığım sesi; sanki bir şeyden korkmuş gibi, yatakta birden kıpırdanıp kalktı. Şimdi, siz sanırsınız ki ben bunun üzerine geri çekildim; yok, hayır. Katran gibi karaydı odası, kalın bir karanlık içindeydi (çünkü hırsız korkusuyla pancurlar sıkı sıkıya sürgülenmişti), bunu bildiğim için kapının aralığını göremeyeceğini de biliyordum, böylece kapıyı hiç ara vermeden aynı yavaşlıkla itmeye devam ettim.

Kafamı içeri sokmuştum, feneri açmak üzereydim ki başparmağım teneke mandalın üstünde kayıverdi ve ihtiyar adam yatağında sıçrayarak bağırdı: "Kim var orada?"

Tam bir sessizlik içinde durdum, hiçbir şey söylemedim. Bütün bir saat boyunca tek bir adalemi bile kıpırdatmadan durdum, bu arada onun da yattığını duymadım. Yatağında oturmuş dinliyordu -tıpkı benim yaptığım gibi; geceler geçer, ben böyle durup duvardaki ölüm gözcülerini dinlerdim. O sırada hafif bir inilti duydum; biliyordum, öldürücü bir korkunun iniltisiydi bu. Bir acının, ya da bir üzüntünün iniltisi değildi -ah, hayır!-, bu hafif, boşuk ses büyük bir korkunun ağırlığı altında ezilen bir insanın ta içinden yükselen sestir. Bu sesi iyi tanırımdım. Bazı geceler, tam gece yarılarında, bütün dünya uykuya dalmışken içimden doğru yükselir, korkunç yankısıyla beni zaten şaşkına çevirmiş olan korkuları daha da derinleştirirdi. Gerçekten iyi tanırımdım bu sesi. İhtiyar adamın neler duyduğunu biliyordum, acıyordum ona, bir yandan da için için gülüyordum. Yatakta döndüğü zaman işittiği o ilk hafif sesteki uyanık olduğunu da biliyordum. O zamandan beri korkusu durmadan artmıştı. Korkacak bir şey yok diye geçiştirmeye çalışıyordu, ama yapamıyordu. Kendi kendine şöyle diyordu: "Bacada uğuldayan rüzgârdan başka bir şey değil - sadece bir fare, odada geziniyor olmalı," ya da "Çekirge bu, bir cıvıldaşıp sustu." Evet, böyle düşüncelerle içini yatıştırmaya, biraz olsun rahatlamaya çalışıyordu; ama hepsinin boşuna olduğunu görüyordu. Hepsini boşunaydı; çünkü ölüm, ona yaklaşmak için önünde kara gölgesiyle ağır ağır ilerlemiş, kurbanının üstüne çökmüştü. Bu göze görünmez, ele gelmez gölgenin üzüntü veren etkisi altında, odada benim başımın varlığını hissediyordu; görmese de, işitmese de hissediyordu.

Uzun zaman sabırla bekledim, gene de yattığını duymadım, sonra feneri açmaya, azıcık, bir parçacık aralamaya karar verdim. Böylece açtım onu -öyle belirsiz, yavaşça yaptım ki bu işi, aklınız almaz-, açtım, açtım, sonunda donuk, tek bir ışık, örümcek ipliği gibi bir ışık, süzülüp akbaba gözünün tam üstüne vurdu. Açıldı göz; kocaman, koskocaman açılmıştı. Ona bakar bakmaz çılgına döndüm. Büsbütün ayrı görüyordum onu; soluk bir mavi, üstünü saran duman, iliklerime işleyen soğukluğu yaratan korkunç perde; ihtiyar adamın yüzünde başka hiçbir şey göremiyordum; sanki bir içgüdünün etkisiyle ışığı tam o noktanın üzerine tutmuştum.

Delilik sandığınız şeyin sadece duyuların fazla keskinleşmesi olduğunu söylememiş miydim ben size? Şimdi dinleyin, kulaklarıma hafif, derin, hızlı bir ses geldi, bir saati pamuklara sarsanız nasıl duyulur tıkırtısı, işte öyle bir ses. Bu sesi de iyice tanıyordum. İhtiyar adamın yüreğinin atışıydı. Kızgınlığımı artırdı, davul sesinin erlere cesaret vermesi gibi. Gene de kendimi tutup sessizce durdum. Nefes bile almıyordum. Feneri öylece hareketsiz tutuyordum. Gözün üstündeki ışığı elimden geldiği kadar kıpırdatmamaya çalışıyordum. Bu arada yüreğin yıkıcı tıkırtısı artmaktaydı. Her an biraz daha hızlanıyor, hızlanıyor, biraz daha yükseliyor, yükseliyordu. İhtiyar adamın korkusu son aşamasına varmış olmalıydı! Gittikçe yükseliyordu, diyorum, her an

biraz daha yükseliyordu! İyice anlıyor musunuz ne demek istediğimi? Sinirli olduğumu söylemiştim size: öyleyimdir ben. Gecenin o ölü saatinde, o eski evin korkunç sessizliği içinde, böyle tuhaf bir ses beni heyecanlandırırverdi, ucunu kaçırdığım bir korkuya kapıldım. Gene de birkaç dakika kendimi tutup sesimi çıkarmadım. Ama tıkırtı gittikçe yükseliyor, yükseliyordu. Yüreği çatlayacak neredeyse, diye düşündüm. Derken yeni bir kuruntu sardı beni; ya bu sesi komşulardan biri duyarsa! İhtiyar adamın saati gelmişti! Avazım çıktığı kadar bağırarak feneri açtım, odaya daldım. Bir tek çığlık attı; sadece bir tek.'Göz açıp kapayana kadar onu yere yıktım, ağır yatağı çektim üzerine. İşin bu kadarını bitirince sevinçle gülümsedim. Ama dakikalarca yürek boşuk sesler çıkararak çarpmaya devam etti. Neyse ki bu beni pek korkutmuyordu; duvarın öte yanından işitilmezdi. Sonunda o da kesildi. İhtiyar adam ölmüştü. Yatağı çekip cesedi gözden geçirdim. Evet, taş gibiydi, taş kesilmişti. Elimi yüreğinin üstüne koyup dakikalarca orada tuttum. Atışı duyulmuyordu. Gözü artık rahatımı kaçırmayacaktı. Benim deli olduğuma hâlâ inanıyorsanız, size cesedi saklamak için yaptığım akıllıca işleri anlatayım, bu inancı bırakırsınız o zaman. Gece ilerliyordu, çabuk çabuk ama sessizce çalışıyordum. Her şeyden önce cesedi parçaladım. Baş, kolları, bacakları kesip ayırdım.

Sonra odanın döşemesinden üç tahtayı söktüm, hepsini oraya doldurdum. Sonra tahtaları o kadar akıllıca, o kadar ustaca yerleştirdim ki, insan gözünün -onun o korkunç gözü bile olsa- bir yanlışlık bulması olanaksızdı. Yıkanacak hiçbir şey yoktu; herhangi bir leke, ya da bir kan lekesi yoktu. Çok dikkat etmiştim buna. Hepsini bir tenekenin içine akıtmıştım -ha! ha!

İşimi bitirdiğimde saat dört olmuştu, gene de gece yarısı gibi karanlıktı. Çan dördü çalarken sokak kapısı vuruldu. Kapıyı açmaya tam bir iç huzuruyla indim, ne diye korkacaktım artık? Üç adam girdi içeri, son derece incelik göstererek konuştular, polis olduklarını söylediler. Gece komşulardan biri bir çığlık duymuştu; karışık bir iş olmasın diye kuşkulananmış, polis karakoluna haberiletmişti; onlar da (memurlar) oralarda araştırma yapsınlar diye gönderilmişlerdi.

Gülümsedim, ne diye korkacaktım? Bayları içeriye buyur ettim. Çığlık, dedim, benimdi, korkulu düş gördüm de. İhtiyar adamın nereye gittiğini bilmediğimi söyledim, kayıplara karışmıştı. Konuklarıma evi baştan başa dolaştırdım. Arayın, dedim, iyice arayın. Yol gösterdim onlara, sonunda onun odasına girdik. Adamın paralarını, değerli eşyalarını gösterdim, hepsi yerli yerindeydi, hiçbirine dokunulmamıştı. Yarattığım güvenin coşkunu içinde, odaya sandalyeler getirdim, orada oturup dinlenmelerini önerdim, kendim de, bu eksiksiz zaferin verdiği aşırı bir korkusuzlukla, sandalyemi kurbanımın cesedini sakladığım yere, tam o noktaya koyup oturdum.

Memurlar bana inanmışlardı. Tavrım kuşkularını geçiştirmişti. Karşılarında tam bir rahatlık içindeydim. Oturdular, sorularına candan cevaplar yetiştirdim, bol bol gevezelik ettiler. Ama, çok geçmeden, sararıp solmaya başladığımı hissettim, gitseler diye bakıyordum. Başım ağrıyordu, kulaklarımda bir cınlama vardı: ama onlar hâlâ oturuyor, hâlâ gevezelik ediyorlardı. Cınlama gittikçe artıyordu: devam ediyor, gittikçe artıyordu: bu duygudan kurtulmak için daha doludizgin konuşmaya başladım: ama o gene devam ediyordu, iyice belirliyor, kesinleşiyordu: sonunda, bir de baktım ki, ses kulaklarımda değil.

Şüphesiz rengim sapsarı olmuştu; ama daha çok konuşuyordum, durup dinlenmeden konuşuyordum, sesimi de yükseltmişim. Gene de o ses artmaktaydı -ne yapabilirdim? Bu hafif, derin, hızlı bir sestti; bir saati pamuklara sarsanız nasıl duyulur tıkırtısı? İşte tıpkı öyle bir ses. Zor nefes alıyordum -gene de memurlar duymuyordu onu. Daha çabuk, daha yüksek konuşuyordum; ama o ses gittikçe artıyordu. Ayağa kalkıp ipe sapa gelmez şeyler üzerine düşüncelerimi söylemeye, tartışmaya başladım, yüksek perdeden konuşuyor, aşırı hareketler yapıyordum, ama o ses durmadan artıyordu. Neden gitmiyorlardı? Sanki adamların düşüncelerine, sözlerine kızmış gibi, ayaklarımı güm güm yere vurarak odada bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladım; ama o ses durmadan artıyordu. Ah Tanrım! Ne yapabilirdim? Öfkelen dim, köpürdüm, abuk sabuk, çılgınca konuştum, yeminler ettim, sövdüm! Gidip üstüne oturmuş olduğum sandalyeyi sarstım, tahtaların üstünde, oraya buraya sürüdüm, ama o ses hepsini bastırarak, gittikçe artıyordu. Yükseliyordu - yükseliyordu - yükseliyordu! Adamlar hâlâ tatlı tatlı gevezelik

ediyor, gülümsüyorlardı. Duymamış olabilirler miydi? Ulu Tanrım! -hayır, hayır! Duymuşlardı! -kuşkulanmışlardı! - biliyorlardı! - benim korkumla alay ediyor, eğleniyorlardı! - böyle düşündüm o zaman, gene de böyle düşünüyorum. Bu işkenceden daha kötü bir şey olamazdı! Bu eğlenceden daha ağır, daha katlanılmaz bir şey olamazdı! Bu sinsi, alaycı gülümsemelere daha fazla dayanamazdım! Çıglıklar atmalıyım, ya da ölmeliydim! -hâlâ- gene de! - dinleyin! yükseliyor! yükseliyor! yükseliyor! yükseliyor!

"Alçaklar!" diye haykırdım, "Bu tavırları bırakın. Suçumu kabul ediyorum! - sökün tahtaları!- burada! burada! -onun o korkunç yüreğinin vuruşudur duyduğunuz."

(Türkçesi: Memet Fuat)

SEN KİMSİN?

Giovanni Papini

Olay çok yalın bir biçimde başladı.

Bir sabah postadan bana bir tek mektup bile çıkmadı. Yıllardır böyle bir şey başıma gelmemişti; şaşırdım ve öfkelen dim. Postaya çok önem veriyordum; yaşamımızda kalan önceden kestirilemez birkaç olasılıktan biriydi; her gün, önemli bir yanıt beklerken neredeyse bir hummaya dönüşen bir kaygıyla bekliyordum onu. Uzak kadınların artık işe yaramaz bir aşkı dileyen mektupları da olsa -yaşamınıza girmeye çalışan gayretkeş yabancılardan, yahut ansızın geçmişten çıkagelen, yaşam koşusunun en son bölümlerinin istekleriyle pişmanlıklarını anlatan unutulmuş arkadaşlardan ya da sizi aptallıklarını kabul etmeye ya da çürütmeye zorlayan kâşiflerden, yalvaçlardan, hatta önemsiz işadamlarından, uzak akrabalarından da gelse- tümünü yutarcasına okuyordum. Her gün, o sıralar epeyce çok olan mektuplarımı saymak en büyük zevklerimden biri olmuştu. Oysa o sabah ne bir mektup, ne de bir gazete almıştım! Bunun etkisi üzücü, ama kısa oldu. Bu durumun bir rastlantı olduğunu, ertesi gün her zamankinden daha çok mektup alacağımı düşündüm. Oyalanmak üzere evden çıktım. Kentin hali bir gün öncekinin tamamen aynıydı. Sokaklarda aynı evler sıralanmıştı; her zamanki dükkânlarda, tezgâhtarlar belirsiz alıcılara birbirinin aynı şeyleri satıyorlardı. Her zaman gördüğüm yazılar hiçbir değişiklik olmaksızın yerli yerinde duruyorlardı. Taş döşeli yolda yuvarlana yuvarlana giden arabalar her zaman gördüklerimden hiç mi hiç farklı değildiler. Orada burada koşuşturan insanlar her zamanki gibi giyinmişlerdi. Birbirinin aynı şeylerin ardsız aralıksız sürekliliği karşısında ilk kez bir çeşit tutukluluk duygusuna kapıldım. Ama hemen bu duygumun aptalca olduğunu düşündüm ve bu sokakta olmam için hiçbir neden bulamadım. Geri dönmeye karar verdim; sokağıma dönmek için alanı geçtiğimde, çocukluğumdan beri tanıdığım, sık sık durup bana farklılıkların yapay çarpımıyla ilgili kuramlarından söz eden eski bir hocama rastladım. Şapkamı çıkarıp adını söyleyerek ona selam verdim, ama yaşlı adam benim ayrımına varmaksızın yürüyüp gitti. Bunu, miyopluğuna verdim ya da bir şey düşünmekte olduğunu, o sırada durmak istemediğini düşündüm. Bu nedenle arkasından gitmedim, ama eve de kendimi oyalama fırsatını kaçırmaktan ötürü biraz tedirgin döndüm. Gün kötü başlamıştı, bir daha evden çıkmamaya karar verdim. Ertesi gün gelecek sayısız mektubu düşünmenin hazzıyla avuttum kendimi. Geceyi pek de sakin geçirmedim, ama sabah oldu. Postacıyı gülünç bir sabırsızlıkla bekledim. Gelişini görmek için, pencerenin önünde yaklaşık yarım saat bekledim. Sonunda postacının eve yaklaştığını gördüm, ama o sabah da mektup yoktu bana! Bana mektup yazanların bu sessizliği allak bullak etti beni. Bütün günü, benim için çok önemli olan bu olguyu yumuşatıp hafifletecek mazeretler, özürler, varsayımlar icat etmekle geçirdim. Bir kez daha ertesi gün için umutlandım. Ertesi sabah, üçüncü kez, hiç mektup gelmedi bana! Artık dayanamayacaktım. Sokağa çıktım; beni tanımazlıktan gelen postacıya seslendim, gerçekten de bana hiçbir şey gelmediğinden emin olmak için çantasını dibine dek arattım ona. O zaman çok tuhaf bir düşünce geldi aklıma: Beni arkadaşlarımdan ayırmak için bir çeşit dolap çevirdikleri, postanede çalışan birinin de suç ortaklarından biri olduğu düşüncesi. Bu dalavere nedenleri hakkında kesinlikle hiçbir fikrim yoktu, ama başıma gelen şey öyle tuhaftı ki, daha da tuhaf

varsayımlara başvurmak zorundaydım. Bu yüzden merkez postanesine koştum, müdürle konuştum ve araştırma yaptırdım, ama hiçbir şey bulamadılar. Hiç kimse beni tanıdığını belli etmiyordu ve hepsi de kuşkularıma çok şaşmıştı.

Oradan üzgün, neredeyse aşağılanmış olarak çıktım; boşu boşuna çevremde ansızın oluşan bu tuhaf sessizliğin nedenlerini anlayabilmek için kafa patlatarak, kentte rasgele yürümeye başladım. Dolaşırken bir kahve arkadaşına rastladım; sisin, bir aptalın suratını görmenin bile içinize ferahlık verecek denli yoğun olduğu bazı kış geceleri hoşça vakit geçiriyordum onunla. Gülümseyerek karşısına dikildim, ama o hızla çekildi, şaşkınlık dolu bir bakışla bana baktıktan sonra, adımlarını çabuklaştırarak uzaklaştı. "Delirdin mi?" diye bağırdım ona öfkeli bir sesle, "Niçin konuşmuyorsun benimle?"

Yanıt alamadım ondan, başını bile çevirmedi. Şakacı denilen o neşeli budalalardan biri olarak bilinirdi, bazı şakaları ünlüydü. Bu nedenle, tanıımıyormuş gibi yaparak bana takılmak istediğini düşündüm ve onunla ilgilenmeksizin yürümeyi sürdürdüm.

Ama bana karşı bu evrensel suskunluğun nedenleri üstüne düşünmeyi sürdürürken, elimde olmaksızın, beni tanımazlıktan gelen kişileri de düşünüyordum. İki tür olgu arasında bir ilişki olabileceğini düşündüm, ama o zaman, sorun daha da karanlık oluyordu, bu yüzden bunların bir dizi birbirinden bağımsız olgu olduğuna inanmayı yeğledim. Eve döndüm, pek çok mektup yazarak, yanıt almak için herhangi bir şey istedim ya da o günlerde bana yazması gereken kimselere suskunluklarının nedenini sordum. Onları postalayınca biraz dinginleştirdim, mektupların yeniden gelmeye başlamamaları artık olanaksız göründü bana. Ama daha en az iki gün beklemem gerekiyordu, bu iki günü -saplantıdan kurtulmak için- baştan sona, uzun süredir yapmam gereken, ünlü Semifonte kentinin ansızın yok oluşuyla ilgili bazı tarihsel araştırmalarla doldurmayı düşündüm.

Bu iki gün ötekiler kadar kötü geçmedi, ama üçüncü gün de postadan hiçbir şey çıkmadı. Derin bir hüzne kapılmıştım ve en yakın dostlarımdan birinden, olağanüstü güzel keman çalan bir fizik öğrencisinden öğüt almayı düşündüm. Hemen o arkadaşımı görmeye gittim. Bana evde olduğunu söyleyip, çalışma odasına aldılar. Birkaç dakika sonra geldi. Ama elimi sıkacak, bana gülümseyecek, hatırımlı soracak yerde karşımda dikilip sordu:

"Kiminle tanışmak onuruna erişiyorum?"

Bu yalın sözcüklerin etkisi korkunç oldu. Bir anda tüm önceki olguları anımsadım ve korku dolu bir kuşku geçti zihnimden, ama hâlâ dayanacak kadar güçlüydüm. Bir kez daha bunun bir şaka olduğuna inanmak istediğimden gülümsemeye çalıştım:

"Bu sabah delirdin sen galiba? Niçin beni tanımazlıktan geliyorsun? Aptal rolü oynamayı bırak da bir sigara ver bana!"

Sözcüklerim, beklediğimin tam tersi bir etki yarattı. Arkadaşımla yüzü daha da ciddileşti, içgüdüsel olarak elini, genellikle tabancasını koyduğu cebine soktuğunu gördüm.

"Sizi," dedi canlı bir sesle, "Sizi tanımadığımı söylüyorum, söylediklerinizi de anlamıyorum. Lütfen, adınızı başımla bana."

Bunca serinkanlılık karşısında çılgına döndüm. Ona yalvarmaya başladım, yüz kez adını yineledim; birlikte gördüğümüz binlerce şeyi anımsattım; ona ne yaptığımı, hangi nedenle beni tanımazlıktan geldiğini sordum; sonunda, ısrarlı yadsımları karşısında acımasızca aşağıladım onu. Ama o az sonra sıkıldı bu sahneden.

"Siz ya sarhoş ya da deli olmalısınız," dedi bana kuru bir sesle, "Hemen buradan gitmezseniz polis çağırmak zorunda kalacağım." Bir elimi sımsıkı kavradı, beni odadan dışarı itti ve sokak kapısını yüzüme kapattı. Ben ondan daha güçsüzdüm; üstelik şaşkın, yenik; aptallaştım, karşı koyamadım bile.

Acı içinde eve doğru sürüklendim. Odama girer girmez yüzüm değişmiş mi, görünüşüm birdenbire başkalaşmış mı diye bakmak üzere aynaya koştum. Uzun uzun kendimi inceledim, ama en küçük bir değişiklik bile göremedim.

Bir divanın üstüne uzandım; tek isteğim uyumak, yok olduğumu duyumsamaktı. Ama gözlerimi kapatmayı bile başaramadım.

Bir saplantı tepeden tırnağa egemen olmuştu bana: Ayrımına varmaksızın iğrenç bir suç işlemiştim, bu yüzden kimse beni tanımak istemiyordu artık. Ama ne denli düşünürsem düşünüyüm, bu suçun ne olabileceğini tasarlayamıyordum. O sıralarda

tam anlamıyla erdemli bir yaşam sürüyordum. Kumar oynamıyordum, kadınlarla neredeyse hiç ilişkim yoktu, kimseden para istemiyordum. Biricik kusurum ölçüsüz bir kahve ve Hint felsefesi tutkusuydu. Bildiğimce hiç kimseyi öldürmemiş, kimseyi soymamıştım.

Gene de bir şey olmuş olmalıydı, çünkü herkes benden kaçıyor, beni tanımazlıktan geliyor, bana mektup yazmayı bile göze alamıyordu. Çevremde bir yalnızlık çemberi oluşturmak istedikleri duygusu ürpertiyordu beni. Yaşayanların toplumundan koparılmak üzereydim. Suskuyla ortadan kaldırmak istiyorlardı beni; toplumsal olarak var olmayan bir varlığa, bir ölüye döndürmek istiyorlardı.

Ama ben mutlaka bu acılı belirsizlikten kurtulmak, herkesin beni yaşamından silip atmak istemesinin nedenini bilmek istiyordum. Akşam birkaç yudum konyakla biraz yüreklenmiş olarak, birçok arkadaşımın her zamanki aptalca şeyler konuşmak için takıldığı büyük kahveye gittim. Doğruca birkaçının oturduğu masaya doğru yürüdüm. Hepsi de biraz tedirgin baktılar yüzüme ve yanıt vermediler. Artık bu komediye alışmıştım, bu yüzden pek rahatsız olmadım:

"Görüyorum ki," dedim dingin, tekdüze bir sesle, "siz de diğerleri gibi yapıyor, beni tanımazlıktan geliyorsunuz. Buraya, bu çok tuhaf tutumunuzun nedenini söyleyesiniz diye geldim. En eski arkadaşlarım bile beni evden kovduklarına göre, çok ciddi bir şey yapmış olmalıyım, ama size içtenlikle söyleyeyim, bana yöneltilen suçlamaları gerçekten de bilmiyorum. Söyleyin, ne yaptım. Sizden istediğim son dostluk kanıtıdır bu. Bana ne söylerseniz söyleyin, artık ne varlığım, ne de konuşmalarım sizi sıkacağı." "

Sözlerimi bitirmeden önce, arkadaşlarımla şaşkınlığının olağanüstü arttığının ayrımına vardım. İçlerinden biri pervasızca gülmeye başladı; bir başkası -en sakınlı olanı- kalkıp başka bir masaya oturdu. Yanıtlarını öylesine kaygıyla bekliyordum ki soluk soluğa kaldım. İçlerinden biri, sonunda düpedüz şöyle dedi:

"Ama siz, özür dilerim, kimsiniz siz?"

"Lütfen devam etmeyin," diye yanıtladım titrek bir sesle, "bir an için rolünüzü bir yana bırakın. Tanrı aşkına söyleyin, size ne yaptım, hangi nedenle böyle davranıyorsunuz bana? Söyleyin..."

Ama sözlerimi sürdüremedim. Hepsi birden bir kahkaha kopardılar. Gülmeleri yatışınca garsonu çağırıp kalktılar. İçlerinden yalnızca birisi, beni çok seven iyi bir delikanlı, yanıma yaklaştı, alçak sesle,

"Eve kadar sizinle gelmemi ister misiniz?" diye sordu.

Önerisini kabul ettim, onunla birlikte çıktık. En azından bana bir şeyler söyleyebilecek birini bulduğumu umuyordum, ama umudum boşa çıktı. Bana büyük bir saygıyla yanıtlar veriyordu, bir hastaya ya da bir deliye yapıldığı gibi, ama son ana dek beni tanıdığını kabul etmedi.

"İçiniz rahat etsin," diye yineliyordu. "Kötü bir şey yapmadınız ya da en azından bizim bildiğimiz kadarıyla. Kafanıza takmışsınız bunu, ama geçecek. Emin olun, ne ben ne ötekiler sizi tanıyoruz, kim olduğunuzu sorarken numara yapmıyorduk. Kendinizi yatıştırmaya çalışın, eğer gerçekten arkadaşım olduğunuza inanıyorsanız, ara sıra sizi ziyarete gelirim."

Evimin kapısına varınca iyi dileklerle ayrıldı benden ve bana uyumamı öğütledi. Küçük odama çıktım, bilincine varmaksızın soyundum. Doğal olarak uyuyamadım. Durumum öylesine korkunçtu ki, gerçek olduğuna hâlâ inanamıyordum. Kendini dünyada yapayalnız, bilinmeyen bir utancın ya da suskun bir yargılamanın ağırlığı altında, bir anda her şey tarafından bırakılmış bir halde duyumsamak ölümünden çok daha korkunç, çok daha gizemli bir şeydi. Artık insanlar için yoktum ben. Yalnızdım, lanetlenmişim. Ben aynıydım, ama diğerlerinin bana karşı davranışları değişmişti. Yalnızdım, ama bir adada ya da sal üzerinde, bir kurtarıcının beklediği ya da dönüş umudu olan Robinson'un ya da bir kazazedenin yalnızlığı gibi bir yalnızlık değildi bu. Büyük bir kentin orta yerinde yalnızdım; bir kalabalığın arasında beni iten, yadsıyan, yaşamlarından dışarı atan insanların ortasında yalnızdım. Sabaha doğru uykuya yenik düştüm, ama düşümde öyle şeyler görmeye başladım ki, neredeyse bağırıp ağlayarak uyandım. Evden bir kez daha çıkma gücünü nasıl bulduğumu bilmiyorum.

Kent her zamanki gibiydi, her şey geçmişte olduğu gibiydi. Sokaktan erkekler, kadınlar geçiyorlardı; sık sık, tanıdığım kadınlarla erkekler, bana saygısızlık edermişçesine yanımdan geçiyorlar, hiçbiri bana gülümsemiyor, hiçbiri selamlamaya yanaşmıyordu. Yolu ilk kez o gün oraya düşmüş bir yabancı gibiydim.

Benimle ilgili her şey belleklerden silinmişti. Artık başkalarında değil, yalnızca kendimde yaşıyordum. Ruhum budanmış, bana yalnızca bir parçacığı, hâlâ Ben adını verebildiğim küçük bir nokta kalmıştı. Bana öyle geliyordu ki, gelip geçenlerin tümü de varoluşumun nedenini soruyorlardı bana. Her yandan, "Kimsiniz?" "Kimsiniz siz?" diye soran telaşlı sesler işitiyormuşum gibi geliyordu.

Tek değişiklik kullandıkları zamirdeydi - siz ya da sen- ama gelip geçenlerin tümü de o acımasız soruyu fırlatıyordu yüzüme.

O zaman bütün bu sorular, bir korodaki gibi kaynaşp, kocaman, tek bir soruya dönüştüler, benim kendi kendime sorduğum bir soruya: Kimsin sen?

Bu soruyu yanıtlamaya çalışmış mıydım hiç? Kendi kendime kim olduğumu itiraf etmek hiç aklıma gelmiş miydi? Adımı, yaşıma, yurdumu, boyumu poşumu biliyordum; yüzümü biraz tanıyordum, ruhumu ise çok daha az. Gelecek hakkında hiçbir şey bilemiyordum, geçmişten bana kalan, üst üste konmuş soluk anı bloklarıydı yalnızca. Hiçbir zaman kendimi keşfetmeye çalışmamıştım, hiçbir zaman gizimi öğrenmeye, vaftiz çanağında babamın bana verdiği o uydurma, o gülünç adımın değil, gerçek adımın, soyumun adının ne olduğunu öğrenmeye çalışmamıştım.

"Kimsin sen?" diye sordum en sonunda kendi kendime, bu sorunun ağırlığını, büyüklüğünü duyumsar duyumsamaz da geri kalan her şey yok oldu. Ne aşağısıamaları, ne gülmeleri anımsadım, ne de herkesin beni bıraktığını.

Başkalarından ayrılınca, kendi kendimi karşıma aldım; alışkanlıkların, başkalarının düşüncelerinin ruhumu dönüştürdükleri her şeyi unutmak istedim. O zamana dek belli bir biçimde yaşamıştım; çünkü başkaları beni yönlendirmişler, bana öğüt vermişlerdi; çünkü benim hakkımda, yalanlamaktan hoşlanmadığım belli fikirler oluşturmuşlardı; çünkü, ayırımına varmaksızın beğenilerine öykündüğüm, değerlerini benimsediğim insanlar arasında bulmuştum kendimi. Şimdi başkaları beni yadıyorlar, beni tanımadıklarını öne sürüyorlar; bense bendeki onların olan şeyleri yadıyordum, onların bana dayattıkları şeyleri benim saymak istemiyordum. Şimdi korkusuzca kendi kendime soruyordum: Sen kimsin?

Bütün öteki sesler susmuştu. Ruhumu yalnızca sorum dolduruyordu. Günlerce, bir düşteymişçesine, kendime güvenli bir yanıt vermek için çaba harcayarak yaşadım.

Bir gece, düşümde gür otlarla kaplı bir çayırılıkta yürüyen bir körler kalabalığı görürken, yanıt ansızın belirdi.

Ben, başkalarının kendisi için var olmadıkları biriydim. İnsanların bana karşı bu körlüğü, bu unutkanlığı, başka hiçbir biçimde kazanamayacağım bir sınav oldu benim için. İnsanlar artık beni tanımıyorlardı, ama bundan ötürü ezik değildim. Kendimi yeniden bulmuştum, şimdi yaşamıma yeniden başlayabilir, başka insanları tanıyabilirdim, üstelik korkmaksızın.

Sabah uyandığımda, hastalıktan yeni kalkan bir çocuk gibi mutlu duyumsuyordum kendimi. Tuhaf bir sürpriz bekliyordu beni. Postacı koca bir paket mektup getirdi, bu pakette suskunluğun ilk sabahından beri beklediğim şeyi buldum. Akşam, kahvede, arkadaşlar her zamanki gibi karşıladılar beni, birkaç akşam önce olup bitene en küçük bir anıştırmada bile bulunmadılar. Aralarında, beni evden kovmuş olan fizik öğrencisi de vardı; benimle her zamankinden daha uzun zaman kaldı. Çok geçmeden onlarla birlikte olmaktan sıkıldım, oradan ayrıldım. Dışarıda beni eskisi gibi selamlayan, benimle her zamanki sıcaklıkla konuşan başka kimselere rastladım. Dünyaya yeniden gelmişim. İnsanlar bir kez daha beni kabul ediyorlardı, ama ben gene de onların birlikteliğinden tuhaf bir yorgunluk duyuyordum; uzak bir ülkeden yeni dönmüşüm, gördüğüm her şeyden aldığım hazı yitirmişim gibi bir duygu vardı içimde. O zamandan beri, yaşamımdaki, herkese kaçık bir yabancı gibi görüldüğüm bu duraklamayı hiç açıklayamadım kendi kendime. Ara sıra, zamanın içinde aykırılıklar olması gerektiğini, o günlerde, başkaları ayırımına varmadan, yalnızca benim bir aralıkta gibi yaşadığımı düşünüyorum. Ama niçin her zaman yaşadıkları gibi, bugün de yaşamakta oldukları gibi yaşıyor görünüyorlar? Öylesine sıradan olan yaşamımdaki o gizem bölgesi, o karanlık kopukluk hep tedirgin etti beni, bu öyküyü yazarken daha da çok tedirgin ediyor. Şu anda, saat gecenin yarımında, odamda, soluklarla, çok hafif vuruşlarla dolu bir sessizliğin ortasında oturmuş yazarken de, insanların arasında, dünyanın orta yerinde yalnız olduğumu duyumsuyorum, onulmaz bir biçimde yalnız: Evrenin merkezinde tek başına bir can. Gerçekten de...

(Türkçesi: Şadan Karadeniz)

DÜŞMAN

Anna Kavan

Dünyada bir yerde adını bilmediğim amansız bir düşmanım var. Nasıl biri olduğunu da bilmiyorum. Doğrusu tam şu anda, ben bunları yazarken yüz yüze gelirsek eğer, bir içgüdünün beni uyaracağına inandım: Ama şimdi öyle düşünmüyorum artık. Belki benim için bir yabancıdır; ama daha olası ki çok iyi bildiğim biri, belki de her gün gördüğüm biri. Çünkü eğer yakın çevremden bir kişi değilse, hareketlerim hakkında bu kadar ayrıntılı bilgiyi nasıl edinebilir? Öyle görünüyor ki -akşama bir arkadaşı ziyaret etmek gibi sıradan bir durumla ilgili olarak bile- bundan haberi olan ve bozgunumu garantileyecek önlemleri alan düşmanımı hesaba katmadan herhangi bir karar vermek imkânsız benim için. Ve düşmanım, daha önemli meselelerde de elbette bir o kadar bilgi sahibi.

Onun hakkında kesinlikle hiçbir şey bilmeyişim hayatı çekilmez hale getiriyor, çünkü herkese aynı şüpheyile bakmaya mecbur oluyorum. Sözcüğün tam anlamıyla güvenebileceğim bir can yok.

Günler geçtikçe bu berbat meselenin zihnimi giderek daha da çok meşgul ettiğini fark ediyorum; gerçekte benim için bir saplantı oldu bu. Ne zaman biriyle konuşsam, gizli bir dikkatle inceden inceye onu gözlerken, beni mahvetmeye kararlı o haini ele verecek bir işaret ararken yakalıyorum kendimi. Aklımı işime veremiyorum, düşmanımın kimliği ve nefretinin sebebi meselesi kafamda hep dönüp duruyor çünkü. Benim hangi hareketim böyle insafsız bir işkenceye yol açmış olabilir ki? Herhangi bir ipucu bulamadan, geçmiş hayatımı tekrar tekrar gözden geçiriyorum. Ama belki bu durum benim hatamdan değil ve sırf bilmediğim bazı arızı koşullar yüzünden ortaya çıkmıştır. Belki de esrarlı bir politik, dinsel ya da mali entrikanın kurbanıyım -mesela kızıl saçlı ya da sol bacağında beni olan herkesin imhası gibi görünüşte anlamsız bir şeyi gerektiren, dallanışı da işin içine alınmamış olana tamamen dış etken gibi görünecek kadar müphem olan, muazzam ve karanlık bir tertibin.

Bu işkence yüzünden özel hayatım çoktan mahvolmuş durumda. Dostlarım ve ailem yabancılaştı, yaratıcı çalışmam sekteye uğradı, davranışlarım sinirli, endişeli ve alıngan, kendime güvenim kalmadı, sesim bile mütereddit ve duyulmaz bir hale geldi.

Düşmanımın artık bana acıyabileceğim düşüneceksiniz şimdi; beni düşündüğü aşağılık durumu görüp, intikamından hoşnut olacağını ve beni rahat bırakacağını düşüneceksiniz. Ama hayır, gayet iyi biliyorum ki insafa gelmeyecek. Beni tamamen mahvedene kadar tatmin olmayacak. Şimdi sonun başlangıcı; son bir iki haftadır resmi makamlara aleyhimde uydurma suçlamalarda bulunduğunu gösteren nerdeyse kesin işaretler alıyorum. Götürüleceğim zaman çok uzakta olamaz.

Muhtemelen geceleyn gelecekler benim için. Ne tabancalar ne de kelepçeler olacak; her şey sakın ve düzenli olacak, üniformalı ya da beyaz ceketli iki üç adam, birinde bir derialtı şırıngası olacak. İşte bu olacak bana. Mahkûm olduğumu biliyorum ve kaderime karşı savaşılmayacağım. Bunları sadece, artık beni görmeyince düşmanımın nihayet zafere ulaştığını bilirsiniz diye yazıyorum.

(Türkçesi: Selahattin Özpalabıyıklar)

EN HASTA GERÇEKÜSTÜCÜ BENİM

Anais Nin

Savonarola,* tıpkı yandaşlarının, Ortaçağ'da, Floransa'da, sofuca bir horgörünün sonsuz ateşinde erotik kitaplar ve resimleri yakışlarına bakar gibi bakıyordu bana. Keşişin çocukça bir ağzı, dünyadan ayrılmışlığının mağaralarında yaşayan bir adamın derine kaçmış gözleri vardı. Aramızda bu soykırım ateşi, onun gözlerindeyse bir engizisyoncunun, tüm zevkleri mahkûm eden bakışları duruyordu.

"Beni yakmak istiyorsun, gözlerin beni lanetliyor," dedim.

"Sen Beatrice Cenci'sin.** Gözlerin bir insan gözü için fazla büyük."

Odanın köşesinde derince bir koltukta oturuyor, kemikli bedeni koltuğun yumuşaklığına karşı direniyordu. Zayıflığına, kemiklerinin sertliğine, sinirlerinin taşlaşmış gerginliğine uyacak sertlik arıyordu. Alnından terler süzülüyordu. Onları silmiyor-du. Gözbebeklerinde yanan kuruntularla ve her an kendini öldüren ama yalnız olmak istemediği için kendi ölümüne herkesi birlikte götüren adamın aşırılığı içinde gergindi. Yalnız ölmeye razı olmadığından ölmek istemeyenleri öldürüyor ve lanetliyor, gülümseyenleri aşağılayarak ölümden uzaklaştırıyordu.

Sağda bir kapı vardı. Bakışlarımdan kurtulup limonluğa doğru yürüdü. Bizlerden uzaklaşmak isteyen gizli bir acıyla hareket ettiğini düşündüm; geri gelmesini beklemiyordum. Yeniden gözüktüğünde dudaklarında Veronal*** köpüğü vardı; el hareketleri de yavaşlamıştı.

"Bir İşkence Tiyatrosu başlatıyorum. Tiyatronun tarafsızlığına karşıyım. Oyun, seyircilerden ayrılmış bir sahnede değil, tam ortalarında oynanmalı; onlara öyle yakın olacak ki, oyunun kendi içlerinde oluştuğunu hissedecekler. Yer, arena gibi yuvarlak olacak, insanlar oyunculara yakın oturacaklar. Hiçbir konuşma olmayacak. Hareketler, çılgınlıklar, müzik. Eski din törenlerinde olduğu gibi insanları kendinden geçirip dehşete götürecek sahneler istiyorum. Öyle bir zorbalık ve işkence canlandırmak istiyorum ki insanlar içlerindeki kanlarını hissedebilsinler. Öylesine etkilenecekler ki kendileri de katılacaklar. Bağıracak, ağlayacak, benimle, hepimizle, bütün oyuncularla birlikte hissedecekler."

Pierre'in İşkence Tiyatrosu'yla ulaşmak istediği şey, bu patlama, benliğin kendinden geçiş ve dehşet içinde bu parçalanışydı.

Ben de onun izinden gitmek istedim. Gözlerimin tüm coşkusuyla, tüm yaratışlarında, tüm buluşlarında onu izleyeceğimi söyledim.

Hiç kimse onu izlemezdi. Ayağa kalkıp bağıra bağıra bu tiyatroyu anlattığında, güldüler. Güldüler, çünkü Pierre'in yansıttığı her düş hücresi son derece aşırı, kanla, karnındaki denizle, bedenin, sularıyla, ter ve gözyaşlarıyla, mutlaklığa olan tutkusuyla şişirilmişti. Hiç kimse mutlaklığa inanmıyordu. Hiç kimse kendinden geçişe ulaşma için patlamaya cesaret edemiyordu. Hiç kimse onu izlemedi. Güldüler.

Bende yer eden bu düşün ve sözcüklerinin bulunduğu kristal hücresinin içinden, küçücük bedeninin, gerginlik ve şiddetle bu dünyayı yönetme isteğini görebiliyordum. Artık kahkahaları duymuyordum. Tiyatro hayalinin küresi içinde birlikteydik ve onun genişleyip kabaran hayalleri beni sarmalamış, büyülemişti.

Kahkahaların onu yaraladığı salondan birlikte çıktık. Kentin dış duvarlarına ulaşana dek yürüdük. Bir ayyaş çamurların içinde uyuyordu. Aç bir köpek uluyordu. Köpek bir delik oluşturma dek toprağı aceleyle, sinirlice kazmaya başladı. Pierre korkudan tüyleri ürpererek onu izledi. Kazı çabasını kendi harcıyormuş gibi terden sıırılsıklam olduğunu gördüm. Açlıktan kurumuş köpek yerde derin bir çukur açtı. Pierre onu seyretti ve sonra haykırdı: "Durdur onu! Bir tünel kazıyor. Tünelin içine sıkışıp boğulacağım. Durdur onu! Soluk alamıyorum."

Köpeğe bağırdım, köpek kaçıp saklandı. Ama delik oradaydı ve Pierre ona sanki delik onu yutacakmış gibi bakıyordu.

"İnsanlar kaçık olduğumu söylüyorlar," dedi.

"Deli değilsin, Pierre, senin hissettiğin her şeyi hissediyorum. Sen deli değilsin."

Delikten uzaklaştık. Karanlıkta yürüdük. Pierre kendi düşüncelerinin uzun tünellerini ekliyor, bunu gecenin içinde hissedebiliyordum; bunlar güvensizlik, bana duyduğu güvensizlik düşünceleriydi. Her an beklediğim, bu hayalin peşinde giderken ortaya koyduğum her ihanet için beni mahkûm etmek üzere patlayacak Savonarola'nın görünmesiydi. Hiçbir şeyi bağışlamayacağı için hiçbir günahımı itiraf etmediğim acımasız bir papaz gibi yanımda yürüyordu. Ama bu Savonarola değildi, gelen Heliögalabus'tu.* Pierre beni yontu ve resimlerin spot ışıklarıyla aydınlatıldığı Louvre Müzesi'ne götürerek Heliogabalus yontusunun önünde durdu.

"Benzerliği görebiliyor musun?" diye sordu.

Taş heykelin yüzünde Pierre'in yüzünü gördüm. Pierre'in yaşamın arkasına, tensel dünyanın ardına, mineralin içine çekilip her şeyini içeri gömüp

taşlaştığı andaki yüzünü gördüm. Pierre'in gözlerinden başka hiçbir şeyin devinmediği yüzünü gördüm. Gözleri geri çekilişi çılgınca arayan ama başaramayan hâlâ saydam, hâlâ köpüren ve öfkeli ve dehşete düşmüş bir okyanus gibi hareketliydi. Gövdesindeki suların, taşın bu saldırısına ve taşlaşmaya bu karşı koyusu bütün bedenini acı bir tere boğuyordu.

Taşın üzerinde İşkence Tiyatrosu'nun yüzünü gördüm. Pierre'in yüzündeki hâlâ sızlanan saydam gözleri olmaksızın, çene kemiklerine ateşle kazınmış olan zalimliğin çirkinliğini gördüm. Ağız artık bir ağız değil, içinde insanların kurban edildiği açık bir mağaraydı.

Pierre öylece durdu ve gözleri yörüngesindeki devinimine son verdi. Artık onlar da aynı biçimde sabitlemişti. Sesi, heykellerin koridorundan aşağı yuvarlanmaya başladı: "Duyuların bir heykelden etkilendi. Sende beden ve ruh birbirine son derece kenetlenmiş durumda, ama kazanacak olan ruhtur. Sende doğmamış duyguların dünyasını hissediyorum; onları uyandıracak şeytan kovucusu ben olacağım. Sen bunların hepsinin bilincinde değilsin. Çok canlı olan tüm kadınlık bilincinle uyandırılmak için sesleniyorsun. Senin gibi bir insan, seni keşfetmekle ne denli acı verici bir sevinç hissettiğimi anlayabilir. Kader, bana isteklerimin hayal ettiğimden bile çoğunu verdi. Kaderin getirdiği her şey gibi bu da önüne geçilemez bir biçimde, duraksamadan geldi, öylesine güzel ki beni dehşete düşürüyor. Ruhum ve yaşamım sürekli olarak içimde ve bu nedenle çevremde ve sevdiğim her şeyde oynayan aydınlanma ve kararmalardan oluşuyordu. Beni sevenler için her zaman derin bir hüznün kaynağı olacağım. Zaman zaman gelen sezgilerim ve aniden doğan kehanetlerim olduğunu, kalan zamanlarda ise bütünüyle duygusuz olduğumu sen de gözlemiş olmalısın. Böyle zamanlarda en basit şeyi bile beceremem, karanlık ve aydınlığın bu karışımını kabullenebilmek için sahip olduğun anlayışa gereksinimin olacak."

Yanıt vermediğim için devam etti: "Sessizliklerini seviyorum, benimkilere benziyor. Sessizliklerimden sıkıntı duymadığım tek varlık sensin. Ateşli bir suskunluğun var, insan onun özle dolu olduğunu hissedebiliyor, içinden yeryüzünün gizli mırıltısının işitildiği bir kaynağın üzerinde açılan bir kapak gibi canlı bir sessizlik bu."

Gözleri bitkinlikten maviydi, daha sonra acı ve isyan ile kararacaktı. Hiçbir huzur ögesi olmadan her yöne doğru titreyen dolaşık bir sinir düğümü gibiydi.

"Senin bu kıpırtılı sessizliğini benimle konuştuğunu hissediyorum; bu bana sevinçten ağlamak isteği veriyor. Benimkinden farklı bir yapın var, beni tamamlıyorsun. Hayal gücümüzün aynı görüntüleri sevdiği, aynı biçimleri istediği doğruysa, ruhça ve bedence sen sıcaklıksın, bense soğukluğum. Sen esnek, gevşeksin, oysa ben sertim. Ben kireçlenmişim. Maden gibiyim. En korktuğum şey benliğimin yarısının öbür yarısından ayrıldığı o dönemlerin birinde seni kaybetme olasılığı. Senin gibi böylesine gözden kaybolan, böylesine zor bulunan birine sahip olmak ne olağanüstü bir mutluluk."

"Kardeşim, kardeşim," demek istedim, "birbirimize duyduğumuz aşkın doğasını karıştırıyorsun."

"Beni asla yok oluşa, ölüme kadar izleyemezsin."

"Seni nereye olsa izlerim."

"Seninle içinde yaşadığım cehennemden geri dönebilirim. Ruhun yaşamın ötesindeki işlevlerini, ölümlerini açığa çıkarmak için çabaladım. Yalnızca boşluğu kopyaladım. Ben kendim de sonsuz bir cehennemim. Kendimi yalnızca karanlıkta olan bütün karşılaştırmalarıyla ısıldayan bir varlık olarak düşünebiliyorum. Dilin düşüncelerle olan ilişkisindeki tutukluğunu en derinden hisseden benim. Onun kaypaklığını, kaybedilen köşelerini en iyi yakalayan benim. Kimsenin adını almaya cesaret edemeyeceği durumlara ulaşan da benim. Lanetlenenlerin ruhlarının olduğu yere. Ruhların bu olgunlaşmadan kuruyuşunu, tükenmenin farkına varışını, ruhların karanlığa düştüğü zamanları yaşadım. Bunlar benim yaşamımın günlük besini, ele geçmeyen araştırmadaki değişmez tutkumdur."

Gözkapakları inmeden önce, gözbebekleri yukarı doğru yüzdü ve yalnız beyazları görüldü. Gözkapakları beyaz kısmın üzerine kapandı ve ben gözlerinin nereye gittiğini merak ettim. Gözlerini yeniden açtığında Heliogabalus yontusunda olduğu gibi göz çukurlarının boş olacağından korktum.

Sıcağa dayanıklı cam gibi güçlü, soylu bir biçimde gururla dikiliyordu ve ben şunları söylerken gözlerinde beklenmedik bir sevinç ışığı parladı: "Seni istediğin her yere kadar izleyeceğim. İçindeki acıyı seviyorum. Aşağıda, derinlerde de dünyalar var, battığımız ve yok edildiğimiz her seferde altta daha da derinde, yalnızca ölerек ulaşabileceğimiz dünyalar var."

Davranışları bir hipnotist gibi yavaş ve ağırdı. Bana dokunmadı. Elleri yalnızca çevremde, omuzlarımin üzerinde manyetik bir yükte ağır ve despotça bir komut gibi dolaştı. Siyah, kırmızı, çelik giysilerle gelmişim; çelik bir bilezik ve kolyeyle Pierre'in dokunamayacağı bir savaşçı gibi giyinmişim. Yakıcı ve gergin isteğini hissettim. Varlığının daha da güçlendiğini, irileştiğini, çelikleşip beyaz alevlerle sarıldığını hissettim. "Bu dünyada kaybolduğunu düşündüğüm bütün güzellikler sende ve senin çevrende. Senin yakınındayken varlığımın büzölüp kuruduğunu artık hissetmiyorum. Beni tüketen bu korkunç yorgunluk kalkıyor. Seninle birlikte olmadığım zamanlarda hissettiğim bu yorgunluk o denli büyük ki, dünyanın başlangıcında dünyayı yaratılmamış, biçimlendirilmemiş ve yaratılmayı bekler bir halde gördüğünde Tanrı'nın hissetmiş olabileceği yorgunluğa benziyor. Olanaksız şeyleri söyleyebilme çabasıyla dönen, beni boğacak gibi düğümlenen bir dilin yorgunluğunu hissediyorum. Düşüp parçalanmak üzere olan bir dünyayı ayakta tutmaya çabalayan bir sinir yığınının yorgunluğunu duyuyorum. Düşlerimin dayanılmaz isteğinde, düşüncelerimin ateşini, kuruntularımin yorgunluğunu, hissetmenin yorgunluğunu hissediyorum. Başkalarının ve kendi acılarımin yorgunluğunu. Kanımın içimde gürlediğini, dipsiz derinliklere düşme dehşetini hissediyorum. Sen ve ben daima birlikte düşeceğiz, ama sen ısıltılarını bu uçurumun en dibine dek taşıyacaksın. Uzayın derinliğine birlikte düşebilir ve birlikte çıkabiliriz. Düşlerim hep beni tüketirdi, düşler nedeniyle değil, geri dönememe korkusu nedeniyle. Geri dönmeliyim. Seni her yerde bulabilirim. Yalnızca sen benim gittiğim her yere gelebilirsin, aynı gizemli bölgelere. Sen de sinirlerin dilini ve algılayışlarını biliyorsun. Söylemesem bile ne söylediğimi sen her zaman bileceksin."

Kenarları afyon artığından kararmış ağzına baktım. Ölüm, deliliğe doğru sürüklenecek miydim? Pierre tarafından dokunulmak, onu yok etmekte olan zehirle zehirlenmek demekti. Onunkilere benzediği için düşlerimi elleriyle tutsak ediyor, çünkü ağır ellerini üzerime koyuyordu.

"Dokunuşuma karşılık vermedin," diyerek beni suçladı. "Soğuklaştın, uzaklaştım Sen tehlikelisin, ben bunu hep biliyordum. Alışkanlığına, uyanıklığına ve coşkunluğuna aldandım. Sen tüylü bir yılan, yılan ve kuş bir arada. Bir ruh gibisin, ama yine de senin sıcak ve yumuşak olduğunu düşündüm. Bedeninle toprağa yakın bir biçimde kayıyorsun, yukarıda göklerde tüylerini takıyorsun, aynı anda yerde ve havada geziniyorsun, şu küçük mavi tüyü havalarda, düşlerde sallayarak." "Kardeşim, kardeşim," dedim. "Sana çok derin bir sevgi duyuyorum, ama bana dokunma. Bana dokunulmaz. Sen ozansın, düşlerimden içeri yürüyorsun. Sendeki acıyı ve ateşi seviyorum, ama bana dokunma."

Deli gömleği giydirilerek getirilmişti, doktor onun çapraz kollarına ve bağlı ayaklarına şaşkınlıkla bakışına gülüyordu.

"Neden bu kadar zorluk çıkartıyorsun? Neden buraya gelmekten korkuyorsun?"

"Benim gücümü yok edeceksiniz, benim gücümü yok etmek için her şeyiniz hazır."

"Neden senin gücünü yok etmek isteyeyim?"

"Her yüzyılda bir doğan beyaz anka kuşu yüzünden. Beyaz anka kuşu iyilerin dostudur. Beni tehlikeye karşı uyarın beyaz kravatlı adam da, her yüzyılda bir doğan ve iyilerin dostu olan beyaz anka kuşunun hizmetindedir. Beyaz anka kuşu şimdi benim içimde ve siyah kartallar onu kıskanıyor, onlar kötülerin dostudur ve bana karşılar. Altısı birden, gri giysiler içinde geliyorlar ve benim peşimdeler. Onları bazen bir faytonun içinde görüyorum, yani çok zaman önce öyleydi, bir resimde gördüm, tabii bugün otomobille geliyorlar. Başkan bugün öldü, yoksa beni buraya getirmezlerdi."

"Başkan bugün ölmedi," dedi doktor.

"O ölmedi mi, belki de, ama öyleyse öbürü, ona benzeyeni."

"Ona benzeyen biri var mı?"

"Evet, tıpkı bana benzeyen biri olduğu gibi, düşündüğüm her şeyi düşünen, o bir kadın, benim nişanlım, ama onu bulamıyorum."

"Burada olduğunu biliyor mu?"

"Henüz bilmiyor."

"Başka kimler var senin peşinde?"

"Hadım edilmiş, bazen bir kadın biçimine giren papaz."

"Sana hiçbir zarar gelmesini istemediğimi biliyorsun, değil mi? "

"Evet, evet, benim gücümü yok etmek için her şeyinizin hazır olduğunu biliyorum. Abelard* gibi."

"Neden senin gücünü yok etmek isteyeyim?"

"Çünkü nişanlımı çekti canım, benim gibi düşünen kadını."

"Beyaz anka kuşunu ne kadar sık görüyorsun?"

"Her yüzyılda bir doğar, işte bu yüzden beyaz anka kuşlarından daha çok sayıda siyah kartal var ve iyiler her zaman zulümle karşılaşır ve o gördüğüm resimde olduğu gibi griler giyinmiş, atlı arabaya binmiş altı adam tarafından izlenir, ya da eğer isterseniz bugünlerde olacağı gibi bir otomobille."

"Kendini öldürmeye çalıştın, değil mi?"

"Evet, çünkü hiç kimse beni sevmemi. Musset'nin* yaşamını yaşamak için gönderilmiştim; bildiğiniz gibi o çok acı çekmişti ve kimse onu sevmemi; bildiğiniz gibi çok fazla içki içerdi, çünkü hiç kimse onu sevmemişti. Musset'nin yaşamını yaşamak ve asılmadan önce bir kahvede yapmış olduğu kehaneti açıklamak için gönderilmiştim."

"Asılmış mıydı?"

"Bunu hiç kimse bilmez; ben onun onurunu korumak için geldim."

"Sen onun onurunu nasıl koruyabilirsin?"

"Kapanmadan önce kahvede bana yapmış olduğu kehaneti aynanın önünde durup kilisenin dua çanları çaldığında beyaz bir bez sallayarak açıklayacaktım."

"Dua çanları mı?"

"Ben öğle zamanı dua çanları çalarken doğdum. Beyaz, beyaz anka kuşunun rengidir ve siyah kartallar ondan üstün olduklarını sanıyorlar, tüm gücün kendilerinde olduğunu düşünüyorlar, ama bu güç artık bende ve işte bunun için gücümü elimden almak istiyorsunuz."

"Seni buraya getirmek istediğimde bu nedenle mi zorluk çıkardın?"

"Hayır, o zaman bu yalnızca gösteriş içindi, çünkü benden bunu beklediğinizi biliyordum, bunu bekliyordunuz ve ben de öyle davrandım, çünkü size söylediğim her şeyin bir dedektif romanından çıktığını düşündüğünüzü biliyorum; siz de benim yüz bin roman okuduğumun doğru olduğunu biliyorsunuz."

"Neden ölmek istedin?"

"Mavi aşkı vardı, çünkü bütün her şeyin karşılığı olan kadının beni sevmeyişini düşündüm ve kendimi Mısır'da Nil nehrine attım. Benim çok düşmanım var."

"Neden?"

"Çünkü biri beyaz anka kuşu kadar beyazsa, öbürleri karaysa, onun düşmanları olur. Bu hiç değişmez. Benden almak istediğiniz şey bu beyaz anka kuşu."

Doktor ona veda etti ve odadan çıkabileceğini söyledi. Deli ayağa kalktı. İki yardımcısı yanında duruyordu. Ayaklarının bağlı olduğunu ve yardım olmaksızın yürüyemeyeceğini biliyorlardı, ama ona baktılar ve hiçbir harekette bulunmadılar. Odadan dışarı doğru iki adım yürütmesine izin verdiler. Doktor, bağlı ayaklarıyla iki adım atmasına izin verdi ve sekerken dolanmasına güldü. Deli iki adım attı ve düştü. Düşmesine fırsat verilmişti.

(Türkçesi: Zennur Kocataş)

AKIL BUNU GEREKTİRİR

Necib Mahfuz

Aile meclisi toplanmıştı. Bu, eğitimci ve psikolog Hasan Dehman ve Çalışma Bakanlığı'nda müfettiş olan eşi Nazire sayesinde uzun zamandır sürdürülen güzel bir gelenektir. Bu meclisin amacı, çocukların davranışlarında akıllarını kullanmalarını temin etmenin yanı sıra, sorumluluk yüklenmelerine ve hayatı anlamalarına ortak olmaları için izledikleri bir eğitim sistemiydi.

Anne, "Tahir'in sorununu tartışmak için toplanmış bulunuyoruz," dedi.

Tahir en küçük çocuktu. Lisedeydi. Babasının arkadaşının, kendi yaşlarındaki kızını seviyordu. Kızın ailesi, birkaç seneliğine bir Arap ülkesine taşınmak üzere olduğundan Tahir, gitmeden önce kızla nişanlanmak istiyordu. Çocukların en büyüğü ve mühendislik fakültesinde öğrenci olan Semir, "Bence Tahir'in nişanlanma vakti henüz gelmedi," dedi.

Hukuk fakültesinde okuyan Hûda da, "Tahir'in duyguları değişkendir. Bence enine boyuna düşünmeliyiz," dedi.

Hasan Dehman ciddiyetle Tahir'e doğru döndü ve, "Görüşünü almak istiyorum," dedi.

Tahir, göz göze gelmekten kaçınarak gözlerini halının süslerine dikip asık bir yüzle, "Madem sonunda akıl galip gelecek, konuşmanın faydası ne?" diye cevap verdi.

Tartışma uzadı. Sesler yükseldi. Sonra da Tahir'in söylediği gibi akıl galip geldi ve baba, varılan neticeyi yorumlayarak, "Bu aklın gereğidir," dedi.

Bu cümle babanın, tartışmalarını ve başarılı raporlarını bitirdiği bir klişeydi. Bu klişe yüzünden Tahir, akıl adına çok çektiğinden, hoş olmayan bir tutum takındı. Fakat akıl, bu ailenin hayatında çok tehlikeli bir rol oynuyordu. Akla tapıyorlardı âdeta. Aklın yönlendirmesiyle aileye garip bir düzen hâkim olmuştu. Aile dakik bir saat gibiydi. Evleri, düzen ve temizlik örneğiydi. Kibrit çöplerinin düşüşü ya da koltuğun yerinden oynayışı veya radyo sesinin kararlaştırılardan daha çok açılması hemen müdahale edilmesi gereken olaylardan sayılırdı. Yemek, uyanma, uyuma, iş ve istirahat vakitleri şaşmaz bir saat gibiydi. Bütün bunlardan sonra Hasan Dehman, "Bu aklın gereğidir," derdi.

Ailenin her ferdinin, kendisine uygun bir tür kitaba benzer ajandası vardı. Hatta, şarkılar, radyo ve televizyon programları, danışma ve tartışma sonucunda kararlaştırılırdı. Önemli bir sorunla karşı karşıya kalındığında, aile toplantısı düzenlenir, herkes görüşünü söylerdi. Bu görüş ister eğitim, ister sevgi, ister dostluk, isterse de siyasetle ilgili olsun büyük bir titizlik ve dikkatle açıklanırdı. Evet, bu düzen asla şaşmazdı. Sonra Hasan Dehman büyük bir neşeyle, "Bu aklın gereğidir," derdi.

Saatın kolları çok dikkatliydi, ancak küçük akrep anne ve babası için bir üzüntü kaynağıydı.

"Tahir, kendinden utanmıyor musun?"

Fakat o, şaşkın şaşkın etrafına bakmıyordu. Hiçbir şeye ilgi duymak istemiyordu. Toplantılara isteksiz geliyor, sebepli ya da sebepsiz hep problem çıkarıyordu. Aile orkestrasının akortsuz sesiydi. Çoğu zaman da acı acı gülerdi. Bir keresinde, bir sorumsuzluk örneği göstererek zorla mutfağa girip kararlaştırılan vakitten yarım saat önce öğle yemeği yedi. Bunun üzerine babası ona, "Fakat bu kuraldışı bir hareket, mazeret kabul etmez oğlum," dedi.

Herhangi bir cevap alamayınca, "Hâlâ nişanlanmayı düşünüyor musun?" diye sordu.

"Asla. Şu an açlığımı düşünüyorum, sevgiyi değil."

Tahir mutfaktan çıkınca, Nazire Hanım kocasının kulağına, "Fazla üstüne gitmeyelim, sevgilim," dedi.

Baba kızarak, "Yenilgiye razı mı geleceğiz?" diye çıkıştı.

Tahir, bunun "aklın gereği" olduğuna inandı. Nereye gitse onu kovalıyordu. İçeriden dışarıdan onu kuşatmıştı. Sağlam ağlarına takılmıştı. Hatta sevgi, eğlence ve hüznün de onu boğuyordu. Damarlarındaki kanın akışında bir gariplik hissetti ve bir şeyler olacağını anladı. Etrafında yaşayanların duyguları da karşılıklı sessiz bir iletişim içinde ona eşlik etti. Ve bir gün küçük bahçeye bakan verandada iken bir şey oldu: İmtihan mevsimi yaklaşıyordu. Semir ve Hûda derse dalmışlardı. Baba bir araştırma hazırlıyordu. Anne bir Amerikan dergisi okuyordu. Tahir ise ağlıyordu. Tahir verandada ders çalışırken artık bu yüke dayanamayacağını ve dünyanın ona hiçbir şey ifade etmediğini hissetti. Kitabı tırabzanın üstüne bıraktı ve boş boş bakmaya başladı. Çok üzüldü, sonra da üzüntüsü gözyaşlarının içinde eridi. Başlangıçta, ağlamasını birinin duymaması için saklamaya çalıştı. Fakat sonra seller gibi gözyaşı akıttı ve hıçkıra hıçkıra, feryatla ağlamaya başladı. Artık kendine hâkim olamıyordu. Bunun üzerine herkes ona koştı ve şaşkınlıktan donakaldılar. Annesi hemen su getirip yüzünü yıkadı. Tahir ise sessiz ve gözyaşlarını içine akıtarak ağlamaya devam

etti. Başını annesinin göğsüne dayadı. O da onu şefkatle kucakladı. Bir yandan da endişeyle, acaba göğsündeki şefkat gösterisinde kararlaştırılan sınırı aşıp aşmadığını düşündü. Sonra Tahir tamamen sakinleşti ve tedirgin bir halde oturdu. O garip tedirginlikten, kelimenin tam anlamıyla hazin bir bakış kaldı. Ortaliğe sessizlik hâkim oldu. Üzgün gözlerde sorular belirdi. Anne, "Neyin var, Tahir?" dedi.

Tahir kimseye bakmadan, "Hiçbir şey," dedi.

Soruların yerini şaşkınlık ve merak aldı. Semir ona, "Seni üzen şeyi bize söyle," dedi. . Hûda merakla, "Bunu bilmemiz gerekiyor," dedi.

Fakat baba onlara çıkmalarını işaret etti ve çıktılar. Sonra da kibarca sordu: "Neyin var oğlum?"

"Hiçbir şeyim yok dedim," diye cevap verdi.

"İmtihan günleri, sinirleri geren günlerdir."

"Asla! Her şey yolunda."

Baba, anneye bir fırsat tanımak için odadan çıktı. Fakat Tahir hiçbir şey söylemedi. Bildiği kadarını söylemişti zaten. Bunun için kimse ondan yeni bir şey öğrenemedi. Ne o gece, ne diğer günlerde...

Babası ona, evin etrafındaki caddelerde ders çalışmadan önce her gün bir saat gezmesini salık verdi. Olayı sinirsel baskının bir belirtisi olarak kabul etti.

Artık kimse bu olayı hatırlamıyordu. Sonra da tamamen unutuldu.

Bir gün Hasan Dehman, bir hevesle, "Yeni müdürümüzü küçük bahçemizdeki güzel bir partiye davet ettim," dedi.

Anne de çocuklara, "Uygun şekilde görünmeli ve bizimle biraz oturmalısınız. Sonra çalışmaya gidersiniz. Partinin başarısı sizin inceliğinize bağlı," diye söyledi.

Tahir, "O senin arkadaşın mı baba?" diye sordu.

Baba biraz düşündü sonra da, "Dostluk büyük bir nimettir. Elimizden geldikçe dostluklar kurmalıyız. Genel müdür şu an sadece büyük bir dosttur, ama yarın bir arkadaş olacak. Toplumsal hayat bizden mutlaka faydalı görevler bekler," dedi.

Tahir kendi kendine, "Bu, aklın gereğidir," dedi.

Yeni müdür, kısa boylu, şişman, yüzü dolgun, başı kel ve çok yavaş konuşan biri idi. Tahir, zoraki bir gülümsemeyle ona şöyle bir baktı. Annesi ve Hûda'nın giysileri hoşuna gitmişti- Ailesinin güzel konuşmalarını şaşkınlıkla izledi. Babasının örnek olarak birkaç kez bir şiiri söylediğini duydu. Annesinin de müdürün çok unutkanlığına dair şikâyetlerine, "Bu dâhilik alametidir beyefendi," diye yorum getirdiğini duydu.

Semir ve Hûda uygun bir vakitte ayrıldılar. Fakat Tahir, yerinden ayrılmadı. Annesinin gizli işaretlerine rağmen yerinden kıpırdamadı. Babası onun müdüre baktığını fark edince ona, "Tahir, gitme zamanın geldi," dedi.

Tahir de, "Şiir söylemeyeyim mi baba?" dedi.

Müdür, Tahir'e, "Yoksa sen şair misin?" derken babası kaşlarını çatmıştı.

"Hayır, fakat ezberimde şiir var."

"Öyleyse bir şiir söyle de zevkini anlayalım."

Tahir zafer elde etmişçesine, "Hayatta ve ölümden yücelik var..." dedi.

"Meşhur bir şiir."

"Bir adamın asılması dolayısıyla söylenmiş."

Müdür, "Şiir güzel, fakat yazılış sebebi iyi değil," diyerek güldü.

O an Tahir de güldü. Artık bu yükü taşıyamayacağını ve dünyanın hiçbir şey ifade etmediğini hissetti ve boş boş bakmaya başladı. Çok üzüldü. Sonra da kahkahalarla güldü. Babası aceleyle elinden tutup onu dışarı götürdü. Partinin sonunda anne baba Tahir'in sorununu tartıştılar ve sorununun gerçek bir tedaviye gereksinme duyduğu konusunda anlaştılar. Fakat en iyisinin bunu imtihan sonrasına ertelemek olduğuna karar verdiler.

Bir gün Hûda'nın sesi evi çınlattı. "Anne gel, bak Tahir ne yaptı?" diye yardım istercesine bağıırıyordu. Sesi duyan herkes delikanlının odasına gitti. Odayı garip bir düzen içinde gördüler. Bir insanın aklına gelmeyecek bir manzaraydı bu. Yatağın yastığı masanın üzerine atılmış, kitaplar ve kâğıtlar yatağın tahtasının üzerine dizilmiş; masa ters yüz edilmiş, odanın kapısı sonuna kadar açılmış, sandalyeler ters yüz edilmiş, küçük halı katlanmış, sonra da elektrik lambasının kordonuna asılmıştı. Anne üzüntüyle babaya seslendi.

"Felaket! Felaket, Allahım!"

Herkes ne olduğunu sordu. Tahir odanın ortasında sakın ve gülümseyerek duruyor, ağzından "Neden olmasın?"dan başka bir söz çıkmıyordu.

Anne, "Kalbimi parçalıyorsun," diye bağırdı.

Kibarca, "Sizleri üzdüğüm için üzgünüm," diye cevap verdi.

Babası hüzünle, "Doğru değil! Doğru değil!" dedi.

"Neden olmasın baba? Bir deneme yapıyordum. Eğer zaman tanısaydınız bu 'aklın gereği' olacaktı."

Ve odasından çıkarak verandaya gitti. Babası onu takip etti ve onun dikkatle gökyüzüne bakarak durduğunu gördü. O da oğlunun baktığı yere baktı. Bir şey göremedi. Canı daha da sıkıldı. Ve kibarca kendisine, "Gözlerini mi dinlendiriyorsun? Niçin böyle gökyüzüne bakıyorsun?" diye sordu.

Tahir onu duymazlıktan geldi. Babası sorusunu iki kez tekrarlamak zorunda kaldı. Sonra da Tahir sıkıntı içinde, "Ben onların sahip olduğu hürriyeti kıskanıyorum," dedi.

Babası onu ikaz ederek, "Fakat onlar son derece mükemmel ve sağlam bir sistemle yaratılmıştır. Hatası olmayan bir sistemle..."

Tahir sıkıldı ve kızgın kızgın başını yere eğdi.

"Tahir, yoksa düzeni sevmiyor musun?"

"Bir şeyin iki defa olmasını sevmiyorum," diye sertçe cevap verdi.

"Fakat karışıklık doğar, oğlum!"

Tahir, "Bu ne güzel olurdu!" diye mırıldandı.

Anne baba tartıştılar ve eğitim yılı kaybolrsa bile, geciktirmeden tedaviye başlanmasının gerekliliği neticesine vardılar. Öncelikle bir iç hastalıkları doktoruna danışmaya, ondan sonra da iç hastalıkları doktoru eğer tavsiye ederse, sinir doktoruna gitmeye ve sonra da gerekli görülürse Tahir'i psikologa götürmeye karar verdiler.

Yolda bir gürültü, içeride ayak sesleri ve hizmetçilerin sesi duyulduğunda, anne baba bahçede bazı misafirleri karşılıyor, Semir ve Hûda ders çalışıyordu.

Alt katta yangın çıktığı anlaşılmıştı. Herkes yola koştu. Hizmetçilerden birisi Tahir'in elinden tutuyordu. İtfaiye geldi, yangını etrafa yayılmadan söndürdü. Sorgulama esnasında Tahir, "Evet, evet, benzini döküp ateşi yakan benim," dedi.

Sebepler sorulunca da önemsemeksizin, "Hatırlamıyorum," dedi.

Sonra sessizliğe daldı.

Ambulans hareket etti. Tahir eli ve ayağı bağlı, anne babasının arasına oturdu. Önlerinde hastane görevlisi vardı.

"Bu durumdan çok daha ağır vakalar gördük. Sonunda hepsi de normale döndüler."

Baba, "Aklın gitmesi felakettir. Hiçbir felaket bundan daha kötü olamaz!" demek istedi, fakat ağzını açmadı. Sadece kendi kendine, "Bunun anlamı ne? Bir hata mı yaptık? Evi, aklın ve düzenin hâkim olduğu bir evdi, hâlâ da öyle. Kötülük oraya nasıl sızdı?" diye düşündü.

Üzüntü onu yedi bitirdi. İç geçirmeleri birbirini takip etti ve gözucuyla sevgili oğluna baktı. Onun, gözlerini kapattığını, dudaklarını ısırıldığını gördü.

Hastahane görevlisi gergin havayı yumuşatmak için, "Hastane onun için en iyi yer. Bunun için üzülme. Yapılması gereken..." diye teselliye çalıştı.

Hasan Derman'ın konuşacak hali yoktu, fakat elinden geldiğince adama nazik davranmak istedi. Son derece üzüntüyle, "Doğru söylüyorsunuz. Bu 'aklın gereğidir,'" diye mırıldandı.

(Türkçesi: Hüseyin Yazıcı)

GLEND'A ÖYLE TUTKUNUZ Kİ

Julio Cortázar

O günlerde kavramak güçtü gerçekten. Sinemaya ya da tiyatroya giderseniz ve geceniz sürerken aynı töreni biraz önce başka birilerinin de yaşadığını hiç düşünmezsiniz: yerin, saatin saptanması, giyinmek, telefonlar, on birinci ya da beşinci sıradan bir yer, karanlık, müzik, kimsenin olmayan, ama herkesin hiç kimseleştiği yerde herkesin malı olan o alan, koltuklara kurulmuş erkeklerle kadınlar, bir gecikme özü belki, birinin kulağına çalman ya da duymazdan

gelines fısıltılı bir yorum, sonra hemen hep sessizlik, sahneye, perdeye doludizgin akan, perdenin bu yanından kaçan bakışlar. O günlerde sayımızın bu kadar kabarık olduğunu -ilanları, manşetleri, posterleri ve tanıtım yazılarını hesaba katsak da-, Glenda tutkunlarının bu kadar çok olduğunu kavramak gerçekten güçtü.

Üç-dört yılımızı almıştı, yine de çekirdeğin Irazusta ya da Diana Rivero tarafından oluşturulduğunu söylemek gerçeğe uzak düşmez, aslında onlar da bir film izledikten sonra, arkadaşlarla içki içerken böylesi bir dayanışmayı hemen oluşturacak hangi sözcüklerin söylendiğini, hangilerinin söze dökülmeden kaldığını iyice bilmiyorlardı. Sonraları biz çekirdek diyecektik, gençlerse kulüp. Kulübe benzemiyordu pek, biz Glenda Garson'a tutkunduk, o kadar, bu özelliğimiz de bizi onu yalnızca sevenlerden ayırmaya yetiyordu. Tabii bizler onların ölçüleriyle de seviyorduk Glenda'yı, bu arada Anouk'u, Marilyn'i, Annie'yi, Silvana'yı, hadi Marcello'yu, Yves'i, Vittorio'yu, Dirk'ü de katalım, seviyorduk da tek tutkun olduğumuz Glenda'ydı ve çekirdek böylece, bu yüzden oluştu, aramızda bir sırdı, konuşmalarımızda Glenda'ya tutkunluklarını azar azar açığa vuranlara güvenle içimizi açıyorduk.

İster Diana kurmuş olsun, ister Irazusta, çekirdek usulca genişliyordu. Kar Ateşi'nin gösterime girdiği yıl, taş çatlasa altı-yedi kişiydik; İnceliğin Kullanımları'nın galasından sonra çekirdek genişleyiverdi, onun ürkütücü bir hızla büyüdüğünü hissediyorduk, züppece öykünmelerin, gelip geçici duygusallıkların aramıza sızma tehdidiyle karşı karşıyaydık artık. Kurucular, Irazusta, Diana ve içimizden üç-beş kişi, kabuğumuza çekilmeye karar verdik, bir yoklamadan geçirmeden, viskiyle bilgiçlik gösterisine boğulmuş bir sınava sokmadan, kimseyi aramıza almayacaktık (neredesin Buenos Aires, Londra, Mexico'daki o geceyarısı sınavları?). Hassas Dengeler'in galasında, hüznü veren bir utkuyla Glenda tutkunlarının enikonu çoğaldığını kabullenmek zorunda kaldık. Sinemalardaki rastlantısal karşılaşmalar, çıkarken göz göze gelmeler, kadınların içli dalgınlıkları, erkeklerin acılı suskunluğu, herhangi bir göstergeden, bir paroladan çok daha inandırıcıydı bizce. Sorgularımıza kafa tutan makinistler, bizi hep kent merkezindeki o kahveye götürüyorlardı, yavaş yavaş masalar birleştiriliyordu, boşu boşuna çekişmemek için aynı kokteylden söylemek, sonar en son Glenda filminin en son sahnesindeki en son Glenda imgesinin titreştiği göz bebeklerimize bakmak gibi zarif bir gelenek geliştirmiştik.

Belki yirmi kişiydik, belki otuz, tam bilmiyorduk, çünkü Glenda bazen aylarca aynı salonda kalıyordu, bazen de aynı günlerde iki-üç sinemada birden oluyordu, hem o sıralar Ay Çılgınları'ndaki katil kız rolüyle sahneye çıkışı, o unutulmaz olay da hesaba katılmalıydı. Başarısı, koyduğumuz tüm engelleri aşıyor, asla benimsemediğimiz gelip geçici bir coşku nöbeti yaratıyordu. Bu arada' bizler tanışmıştık; Glenda'dan söz etmek için evlere gidenler çoktu aramızda. Irazusta, baştan beri bizden açıkça istemediği o serinkanlı yetkiyi kullanıyor gibiydi, Diana Rivero da usulca kabul ve ret satrancını yürütüyor, aramıza sızmaya kalkışan budalalara ve ukalalara karşı paylaştığımız katıksız özdenliği güvenceye alıyordu. Özgür çağrışımla başlayan zincir, bir klan yapısına dönüşmek üzereydi, ilk dönemlerdeki rasgele sorgulama yöntemleri bir yana bırakılmıştı, artık somut sorular soruluyordu, İnceliğin Kullanımları'ndaki tökezleme sahnesi, ya Kar Ateşi'nin sonundaki "had bildiriş", ya Hassas Dengeler'deki ikinci erotik sahne? Glenda'ya öylesine tutkunduk ki sonradan görmelere, gözükara sevicilere, bilgiç estetlere katlanmamız olanaksızdı. Kentte bir Glenda filmi oynatılıyorsa kahveye cuma günleri gideceğimiz, semtimizdeki sinemalarda eski filmleri gösteriliyorsa hepimize süre tanımak amacıyla buluşmayı bir hafta erteleyeceğimiz de kurallaşmıştı (nasıl, asla öğrenemeyeceğiz); tüm görevler katı bir yönergeyle sıralanmıştı sanki, onlara boyun eğmemek, ya Irazusta'nın küçümser gülümseyişini ya da Diana Rivero'nun ihanet suçlaması yaparken ve ceza biçerken beliren ince hain bakışını çekmek demekti.

O sıralar, toplantılarımızın odağı Glenda ve Glenda'nın her birimizin yüreğindeki ısıltılı varlığıydı, henüz çatlak seslerden, kaygılardan habersizdik. Ama zaman geçtikçe içimizden bazıları, önceleri suçluluk duyarak da olsa ufak tefek eleştiriler getirmeyi göze aldılar, acemi bir sahnenin getirdiği küskünlüğü, düş kırıklığını, arada birçok çapsız, çok basmakalıp bir düzeye inildiğini. Kamçı'nın pürüzsüz billuruna gölge düşüren sahnenin, Asla

Bilemezsin'inin asla benimsenemeyecek son sahnesinin suçunu Glenda'ya yükleyemeyeceğimizi biliyorduk. Öteki yönetmenlerin filmlerini de araştırıyorduk, bu öyküler, senaryolar kimin elinden çıkıyordu, onları başıslamıyorduk, Glenda'ya beslediğimiz tutkunun sanat aşkı kapsamını aştığını kavramaya başlamıştık, bizce başkalarının kusurları ona asla bulaşmıyordu. Görevden, önce Diana söz etti; dolambaçlı sözlerle, her zamanki gibi duygularını açıkça söylemeden; ona haklı olduğunu söylediğimizde yüzünde bir duble viskinin çakırkeyfini gördük, evet, sinemalar, kahvemiz, onca tutkun olduğumuz Glenda varken böyle eli kolu bağlı kalamazdık.

Gelgelelim o anda bile açık seçik söylenmiyordu düşünülenler, sözcüklere gerek duymuyorduk. Önemli olan içimizdeki Glenda'nın mutluluğuydu ve bu mutluluk ancak kusursuzlukla sağlanabilirdi. Birdenbire aksaklıklar, eksikler bize katlanılmaz gelmeye başladı; Asla Bilemezsin'in sonunu sineye çekemezdik, Kar Ateşi'ndeki iğrenç poker sahnesini de (gerçi Glenda o sahnede yoktu, ama pislik ona da bulaşıyordu bir biçimde, hele Nancy Philips'in o bakışı yok mu), haylaz oğlun tövbe edip eve dönüşüne nasıl evet denirdi: Her zamanki gibi görevimizin tam bir tanımını yapmak Irazusta'ya düştü, o gece, demin omuzlarımıza yüklenen, bilinçle benimsediğimiz bir sorumluluğun altında ezilerek döndük evlerimize, ama görünürde bir umut ışığı da vardı, pürüzsüz bir geleceğin, yanılgısız-ihanetsiz bir Glenda'nın vereceği mutluluk.

Çekirdek, içgüdüyle kabuğuna çekilmişti, bizi bekleyen görev, rasgele bir çoğunlukla yürütülemezdi. Irazusta, Recife de Lobos'ta, bir köy evinde bir laboratuvar kurulduğunu, her şey hazır olunca haber verdi bize. Öteki filmlere göre aksaklıkları daha az olduğundan işe Hassas Dengelerce giriştik, filmin kopyalarını piyasadan toplamakla yükümlü arkadaşlar arasında hakça bir görev dağılımı yaptık. Hiçbirimizin aklına para sorununu açmak gelmedi; Irazusta bir zamanlar Pichincha'daki kalay madenlerinde Howard Hughes'la ortakmış, tıklar tıklar işleyen basit bir mekanizmayla artık her şey elimizin altındaydı, jetler, bağlantılar, rüşvet ilişkileri. Yazıhanemiz bile yoktu; yapılacak işleri ve işlerin sırasını Hagar Loss'un bilgisayarını programlıyordu. Diana Rivero'nun konuyu bize açısından iki ay sonra laboratuvarımız Hassas Dengeler'deki silik kuş sahnesini değiştirip yerine Glenda'yı şaşmaz temposuna, dramatik oyunculuk gücüne tam anlamıyla kavuşturan başka bir sahne koymaya hazırdı. Film o günlerde bile epey eskiydi, o yüzden de uluslararası yeni gösterimlerinde yenilikler kimsenin dikkatini çekmedi; bellek türlü dümenler çevirerek tüm takasları, tüm değişkenleri gizli sarnıçlarına sindirtir, değişikliği belki Glenda da fark edemeyecekti, ama o da -hepimiz gibi- çeperden arınmış, özlenene tam tamına oturan bir anının kusursuzluğunda, mucizeyi görecekti.

Görevimiz, aralıksız sürüyordu; laboratuvarın aksamadan işlediğinden emin olduktan sonra, Kar Ateşi'yle Prizma'nın kurtuluşu için paçaları sıvadık; öbür filmler de Hagar Loss personeli ve laboratuvar çalışanlarının öngördüğü hızla aksamadan devreye girdiler. Hassas Dengelerle başımız dertteydi, petrol emirliklerindeki izleyiciler filmin bazı kopyalarını özel zevkleri için satın almışlardı, onları çalmak (başka bir sözcük aramaya gerek yok), hele sahipleri fark etmeden çalmak, olağanüstü birtakım dümenler ve işlemler gerektiriyordu. Laboratuvar, başlangıçta hiç ummadığımız bir kusursuzluk düzeyinde çalışıyordu, gerçi işin başında kaygılarımızı Irazusta'ya söylemeye dilimiz varmamıştı, işin tuhafı, baştan beri bu konuda en kaygılı olanımız Diana'ymış; ama Irazusta bize Asla Bilemezsin'i seyrettirdiğinde, filmin asıl sonunu gördüğümüzde, yani eskisi gibi Romano'nun evine döneceğine arabasını kayalara süren, görkemli ve kaçınılmaz düşüşüyle sellere gömülerek bizleri de mahveden Glenda'yı gördüğümüzde, bu dünyada kusursuzluk diye bir şeyin varlığına inandık, kusursuzluk şu anda Glenda'nındı, bizim adımıza sonsuza kadar Glenda'daydı.

İşimizin en güç yanı, nelerin değiştirileceğini kararlaştırmaktı, hangi sahneler makaslanacak, kurguda ve tempodaki' yeni düzenlemeler falan; Glenda'yı hepimizin tek tek, başka başka açılardan alımlaması aramızda sert tartışmalara yol açıyordu; sürtüşmeler, ancak uzun çözümlemelerden sonra, bazen de çekirdek yönetiminin ağırlığını koymasıyla yatışıyordu. Tartışmadan yenik çıkanlarımız, yeni uyarlamayı düşlerindeki tıpatıp uymadığı gerekçesiyle buruk bakışlarla izliyorlardı, yine de sonuçta ortaya çıkarılan yapıtın hiç kimsede gerçek bir düş kırıklığı yarattığını sanmam. Glenda'ya öylesine tutkunduk ki, sonuç her

zaman yüz akıyla alınıyordu, zaman zaman umulanı da aşılıyordu. Bir iki kez gözümüz korkmadı denemez. Londra'nın kuş uçurtmaz Times'ının okurlarından biri, yazdığı mektupta Kar Ateşi'ndeki üç sahnenin, anımsadığı kadarıyla eski sırayı izlemediğini, buna çok şaşıtıldığını bildiriyordu. La Opinion'daki bir yazı da Prizma'dan bir sahnenin makaslanmasını kınıyor, olayı bürokrasinin işgüzarlığına bağlıyordu. Bu tür olayların dal budak sarmaması için önlemi hemen alıyorduk; pek de güç olmuyordu doğrusu, insanlar havaidir, çabuk unuttur, çabuk benimser ya da yeni'nin ardından koşarlar, sinema dünyası da -bizler gibi Glenda'nın tutkunlarını saymazsak- gelip geçicidir, tarihe mal olmuş bir şimdiki zaman gibidir.

Çekirdeğin kendi içindeki tartışmalar, hizipçilik ya da dışarıya açılma sakıncası içeren tartışmalar, temelde çok daha tehlikeliydi. Her ne kadar bu görevden ötürü daha sıkı kenetlendiğimizi sezsek bile bazı geceler çatlak sesler yükseliyordu aramızdan, türlü siyasal görüşlere bulaşmış çözümler önerenler oluyordu; işimizin tam ortasındaki ahlaki sorunları gündeme getiriyorlardı: Yoksa aynalarla kaplı bir mastürbasyon kulesine mi kapanmıştık biz, bir fildişine ya da bir piriç tanesine barok bir çılgınlık oyma hevesinde miydik? Onlara kulak asmamak kolay değildi, çünkü çekirdek, baştan beri bir kalbin, bir uçağın işleme düzeniyle işlemişti: Kusursuz uyumunu sürekli koruyarak. Evet, bizi kaçaklıkla suçlayan, daha baskın bir gerçekten, yaşadığımız günlerde bizden daha sıkı bir kenetlenme, savunma bekleyen gündelik gerçekten esirgelediğimiz çabayı bu yolda boşu boşuna harcadığımızı sorgulayan eleştirileri dinlemek kolay olmuyordu. İyi ki üstü örtülü bir küfürdü bu, çatlak sesleri hemen bastırmak gerekmiyordu, ne de olsa sınırlı bir karşı çıkmaydı, çünkü onlar da bizler gibi Glenda tutkunlarıydılar, hem de öylesine tutkundular ki ahlak ya da tarih konusundaki anlaşmazlıklarımıza karşın her şeyin ötesinde bizi her zaman birleştirecek duygu baskın çıkıyordu, hepimiz Glenda'yı kusursuzlaştırmamızın bizleri ve dünyayı kusursuzlaştırmak anlamına geldiğine inanıyorduk. Hele o eleştirmenlerden birinin boş kuşuklar dönemini atlattıktan sonra aramızda yeniden dengeyi sağlaması başlı başına bir ödüldü; yan tutan yapıtların da tarihte yerleri olduğunu, baskı makinesinin icadı kadar müthiş bir olayın bile aslında bir tek kadının adını yinelemek ve sonsuzlaştırmak gibi en bireysel, en kişisel bir özlemde doğduğunu kendi ağzıyla söyledi bize.

Böylelikle Glenda imgesinin perdeye en ufak bir kusur taşımadan yansıyacağına inandığımız gün geldi, artık dünya ekranları onu tıpatıp kendi istediği gibi yansıtacaktı -emindik-, belki de bundan ötürü, gazetelerden Glenda'nın sinemaya ve tiyatroya veda mesajını okuduğumuzda pek şaşırmadık. Glenda'nın -bilmeden de olsa- bizim çabamıza yaptığı bu inanılmaz katkı ne rastlantıydı ne de mucize, yüreğinin derinlerinde bir şey, açıklanmamış aşkıma saygı göstermişti yalnızca, benliğinin içinden bize verebileceği tek yanıt gelmişti, son bir gönül cömertliğiyle bizleri kucaklayan bir aşkı, sıradan kişilerin yok oluş, esirgeme sayabilecekleri bir katılıştı. Yedinci günün mutluluğunu yaşıyorduk, hani dünya yaratıldıktan sonraki günün, bundan böyle Glenda'nın her filmini içimizi kemiren o yanlışlı yanlışlı yarı korkusundan uzak izleyebilirdik; meleklerin, kuşların hafifliğiyle toplanabilirdik, hem de sonsuzluğu andıran değişmez bir varoluştaki.

Ne var ki Glenda'yla aynı göğü paylaşan bir şair, zamanında, sonsuzluğun, zamanın ürünlerine tutkun olduğunu söylemişti, haberi bir yıl sonra bize iletme Diana'ya düştü. Glenda, alelade, sıradan bir insan kimliğiyle sinemaya döndüğünü açıklıyordu, beylik nedenlerle, bir profesyonel boş kaldı mı bunalıma düşüyormuş, tam ona göre bir rol varmış senaryoda, film hemen çekilecekti. İçimizden hiçbiri kahvedeki son geceyi unutmuş olamaz. Hele sinemalara dönen inceliğin Kullanımları'nı izledikten sonra, Irazusta'nın hepimizin içinden geçenleri dile getirmesi bile gereksizdi, haksızlığa uğramanın, isyanın buruk tadını duyuyorduk. Ama Glenda'ya öylesine tutkunduk ki duyduğumuz düş kırıklığı ona ilişmiyordu bile, onun suçu değildi, o bir oyuncuydu ve Glenda'ydı; bizi asıl dehşete düşüren, bozuk mekanizmaydı, bileğimizin gücüyle nice çabadan sonra kazandığımız cennete gizli bir gedikle sızan rakamlar, ödüller, Oscar'lar gerçeği idi. Diana, Irazusta'nın kolunu tutup, "Evet, artık yapılacak tek şey bu," dediğinde, hepimizin içinden geçenleri dile getiriyordu, bize tek tek sorması gerekmezdi. Daha önce hiç bu kadar ürkmemişti çekirdek, hele bu kadar az sözcükle harekete geçtiği hiç olmamıştı.

Elimiz kolumuz çözülmüş, yollarımıza gittik, içimizden yalnızca birinin kestirebildiği, ileride bir gün olacak şeyleri şimdiden yaşayarak. Kahvede bir daha buluşmayacağımızdan, bundan böyle her birimizin ortak krallığımızın eşsiz kusursuzluğunu içinde taşıyacağından emindik. Irazusta'nın ne yapacağını biliyorduk, onun gibi biri için işten değildi. Her zamanki gibi, Hassas Dengeler ya da Kamçı'yı izledikten sonra nasılsa bir gece yine buluşacağımızın verdiği tatlı güvenceyle vedalaşmadık. Daha çok, sırt çevirmeye benziyordu ayrılışımız, geciktim, gitmek zorundayım gibi; hepimiz ayrı ayrı yollarımıza gittik, her şey sindirilene kadar olanları unutmak isteğiyle kavruluyorduk, ama öyle olmayacağını da biliyorduk, bir sabah gazeteyi açacaksın, yine o aptal, profesyonelce gevelemeleri okuyacaksın. Ama biz bu saçmalıkları kimseyle tartışmayacaktık, sinemalarda, yolda birbirimizi incelikle görmezden gelmeye özen gösterecektik; çekirdek, inancına ancak böyle sadık kalabilirdi, tamamladığı görevi ancak böyle sessizce gözetebilirdi. Biz Glenda'ya öylesine tutkunduk ki ona son bir dokunulmazlık, bir kusursuzluk sunacaktık. Yücelttiğimiz erişilmez doruklardan düşmesini engelleyecektik; tutkunları, sayıları hiç azalmadan ona tapmayı sürdürebileceklerdi; haçtan sağ inilmez ne de olsa.

(Türkçesi: Tomris Uyar)

ON İKİYE BİR VAR

Haldun Taner

Nasıl başladı, ne vakit başladı, bilemiyorum. Ama ilk belirtiler, dokuz yaşımda iken patlak verdi.

Misafirlerle bahçede oturuyorduk. Yaşlı bir zat saati sordu. Aksi gibi, kimsede saat yoktu. Eniştem içeri saate bakmaya koştu. Ben o aralık, "Üçü yirmi üç geçiyor," deyivermişim.

Bu uyarlığa, önce kimse şaşmadı. Boğazda, geçen vapurlara bakıp zamanı bazan dakikası dakikasına kestirmek mümkündür. Görünürde vapur filân olmadığı anlaşılmınca gözler faltaşı gibi açıldı:

"Peki ama nasıl bildin?"

"Bilmem," dedim. "Dilimin ucuna geliverdi işte."

Rahmetli halam, "Tasadüf a canım," dedi. "Attı tuttu işte. Olmaz mı böyle şeyler."

Öbürküler de, "Evet," dediler. "Tasadüf. Ama bu kadar olur yani."

İnsanlar, mantıklarının normal akışına uymayan olayları bu üç kelimeyle ne güzel ortadan kaldırıverirler. Kâhinliğimin sırf bir tesadüfe dayandığı oy birliğiyle kabul edildi. Hatta ben bile buna inandım. İnanacaktım.

Aradan iki hafta geçmiş geçmemişti ki, bir gece, ter içinde yatağымda uyandım:

"Bire beş var. Bire beş var," diye sayıklıyordum.

Kalktım. Lambayı yaktım: Dededen kalma ihtiyar duvar saati, bire tam beş kalayı gösteriyordu. Niye uyanmıştım? Bu sayıklama neden?... Saatin bire beş kalayı gösterdiğini rüyada mı görmüştüm. Yoksa, uyku ile uyanıklık arasında mı içime doğdu? Biraz sonra saat "dan" diye biri vurunca kafama tokmak yemiş gibi ayıldım. Hayır. Bu defaki tesadüf olamaz, başım dönüyor, kulaklarım uğulduyordu. İçimi, bulantı gibi bir korku kapladı. O güne kadar benden gizli içimde işlemiş durmuş bir saatin tik taklarını, ilk defa o anda duyar gibi oluyordum. Bu tik tak, kalbimin atışı temposunda olsa şaşmayacağım. Ama değil. Sadece işleyen bir cep saatininkine de benzemiyor. Çok daha ağır, daha tok... Tıpkı, ağırbaşlı bir pandül gibi... Önce, bir kâbus geçiriyordum sandım. Kalkıp elimi, yüzümü yıkadım. O tempo, hâlâ kulaklarımda zonklayıp duruyor. Yalının boş odalarından birine kapandım. Boşuna. Gecelikle bahçeye çıktım. Rıhtıma vuran dalgaların temposu da, şaşılacak derecede içimdeki ölçüye uyuyor. "Lamı cimi yok, tozutuyorum," dedim. Ter içinde oraya yığılmışım. Gelip beni ayırtmışlar, yatağıma yatırmışlar. Boş odalarda ne aradığımı, bahçeye neden çıktığımı sordular. Söylemedim. Hastalıktan, doktordan oldum bittim korkarım. Bunu, bir delilik başlangıcı

sanmıştım. Söylemezsem, sanki kendi kendine düzelecekti. Sırrımı, evdekilere açmamakla iyi etmemişim. Belki o zaman bir çaresine bakar, önüne geçerlerdi.

İlk korkularım yatışınca, bu keşfimden övünç bile duymaya başladım. Saate bakmadan saati bilişim, mektep arkadaşlarım arasında duyuluverdi. Saati olanlar saatlerini benimle düzeltiyor, olmayanlar dersin bitmesine kaç dakika kaldığını benden soruyorlardı. Benim bu marifetimi bilmeyenlerle bahse girip sırtımdan para kazanan açıkgozler bile oldu.

Üniversiteye geçince bu meleğim daha da gelişti. Şimdi artık yalnız akreple yelkovanın değil, saniye ibresinin bile kaçta bulunduğunu bildiğim oluyordu. Bir keresinde bir atletizm maçında sekiz yüz metre derecesini daha kronometreler açıklamadan bilişim, o zamanki gazetelere bile geçti. Hattâ bunun üzerine, zamanın en tanınmış ruh doktorlarından biri, beni arayıp buldu. Birtakım sualler sordu. Saat tahminleri yaptırdı. Sonra doktorlar cemiyetinde, hakkımda bir tebliğ yayınladı.

Hiç unutmam, rapor, "Süjede, aşırı derecede gelişmiş ve samia hassası ve altıncı his derecesinde bir zaman hafızası müşahade edildi," diye başlıyordu.

Bana kalırsa, ben bunu soya çekmeyle izah taraflısıyım. Şerecemi araştırdım, bulamadım. Ama soyumda muhakkak zamanla, saatle fazlaca uğraşmış bir insan, ne bileyim ben, bir saatçi, bir muvakkit bulunmalı. Yoksa doktorun dediği gibi, bütün suçu odamdaki duvar saatine yüklemek, bana biraz tek taraflı bir izah gibi geliyor.

Odamdaki saat, atalararımdan kalma bir duvar saatidir. Tam karşımda, dedemin bir hattı ile büyükbabamın üniformalı resmi arasında, sanki onlardan bir şeymiş gibi durur. Dünyaya ilk geldiğimde kulağımın ilk aldığı ses, onun tik takları olmuş. Çocukluğumun, sade çocukluğumun mu ya, gençliğimin de gecesı gündüzünü o saatin tik takları noktaladı. Hayatım bir filimse eğer, bunun fon müziğini bu tik taklar teşkil etmiştir, içimde duyduğum tik takların aralığı da tıptı tıpına onun pandülü temposunda. Öyle ağır, öyle tok.

İmdi doktorun tezi şu: Normal üstü bir duyma hassam olduğum için, bilinçaltını, bu pandülün temposunu âdeta bir plak gibi zaptedip kendisine sindirmiş. Şimdi ben, o yokken bile onu duyar gibi oluyor, bir yankısı gibi onun temposunu sürdürüyormuşum. Hasılı, onunla denk işleyen canlı bir saat olup çıkmışım.

Bu durumda bana, "Öyleyse neden çeyrekleri, yarım saatleri, saat başlarını çalmıyorum," diye sormaktan başka bir şey kalmıyor. Kötü, çok kötü... İster misin büsbütün azıtayım da, sade sorulunca değil, sorulmadan da, tıpkı Telefon Merkezi'ndeki konuşan saat gibi, her geçen dakikayı durmadan söyleyeyim.

Doktora vız geliyor. Bir sinir doktoru için, saatleşen bir insan kendini at sanan, tren sanan, olmuş bir armut sanan kadar olağandır.

Sapıklık, böyle böyle başlar. Hangi doktor hastasına resmen, "Sen tozutuyorsun dostum," demiştir. Sakıp efendi oğlum, kendine gel, Namık Kemal üstadımız ne buyurmuş:

"Sana senden gelir eğer imdat lazımsa."

Bunu ben kendi irademle alt edemezsem beni doktor mu kurtarır, ilaç mı, telkin mi?

Hemen, kesin bir prensip kararı verdim: Bundan böyle saat tahminlerine paydos...

O güne kadar lüzumsuz saydığım için hiç saat kullanmazken ilk defa kendime bir saat satın aldım. Hem de aylı günlü, en modernlerinden... Saati soranlara saate bakmadan cevap vermiyordum. Üç dört hafta hiç falso vermedim. Fakat sonra... Tevekkeli, huy canın altında dememişler. Mesela, büroda çalışırken biri saati sorsa, unutup kafamdan cevap verdiğim oluyordu. Sonra zamanla insanın içine bir de bit yeniği giriyor a canım. Tahmin yapmaya yapmaya ya bu meleğim büsbütün körleşirse.

Arada bir, irademin dalgın anlarından faydalanarak, kaçamak tahminler yapmaya başladım. Günde bir kere mesela. Yahut iki... Kontrolü, kendi saatimle yapmayacak kadar onurluyum çok şükür. Dirseğini бүk, kolunu aç, saate bak. Nerde kaldı verdiğim prensip kararı? Halbuki meydan saatlerinin altından geçerken, insanın gözü pekâlâ yanlışlıkla şöyle bir yukarı doğru kayabilir. Çoğu defa, kendimi tongaya bastırmak istediğim oldu. Bile bile, sırf yanlışmış olmak için

8.15 diye atıyordum meselâ. Sonra bakıyorum: Tutmuşum; sekizi gerçekten on beş geçiyor. Bütün gayretime rağmen, yine doğru saati bilmişim.

Yalnız, hiç unutmam, bir sabah Kadıköy Belediyesi'nin yanındaki saatin altından geçerken yine böyle kaçamak bir tahmin yaptım. 7.11 dedim. Baktım. Yediyi yirmi bir geçiyor, evet yirmi bir. Gözlerime inanamadım. Bir sevineyim, bir sevineyim. Dünyalar benim oldu sanki.. Kendi kendime, "Oğlum Sakıp Özdamar," dedim. "Bugünün tarihini defterine kaydet. Bugün senin normal insanlar sırasına girdiğin mutlu ve tarihi gündür." Fakat sevincim içinde kaldı. Tam o sırada işçinin biri saate merdiven dayamaz mı? "Mered yine on dakika ileri gidiyor," diye tamire kalkışmaz mı?

Kaç doktor değiştirdim. Korkacak bir şey yok diye yemin ediyorlar. İnşallah doğrudur. "Geçer mi?" diye sordukça, "Silinmez," diyorlar. "Hem bunun size ne zararı var, kuzum? Faydaları da caba." Doğru. Faydasını inkâr etmeli. Meselâ ben bugüne kadar tren, vapur kaçırmış insan değilim. Gece saat kaçta yatarsam yatayım, içimde zilli bir saat kurulmuşçasına sabahleyin istediğim saatte uyanabiliyorum. Doğru işleyişimden de, ayrıca küçük bir böbürlenme duyduğumu saklamayacağım. Bugüne bugün, radyo saat ayarıyla geri kaldığım görülmemiştir. Bunlar iyi. Kabul... Ama zihnimi, benliğimi, bilinçaltımı hassas bir anten gibi, alabildiğine zaman kavramına böylesine açık ve uyanık tutmak acaba bir gün, radyomun akümülatörünü yormayacak mı?

Doktor, "Zamanı unut, alâkadar olma," diyor. Saat kaçsa kaç. Sana ne be kardeşim." İyi ama, bu sade bir saat işi değil ki birader. Bu her şeyden evvel bir tempo meselesi. Haydi hiç saate bakmadık, saatle ilgimizi kestik diyelim, içimdeki bu tempodan nasıl kurtulmalı? Her an bu tempoyu duymamı, her şeyde ona uyan veya uymayan tempolar aramamı kim, nasıl önleyecek?

Pandül temposuna uyan her şeye hayran, uymayan her şeye düşmanım. Yavaş giden bir tankın pat patı, döşemeyi kemiren bir kurdun tıkırtısı... bir musluktan sıpırdayan damlalar, tren tekerleklerinin ray bitiminde çıkardığı gürültü, dörtnala giden bir atın şakırtısı, gece asfaltta uzaklaşan topal bir ihtiyarın adımları... Bütün bunlar yorgunsam beni bir anda dinlendirir, neşesizsem keyiflendirir.

Tersine, bu tempoya uymayan seslerden de öylesine sinirleniyorum. Mesela vapurlar. Rıhtıma çarpan dalgaların aralığını bozduğu için bütün vapurlara kızıyorum. Vapur geçip de deniz, sahili art arda, hızlı hızlı dövmeye başlayınca, beni bir huzursuzluktur alır. Çalışıyorsa dururum, düşünüyorsa kafam işlemez olur, oturuyorsa kalkarım, uyuyorsa uyanırım. Hasılı, rahatım kaçır.

Hızlı akan bir nehir de insana saat temposunu şaşırttırıyor. Üç yıl evvel, içinden böyle bir akar su geçen şehirde oturdum. Bahar gelir de nehir çağıl çağıl kabarmaya başlamaz mı, içimi, geri kalmış bir saat huzursuzluğu kaplardı.

Bu pandül temposu öylesine sinmiş ki benliğime, sokakta yürürken adımlarımı bile bu tempoya göre atıyorum. Ne daha hızlı, ne yavaş... Sokağa başka biriyle çıkmak istemeyişim, bundan. Nişanlımdan, sırf bu tempo uyumsuzluğu yüzünden ayrıldım. Ben bir adım atarken o iki, üç atabilse yine uyuşacak-tık. Adımları kusurlu idi. İki buçuk, iki buçuk. Bu durumda bir insanın ruh temposu benimle nasıl uyuşur?

Batı müziğini neden seviyorum? Her bestenin altında bir metronom tik taşı sezdiğim için. Geçende Balkan radyolarından birinde Beethoven'in 8. Senfonisi'ni dinliyordum. Üstadın, metronomu bulan Maelzel'e armağan olarak, ritmik metronom temposunda çalışsın diye bestelediği o ikinci mouvement'ı, o her dinleyişimde kendimden geçtiğim caanım Allegretto Scherzendo'yı herifler tutup da rubato çalmazlar mı?... Yakalayıp radyoyu yere çalasım geldi.

Nefesimi en tıkayan bir şey de, durmuş saatler. Topkapı Müzesi'ne her gidişimde saatler bölümüne uğramadan edemem. Ama her seferinde de boğulur gibi olup hemen kendimi dışarı atarım. Ne kadar değerli, ne kadar hünerli olursa olsun durmuş saat, sönmüş fenere benziyor. Ne var ki, durmuş saatlerin bir meziyeti, hiç değilse günde iki defa doğru saati göstermesidir. Ayarsız saat, bunu bile beceremez. Dediğin gibi, saatin şanı işleyişinde, zembereğindedir. Zemberek saatin değil, hayatın da özü, temeli. Bir bakıma, hepimiz kurulu birer saat değil miyiz? Yaşamak bir kurulma ve çözülme, bir dolma ve boşalmadan başka ne? Yaşlılıkta ölen, kurgusu biten; gençlikte ölen, zembereği bozulan... Eğitim,

kültür bile az çok bir kurgu mekanizmasına benzetilemez mi? Kurarlar bizi, kurulduğumuz gibi konuşur, hareket ederiz. Kimi hâlâ alaturka saat ayarı üzerine işler. Kimi Greenwinch ayarındır, kimi San Francisco... Bazımız ileri gider, kimimiz geri kalırız. Memleket saat, yahut, standart ayarından ileri gidecek olursak, kanun denilen muvakkıtbâşı tutar bizi geri alır. Daha kafası kızarsa, büsbütün durdurur. Geri kalacak olursak... ileri alır diyecektim ama, geri kalana pek aldırılmaz. Yurdumuz, Yenice duvarındaki ezanî saat ayarıyla işleyen nice alaturka saatlerle dolu.

Bunları, laf olsun diye söylemiyorum. İnsanlar, her bakımdan saate benziyorlar. Hatta güleceksiniz belki; boş zamanlarımda öbür insanları da kendim gibi saate benzetmek en sevdiğim hayal oyunlarımdan biri. Tanıdıklarına, yakınlarına bakıp bu, saat olsa, nasıl bir saat olurdu diye düşünürüm. Yahut tersine, saatten hareket edip insana geldiğim, belirli saatlerin insan olunca nasıl birer kişilik göstereceklerini düşündüğüm de olur.

Mesela, odamdaki duvar saatini alalım. Ben onun huzurunda mambo çalamam, bir kıza sarılamam. Camekânlarının altından büyükpeder bakıyormuş gibi gelir bana. Bu saat, odaya radyo İtri'den, Dede Efendi'den bir şey çalarken daha bir yarağa kendini o zaman daha bir evinde hisseder. Halinde, vurusunda, işleyişinde bizlere karşı bir küçümseme sezerim. Kim bilir, derim; zamanında ne ağırbaşlı, ne efendice, ne olgun ve dolgun saatler vurmuştur da şimdi bizim bu havaı, bu fasafiso, bu çocukça ve budalaca saatlerimizi vurmaktan sıkılıyordun Bu saat konuşsa, muhakkak ağdalı, terkipli bir divan edebiyatı Türkçesi konuşacaktır. Vuruşları bile, aruz üze şiir okur gibidir. Sanki her saat başı Ziya Paşa'yla birlikte,

Sanma ki saat çalar Bil başına tokmak vurur diye bizi azarlamaktadır.

Misafir salonunda fanus içinde duran konsol saati, büyükannemin çeyizi imiş. Büyük valde saat olsa herhalde böyle tertipli, kıvrak, pırıl pırıl, hanım hanımcık minyon bir saat olurdu, diye düşünürüm.

Politikacıları neye benzetiyorum, biliyor musunuz? Topkapı Müzesi'nde gördüğüm, istenince nihavend, istenince acemaşiran makamında çalan çalgılı eski saatlere...

Tahsildarlar saat olsa, muhakkak sayaç mekanizması gibi işlerlerdi.

Geçen gün dairede, bizim şefin tepesindeki sessiz işleyen elektrikli duvar saatine dikkat ettim. Eminim ki şef saat olsa, tıpkı böyle işlerdi. Sinsi sinsi. Hiç işlediğini belli etmeden. Bir bakarsın yelkovan hareketsiz duruyor, bir bakarsın bir dakika atıvermiş.

Müzişyenlere gelince, onların metronom gibi işlediklerine eminim. Hele orkestra şefleri... Bir Toscanini, bir Karayan, bir Furtwangler şahıslaşmış, mükemmelliğin doruğuna ermiş en hassas birer metronom değil de nedirler?

Öbür saatlere kıyasla metronomun bir iyiliği; temposunun istendiği gibi hızlandırılıp yavaşlatılabilmesi... Çekersin ağırlığı yukarı, tempo yavaşlar. Tik... tak... tik... tak... İndirirsin aşağı hızlanıverir. Tik tak... tik tak... Böyle bir ağırlık da öbür saatlere takılabilirse...

Bunu, geçen gün bizim doktora açtım. Güldü:

"Ne o, şimdi de zamanı mı yavaşlatmak istiyorsun?" dedi.

Hem de nasıl... Eskiden hiç böyle bir zorun yoktu. Bu, bana şu son günlerde arız oldu. Son zamanlarda içimde, kurgusunun bitmekte olduğunu sezen bir saat çaresizliği var. Belki de kuruntu. Belki de kurgum bitmeden zembereğim bozulacak. Zamanı durdurmak, yavaşlatmak, o akıbeti kabil olduğu kadar geriye atmak merakı herhalde buradan geliyor.

Eskiden beri az yaşamaktan, erken ölmekten korkarım. Sade ben mi, herkes korkar. Bu neden ileri geliyor? Ben düşündüm ve buldum: Hayatı yoğun yaşamamaktan. Hayatı yoğun yaşamaktan neyi anlıyorum? Sevmek, sevmek, eğlenip yan gelmek, çubuğunu yakıp gününü gün etmek mi? Haayır... Karınca gibi durmadan çalışmak, eser vermek, çocuk yetiştirmek topluma faydalı olmak mı? Bunlar da boş lakırdı. Yoğun yaşamaktan sadece zamanın geçişini hissetmeyi anlıyorum.

Zaman geçiyor. Bizler zamanın içinde yüzdüğümüz halde zamanın geçişini değil de, o geçtikten sonra, sadece geçmiş olduğunu hissedebiliyoruz. O da şakağa düşen aklarda, alnımızdaki kırışıklıklarda, bele yapışan lumbago ağrılarında, nihayet hastalıkta, ölümdede...

Ama zaman daha geçmeden, henüz geçerken, onun geçişini âdeta gözle görür gibi şuurlu ve uyanık bir şekilde hissedebildiğimiz gün, öyle geliyor ki bana, bizden habersiz geçmiş zamanın bizde yaratabileceği bütün acı sürprizleri ortadan kaldırmış olacağız.

Bu keşfimi nerde yaptım, biliyor musunuz? Bir yılbaşı gecesi, Kadıköy vapurunun güvertesinde... Paltoma bürünmüş, gidip ta buruna oturmıştım. Bir ara uyuklar gibi olup, birden silkindim. "On ikiye bir var," diye söyleniverdim. Çakmağı yakıp saate baktım ki; doğru... Saniye yelkovanı döndü, döndü, altmışın üstüne gelince çıt... Saat 11.59'ken 12 oluverdi. Gün kadrânında Çarşamba, yerini Perşembe'yle değiştirdi. 31 Aralık çekilip yerini 1 Ocağa bıraktı. Saat, yılı göstermiyordu, ama 1952 bitip 1953 başlamıştı. Bütün bunlar, bir küçük an'ın marifeti. Hepsi şu ufacak yayın "tık" diye atıvermesiyle oluyor...

An an'ı kovalıyor, an'lar sonsuzlukta eriyor. Çarşamba perşembeyi, perşembe cumayı sürüklüyor. Kasım, aralık oldu, aralık ocak, ocak şubat olacak. Şubat da mart. Ve biz, karanlığın içinde şu vapur gibi zamanı yara yara ilerliyoruz. Nereye? Bir zamansızlık ülkesine doğru... Karşıda sahil göründü. Esrarlı ve karanlık. Yaklaştıkça yaklaşıyoruz. Ah, şu vapur bir dursa... İyisi, geri geri gitse... Akreple yelkovan, yollarını şaşırp ters işlemeye başlasalar. Gün kadrânı perşembeden çarşambaya dönse, aylar sondan başa doğru sayılsa, halden geçmişe, yeniden eskiye, neticeden sebebe doğru ters bir akış başlasa... Başladı diyelim ne olacak? Vapur geri geri gitse, ulaşacağımız sahil, bu sefer de ilk kalktığımız zamansızlık ülkesi olmayacak mı? İster öne git, ister geri; dünyanın denizleri biter efendi...

Madem zamanı durdurmanın çaresi yok. Madem zaman akacak. Bari, geçişini iyice hissetsek.

Vapur, Kızkulesi açıklarında... İşte Salacak'a yaklaşıyoruz. Na şurası Selimiye. Şu yeşil ışık Haydarpasha mendireği... Şu mavi lambalar Kordon Blö'nün değil mi? Vapur yana dönüyor. İşte Kadıköy iskelesi.

Bir böyle, geçişin adım adım şuuruna vararak gelmek var. Bir de aşağı kamarada gazete okuyup, "Aa gelmişiz!" diye şaşakalmak...

Ömrümüz, alt kamarada gazete okuyan yolcununkine ne kadar benziyor...

Dakikaların değerini biz ancak yılbaşından yılbaşına anlıyor, onların geçişini ancak o gece -o da 11.55'ten 12'ye kadar- dikkatle takip ediyoruz. O da neden? Aklımız sıra, geçen bir yılı kapayıp, gelen bir yılı açtıklarından. Yılbaşı geçince de yine alt kamaraya inip gazetemize dalıyoruz. Halbuki, hangi günün hangi dakikası, bir eski yılı kapayıp yenisini açmıyor? Neden bu dikkati her günün her saatine, her dakikasına, her saniyesine çevirmiyoruz? Biz kendisini unuttunca, coşkun bir sel gibi geçen zaman dikkatimizi her saniyesine çevirince, düz ovada kıvrıla kıvrıla akan tembel bir nehre dönecektir. Bütün mesele, dikkatimizi saniyelerin geçişi üzerine toplamada.

Peki, bunu nasıl yapacağız? Onu da buldum: Kendimizi saatlerin tiktağına vererek. Zamanın, dolayısıyla yaşamının şuuruna varabilmenin en iyi yolu, saatler ortasında yaşamaktır.

Siz de deneyin bakın: Bir odanın kapısını, penceresini sımsıkı kapayın. Sırtüstü yatıp gözlerinizi kara bir bezle bağlayın. Kafanızdaki bütün fikirleri kovarak, bütün dikkatiniz saatin tiktağında, zamanın geçişini düşünün. Yaşadığınızı düşünün. Bir vapur olduğunuzu, zamanı yara yara ilerlediğinizi, hayatın saniye saniye yanınızdan kayıp gittiğini...

Saat koleksiyonu yapmaya merak sarışım da, işte buradan geliyor. Açık arttırmalardan, antikacılarından her çeşit saat toplamaya başladım. Çift kurgulu cami saatleri, elektrikli saatler, gümüş kapaklı eski Serkizof saatleri... Hatta geçen gün eve, işe yaramaz diye Tramvay İdaresi deposuna atılmış koca bir meydan saati bile getirdim.

Sabahleyin otuz beşinin de kurgusunu tazeliyor, akşam eve gelince sırtüstü yatıp, kulağım onlarda, her dakikanın, her saniyenin, her salisenin bilincine vararak yaşadığımı olanca yoğunluğuyla hissediyorum. Dört tarafı ayna kaplı bir salon nasıl mekânı sonsuzlaştırır gibi olursa, insanı dört yandan saran saat tik takları da zamanı âdeta dondurup bilinçleştiriyor. Parmaklarımız arasından ince bir su gibi uçup giden zamanı ancak böylece iki elimizle kavrar gibi oluyor, sonunda yine parmaklarımız arasından kaçırsak bile, varlığını dokunmuşçasına kuvvetle duyuyoruz.

Saatlerin her biri kendi kişiliğine göre işliyor. Kimi acele acele, işgüzar işgüzar. Kimi ağırbaşlı, yavaş. Kimi kadın gibi sekmekte... Kimi dötrnala... Şurada biri pamuk atan hallaç temposunda... Öbürü, üstündeki örste demir döven demircinin çekiç gürültüleri içinde. Hâsılı odam, otuz beş saatin çeşit tik taklarıyla dolu.

"İşte," diyorum... Bir dakika geçti... İki dakika geçti, üç dakika... dört, beş, altı... bir çeyrek...

Katı kalpli duvar saatim, şimdi hayatımdan eksilen çeyrek saati klasik melodisiyle kutlamaktadır.

Sonra yine: Tik tak, tik tak, tik tak; tik tak, tik tak, tik tak.

Yirmi dakika geçti, yirmi üç, yirmi beş, otuz. Ve yarım saati kutlayan ikinci melodi:

Bir otuz dakika daha geçince, duvar saatimin keyfine diyecek yoktur artık. Hayatımın koca bir saatini yemiş bitirmiş olmanın neşesiyle deminden beri kesik kesik çaldığı melodisini şimdi artık bütünlemektedir:

Sonra kafama tokmak vurur gibi:

"Dan, dan, dan, dan, dan, dan."

Onun ilk "dan"ı duyulur duyulmaz, orkestra şefinden komuta almış gibi, irili ufaklı bütün öbür saatler de hep birden boşanıveriyorlar. Kimi yangıncı kampanası gibi: Lingir, lingir, lingir. Kimi kapı çalınır gibi: Zırrrt. Bazısı kibar, edepli, sakın; bazısı acar, şirret, ciyak ciyak... Guguklu saatin küçük kuşu da geri kalır mı: Guguk... guguk... guguk...

Bu gürültüden sonra yine sessizlik: Tik tak, tik tak, tik tak, tik tak...

Bir dakika daha geçti. Üç dakika daha geçti, beş dakika daha... bir çeyrek.

Sonunda ya sapıtacağım, yahut da aradığıma erişeceğim: Zamanın bilincine varıp, hayata doyacağım. Yaşadığımı, herkesten kuvvetli anlayacağım. Ölüm korkusundan, kurgusu bitmek, zembereği bozulmak kaygusundan kurtulacağım.

Üçüncü bir ihtimal daha varmış ki onu hiç düşünmedim.

İlkin, ikinci ihtimal en kuvvetlisi görünüyordu. Her akşam iş dönüşü tik taklar içinde geçirdiğim bir iki saat, beni her gün biraz daha zamanın akış bilincine erdiliyor, aradığım cinsten bir kozmik huzura, bir kozmik doyunluğa doğru götürüyordu.

Daireden yıllık iznimi alınca, iki saatlik kürümü günde on iki saate çıkardım. Yirmi gün odama kapandım, bir yere çıkmadım. Kürüme, sebatla devam ettim.

İznimin son günüydü. Saat gece 12'ye geliyor. Koltukta başım yana dönmüş, uyuyakalmışım. Böyle her uyuklayıp uyanışta aklıma ilk gelen, saat olur. Bu defa inanılmayacak bir şey oldu: Silkinince saat aklıma gelmedi. Olacak iş mi bu? Saatlere baktım. Hepsi 12'ye 1 var. Ama tik takları duyulmuyordu. Önce durmuşlar sandım. Hayır, işliyorlardı. Duvar saatinin pandülü bir sağa, bir sola gidiyor. Demir döven demirci, durmadan çekiç sallıyor. Saat on iki oldu. Sözbirliği etmişçesine hiçbirinin saat başını vurduğu yok. Belki saati de vuruyorlardı da ben duymuyordum. Belki ne kelime, bal gibi vuruyorlardı. Zillere tokmakların vurup durduğunu, küçük kuşun kafesinden fırlayıp fırlayıp haykırdığını gayet iyi görüyordum. Ama sesleri çıkmıyordu. Gözümü kapayıp içimi dinledim. İşin kötüsü, içimdeki pandülün temposu da yok olmuştu. Çıldırarak, tıkanacak gibi oldum.

Bu durumda normal bir insan ya kulaklarının sağır olduğuna, yahut da sapıttığına hükmederdi. Bense, o an öldüğümü anladım.

Doktor, "Ölmedin," diyor. "Ölsen bunları yazabilir misin?" Artık doktorlara da inancım kalmadı. Değil mi ki, saatlerin sesini alamıyorum. Değil mi ki, içimdeki pandülü duyamıyorum. Ne derlerse desinler, ben artık durmuş bir saatim.

Hem kim bilir, belki de en doğru saati asıl şimdi gösteriyorum...

27 Ekim 1953 60

EL

Patricia Highsmith

Bir genç adam bir babadan kızını istemişti, ömrünü onunla el ele geçirmek istediğini söyleyerek. Baba genç adama kızının sol elini gönderdi, bir kutu içinde.

Baba: "Ömrünü onunla el ele geçirmek istediğini söyledin ya, işte kızımın eli. Ama bana sorarsan sen aslında daha başka şeyler istemiş ve almışsın ondan."

Genç Adam: "Siz neler demek istiyorsunuz?"

Baba: "Neler demek istiyorum, sence? Benim senden daha şerefli olduğumu yadsıyamazsın, çünkü sen benim ailemden, izin istemeden bir şey aldın, oysa ben sana, istediğini verdim işte."

Aslında genç adam herhangi bir şerefsizlik yapmış değildi.

Sorun babanın kuşkucu olmasında, olayları çirkin yorumlamasıydı. Baba şimdi yasal olarak genç adamı kızının bakımından sorumlu tutup kaz gibi yolabilecek durumdaydı. Genç adam kızın elinin kendisinde olduğunu yadsıyamazdı, oysa sonunda bu eli umarsızlık içinde öpüp toprağa gömmüştü. El gömüleli neredeyse iki hafta oluyordu.

Genç adam, kızı görmek için girişimde bulundu, ama babanın evini kuşatmış olan esnaf ve tüccarların arasından kendine yol açıp geçemedi. Kız sağ eliyle çekler imzalamaktaydı. Kan kaybından ölmek şöyle dursun, bu konuda yepyeni bir hız kazanmış gibiydi.

Genç adam gazetelere, kızın evini ve yatağını terk etmiş olduğu konusunda ilan verdi. Ne var ki ilkin bu evde ve bu yatakta bulunmuş olduğunu kanıtlaması gerekiyordu. Durum henüz kâğıt üstünde ve kilisenin gözünde "evlilik" sayılmıyordu. Beri yandan kızın elinin onun elinde olduğu, paketi imza karşılığında teslim aldığı kesindi.

Şimdi beş parasız kalmış olan genç adam, "Ne eli?" diye polislere sordu, çaresizlikten saçını başını yolarak. "O el benim bahçemde gömülü!"

"Demek gözü kanlı bir suçlusun da aynı zamanda? Derbeder bir yaşam sürmekle kalmıyorsun, psikopat bir manyaksın da! Eşinin elini sen mi kestir yoksa?"

"Ben kesmedim, zaten o benim eşim bile değil!"

"Kızcağızın eli bunun elinde, ama eşim bile değil diyor!" diye burun kıvrırdı yasa adamları. "Ne yapalım şimdi biz bu adamı? Mantıksız, belki de akıl hastası bir adam."

"Tımarhaneye kapatalım. Ne var ki aynı zamanda cebi delik olduğundan bir devlet hastanesine yatırmak durumundayız."

Böylece genç adamı kilit altına aldılar. Eli onun eline verilen kız ayda bir gelip tel örgünün ardından ona bakıyordu, sadık bir eşe yaraşır biçimde. Ve çoğu evli kadınlar gibi onun da kocasına söyleyecek pek sözü yoktu. Ama tatlı tatlı gülümsüyordu. İşyeri genç adama ufak bir maaş bağlamıştı şimdi; kız, bunu da alıyor, kol bileğinin kesik yerini ise muflon içinde gizliyordu.

Genç adam ondan, yüzüne bile bakamayacak kadar nefret ettiği için daha kötü bir koğuşa nakledildi, kitapları elinden alınıp ziyaretçileri yasaklandı ve sonunda zavallıcık gerçekten aklını oynattı.

Delirdiği zaman başından bütün geçenler, sevdiği kızla el ele yaşamak isteği ve onun kesik elinin kendisine verilmesi, genç adam için sonunda anlaşılabilirliğe kavuştu: Bir kızın elini eline almayı istemekle ne korkunç bir hata, hatta bir cinayet işlemiş olduğunu şimdi kavrayabiliyordu.

Onu kapatanlara başvurarak hatasını artık anlamış olduğunu söyledi.

"Ne hatası? Bir kızla el ele yaşlanmak istediğini açıklamak mı? Evlendiğimde ben de bunu yapmıştım."

Hiçbir şeyle iletişim kuramadığına göre şimdi artık temelli delirmiş olduğunu hisseden genç adam günler günü bir lokma yemek yemedi, en sonunda yatağına uzanıp yüzünü duvara döndü ve öldü.

(Türkçesi: Nihal Yeğınobalı)

BİR DELİ DEĞİLİN DEFTERLERİ

Feyyaz Kayacan

Şunun şurasında nedir ki istediğim?

Güneşin bir parçacığına her sabah kafamı ve gözümü açarak araştırmalarımın devam etmek. Bu da sürdükçe hiç olmazsa bir erek yerine geçemez mi? Bu da bir yaşam türü değil mi?

Ne diye başıma kakıyor şu doktor şırınga gibi gözlerle?

Dün de geldi. Onla birlikte cımbızımsı bir ışık sızdı içeriye. Bu ışıkla sözde içimdeki karanlığın kılını çekecek, kapaklandığını söylediği kişiliğimi herkesinkine benzer bir göze, bir ağıza, bir bilince kavuşturacak. Ama herkes ne demek? Gözler birbirine benzemez. Ağızlar başkadır. Bilinçler de öyle. Herkes değişik kişileri kapsayan bir sözdür. Amasya elması ya da encürü armudu değiliz ki hep bir kalıptan çıkmış olalım. Birbirimize benzeyelim. Delilikler bile birbirine benzemez. Bu son lafları doktorun önünde edecek olsam hemen alkışlar beni. Aferin, der, bak artık sen de anladın.

Bir genelleme, bir sakat tanımlama yaptığını anlatamazsın ki herife. Bilimsel oltasını atıp beni tutmuş ya, bırakmıyor artık. Kancayı çıkartmıyor. Kişi de evire çevire tedavi edilmez ki! Sonra nemi tedavi edecek? Ben deli değilim ki. Ve bir delinin günlüğü değildir bu yazdıklarım.

Alışkanlık işte. Alışkanlık değil de belleğin hileleri. Her sabah kendi evimdeymişim gibi uyanıyorum. Gözlerim bir sürü eşyayla dolu olarak. Ama sağımı solumu gözlerimle yokladıkça eşyalar bir bir siliniyor. Kendimi gene çelik bir boşluğun içinde buluyorum. Kendimi yeni baştan kuruyor, ayarlıyorum. Bu benim odam değil, deyince rahatlıyorum. Bunu söylemekle kesin bir ayırım yapmış oluyorum. Eski odamla, evimdeki odamla şimdiki oda arasında. Yavaş yavaş bu odayla da bir uzlaşmam olacak. Bir yakınlık. Ama bu bir oyun. Yalnız görünürde odaya göstereceğim bir yakınlık. Beni rahat bırakması için. Yalancı uysallığımla iyice üstesinden geleceğim, iyice hiçleyeceğim şu dört nöbetçi duvarı. Başka türlü nasıl oturabilirim bu yüksük-içi hücrede? Güç bir iş bu, pek doğal. Bir bakıma işin güçlüğü yardımcı olacak bana. Lapalaşmamı, bir us peltesi durumuna gelmemi önleyecek. Ya her sabah başka bir odada uyandırsaydılar beni? Düşünmeye bile gelmez. Bunca odayla kim başa çıkabilir? Her sabah değişik bir odanın içinde insan kendini nasıl yeniden bir araya getirebilir?

Penceremin dikey ve yatay parmaklıkları, dışarısını bir hesap defterinin yaprakları gibi dörtgenlere bölüyor. Dışarı bakınca kendimi dörtgenlere indirgenmiş gibi hissediyorum. Dışarı çıkacak olsam -laf işte- rüzgârda uçuşan bir kırpıntı yağınına dönüşeceğim.

Pencereden bakmamaya alıştırdım kendimi. Pencereden görebildiklerim, bu yapının ve beni bu yapının içinde tutanların egemenliğinde çünkü; dışarıda beni bekleyen, çimen biçiminde, ağaç biçiminde, kuş ya da bir gökyüzü biçiminde bekleyen bir kapanıklık, bir sürgülü açıklık. Kafamda kendimi çok daha uzaklara koydum. Etrafımı böylece içimdeki oyma açılımlarla destekledim. Odayı ve simgesi olduğu us kelepçelerini usul usul faka bastırarak, suya düşürerekten. Ben artık kendi içimin, kendi uyanıklığımın yerlisi oldum. Benim de bir egemenliğim var şimdi. Ama bunu bir bayrak gibi budalaca başkaldırmaların direğine çekmiyorum. O türlü kahramanlıklara vaktim yok. Aklımı -dengesiz diye- sökmek isteyen doktor, farkına varacak olursa edindiğim iç dayanakların, onları da kökünden koparıp atmaya çalışacak, yapamazsa, dayanakların varlığını yadsıyacak, dayanamayarak yok, onlar senin uydurmalarıdır, sana öyle geliyor, çünkü sen delisin, ancak delinin biri bu tür kanılara sarılabilir, diyecek. Onun için tartışmalara kapılmak istemiyorum doktorla. Çatışmaktan özellikle kaçınıyorum. Ben karımı aramak, bulmak istiyorum. Onu düşünmek istiyorum. Nerelerdedir şimdi, onu bilmek istiyorum. Bunu da ancak kafa rahatlığı, kafa uyanıklığıyla başarabileceğim. İşte bu yüzden doktora sezdirmek istemiyorum, sandığından çok ayrı, yani gündeminde hiç gözükmeyen bir yolu izlediğimi. Ben iç egemenliğine gizlice vardım, gizlice sürdüreceğim. Onu yapmasaydım pencerelerimin demir parmaklıkları, kaburga kemiklerim kadar içimde, içime işlemiş olacaktı.

Benim gerçekte tek pencereyim yalnızlık. Doktorun kalabalık gözleri yüzümde gezinmesin de... İlk önce dudaklarım kurumaya başlıyor. Sonra sağ elimde bir

çağrı gibi bir şey yankılanıyor. Hep böyle açılıyor karımı düşünme, düşleme saatlerim. Sağ elimin en uzun parmağını şakağıma dürbünlemesine dayayıp karımı aramaya çıkıyorum. Elin görme duyusuna sahip olduğunu bilmiyordum. Burada öğrendim, burada geliştirdim onu. Karımı aradıkça dürbün uzuyor, ağırlaşıyor. Yoruluyorum. Dinlenmem gerekiyor. "Senin karın marın yok. Bunu da nereden çıkardın? Olmayan şey aranır mı, özlenir mi? Sen evliysen o zaman senin karının bir yok-kişi olması gerekir," diyor doktor. Ben bir şey demiyorum. Susuyorum. Söz dalaşımına girecek değilim onla. Ama bir gün gelecek gürül gürül bağıracağım ve diyeceğim ki, "Ulan, yok-kişinin kalçası olur mu? Yok-kişi saçlarını taratır mı anıların uzun soluklu eşiklerinde? Kanımı ayartan dudakları var mıdır yok-kişinin?"

O günün gelmesiyle doğrulanmış olacak dediklerim. Yeminli parmağımı, beni bir kez görmeye gelmeyen ama içimde biriktirdiğim karımın adına basarak söylüyorum bunu.

Boş zamanlarımda doktorla eğleniyorum. Hem hoşuma gidiyor hem de işime yarıyor. Deliliği meslek edindiğimi sanan doktor beni rahat bırakıyor. Seviniyor hatta. Harıl harıl yeni akıl şapkaları aramaya koyuluyor, örüp başıma geçirmek için. Dün de dolaşmaya çıktı hücreleri, koğuşları. Koridorda ayak seslerini cınlata cınlata. Odama girdi. Biliyordum. Kafamı tartmaya gelmişti sinsidirhemleriyle.

"Burada ne arıyorsunuz, burası apteshane değil," dedim. Şaka ettiğimi belirtmeden. "Gidin, başka bir yeri kokutun."

Sahiden de ne arıyordu odamda ikide birde? Apteshane süpürgesi gibi de bir surati var. Gitsin, başka dengesizlerin kulburuna soksun burnunu. Tınmadı ama. Beni konuşturmaya kafamın içinde otlamaya gelmişti. Biraz sonra, herif bir yığın bilgi edindiğini sanarak hamarat bir ivedilikle eritme kurşunlar gibi uzmanlığını döktürecek insanların yanpıri beyinleri üstünde. Doktor efendi pul toplar gibi ruh hastalıkları topluyor. Not alıyor. Deliliklerin borsasında gelir ediniyor. Ama benim sırtımdan geçinmeye kalkışmasın. Ben deli değilim.

Neden yandaki hücreye gitmiyor, orda da oyalanmıyor, dalak ruhlu doktor? Borsaların daniskası orda. Gitsin de oraya bir görsün, dört yanı arap saçına dönmüş delilik nasıl olur? O hücredeki adam buraya gelmeden önce bir para babası, borsa kurduymuş. Büyük işlere girişmiş, holdingler kurmuş. Sonra da palas pandıras iflas etmiş. İşte o zaman kaçırmış, o zaman çözülmüş usunun uçkuru. Adamın deliliği tutarlı ama. Eskiden yaptığını şimdi de yapmakta. Uydurmuyorum. Gitsin görsün. Mutlaka görecektir, hücresinde borsaları küçük parmağında oynatan deliyi. Gidince duvarlardan birini kapsayan karatahtayı da görecektir. Bir sürü rakamları tebeşirlediği, sildiği, değiştirdiği. Senetler, bonolar, hisseler, tahviller cirit atmakta karatahta üstünde. Borsadaki en ufak dalgalanmaları delinin nasıl bağıra bağıra açıkladığını dinlesin, karga kokan, dişlek gözlü doktor. O delinin yanında girişsin en verimli araştırmalarına. Genişletsin bir parça daha bilgilerini. Bakalım bunun ardından ne biçim bir akıl şapkası, bir us kâsesini uygun görecektir?

Gerçekten odun kafalı, ahşap beyinli bir adam bizim doktor. Yani akıl terzisi, yani akıl badanacısı. Eski numaralarından vazgeçmiş. Beni başka biçimde kündelemek istiyor. Artık sarı sarı yüzüme bakarak, "Siz evli değilsiniz, sizin karınız yok," demiyor. Başka türlü konuşuyor. Bir senli benliliğin yakınlığına bürünmüş görünerek. Aklınca beni bu yoldan tavlayacak ve karımı anlatmaya iteleyecek.

"Yahu karını biraz anlatsana. Gözleriyle, endamıyla, saçlarıyla, huylarıyla şöyle birazcık çiz görünümünü ki ben de hiç olmazsa uzaktan tanışmış olayım kendisiyle. İstersen birlikte çıkalım aramaya," demelerini ben yutar mıyım? Edepsiz herif. Sulanmak istiyor galiba. Bir daha söylemeyeceğim doktora karımı düşündüğüm saatleri.

Sağ elimin çağrısını yine duydum. Dürbün parmağımı şakağımda buldum. Özlemlere dayalı dürbünün içinde karımı görmek kolay değil. Belki içimde ona karşı bir direnim olduğu için, beni üzdüğü, aldattığı için. Belki de o üzüntü ve ezilmeleri hemen canlandırmaya hazır olmadığımından... Hınç almak için değil

karımı düşünmek, aramak isteyişim. Kıskançlık yok demeyeceğim. O da mı olmasın? Elimde değil, her şeye karşın seviyorum karımı. Onu yanımda bilmek istiyorum. İçimdeki görüntüsü yetmiyor bana. Sevmeseydim özler miydim bu denli? Kabahat bende olabilir. Vaktinde görseydim, vaktinde sezinleseseydim... İşi oluruna mı bıraktım yoksa? Bir şeyi oluruna bırakmak ilgisizlik demektir. Ama bütün bunlar sonradan çözülecek sorunlar. Karım döndüğü zaman. Anlayışlı davranacağımı bilsin ama... şimdiden...

Düşüncelerimi fazla uzatırsam, gözümün olanca eşiklerinde karımı uzun uzun beklersem, dürbün parmağım yoruluyor. Ve bu her yerime yayılıyor. Titremeler, sarsıntılar geçiriyorum. Bu da dürbünü etkiliyor ister istemez. Herkes bilir. Titreyen dürbün kar yağışına benzer, bir göz gevşekliğine yol açar. Giderek kar tipiye çevirir. İşte o zaman göz uyuşmuş demektir. Gözünüz dürbünün içindeki bembeyaz karanlıkta, hiçbir kumara yaramaz, hiçbir dokuyu işlemez bir mekik olarak yuvarlanıp durur birbirine düğümlenen gelgitlenmelerde. Kesik bir kafanın içinde sanki bir baş dönmesi başlamıştır. Tenin en kopuk doruğu olan ensekökünden, esintili bir hafiflik, say. dam bir ıslık yükselir. Bu bir bekletilmiş selin, bir uçurum kıyısında sallanan ilk damlasıdır. Bir kopsa, bir yuvarlansa aşağıya, dürbünün çıldırttığı gözün kovuğunu tıkamaya çalışmakta olan us, çatlaman bir barajın içinden boşanırcasına yokluğu boylayacaktır.

Islığın ensemde zonkladığını duyar duymaz dürbünü indirir, elimi dinlendiririm. Araştırmalarım işte en çok bu yüzden uzuyor, zorlaşıyor. Bir eli yorulunca ötekisini, yani sol elini niçin kullanmıyor bu adam denilebilir? O elimi kullanmıyorum. O kör elimdir çünkü. Onla bir şey göremiyorum. Yabancı gelmeye başlamıştı bana birkaç zamandır. İşte böyle düşündüğüm de oluyor ara sıra. Sonra bir gün, dürbünün tam ortasında, kirpiklerim gözüme çivi çivi batarken kuşkulandım.

Ya sol elim benim elim değilse?

Ya bir başkası karıma göz koyup en kolay yolu içime sızmada bulmuşsa ve sol elimle dile getiriyorsa kösnümelerinin salyasını? Benimmiş gibi görünen bir elle nasıl aldatılırım? Aldatıldığımı biliyor gibiyim. Ama bu türlü değil.

Karım onun için mi öteki yatak odasına çağırırdı? Gel gel, derdi, şimdi bu yatakta sevişelim. Ve yatağın üstüne otururdu. Yavaş yavaş kaldırdığı dizlerine dayardı başını. Sol elime dolanırdı baygın saçları. Karımın öyle duruşu, bekleyişi gözümünden kaçmazdı. Onu ben, bir dişi olarak, karımın ustalıkla uyguladığı cinsel oyunlardan biri sanırdım. Kim bilir daha kaç kez yapmıştı bunu, bana çaktırmadan. Kim bilir kaç kez böyle oyunlarla körüklemişti sol elimi? Ben işten eve dönünceye dek kim bilir nasıl beklemişti beni kıvranan bir sabırsızlıkla? Beni değil. Sol elimi. Bir gün gene çağırmıştı sol elimi o odaya. Giyinikti ama, çıplaklıklar akıyordu gözlerinden. "Dur bekle," dedi, "Aşağı inip bol köpüklü bir kahve pişireyim sana." Yanımdan çerken eğildi. Sol elimin parmaklarını sırayla sırayla öptü. Islattı. Çoğalan kalçalarla aşağı indi.

Sesini duydum. Yavaş yavaş çıkıyordu yukarı. "Çok bekletmedim değil mi?" diyordu. "Bak geliyorum işte, sevgilim, geliyorum," diyordu.

Sol elime sundu kahveyi. Ve eskisi gibi (şimdi o anları yeniden yaşamaktayım, utanarak) yatağa çıkıp oturdu. Eskisi gibi araladı bacaklarını. Güzelliğinin altında, sağ elimi yalanlayan, bir noksanlığa dönüştüren gamzeli cilveler, kaçamaklar yatıyordu. Ve kalçaları çalınıyor, kaçırılıyordu karımın. Bir parça benden yanılığı olsaydı evin, karımın üstüne yıkılırdı. Tavan arasına kaçardı pencereler. Ne gezer! Ev, her günkü evimdi. Pencereler orali olmamıştı. Kapılar hiçbir şeyi görmemişlerdi, perdelememişlerdi sanki. Karımın gözleri, bana her günkü bağlılığının yüzükleriyle doluydu. Pencereler ve kapılar, bir yapının sıradan ayrıntıları olmakla yetinmekteydiler. Ama ben nasıl da geçmişim o zamanlar o odanın önünden? Nasıl dokunabilmişim o kapının, ıslak kokular ve kenetlenmiş terlerin el sürdüğü tokmağına?

Şimdi, durmadan işlenmiş bir suça yapışık, gerisingeri bakışlarım. Havlayan delirmelerin çanağına dönüşmeden başımı alıp kaçmak istedim. Kuş olup uçtum. Bir ağacın tepesine kondum. En yüksek bir ağacın. Bir el gördüm orda. Karımın kalçasına boyalı. Bir solucan oldum, yerlerin dibine kaçtım. Toprağın deliksiz

karanlığında bir el gördüm, karımın kalçasına yazılı. Gemi oldum, battım, denizin yaradılış öncesi kadar soluksuz köklerine çöktüm. Ve bir el gördüm, karımın yosunlu kalçasını söyleyen. Suların dibinde, ağacın tepesinde, toprağın dilinde karım bir kahve fincanıyla yanaşıyordu sol elime. Bir oda vardı fincanın içinde. Odanın içinde kahve kokan bir kuş, bir solucan ve bir gemi durmadan yer değiştiriyordu.

Can acılarım her taşın altından çıkar oldu. Doktorlar da taşlar kadar sağır ve katı gözlü. Anlaşıldı artık. Her şeyi ben kendim yapacağım. Yapmalıyım. İlkin o yatağı arayıp bulup ele geçirip yok etmeliyim. Ben onu ortadan kaldırmadıkça, yok etmedikçe yok edildiğim o iğrenç döşegi, bir piçleşme başlayacak gözümün değdiği her yerde, her şeyde. Ve bir el sürülmemişliğe doğru yeniden ağartamayacağım karımı. Karımda bütünlüğümü kucaklamak istiyorum. Kör-sokaklarla dolu bir çöp tenekesi olmaktan kurtarmalıyım yüreğimi. Ben karıma giderken çiçek açmalı adımlarım. Ve eksilsin istiyorum odamdan, doktorun getirdiği karımsız sabahlar.

Yatağın yanına yaklaşıncaya kadar neler çektim bir bilinse! Merdivenin her basamağında "onun" ayak izlerini arıyordum. "Onun" ayak bastığı yerlere hiçbir yerim değmemeliydi. Değecek olsa, onun izinde yürümüş olacaktım. Ayaklarımın çıkardığı sesler, onun varlığını doğrulayacak, yansıtacaktı. Her yanımdan elimden alınacak, her yanımdan beni bensiz koyan hırsızlama şehvetlere aktarılmış olacaktı. Merdiven halısının kenarından giderek çıktım yukarıya.

Sağ elimle açtım odanın kapısını. Tokmağını mendilimle sildikten sonra. Yatağı bahçeye indirip yakacaktım. Ama bir de baktım bir de baktım bir de baktım ki çıplak kadın resimleriyle kaplıydı duvarlar. Yatağın altında dergiler vardı. Dergilerde kadınlar soyunmaktaydı... Ve duvardan duvara ipler asılıydı. İplere çıplak kadın resimleri dizilmişti.

Kapıyı açık bırakmıştım. Pencere de açıktı. İkisi arasında hava estikçe resimler sallanıyor, dalgalanıyordu. Kadınların koltukları altından kahve kokuları geliyordu. Kim asmıştı onları iplere? Resimlerdeki kadınların ellerinde kahve fincanları belirdi. Ben bunları nasıl oldu da daha önce göremedim?

Yatağı yakmak, yalnızca onu yakmak yeter miydi artık? İş gittikçe büyüyordu. İlkin yataktan başladım. Somyeli şiltesini pencereden attım. Yere düşünce bir et külçesi gibi ağır ama yumuşak bir ses çıktı içinden. Yaylardan biri dışarı fırladı. Şiltenin ardından yorganları, çarşafları, yastıkları, resimleri, dergileri bahçeye yağdırdım. Yastıkların birinden bir kuş tüyü çıktı. Havada sağa sola uçmaya başladı. Tam yığının üstüne düşecekken bir daha yükseldi. Oyalanmaktaydı. Gözümden kaçmak, görmediğim bir yere gizlenmek, yakılacak yatağı yeniden türetmek istiyordu. Tüy, yuvasını arayan bir kuş gibi boşlukta dolandı, sonunda bahçenin köşesinde kendi elimle kurmuş olduğum çardağın altındaki masaya kondu. Orda da mı?.. Aldatılmalarımın oraya kadar da mı uzatılmışlığı vardı? Ben geceleri nöbetçiye oralara da mı taşımışlardı sülükler gibi çiftleşen soluklarını, zevk ve hazdan hiçkırın başka yerlerini? Yaşadığım evren bir suç meydanına dönmüştü. Yatağı, şilteyi, çarşafları, resimleri, dergileri, yastıklarla birlikte kuş tüyünü de çardağı da ateşten geçirecektim. Birden, merdiven halısını düşündüm. Ötekilerini yakıp onu nasıl bırakabilirdim. Asıl onu yakmalıydım, küllerinin üstüne işlemeliydim. Halıyı, bir kerpetenle, el sürmeden söktüm. Basamak, basamak. Söküldükçe kalınlaşan halı topunu merdivenden aşağıya yuvarladım. Alt kata varınca, bahçe kapısının arkasında duran uzun saplı çalı süpürgesiyle ite ite dışarı çıkardım halıyı. Süpürgeyi bir üvendireye benzettim. Bu üvendireyle alevlerin otlağına götürmekteydim bir suç tomarını. Güneş açmıştı bahçede. Budalalıktı onunkisi. Ne yaptığını bilmiyordu. Aydınlatacak daha başka bir şey bulamaz mıydı? Hiç kimse ışık tutmasın, şamdancılık etmesin acılarıma.

Bahçenin ortasında bir suç enkazı gibi yükselen yığına, tutuşan parmaklarımla baktım. Cıralar yanmaya başlayınca yığının dibindeki halının içinden ilk dumanlar tellenirken tırabzanları anımsadım birdenbire. Merdivenin tırabzanlarına yaslanı yaslanı yukarı çıkışlarını göz önüne getirdim. Tırabzanlarda sarmaş dolaş parmak izleri kabarmaktaydı kuşkusuz. Onarım işleri için kullandığım araçların bulunduğu küçük sandık odasına girdim. Testere, balta, keser, çekiç, ne buldumsa topladım. "Bunlar onurumu kurtaracak araçlar olacak," diye bir şeyler düşündüm. Tuhafıma gitti. Güldüm. Dudaklarımı kurutan bir gülüş. Leş gibi bir roman kokusu çöktü sandık odasına. Testere paslanmış. Tırabzan tahtalarına ikide birde takılıyor, sıkışıp kalıyor. Yağlamak istedim. Dikiş makinesinin yağdanlığını kullanayım dedim. İçinde bir damla yağ kalmamış. Zeytinyağı bile yoktu evde. Mutfaktan çıkarken buzdolabının üstünde duran şeker kavanozunun arkasında ufak bir vazelin kutusu gördüm. O ne arıyordu orda? Sonra dank etti kafama. Onu da görevlendirmiş demek karım, özel, çarşaf altı amaçlar için. Testereyi vazelinle sıvazladım. Hoşuma gitti bu. Karım, bilmeden bana yardım ediyordu sanki. Testereye sürdüğüm vazelinin rengi değişti. Pasların sarıya çalan kırmızısı karışınca, kanlı irinlerle batırılmışa döndü testere. Karımın yüzünü görür gibi oldum. Vıcık vıcık paslanmış, yağlı bir yüz.

Evin içinde testere, keser, balta, çekiç sesleri birbirini kovalamaya başladı. Tırabzan parmaklıklarının hepsini katmadım ateş alan yığına. Uzunlarını bahçenin dört köşesine çaktım. Çamaşır iplerini gerdim kazıktan kazığa. Daha kısa tahta çubukları da yığının çevresine diktim. Onları da iplerle birbirine bağladım. Böylece iç içe iki çember kurmuş oldum. Kaçamak kurtuluş yollarını elinden almak için yığının ve bahçenin. Başka bahçelere, başka evlere bulaşmamaları için.

Bana düşen, bir çıbanı dalgıç gibi içinden patlatmak ve aldatılmış olmanın sıtmamsı etkilerinin bataklığını kurutmak.

Dalgıçlıktan başka bir şey daha yapıyorum, içimdeki boynuz müzesinin kapıcılığını. Ve tek benim oraya girip çıkan. Elimde bir çeteleyle. Bir boynuz saymanı gibi.

Dün gece uyandım. Karanlıkta sol elimin kıkır kıkır güldüğünü duydum'. Uykuyu bile siper edinmemi istemiyor. Oysa bir uykusuzluğun düşünüyormektaydım uykumda.

Doktor gene geldi. Vermiş olduğu öğütleri hap örneği günde üç kez yutup yutmadığımı saptamak için. Aynı reçeteyi yeniden yazarmış gibi, "Senin karın yok," dedi. Bol keseden bir keskinlikle. Kuru kuru güldü sonra. Ben buna dayanamadım. Çaydanlık oldum.

Doktorun gülüşünü unutamıyorum. Evvelki gece duyduğumkine benziyor. Sol elimin taklidini mi yapıyordu? Yoksa karım ona mı kaçmış? Doktor onun için mi karım olmadığına zorla inandırmak istiyor beni? Karım bunu yaptıysa öldürürüm. Şeytanlara yıkatırım ölüsünü.

Yoksa ben yok mu olmuşum? Görünürdeki ben, sol elimin sildiği ufak bir kalıntı mı? Öyle şey olmaz. Delilik bunu sanmak. Ben, bütünüyle ve tepeden

tırnağa sol elimi kendisi olsaydım, böylesine özler miydim ve arar mıydım karımı? Sol elim, karıma bol bol el koyduğuna göre onun böyle bir gereksinimi olamaz.

Başka türlü kuşklar da sinmeye başladı damarlarıma. Sol elimi de bir günlük tutmakta olduğu izlenimine kapılıyorum şimdi sık sık. Belki de odur bu günlüğü bana yazdıran. Daha yakından tanık olacağı yoksunluklarıma kıkır kıkır gülmek için

Sözcükler yok mu, bir atlatabilsem onları, onlarsız yaşayabilsem, karımın yerini alacak, yerini dolduracak deyimler, fiiller, kipler, sıfatlar aramanın tutkusundan kurtulacağım. Eti, kemiği, kanı, kası, elleri, gözleri, kişiliği ve suçları, duyguları hep harflerden oluşuk bir yedek-kadının, bir sözde-kadının her şeye rağmen eşliğini özleme illetinden sıyrılacağım. Bir deyim, bir harf topluluğuna, "Karımsın sen," denilir mi? Her sözcük içimde kalıyor. Bir çıkmazla mektuplaşmak gibi bir şey. Şöyle demirden bir unutkanlığa kaskatı bir uzanabilsem, bir kurtulsam zindan sözcüklerden...

Belki bu hücre yüzünden oldu bütün başıma gelenler. Doktorun dizlerine kapansam ve "Ben yalan söyledim, benim karım yok yok yok, ben evli değilim değilim, başka bir hücreye yolla beni, delireceğim yoksa burada," desem, yalvarsam, yardım eder mi, dediğimi yapar mı?

"Burada senden başka kimse yok, burada seninkinden başka hücre yok," demez, değil mi?

Sözcüklerin ta ardında, uzağında bir yere gitmek isterdim, alacaklı kuşkların, beynimde çağdaş kuran uykusuzlukların derilmediği. Başımı sokacak bir boşluk arıyorum. Konuşmayan, düşünmeyen, yazısız, alfabesiz bir boşluk.

Doktor bugün gelmedi.

Doktor bugün de gelmedi.

Niçin gelmiyor doktor? Hücremin duvarında bir el belirdi. Kelebeğe benzeyen. Bazen bir yarasaya. Bir kıpırdayacak olsa kanatlan, kıyametler kopacak gibime geliyor. Ensem dibinden bir ısıktır yükselmekte. Yoksa ben bir düdüklü tencere mi oldum?

Doktor artık uğramaz oldu yanıma. Bir daha gelmeyeceğini hissediyorum. Gelmezse ne yaparım ben? Böyle yaşayamam ki! Kime kestireceğim sol elimi?

TIGRELA

Lygia Fagundes Telles

Romana'ya bir kafede rastladım. Çakırkeyifti gerçi, ama saydam sarhoşluğunun derininde, ciddileştiğinde yüzeye çıkan bir tortu yakaladım. Dudakları sarkıyordu o zaman. Sonra ağzı aşağı çekildi; bir bulanıklık geldi yüzüne. İki kez sıktı elimi, yardımın gerekiyor, dedi. Ama der demez yardımına gerek falan duymaz oldu; korkusu kayıtsızlığa, neredeyse aşağılamaya dönüştü, dudakları uyuşuk, ağırlaşmış. Güldüğünde genç bir kız oluyordu yine, hiç kuşkusuz sınıfımızın en iyisiydi. Su götürmez biçimde. Çok güzeldi bir zamanlar, yine de öyleydi ya, şimdiki çürümüş güzelliği, mutluluk anlarında bile üzücüydü. Beşinci kocasından ayrıldığını, bir stüdyoda küçük bir kaplan yavrusuyla yaşadığını anlattı bana.

Kaplan mı dedin Romana? Tok bir kahkaha attı. Asya'yı doya çıkan bir erkek arkadaşı varmış, dönerken Tigrela'yı getirmiş yanında, küçük bir sepette. O kadar ufakmış ki zavallının biberonla beslenmesi gerekiyormuş. Şimdi büyümüş, bir kediden az daha iriymiş, hani şu kıvılcımlı, altın gözlü sarmanlardanmış. Üçte ikisi kaplan, üçte biri kadın, gittikçe daha bir insanlaştı, şimdi de... Önceleri çok tuhaftı, bana öylesine öykünüyordu ki, ben de ona öykünmeye başladım; sonunda ilişkimiz öylesine karmaşıklaştı ki, aynaya bakarken gözlerimi kısmayı ondan mı öğrendim, anımsamıyorum. Yoksa o mu müzik dinlerken yere yayılmayı, başını kollarına yaslamayı öğrendi benden; çok uyumludur. Çok da temiz, dedi Romana, bardağına bir buz atarak. Kürkü şu renkte işte, diye ekledi viskisini çalkalayarak. Parmaklarının ucuyla bardağın dibinde eriyen incecik

buzu yakaladı. Dişlerinin arasına atıp çiğnedi. O sesi duyunca, onun eskiden dondurmaya da çiğnediğini anımsadım. Tigrela var ya, viskiyi seviyordu, ama içki içmeyi de biliyordu doğrusu, özdenetimi kusursuzdu, bir kez dağıtmıştı topu topu. Hayvancağızın taklalar atışını, eşyalar arasında yuvarlanışını anımsayınca bir kahkaha koyverdi Romana; sonunda avizeye sıçradı, bir ileri bir geri, gitti geldi avizeye asılıp, dedi Romana, sarkaç gibi yalpalayarak. Avizenin yarısını yerinden söküp büyük mindere düştü neden sonra, birlikte bir tango yaptık, feciydi. Sonra kötüledi, böyle durumlarda hırçınlaşır hep, bahçeyi dümdüz etti, bornozumu parladı, kırıp geçirdi ortalığı. Sonunda, kendini taraçanın korkuluğundan aşağı fırlatmaya kalktı, tıpkı insan gibi. Tıpkı, diye yineledi Romana, bileğime bir göz atıp. Masamızın yanından geçen adama seslendi, saatiniz kaç, saatiniz! Hemen hemen gece yarısı olduğunu öğrenince, gözlerini kısıp ciddi düşüncelere daldı. Konuşmuyordu; bekledim. Söze yeniden başladığında, kurduğu ustaca oyunu yapay bir sesle örten heyecanlı bir oyuncu izlenimi uyandırdı bende: Duvara çepeçevre çelik parmaklık geçirttim, isterse kolaylıkla tırmanabilir bu parmaklığa tabii.

Ama ben onun yalnızca sarhoşken intihara kalkışacağını sanıyorum, taraçanın kapısını kapatıyorum, o kadar. Akli her zaman başındadır, diye sürdürdü sözünü, sesini alçaltarak; yüzü asılmıştı. Nen var Romana, diye sordum elini tutup, buz gibiydi. Gözlerini gözlerimin içine dikti. Güneş batarken, ışık hafif bir eğimle yapının tepesine vurduğunda, parmaklığın gölgesi salondaki halının yarısını kaplıyormuş, Tigrela o sırada büyük minderde uyukluyorsa, gölgenin postuna çizdiği desen çok güzel oluyormuş, bir ağ gibi; ama bana bunları anlatırken akli başka yerdeydi besbelli.

Viskisindeki buz işaret parmağıyla karıştırdı. Parmağında kraliçelerin taktığı türden dört köşe zümrüt bir yüzük vardı. Ama ne olağanüstüydü, değil mi? Apartmanın daracıklığı, bin Asya kaplanının büyümesini, uyarlanma denen olayın tılsımlı gücüyle koşullandırmıştı; irice bir tekirden farkı yoktu, kendini sınırlama içgüdüğü geliştirmişti sanki; iri bir kediden büyük sayılmaz. Büyüdüğünü yalnız ben ayırt ediyorum, hâlâ ayna boyda olsa da, daha fazla yer kapladığını bir ben seziyorum. Son günlerde pek sığışamıyoruz, birimizin aslında... Bir sigarillo yakmak için duraladı, alev, titreyen elinde ısıldadı. Genellikle benimle yatar ama öfkesi burnundaysa gider, büyük minderde uyur, sırtüstü, sfenks gibi kaskatı.

Bir sürü sorun çıkmıştır, komşular ne diyorlar, diye sordum. Romana, buz karıştıran parmağını kaldırdı. Komşu falan yok, her katta bir daire, bembeyaz, koskoca bir yapı, Akdeniz mimarisi, Tigrela oraya nasıl yakışıyor görsen. İran'a gitmiştim, biliyorsun, değil mi? Dönerken kumaşlar getirmiştim, halılar; bu kadifemsi şatafata bayılıyor, nesnelerin değişimine öyle duyarlı ki, kokulara. Uykusu kaçınca tütsü yakıyorum; koku, yatıştırıyor onu. Pikaba bir plâk koyuyorum. Boylu boyunca uzanıyor yere, sonra da uyuyor, sanırım gözleri kapalıyken daha iyi görüyor, ejderhalar gibi. Onun yalnızca gelişkin bir kedi olduğuna Aninha'yı inandırmakta güçlük çektim doğrusu. Aninha hizmetçimizdir. Ama artık her şey yolunda, birbirlerinden uzak duruyorlar, yine de saygı gösteriyorlar, bu saygı hali işte- Tigrela, yaşlı ve çirkin Aninha'yı benimsedi de önce hizmetçiye, o genç kıza saldırıyordu neredeyse. Kız yanımda çalıştığı sürece, Tigrela bahçeden içeri girmedi, otların arasına gizlendi, gözleri iki ince çizgi, tırnakları toprağa gömülü... Tırnaklar, dedim ama arkasını getiremedim, unuttum. Zümrüt yüzüğü desteksiz bir baş gibi yana kaydı, bardağa çarptı, parmağına bol geliyordu. Taşın bardağa çarparken çıkardığı gürültü, geçici bir uyuşukluğa giren Romana'yı uyardı. Başını kaldırıp boş gözlerle tıklım tıklım masalara baktı, ne gürültü, değil mi? Kalkalım dedim, ama o hesap yerine bir viski daha istedi, merak etme alışkınım, dedi içini derin derin çekerek. Dimdik oturdu yerinde. Tigrela, mücevhere ve Bach'a tutkunmuş, evet Bach, özellikle Mattheau Passion'una. Bir gece, akşam yemeğine çıkmak üzere giyinirken beni izlemeye, yanıma geldi, dışarı çıkmama çok bozulur, ama o gece keyifliydi, giysimi beğendi; klasik giysileri yeğler, o gece giydiğim, saman sarısı ipekten, uzun bir gece elbisesiydi, kolları uçuşan, bel çizgisi kalçada. Beğendin mi Tigrela, diye sordum, yanıma geldi, pençelerini kucağıma koydu, makyajımı bozmamak için hafifçe çenemi yaladı, dişleriyle kehribar gerdanlığımı çekiştirmeye başladı. Onu mu istiyorsun, diye sordum, kibarca homurdandı, ama

vazgeçeceğe benzemiyordu. Gerdanlığı çıkarıp boynuna geçirdim. Aynadaki yansısına bakarken gözleri hazdan ıpıslaktı. Sonra elimi yaladı, gerdanlığını savura savura uzaklaştı, iri boncuklar yeri süpürüyordu. Yatıştığında, gözleri soluk sarıya döner, kehribar rengine.

Aninha yatıya kalıyor mu, diye sordum, Romana irkildi birden. Aninha'nın sabah erken gelip gece döndüğünün, ikisinin gece evde baş başa kaldıklarının bilincine yeni varmıştı sanki. Onu uzun uzun süzdüm, güldü. Biliyorum, çılgın sanıyorsun beni, dışarıdan bakınca, anlaşılacak gibi değil, çok karışık. Oysa çok basit, anlamak için içine girmek gerek. Ceketimi giydim, hava serinleştii bayağı. Bilmem anımsıyor musun, Romana?

Mezuniyet partimizi, fotoğraf duruyor bende, hani yeni aldığın pabuçlar ayağını sıkmıştı da sonunda valsi çıplak ayak yapmıştın. Uzaktan izliyordum dönüp duruşunu, saçların çözüşünü, giysin incecikti. Çıplak ayak dans edişin çok güzel gelmişti bana. Dikkatle yüzüme baktı, ama tek sözcüğümü bile duymadı. Etyemeziz biz, ben öteden beri etyemezimdir, biliyorsun Bilmiyordum. Tigrela, yalnızca sebze yer, ot, bir de balla süt-et girmez bizim eve, et yiyenin soluğu kötü kokar çünkü. Düşünceleri de, dedi elime yapışarak, yardımın gerekiyor. Eğilip diyeceklerini dinlemeye koyuldum, ama tam o sırada garsonun eli, kül tablasını boşaltmak üzere uzandı, Romana da eski hoppalığına büründü yine; kül tablasının temizliğiyle ilgilenir göründü; süt, su teresi, bal karışımını hiç denemiş miydin acaba? Hazırlaması çok kolaydı; hepsini bir karıştırıcıya atıyorsun, sonra karışımı süzüyorsun, dedi elini uzatarak, vaktiniz var mı beyefendi? Senin buluşmak zorunda olduğun gibi, yapacağın herhangi bir şey var mı, diye sordum, hayır dedi, yokmuş. Hiçbir şey yok, diye yineledi, yine koyu düşüncelere dalmadan önce ağzı hafifçe aralanırken yüzü daha da sararmıştı galiba. Dilinin ucuyla, eriyen buzu ağzına attı, çiğnedi. Daha olmadı, ama nasılsa olacak, dedi buzun yaktığı dilini zorlayarak. Sustum. Koca bir yudum viski, ona eski sıcaklığını biraz bağışlamıştı galiba. Önümüzdeki gecelerde eve gittiğimde, kapıcı yanıma seğırtip duydunuz mu madam, diyebilir. Şu taraçalardan birinden... belki de hiçbir şey söylemez, ben de asansöre biner, hiçbir şey olmamış gibi davranırım, bir şey sezmesin diye, bir gün daha kazanmak adına. Ara sıra birlikte düşünce alıştırmaları yapıyoruz, sonuçları nedir bilmiyorum ki. Ona bir sürü şey öğrettim, ondan çok şey de öğrendim, dedi birden duralayarak. Tırnaklarını kesenin Aninha olduğunu söylemiş miydi acaba bana? Hiç karşı koymadan uzatıyormuş pençesini ama kadının dişlerini fırçalamasına izin vermiyormuş asla, dişetleri çok duyarlıymış. Ona doğal kıldan bir diş fırçası almıştım, aşağı doğru, usulca fırçalaman gerek, naneli bir diş macunuyla- Lifli şeyler yemediği için diş-ibrişimi kullanmıyorsa istese, nerede bulabileceğini biliyordu.

Ben sandviç söyledim. Romana, iyi soyulmuş çiğ havuç istedi. Tuzla, diye salık verdi, boşalmış kadehini göstererek.

Garson viski koyarken konuşmadık. Garson gidince gülmeye haşladım, doğru mu bunlar Romana? Bütün bunlar? Sorumu yanıtlamadı, yine anılarını devşirmeye başlamıştı, bu anılardan biri soluksuz bırakıyordu onu anlaşılan: Derin bir soluk aldı eşarbının düğümünü gevşeterek. O sırada boynundaki çürüğü gördüm; duvara doğru döndüm. Aynadan, eşarbını yeniden bağlayışını, viskisini koklayışını izleyebiliyordum. Gülümsedi. Tigrela, şıp diye anlanmış kötü viskiyi, ben hâlâ anlamıyorum ama bir gece pençesini bir savuruşta devirdi bir şişe viskiyi, resmen uçtu şişe, neden yaptın Tigrela? Yanıt vermedi. Şişenin kırıklarına baktım, bir de ne göreyim, bana bir keresinde sanrılı bir sarhoşluk veren markaymış. Benim yaşamım konusunda Yasbeck'ten daha çok şey biliyor desem inanır mısın? Üstelik Yasbeck, kimsenin kıskanmadığı kadar kıskanırdı beni, peşime bir dedektif takmıştı. Tigrela, umursamazmışçasına davranır, ama gözbebekleri büyür, genişler, gözlerine çini mürekkebi akıtılmış gibi, sana söz ettim mi o gözlerden? Onlarda duygularını okurum, kıskançlığını. O zaman ele avuca sığmaz, şalını ve minderini iter, kendisi için özel olarak düzenlediğim bahçeye çıkar, minyatür bir cangıl. Bütün gün ve gece orada oturur, çalılarının arasına gizlenir. Yorgunluktan bitkin düşene kadar seslenirim, yine gelmez, burnu çiyle ya da gözyaşıyla ıslanmıştır.

Bardağın masada bıraktığı yuvarlak, ıslak ize baktım. Romana, onu hayvanat bahçesine yollamak daha insancıl olmaz mıydı? Bırak, hayvanlık günlerine dönsün,

onu senin kafesine girmeye böylesine zorlaman zalimlik bence, ya öbürlerinin yanında daha mutlu olacaksa? Tutsak etmişsin onu. Kendini de tutsak etmişsin sonuçta, kesinlikle. Hiç değilse seçme özgürlüğü vermeyecek misin ona? Romana, tedirgince tuza bandı havucunu. Yaladı. Özgürlük, rahatlık demektir canım, Tigrela biliyor bunu. Rahattan yana eksiği yoktur onun, Yasbeck de beni başından atmadan önce öyleydi.

Şimdi de sen Tigrela'yı başından atmak istiyorsun, dedim. Masalardan birinde oturan bir adam avazı çıktığı kadar bir opera parçası söylemeye başladı, sesi kahkahalara boğuldu hemen. Romana o kadar hızlı konuşuyordu ki kesmek zorunda kaldım, daha yavaş lütfen, dediğini anlayamıyorum. Sözcüklerinin akışını dizginledi, ama çok geçmeden dörtlüye gitmeye başladı yine, zamanı pek kalmamışçasına. En kötü kavgamızı onun yüzünden ettik, Yasbeck yüzünden; bilirsin, eski bir sevgilinin birdenbire ortaya çıkmasından doğan o keşmekeşi; ara sıra arayacağı tutar, o gece birlikte yatarız; Tigrela ne olup bittiğini pekâlâ bilir; bir keresinde konuştuklarımızı duymuştu; döndüğümde uyanıktı, kapının önünde bir heykel kadar kıpırtısız bekliyordu beni; sezmesin diye elimden geleni yaptım ama çok zekidir; üstümü kokladı, erkek kokusu alınca da deliye döndü. Şimdilerde tek-boynuzlu olan sarı atlardan, bir kilimde görmüştüm, prensese öylesine tutkunmuş ki, prenses yüzüne sürekli bakacağı bir ayna armağan etmiş ona, garson, lütfen saat kaç söyler misiniz? Biraz daha buz lütfen! İki gün ağzına yemek koymadı kaplan usulü, diye sürdürdü Romana. Ağırdan alıyordu artık, boşuk bir sesle, sözcüklerin aralarındaki boşlukları ustalıkla yuvarlayarak, doldurarak. İki gün yemek yemeden, gerdanlığını ve yaralı gururunu sürüyerek. Yasbeck, ararım demişti, neden aramadı, diye soruyordum kendime, bir pusula yollamıştı, telefonuna ne oldu? Gidip baktığımda telefonun kordonu delik deşikti, diş izleriyle doluydu. Tigrela tek söz etmedi, kısık gözlerinin arasından beni izlediğini duyuyordum, duvarı deler o bakışlar. Galiba o gün okudu içimden geçenleri, birbirimize güvenmemeye başladık; ama öyle bile olsa, anlıyor musun, yani hep yaşama sevinciyle dopdoluydu...

Günün doluydu mu dedin, diye sordum. Avuçlarını masanın üstüne uzattı, meydan okudu. Neden böyle bakıyorsun bana? Başka ne gelirdi elimden? On bir sularında uyanmış olmalı, hep saatte uyanır, gecenin tadını çıkarır. Süt yerine viski doldurdum çanağına, ışıkları söndürdüm; umutsuzluğa kapıldığında karanlıkta daha iyi görür gözleri, bugün iyice umutsuzdu; konuştuklarımı duydu ya, Yasbeck'le birlikteyim sanıyor. Taraça kapısı açık şu anda; ama önceleri de açık kaldığı geceler olmuştu bir olay çıkmamıştı. Yine de kestiremezsin, ne yapacağı belli olmaz, diye ekledi fısıldayarak. Dudaklarındaki tuzu kâğıt peçeteye sildi. Kalkmalıyım. Korkudan elim ayağım dolaşacak eve dönerken; bilemiyorum ki, kapıcı gelecek mi, genç bir bayanın, kehribar gerdanlığını saymazsak cırılçıplak bir bayanın, kendini taraçalardan birinden attığını söyleyecek mi bana?

(Türkçesi: Tomris Uyar)

BENİM ANLATIŞIM

Truman Capote

Biliyorum, çok kötü şeyler söylüyorlar benim için; ister benden yana çıkın, ister onlardan, orası kendi bileceğiniz iş. Ben sadece Eunice ile Olivia-Ann'a karşı söyleyeceklerimi yazıyorum; iki sağlam gözü olan herkes kimin akıllı, kimin deli olduğunu kolayca görür sanırım. Benim istediğim ABD halkının olan biteni bilmesi, o kadar.

Olan biten: Pazar günü, 12 Ağustos, bu yıl, Eunice babasının İç Savaş'tan kalma kılıcıyla beni öldürmeye kalktı, Olivia-Ann da otuz santimlik bir domuz bıçağıyla önüne gelen şeyi kesti, doğradı. Buna gelene kadar daha neler neler var.

Talihsizliğim altı ay önce Marge'la evlendiğimiz zaman başladı. Yaptığım ilk yanlış hareket de budur zaten. Mobile'de, iki günlük bir arkadaşlıktan sonra evlenmiştik. İkimiz de onsekiz yaşındaydık; Marge, amcamın kızı Georgia'ya konuk gelmişti Şimdi düşünüyorum da, öyle bir kızı nasıl beğenmişim, şimdi aklım almıyor. Güzel değil, vücut yok, üstelik de kafasız mı kafasız. Ama Marge

sarışındır, doğuştan sarışın, herhalde buna, sarışınlığına kapılmış olacağım. Evet, evlenmemizin üstünden üç ay geçti geçmedi, bir de baktım, Marge üfülüverdi; gebe; yaptığım ikinci yanlış hareket. Sonra bağıırıp çağırmaya, eve, annemin yanına gideceğim diye direnmeye başladı -ama annesi yoktu, yalnız bu iki halası vardı, Eunice ile Olivia-Ann. Sonunda beni Cash and Carry'deki güzelim işimden çıkarıp buraya, Admiral's Mill'e, bu kötü, pis yere getirdi.

L-N istasyonunda trenden indiğimiz gün bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu; bizi karşılamaya çıkan oldu mu sanıyorsunuz? Üstelik kırk bir sent verip bir de telgraf çekmiştim. Düşünün: karım gebe, yağmur altında tam on kilometre yol yürümek zorundayız. Marge'ın canı çıktı, çünkü sırtım ağrıdığı için ben pek az şey taşıyabiliyordum. Bu evi ilk gördüğüm zaman çok beğenmiştim doğrusu; saklayacak değilim. Kocaman, sarı bir ev, önünde sıra sıra sütunlar, bahçeyi çevreleyen, kırmızılı beyazlı japongülleri, bütün bunlar göz alıcı şeylerdi.

Eunice ile Olivia-Ann geldiğimizi görmüş, bizi karşılamak için hole çıkmışlardı. Ah, bir kerecik olsun görebilseydiniz onları. İnanın şakkadak düşüp öldürdünüz! Eunice şöyle koskocaman, yaşlı, şişman bir şey, yalnız poposu yüz kilo gelir. Hava yağmurlu da olsa, açık da olsa, evin içinde hep eski moda bir gecelikle dolaşır, adını kimono takmış onun, ama pis bir fanila gecelikten başka bir şey değil. Sonra tütün çiğner, öte yandan kibarlığa da pek düşkün olduğu için ağızındaki tütünleri kimseye göstermeden tükürmeye çalışır. İkide bir okumuşluğundan, bilginliğinden söz açar, beni küçük düşürmek, üzmeğe isteğiyle yapar bunu, ama ben hiç aldırmam, çünkü onun her kelimeyi teker teker hecelemeden çocuk dergilerini bile okuyamadığını pek iyi bilirim. Yalnız şunu da söylemeli: çıkarma toplama yapmakta, para saymakta kimse yarışamaz Eunice'le; Washington'un D.C. bölgesindeki işyerlerinde çalışmış bir insanın başka türlü olması da beklenemez zaten. Çok parası yoktur demek istemiyorum bu sözle! Kendisi yok der, ama var, biliyorum, iyice biliyorum, çünkü bir gün yan verandadaki çiçek saksılarının birinde bin dolara yakın para buldum, oraya saklamış. Bir sentine bile dokunmadım, ama Eunice yüz dolar çalmış olduğumu söylüyor; yalan, hem de kuyruklu yalan. Admiral's Mill'de herkes Eunice'in ağızından çıkan sözleri tepeden gelen birer emir gibi karşılar, çünkü herkes ona borçludur; Eunice tutup Charlie Carson'un (gözleri kör, doksanlık, yatalak bir adam, 1896'dan beri yerinden kıpırdıyamıyor) kendisini sırt üstü yere yıkıp bilmem ne halt ettiğini söylese, bütün kasabalılar İncil'e el basıp Eunice'in doğru söylediğine yemin ederler.

Olivia-Ann daha da kötü; bu bir gerçek! Yalnız, Eunice kadar sinirli değil; anadan doğma aptal çünkü, tavan arasına kapatılıp üstüne kilit vurulacak yarım akıllılardan. Soluk renkli, sıska, üstelik bıyıklı bir kadın. Çoğu zaman bir kenara oturup elindeki otuz santimlik domuz bıçağıyla sopa yontar, ya da birine bir hınzırlık eder, Mrs. Harry Steller Smith'e yaptığı gibi. Bunu kimseye söylemeyeceğime söz vermiştim, ama insanın hayatı tehlikeye girince sözün filan bir değeri kalmıyor.

Mrs. Harry Steller Smith, Eunice'in kanaryasıydı; adı, kocakarı ilaçları yapıp satan, Pensacola'lı bir kadından geliyordu; Eunice her hastalığı geçiren bir ilaç alırdı ondan. Bir gün oturma odasında bir gürültü duydum, kapıyı açıp baktım, ne göreyim istersiniz, Olivia-Ann eline koca bir tavan süpürgesi almış, Mrs. Harry Steller Smith'i pencereden dışarı kışkırtıyor, kafesin kapısı ise ardına kadar açık. O anda içeri girmemiş olsaydım, bu işi onun yaptığını kimse bilmeyecekti. Eunice'e söyleyeceğimden korkarak iyice açıldı bana, zavallı bir hayvanı böyle kafese tıkmak hoş bir şey değilmiş, üstelik Mrs. Harry Milller Smith'in ötüşü de sinirine dokunuyormuş. Sonunda ben onun haline acıdım, o da bana iki dolar verdi; ikimiz bir olup Eunice'e söyleyecek bir yalan uydurduk. Parayı kabul etmezdim ama, baktım, almazsam içi rahat etmeyecek, üzülecek eh, ne yapayım, ister istemez aldım.

Bu eve geldiğim gün Eunice'in söylediği ilk kelimeler şunlar olmuştu: "Demek bununla evlenmek için kaçtın bizden, ha, Marge?"

Marge şöyle dedi: "Çok yakışıklı, hem de güzel, değil mi, Eunice Hala?"

Eunice beni tepeden tırnağa bir süzdü: "Söyle, arkasını dönsün."

Ben arkam dönük dururken, Eunice, "Yazık," dedi, "süprüntünün en kötüsünü seçmişsin. Buna erkek bile denmez."

Hayatımda kimse beni bu kadar aşağılamamıştı! Doğrusu pek sağlam yapılı, etli canlı bir insan sayılamazdım, ama daha iyice büyümüş, gelişmiş değildim ki.

"Neden denmesin! Elbette erkek," dedi Marge.

Olivia-Ann'ın ağzı bir karış açıktı, nerdeyse sinek kaçacaktı içine; birden canlanıp atıldı: "Ablamın söylediğini duydun. Erkek bile denmez buna. Şu süprüntüye bak, erkeğim diye dolaşıyor! Ne erkeği! Dişi bu, dişi!"

Marge şöyle dedi: "Unutuyorsunuz, Olivia-Ann Hala, bu benim kocam, doğacak çocuğumun babası."

Eunice çirkin bir ses çıkardı, sonra, "İyi," dedi, "iyi ya, ben senin yerinde olsam, böyle bir kocayla hiç de övünmezdim."

Ne hoş bir karşılama, değil mi? Hem de Cash and Carry 'deki güzelim işimi bırakmış gelmişim!

Ama o akşam olanların yanında bunun sözü bile edilmez. Bluebell sofrayı topladıktan sonra, Marge sesini elinden geldiğince tatlılaştırarak otomobili alıp Phoenix City'ye sinemaya gidip gidemeyeceğimizi sordu.

"Sen aklını kaçırmış olmalısın," dedi Eunice; sanki sırtındaki kimonoyu istemiştik.

"Sen aklını kaçırmış olmalısın," dedi Olivia-Ann.

"Saat altı," dedi Eunice, "hem sen benim bu erkek bozmasına, bu süprüntüye, yepyeni gibi elden düşürdüğüm 34 model Chevrolet'imi kullandıracağımı sanıyorsan, iyice aklını kaçırmış olmalısın."

Bu gibi sözler Marge'ı hemen ağlatır.

"Üzülme, şekerim," dedim, "aldırma, ben zamanında ne Cadillac'lar kullandım..."

"Hıh," dedi Eunice.

"Elbette," dedim.

"Değil otomobil kullanmak," dedi Eunice, "bir sapanın ucundan tuttuysa bu süprüntü, ben oturup tam bir düzine, neft yağında kızartılmış fare yerim."

"Kocam için böyle sözler söylemenize göz yumamam," dedi Marge.

"Çok ayıp ediyorsunuz! Biliyorum, bütün bunlar yabancı bir yerde, yabancı bir adamla evlendim diye."

"Sana uygun zaten, tam sana göre," dedi Eunice.

"Böyle şeyler söyleyerek aklımızı çeceğini sanma, ikişer tane gözümüz var bizim," dedi Olivia-Ann; sesi tıpkı çiftleşmeye hazırlanan eşeklerin anırtısına benziyordu.

"Biz öyle kolay kolay kandırılacaklardan değiliz," dedi Eunice.

"Ben sadece şunu anlamanızı istiyorum," dedi Marge, "bu adamla, ölünceye kadar ayrılmamak üzere evlendim, tam üç buçuk ay önce. Kime isterseniz sorun. Sonra, Eunice Hala, karşınızdaki özgür bir insan, bir beyaz, üstelik daha on altı yaşında. Sonra George Far Sylvester, babası için bu gibi sözler söylenmesinden hiç de hoşlanmaz sanırım."

George Far Sylvester doğacak çocuğumuzun adıydı. Yaman bir ad, değil mi? Ama şu anda hiçbirine ilgi duymuyorum, hiçbirini yok gözümde.

"Bir kızın başka bir kızıdan çocuğu olur mu?" dedi Olivia-Ann; açıkça hakaret ediyordu bana, erkeklik gururumla oynuyordu. "Her gün yeni yeni şeyler görüyor insan hayatta."

"Ah, sus artık," dedi Eunice. "Sinemadan da, Phoenix City'ye gitmekten de umudunuzu kesin, boşuna çene yormayalım."

Marge hıçkırdı: "Oh-h-h, ama Judy Garland oynuyor."

"Üzülme şekerim," dedim, "aldırma, ben o filmi on yıl önce gördüm, Mobile'de."

"Yalanın daniskası denir buna," diye bağırdı Olivia-Ann. "Ah, sen ne ahlaksızsın, sen. Judy film çevirmeye başlayalı on yıl olmadı daha." Olivia-Ann elli iki yıllık hayatı boyunca (kendisi kaç yaşında olduğunu kimseye söylemez, ben Montgomery'deki nüfus memurluğundan mektupla edindim bu bilgiyi), bir tek film görmüş değildir, ama tam sekiz sinema dergisine abone. Postanede çalışan Mrs. Delancey'nin dediğine göre, Sears and Roebuck firmasından postayla yaptığı alışveriş bir yana bırakılırsa, Olivia-Ann'a sinema dergilerinden başka hiçbir şey gelmezmiş. Gary Cooper'ın hayranıdır; hayranlık ama ne hayranlık, hastalık gibi; yalnız bu artistin fotoğraflarıyla dolu bir sandığı, iki de bavulu var odasında.

Masadan kalktık; Eunice yuvarlana yuvarlana pencereye gidip bahçedeki tespihağacına baktı: "Kuşlar tünemeye başlamış, yatma zamanımız geldi demektir. Sen odana çık, Marge, bu centilmenin yatağı arka verandada."

Eunice'in ne demek istediğini anlayabilmem için tam bir dakika düşünmem gerekti.

Sonra şöyle sordum: "Yani beni karımla bir odada yatırmayacak mısınız şimdi?"

Bunun üzerine ikisi birden haykırmaya başladılar.

Derken Marge'ın sinirleri bozuldu, bastı çılgılığı: "Susun, susun, susun! Daha fazlasına dayanamam artık. Haydi, benim küçük sevgilim, haydi, git, nerede derlerse orada yat. Yarın bir şeyler düşünürüz..."

"Anlaşılan," dedi Eunice, "hiç akıl kalmamış bu kızcağızda, iyice oynatmış."

"Zavallı yavrucak," dedi Olivia-Ann; kolunu Marge'ın beline doladı, sonra kızı kapıya doğru götürdü; "zavallı yavrucak böylesine genç, böylesine günahsız. Haydi, gidelim de, başını göğsüme dayayıp doya doya bir ağla."

Mayıs, haziran, temmuz aylarını, ağustosun da aşağı yukarı ilk yarısını, arka verandada, açıkta geçirdim, ne bir cibinlik ne bir şey. Marge dersiniz, bir kerecik bile ağzını açıp da beni odasına istediğini söylemedi! Alabama'nın bu yanlan bataklık; bir sokuşta mandayı öldürecek sivrisinekler var; ya böcekler, kanatlı hamam böcekleri; ya koca koca tarla fareleri, hani içlerinden birini tutup bir marşandizin önüne bağlasanız, çektiği gibi götürür; buradan ta Timbuctoo'ya kadar. Ah, o küçük, doğmamış George olmasaydı arada, ben çoktan kaçmış gitmiştim bu evden. İlk geceden bugüne dek şöyle beş saniye yalnız kalamadım Marge'la. Birinden biri hemen koşar yanımıza; geçen hafta az kaldı saçlarını başlarını yolacaklardı, Marge odasına kapanıp kapıyı kilitlemiş, beni de ortalarda görememişler, çılgın gibi saldırdılar sağa sola. Oysa ben aşağıda pamuk balyalarını hazırlayan zencileri seyrediyordum, ama inadıma sesimi çıkarmadım, Eunice kilitli odada Marge'la ikimizin bir işler becerdiğimizizi sanıp sinirinden çatlasın patlasın diye. O günden sonra gözcüler kadrosuna Bluebell'i de kattılar.

Üstelik bu üç buçuk ayı beş parasız geçirdim; şu anda sigara alacak param bile yok cebimde.

Eunice işe girmemi istediği için her gün başımın etini yedi, söylendi durdu, bir gün olsun bırakmadı arkamı. "Bu süprüntü neden gidip kendisine şöyle doğru dürüst bir iş bulmuyor." Siz de dikkat etmişsinizdir herhalde, bana hiç doğrudan doğruya söz söylemez, yüksek huzurlarında yalnız bile olsam, o gene yanımızda üçüncü bir insan varmış da onunla konuşuyormuş gibi davranır. "Erkekliğin kıyısından geçmişse, gidip karısının ekmeğini kazanmaya baksın, sırtını bana dayayıp yan gelmeye utanmıyor, bir de onu besliyorum." Sırası gelmişken şunu da söyleyeyim bari: tam üç ay on üç gündür haşlama patatesle, yemek artıklarıyla yaşıyorum; iki kere Dr. A.N. Car-P , gittim. İskorpit hastalığına yakalanmış olup olmadığımı göstermek için, o da kestiremedi bir türlü.

Çalışmama gelince, sorarım size, benim gibi yetenekli bir Ham, Cash and Carry'de çalışmış, başarı göstermiş bir adam, Admiral's Mill gibi bir yerde ne iş tutabilir? Tek, bir tek dükkân var burada, onun da sahibi Mr. Tubberville adında, tembel mi tembel, malını satmaya bile üşenen bir herif. Morning Star Baptist Kilisesi'nin papazlığı da boş değil aksi gibi, iğrenç, moruk bir papazları var, adı Shell; geçenlerde Eunice ona uğrayıp benim ne zaman öleceğimi sordu. Kulaklarımla duydum verdiği cevabı, ömrümün çoğunu yaşamışım, öyle dedi.

Ama beni en fazla üzen şey, Eunice'in Marge'ı kandırmış olması. Kızı bayağı düşman etti bana, hem de kelimelerle anlatılamayacak bir düşmanlık. Öyle ki yanına gittiğim zaman beni itelemeye filan başladı, ama şöyle bir iki tokat yiyince, akli başına geldi. Karım bana saygısızlık, terbiyesizlik edecek de ben hiç sesimi çıkarmayıp öylece duracağım, olacak şey mi!

Düşmanlar dört bir yanı çevirmiş: Bluebell, Olivia-Ann, Eunice, Marge, sonra bütün Admiral's Mill halkı (342 kişi). Dost: hiç yok. İşte dün, 19 Ağustos, pazar günü, beni öldürmeye kalktıklarında durum böyleydi. Her yanı boşucu bir sessizlik sarmıştı, hava son derece sıcaktı. Kavga tam saat ikide başladı. Bunu iyice biliyorum, çünkü Eunice'in bir guguklu saati var, her ötüşünde aklımı başımdan alıyor. Oturma odasındaki piyanoda bir şarkı bestelemekteydim, kimseye bir zararım dokunmuyordu; bu piyanoyu Olivia-Ann için satın almış Eunice, bir de öğretmen tutmuşlar, her hafta da Georgia'dan, Columbus'tan gelirmiş adam.

Benimle arkadaşlık etmenin kendisi için tehlikeli olacağını hissettiği güne kadar, postanedeki Mrs. Delancey ile pek iyiydi aramız; onun anlattığına göre, bu Georgia'lı piyano öğretmeni, derse geldiği günlerden birinde, sanki arkasından Adolf Hitler kovalıyormuş gibi, bir fırlamış bu evden dışarı, atlamış Ford'una, kaçmış gitmiş, gidiş o gidiş, bir daha hiç görünmemiş Admiral's Mill'de. Dediğim gibi, oturma odasında, kimseye bir zarar vermeden, kendi kendime serinlemeye çalışıyordum; birden Olivia-Ann daldı içeri; saçlarına bigudiler sarmıştı; bağırmaya başladı: "Kes şu gürültüyü! Bir dakika rahat bırakmaz mısın sen insanı? Hem kalk benim piyanomun başından. Senin piyanon değil ya, benim piyanom, şu anda kalkmazsan, eylül ayının ilk pazartesi günü kendini yargıcın karşısında bulursun."

Ne olacak, kıskanıyor işte, anadan doğma müzisyenim diye, birbirinden güzel şarkılar uyduruyorum diye kıskanıyor beni, çekemiyor.

"Bak, ne hale sokmuşsun fildişi tuşlarımı Mr. Sylvester," diyerek piyanoya doğru atıldı, "hepsi gevşemiş, yerlerinden oynamış, güm güm vuruyorsun sersem gibi, beğendin mi yaptığımı şimdi!"

Ben bu eve geldiğim zaman, piyano çoktan kılığını bulmuştu, o da bunu pek iyi bilirdi ya, neyse.

Şöyle dedim: "Bakıyorum da sizden hiçbir şey gizlenmiyor, Miss Olivia-Ann, ama hani benim de kendime göre bildiğim bazı şeyler var da, tuhaf değil mi, bana onları hatırlatıyorsunuz. Belki de o benim bildiğim şeyleri başkaları pek merak ediyorlardır, öğrenmek isterler. Ne oldu acaba Mrs. Harry Steller Smith, nereye gitti dersiniz?"

Mrs. Harry Steller Smith'i hatırladınız mı?

Bir an durdu, boş kafese baktı. "Bana söz vermiştiniz," dedi; sonra birden mormor oldu yüzü.

"Belki vermişimdir, belki de vermemişimdir," dedim. "Eunice'i öyle aldatmakla çok kötü bir iş yapmıştınız, aramızda sıkı bir dostluk var diye sustum ben şimdiye kadar, dostluğumuz sona ererse, belki de bundan sonra susmam."

Evet, efendim, gürültüsüz patırtısız, güzel güzel çıkıp gitti. Ben de piyano çalmayı bırakıp odanın ortasındaki kanepeye uzandım; korkunç bir şeydir o kanepeler; Eunice onun takımını 1912'de, Atlanta'da, tam iki bin dolara almış, hem de peşin para- kendisi öyle der. Yarı kara, yarı zeytin yeşili pelüşle kaplıdır bu takım; ıslak tavuk tüyü kokar. Odanın köşelerinden birinde kocaman bir masa durur; üstünde de Miss E ile O-A'nın sevgili anneleri ile sevgili babalarını gösteren iki fotoğraf vardı. Baba yakışıklı bir adam doğrusu, ama, aramızda kalsın, bana ailesine zenci kanı karışmış gibi geliyor. İç Savaş'ta yüzbaşıymış, bunu hiçbir zaman unutmayacağım, çünkü kaputunun yanında sallanan kılıç hayatımda önemli bir rol oynadı. Anne tıpkı Olivia-Ann gibi yarım akıllı bir kadın, fotoğrafından öyle anlaşılıyor, ama kızından çok daha hoş.

Tam uykuya dalacağım sırada, Eunice'in sesini duydum; "Nerede? Nerede?" diye haykırıyordu. Sonra birden onu kapının önünde gördüm, ellerini koca kalçalarına dayamış, gözlerini bana dikmişti; yardımcıları arkasına toplanmışlardı: Bluebell, Olivia-Ann, bir de Marge.

Birkaç saniye Eunice kocaman, çıplak ayağını hızlı hızlı, kızgın kızgın yere vurdu; üstünde Niagara Çağlayanı'nın fotoğrafı olan bir kartpostalla şişman yüzünü yelpazeledi.

"Nereye saklamış parayı?" dedi. "Kendisine güvenmemden, evimin içinde serbestçe dolaşmasına göz yummamdan yararlanıp aşırıldığı yüz dolarımı nereye saklamış?"

"Bu kadarı da çok fazla artık," dedim; ama sıcağın bunalmıştım, bitkindim, yerimden kıpırdıyacak halim yoktu.

"Fazla mı, eksik mi, sonra görürüz onu," dedi; konuşurken gözleri yuvalarından fırlayacaktı nerdeyse. "Benim cenaze paramdı o, paramı isterim. Sen bunun ölülerin cebinden para çalacak kadar düşük bir insan olduğunu anlayamamış mıydın?"

"Belki de o çalmamıştır," dedi Marge.

"Sen hiç karışma bu işe, küçüğüm," dedi Olivia-Ann.

"O çaldı paramı, yüzde yüz eminim," dedi Eunice. "Görmüyor musun gözlerini, nasıl kara kara, suçlu suçlu bakıyor!"

Esneyerek şöyle dedim: "Yasaların söylediğine göre, bir insan başka bir insanı haksız yere suçlarsa, kendi suçlu düşer, hem de kodese tıkalır bu yüzden."

"Tanrı, bilir hırsızlara vereceği cezayı," dedi Eunice.

"Ah, abla," dedi Olivia-Ann, "Tanrı'ya bırakmayalım onu cezalandırmayı."

Bunun üzerine Eunice benim üstüme doğru yürüdü; kirli, fanila geceliğinin eteği yerde sürünüyordu. Olivia-Ann hemen onun arkasına takılmıştı; Bluebell sanki bir yerine bir şey olmuş gibi keskin bir çığlık attı, hani belki ta Eufala'dan bile duymuşlardır o çığlığı; Marge ellerini kenetlemiş, inliyor, tuhaf sesler çıkarıyordu.

"Oh-h-h," diye hıçkırdı, "ne olur, geri ver şu parayı, küçük sevgilim."

"Et tu Brute?" dedim; William Shakspeare'dendir bu söz.

"Haline bakın şunun," dedi Eunice. "Bütün gün böyle aylak aylak yatıyor, hiç yormak istemiyor kendini."

"Acınacak şey," diye gıtgıtladı Olivia-Ann.

"Sanki şu zavallı kızcağız değil de bu doğuracak." Eunice'ti konuşan.

Bluebell yüz paralık aklıyla atıldı: "Yalan mı?"

"Kendi hallerine bakmadan bana söz söylüyorlar," dedim.

"Evimde üç ay yan gelip oturduktan sonra, bu süprüntü bir de bana hakaret mi ediyor?" dedi Eunice.

Kolumdaki sigara külüne bir fiske vurdum, sonra ağır ağır şunları söyledim: "Dr. A.N. Carter'ın dediğine göre bende iskorpit varmış, çok tehlikeli bir hastalık, en küçük bir heyecanlanma bile yasak, yoksa ağzımdan köpükler saçarak dört bir yana saldırır, önüme geleni ısırırmışım."

Bunun üzerine Bluebell şöyle dedi: "Neden gitmiyor geldiği çöplüğe, Mobile'e, Miss Eunice? Canım çıkıyor ona hizmet etmekten, bıktım artık."

Kömür karası zenci iyice tepemi attırmıştı, bir an gözlerim karardı. Sonra hiç heyecanlanmadan yerimden kalktım, gidip askılıktaki şemsiyeyi aldım, alır almaz da dönüp Bluebell'in kafasına indiriverdim, bir daha, bir daha, şemsiye iki parça oldu.

"Benim ipek şemsiyem, japon şemsiyem," diye haykırdı Olivia-Ann.

Marge çığlığı bastı: "Bluebell'i öldürdün, zavallı Bluebell'i öldürdün!"

Eunice, Olivia-Ann'ı kapıya doğru itti: "Aklını kaçırdı, şekerim! Koş! Koş, Mr. Tubberville'i çağır!"

"Ben hiç sevmem Mr. Tubberville'i," diye kestirip attı Olivia-Ann. "Gidip kendi domuz bıçağımı getireceğim." Tam kapıdan çıkacağı sırada bir kaleci gibi atılıp sarıldım beline, yere yuvarlandık, çocuk oyuncağı değil bu, ölüm var işin ucunda. Ama sırtım hâlâ ağrıyor.

"Öldürecek onu!" diye bir haykırdı Eunice, bütün ev zangır zangır sarsıldı. "Hepimizi öldürecek! Ben söyledim sana bunu, Marge. Çabuk, kızım, çabuk babamın kılıcını getir!"

İşte böyle, Marge koşup kılıcı getirdi, Eunice'e verdi. Bir de kadınların kocalarına bağlılığından söz açarlar! Bu yetmezmiş gibi, Olivia-Ann karnıma bir diz atmaz mı, gözlerimde şimşekler çaktı, kollarım gevşedi. Az sonra Olivia-Ann'ın bahçede bağıra bağıra ilahiler söylediğini duyduk.

Gözlerim görkemli gelişini gördü Tanrı'nın; Gazap üzümlerinin yığıldığı bağ bozumunu çiğneyerek...

Bu sırada Eunice babasının kılıcını savura savura odanın içinde dört dönüyordu; ben nasıl olmuşsa olmuş piyanonun tepesine tırmanmıştım. Derken Eunice bana doğru gelip piyanonun iskemlesine çıktı, o titrek, her yanı ayrı oynayan iskemle onun gibi bir canavarı nasıl çekti, bir türlü akıl erdiremedim.

"İn oradan aşağı, pis korkak, ikiye bölüvereceğim şimdi," diyerek kılıcı savurdu; bu söylediklerimi her zaman kanıtlayabilirim, tam bir santim derinliğinde yaram var, kılıç yarası.

O arada Bluebell kendine gelmiş, usulca kapıdan çıkarak, ön bahçeye, Olivia-Ann'ın yanına koşmuştu; ilahileri birlikte okumaya başladılar. Anlaşılan, beni öldürmek için ayin yapıyorlardı, hani Marge düşüp bayılmasaydı, öldüreceklerdi de

Marge'ın bana yaptığı tek iyilik de bu oldu zaten.

Sonrasını pek iyi hatırlamıyorum; bir ara kapıda Olivia-Ann'ı gördüm, elinde otuz santimlik domuz bıçağı vardı, arkasında bir yığın insan, komşular

duruyordu. Birden yerde yatan Marge'ı gördüler; herkes onun başına toplandı, derken kızı kaldırıp dışarı çıkardılar, odasına, yatağına götürdüler galiba. Her neyse, onlar dışarı çıkar çıkmaz kapıyı kapatıp arkasına eşyaları yığdım.

Bütün pelüş koltukları, kocaman maun masayı -yalnız o bir-iki ton gelir-askılığı, daha bir sürü şeyi yığdım üst üste. Pencereleri sürmeledim, perdeleri kapattım. Bu işleri yaparken koca bir Sweet Love kutusu geçti elime, beş dolarlık kutulardan; ağzına kadar da dolu, çeşit çeşit şeker; şu anda çikolatadan yapılma, içi kremalı bir kiraz çiğnemekteyim. Arada bir gelip kapıyı yumrukluyor, haykırıyor, söyleniyorlar. Ah, evet, bambaşka bir şarkı söylemeye başladılar şimdi. Bana gelince, zaman zaman piyanonun başına geçip neşeli parçalar çalıyorum, kendilerinden korktuğumu sanmasınlar diye.

(Türkçesi: Memet Fuat)

KATİLLER VE DELİLER ARASINDA

Ingeborg Bachmann

Akşamları bir araya gelip içen, konuşan ve düşünceler üreten erkeklerin kendi içlerine doğru uzanan bir yolda ilerlediği görülür. Belli bir amaç gütmeyen konuşarak, düşünüp de düşüncelerini pipo, sigara ve sigar dumanlarıyla havaya salarak dünyayı köy meyhanelerinde, özel salonlarda, büyük restoranların arka odalarında ve kocaman kentlerin şarap içilen mahzenlerinde duman ve sayıklamalara dönüştürerek kendi izlerini izlemeye koyulurlar.

Viyana'dayız, savaştan sonra on yılı aşkın bir süredir Viyana'da. "Savaştan sonra" - işte zamanı hesaplamada nirengi noktamız.

Viyana'dayız, kovanlarından çıkan arılar gibi akşamları kahvehane ve meyhanelere üşüşüyoruz. Doğruca yazı işleri müdürlüklerinden, bürolardan, muayenahanelerden ve atelyelerden çıkıp, gelerek birbirimizle buluşuyor, birbirimizin eteğine yapışıyor, yitirdiğimiz en iyi şeyimizi bir av hayvanı gibi avlamaya bakıyoruz, ne diyeceğimizi bilemeyerek ve kahkahalar atarak. Kimsenin aklına anlatacağı bir nükte ya da mutlaka anlatılması gereken bir olay gelmediği, susmalara karşı kimsenin bir şey yapamadığı, herkesin kendi içine gömüldüğü anlarda zaman zaman içimizden biri mavi avın sızlanışını işitiyor - bir kez daha işitiyor yeniden ve hâlâ işitiyor. O akşam Mahler'le kentin iç kesimindeki Kronenkeller meyhanesine yollanarak, bizim gedikliler masasındaki yerimi almıştım. Şu an dünyanın akşam vaktini yaşayan her köşesinde meyhaneler doluydu ve erkekler Ülis'ler ve Odysseus'lar, Titan'lar ve Yarı Tanrılar gibi konuşuyor, düşünceler üretiyor, anlatıyor, tarihi söylenceleri öykülüyorlardı; atlarını sürüp gecemsi ülkeye ayak atıyor, açıkta yanan ortak ateşin başına geçip kuruluyor, içlerinde yaşadıkları gece ve çölde ateşi karıştırıp diri tutmaya çalışıyorlardı. İşleri güçleri, çoluk çocukları akıllarından çıkmış oluyordu hepsinin. Evlerde geceyi başka nasıl geçireceklerini bilmeyen eşlerinin yatakları yaptıklarını ve uyumaya hazırlandıklarını akıllarına bile getirmek istemiyorlardı.

Yalınayak ya da ayaklarında terlikler, saçları çözülüp dağılmış, yüzlerinden yorgunluk akan kadınlar evlerin içinde dolanıyor, havagazı musluğunu kapıyor, yüreklerinde korku, yatakların altlarına ve giysi dolaplarına bir göz atıyor, dalgın sözcüklerle çocukları yatıştırıyor ya da içerlemiş, radyonun başına geçiyor, ama sonra dayanamayarak, kafalarında öç alma düşünceleri, yalnızlığa gömülmüş evde gidip uyumak üzere yataklarına yollanıyorlardı. İçlerinde kurban edildikleri, duygusu, karanlıkta gözlerini faltaşı gibi açarak, yürekleri umutsuzluk ve öfkeyle dolu, yatakta uzanmış yatıyorlardı. Evliliklerinin, geçmiş yılların ve ev masrafı olarak aldıkları paraların hesabını çıkarıyor, birtakım dolaplar çeviriyor, belgelerde tahrifatta bulunuyor, zimmetlerine para geçiriyorlardı. Derken gözlerini yumuyor, uyanık görülen bir düşe asılıp kalıyorlar bir süre, kendilerini yalan dolansız düşüncelere bırakıyor, nihayet dalıyor, son büyük bir suçlamayı da kendileriyle birlikte uykularından içeri taşıyorlardı.

Düşlerinde kocalarının kanlısı oluyor, araba kazalarına uğratıyor onları, kalp krizleri geçiriyor, zatürreeye yakalattırıyor, öbür dünyayı

boyattırıyorlardı; içlerindeki suçlamanın büyüklüğüne göre ya çabuk ya da yavaş yavaş ve yürekler acısı bir ölümle canlarını alıyorlardı hepsinin, sonra da kocalarının ölümünden duydukları acı ve üzüntüyle o kapalı narin gözkapaklarının altından yaşlar sızıyordu. Arabalarına binip atlarına atlayarak evden çıkıp giden ve bir daha asla dönmeyen kocalarına ağlayıp sızlıyor, sonra da kendileri için gözyaşı döküyor, en gerçek gözyaşlarına kadar gelip dayanıyorlardı böylece.

Ama bizler uzaklardaydık. Kronenkeller meyhanesi, topluca şarkı söyleyenler, okul arkadaşları, çeşitli gruplar, dernekler, sempozyumlar ve her cuma masa başında oturup söyleşilerde bulunan bizim grup. Bizler şarabımızı söylüyor, bütün keselerimizi çıkarıp önümüzdeki masaların üzerine koyuyorduk. Kadınlarımızın intikam ve gözyaşları, bir yol bulup bize kadar ulaşamıyordu. Bizler ölmüyor, tersine daha da canlanıp neşeleniyor, konuşuyor ve düşünceler üretiyorduk. Ancak sabaha karşı hayli geç bir saatte dönüp eşlerimizin nemli ve ıslak yüzlerinde ellerimizi okşayarak gezdirecek, keskin şarap kokan ekşi nefesimizle onları bir kez daha aşağılayacak ya da belki biz gittiğimizde uyuyor olurlar, bir gömütlüğü andıran yatak odasında, sanki şeref sözü vermişiz gibi her defa bitkin ve uslu dönüp geldiğimiz bu tutukevinde bir söz konuşmak zorunda kalmayız gibi bir umuda kapılıp düşecektik yola. Çok uzaklardaydık biz. Her akşam olduğu gibi o akşam da yine bir araya gelmiştik. Haderer, Bertoni, Hutter, Ranitzky, Friedl, Mahler ve ben. Ama hayır, bu kadar değildik, Herz yoktu aramızda, Londra'daydı, Viyana'ya kesin dönüşünün hazırlıklarını yapmak üzere gitmişti oraya. Steckel de o akşam gelmemiş yine hastalanmıştı. Mahler, "Bu akşam yalnız üç Yahudiyiz" dedi Friedl'le beni süzerek.

Friedl, yusuvarlak sulu gözlerini dikerek söylenilenden bir şey anlamamış kendisine baktı, ellerini birbirine kenetledi belki kendisinin hiç de Yahudi olmadığını düşünüyordu. Beri yandan, Mahler de Yahudi sayılmazdı, babası Yahudi'ydi belki belki büyükbabası. Friedl'e gelince, Yahudiliği konusunda kesin bir bilgisi yoktu. Öyleyken Mahler, yüce dağları ben yarattım gibi bir yüz takındı. Göreceksiniz, diyordu yüz. Ve diyordu ki: Ben yanılmam hiç. Paskalya'dan önceki Kara Cuma idi. İri iri laflar ediyordu Haderer. Diyeceğim, içindeki Odysseus susmuş, sözü Titan almıştı, yani küçülmesi, sineye çekmek zorunda kaldığı şamarlarla övünmesi gerekmiyordu artık, attığı şamarlarla böbürlenebilirdi. Bir cuma günü söyleşimiz her zamankinden başka bir yöne yönelmişti, belki Herz ve Steckel yoktu ondan, belki Friedl, Mahler ve beni karşılarında bir engel gibi görmüyorlardı, ama belki de şimdiye dek suskunlukla geçiştirilmiş bir şeyin açığa vurulma zorunluluğu belirmişti, duman ve sayıklama dolu hava bir an gelip her şeyin sözcüklerle dile getirilmesini istiyordu, onun için.

Bir cuma gecesi bir meydan savaşına dönüşmüş bir cephe hattına, bir cephe gerisine, bir alarm durumuna dönüşmüştü. Bir koşuşma, bir telaş almış başını gidiyordu. Haderer ile Flutter savaş anılarına dalmışlar, anımsamalar içinde dönüp dolanıyor, şimdiye dek tümüyle başkalarına duyurmaktan kaçındıkları karanlık olaylar içinde eşeleniyorlardı. Derken o andaki kılık kıyafetlerinden sıyrılıp üzerlerine yeniden üniformalar geçirdiler, ikisi de subay kimliğiyle bir zaman komuta ettikleri birlik ve yerlere yollandılar, karargâhla bağlantı kurdular, bir Ju 52 uçağına bindirilip Woronecsh'e götürüldüler. Bir ara General Mannstein'ın 1942 kışında uyguladığı taktik konusunda görüş ayrılığına düştüler. Altıncı ordunun kuşatmadan kurtarılıp kurtarılamayacağı, hatanın daha önce savaş planından kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusunda kısaca anlaşamamışlardı- Arkadan Girit adasına havadan indiler. Ama Paris'te ufak tefek bir Fransız kadını Hutter'e şöyle söylemişti: Ben, Almanların yerinde Avusturyalıları görmeyi isterdim. Derken Norveç'te geceler yerini gündüzlere bıraktı, Haderer ile Hutter Sırbistan'da çeteciler tarafından kuşatıldılar, bunun üzerine bir litre şarap daha söylediler garsona, biz de bir litre şarap daha istedik, çünkü Mahler bize tabibler odasında çevrilen bazı dolapları anlatmaya başlamıştı.

Burgundland şarabını, Gumpoldskirche şarabını içtik. Viyana'da içiyorduk ve gecenin bizim için sona ermesine daha çok vardı.

Haderer'in çetecilerle ilgili olarak saygılı laflar ettiği, ancak söz arasında kendilerine pek ağır suçlamalar yönelttiği (çünkü bu ve daha başka birçok konuda Haderer'in gerçekte nasıl düşündüğü asla pek bilinmezdi, beri yandan Mahler'in yüzü bana bir kez daha: Ben yanılmam hiç! demişti), öldürülmüş

Sloven rahibelerinin cesetlerinin Veldes önündeki ağaçlıkta cırılçıplak yerlerde yattığı o akşam, Mahler'in suskunluğunu görerek bocalayan Haderer'in rahibeleri yattıkları yerde bırakıp anlatısını yarıda kestiği bir sıra, yaşlı bir adam masamıza sokuldu. Tanıyorduk kendisini. Elinde bir resim defteri, sağda solda dolaşan, üstü başı pis, bücür herifin biriydi. Birkaç şilin karşılığında resimlerini yaptırmaları için müşterilerin başının etini yer dururdu. Biz rahatsız edilmeyi, hele resimlerimizin yapılmasını istemezdik; ama ortadaki sıkıntılı havayı dağıtmak için Haderer ansızın bonkörce bir jestle yaşlı adama resimlerimizi yapmasını söyledi, "Görelim bakalım şu ustalığını!" dedi. Hepimiz cüzdanimızdan birkaç şilin çıkarıp yığdık bir araya, sonra yığını adamın önüne sürdük. Ama adam dönüp bakmadı paraya. Oracıkta dikiliyordu; mutluluk içinde, bir aç yapmış sol koluna resim defterini dayamış, başını geriye atmıştı. Elindeki kalın karakalemle resim kâğıdı üzerine öylesine bir ivedilikle çizgiler çekiyoordu ki kahkahayı bastık. Tıpkı sessin filmlerdekine benziyordu elinin devinimleri, öylesine gülünç öylesine hızlı. En yakınında ben oturuyordum, ilk resmi çeken önümde eğilerek bana uzattı. Haderer'in resmiydi bu:

Küçük yüzde yara izleri vardı. Yüzün derisi kafayla gergin birleşiyordu. Kaşını gözünü oynatan, bir oyunculuğu aralıksız sürdüren bir yüz izlenimi. Özenle iki yana ayrılmış saçlar. Karşıdakinin ruhuna işlemek, karşıdakini büyülemek isteyen, ama başaramayan bir bakış.

Haderer radyoda bölüm şefiydi, büyük tiyatroların hiçbir zaman sahneye koymazlık yapmadığı ve sonunda belli bir açık vererek seyircilere sunduğu, eleştirmenlerin hepsinden alkış üstüne alkış toplayan aşırı uzunlukta oyunlar yazıyordu. Şimdiye dek kaleme aldığı oyunlar her birimizin evinde tek tek duruyordu bir köşede, hepsi de bir ithaf yazısıyla donatılmıştı: "Benim saygıdeğer dostum..." Hepimiz saygıdeğer dostlarıydık onun, Friedl ile benden başkası tabii, çünkü biz henüz pek toyduk, bu yüzden onun "sevgili dostları" olabilirdik ancak ya da "sevgili, genç ve yetenekli dostları". Friedl ile benim bir manüsklerimizi alıp radyoda yayınlamamıştı henüz, hep bize başka yerleri, başka yazı işleri müdürlerini salık vermişti, bizim ve yaklaşık yirmi kadar başka gencin hamisi görüyordu kendisini; ne var ki, ne biçim hamilikti bu, belli değildi hiç, bir hamiden beklenen davranışlardan ortada eser yoktu. Bizi bir yandan iltifat yağmuruna tutarken, öbür yandan atlatıp başından savması sözde kendisinden kaynaklanan bir uçurum değildi, kendi deyimiyle "çapaçulcular"dan, dört bir yana çöreklenmiş "aylaklar takımı"ndan, yönetimin üst kademelerindeki beylerden, bakanlıklarda, kültür işlerine bakan dairelerde ve radyoda koltuk sahibi pinponların engellemelerinden ileri geliyordu bu. Ama kendisi çalıştığı yerde en yüksek ücreti cebine indiriyor, beri yandan yaşadığı kent ve ülkenin şeref payelerine, ödüllere, hatta madalyalarına konuyordu. Önemli toplantılarda bütün konuşmaları o yapıyor, herkes tarafından başkalarının karşısına çıkarılmaya elverişli biri gözıyla bakılıyor, öyleyken en açık sözlü ve en bağımsız kişilerden biri sayılıyordu.

Herkese, yani karşı tarafa veriyordu; dolayısıyla, bir defasında bu tarafı, öbür defasında öbür tarafı memnun ediyor, çünkü arada geçen zaman içinde bu taraf öbür tarafa dönüşmüş oluyordu. Daha bir kesinlikle söylemek gerekirse, yapılan işlerden sözünü esirgemiyor, ama bereket versin o işleri yapanları işe karıştırmıyor hiç, bu yüzden de kimse şahsen konuşmasından alınmıyordu. Dilenci ressamın karakalemiyle o kalles ölümün suratına benzemişti portresi ya da Mephisto'yu ve Yago'yu oynayan oyuncuların günümüzde hâlâ yüzlerine oturttuğu maskeyi andırıyordu.

Resmi duraksayarak ötekilere uzattım. Elden ele dolaşarak sonunda Haderer'e geldi. Haderer kendi resmini dikkatle inceledi, ne yalan söyleyeyim, afallamıştım ben, çünkü bir an bile kızıp alınmamış, kendisine üstün bir poz vererek ellerini çırpınıştı, üç kez çırpması fazlaydı belki -ama zaten ellerini hep gereğinden fazla çırpır, karşısındakine fazlasıyla övgüler döşenirdi- birkaç kez, "Bravo!" dedi. Bu masada adamı övecek büyük bir kişi varsa kendisiydi. Yaşlı ressam saygıyla başını eğmiş, ama gözlerini kaldırıp Haderer'e pek bakmamıştı, çünkü Bertoni'nin başını bir an önce resme geçirmeye uğraşıyordu. Bertoni'nin yüzü ise şöyle çizilmişti:

Bir sporcunun yakışıklı yüzü; belki güneşte yandığı söylenebilirdi yüzün. Sağlıklı parıldadığı izlenimini yine silip atan içtenliksiz gözler. Sanki bir

şeyi gereğinden yüksek sesle söylemekten çekinir, düşüncesiz bir sözün çıkmasından tasa edermiş gibi ağız önünde büzülmüş bir el.

Bertoni, Tagblatt gazetesinde çalışıyordu. Yönettiği sanat ve kültür ekinin düzeyindeki sürekli düşüşten yıllar yılı utanıp sıkılmıştı; ama şimdi bir kalem sürçmesine, bir yanlışa, kaliteli yazıların ya da doğru haberlerin yetersizliğine dikkati çekildi mi yalnızca melankolik bir gülümsemeyle karşılıyordu bunu. Gülümsemesiyle, "Ne istiyorsunuz - içinde yaşadığımız bu dönemde!" demek ister gibiydi. Kendisi Ek'in düzeyindeki düşüşü durduramazdı tek başına; ama iyi bir gazetenin nasıl olması gerektiğini bilmiyor değildi, yoo, elbette biliyordu bunu, başından beri de bildiği bir şeydi, onun için değil mi geçmiş günlerdeki gazetelerden, Viyana basınının altın çağından ve bu çağın efsaneleşmiş devlerinin yanındaki çıracılık ve öğrenim yıllarından konuşmaya bayılıyordu. Yirmi yıl önce basın dünyasında geçen olayların hepsini biliyordu; kendisi için varsa yoksa gerilerde kalan o yıllardı, konuşmalarıyla diriltip canlandırabiliyordu hepsini, durup dinlenmeksizin söz konusu yıllardan dem vurabiliyordu. Altın çağı izleyen karanlık dönemden, 1938'den sonra kendisinin ve öbür birkaç gazeteci meslektaşının nasıl ayakta kalabildiğinden, gizlice neler düşünüp neler konuştuklarından, üstü kapalı neler yazdıklarından, ne tehlikeli anlar yaşadıklarından, derken asker üniformasını da sırtlarına geçirdiklerinden söz açmayı seviyordu. Ve şimdi de, hâlâ başında kendisini görünmez kılan o takke, masada oturuyor, gülümsüyor ve birçok şeyi hazmedemiyordu. Sakınarak kuruyordu cümlelerini. Ne düşündüğünü kimsenin bildiği yoktu, dolaylı konuşmayı huy edinmişti, hep gizli polisin sesini duyar gibi davranıyordu. Bir zamanki devletin gizli polisinden hep varolan bir polis doğup çıkmıştı ortaya ve Bertoni bu polisin karşısında pusup siniyordu. Steckel de ona kaybettiği güven duygusunu yeniden kazandırıyor bir türlü. Kaçıp bir başka ülkeye sığınmasından önce Steckel iyi ahabıydı Bertoni'nin, şimdi de yine en iyi dostuydu; 1945'ten kısa bir süre sonra kendisine kefil olup Tagblatt'taki eski yerini almasını sağladığından değildi yalnız, kimi konularda birbirleriyle başkalarından daha iyi anlaşıyorlardı. Hele bir zaman'lardan söz açılmaya görsün, aralarındaki anlaşmaya diyecek yoktu. Böylesi durumlarda Bertoni'nin geçmişte bir yerden kopya ettiği bir dil kullanılıyordu, bu dilden bir başkasını da edinememişti ve onu şimdi yine biriyle konuşabilmekten kıvanç duyuyordu. Dış görünümüne de, davranışına da pek gitmeyen hafif, gülgeç ve esprili bir dildi bu, üstü kapalı konuşmaların diliydi ve bu dilden Bertoni şimdi bir kat daha ustalıkla yararlanıyordu. Steckel gibi, bir durumu açıklığa kavuşturmak için dolaylı anlatımlara başvurmuyor, konunun üzerinden atlayıp yaklaşık'ı karamsar ima ediyordu.

Adam, yaptığı resmi yine benim önüme bırakmıştı. Mahler, ileriden eğilip kısa bir göz attı resme, derken burnu kaf dağında güldü. Bir tebessümle resmi yanımdakilere uzattım. Bertoni'ye, "Bravo!" diyecek fırsat kalmamış, çünkü Haderer daha önce davranıp onun ağızını açmasına meydan bırakmamıştı. Dolayısıyla, Bertoni, kendi resmini melankolik bir bakışla düşünceli düşünceli seyretmekle yetindi. Haderer sustuktan sonra, karşısında oturan Bertoni'ye şöyle söyledi Mahler: "Yakışıklı birisiniz. Biliyor muydunuz bunu?"

Yaşlı Ranitzky'nin resmi ise şöyleydi:

İşgüzar, yaltaklanan, kendisinden henüz bir onay beklenmeden evet, doğru der gibi eğilip kalkmaya hazır bir yüz. Hatta kulakları ve gözkapakları bile evet, doğru demek istermiş gibi geçirilmişti resme.

Ranitzky hep evet demişti, bir kez kesindi bu. Ağızından geçmişe ilişkin bir söz çıkmaya görsün, herkesi bir susma alırdı, çünkü ona karşı açık yürekli davranmak olanaksızdı. En iyisi söylediği söz unutulur, Ranitzky unutulurdu; masadaki varlığına suskunlukla katlanılabilirdi ancak. Kimi zaman, herkes tarafından unutulmuş, kendi kendine bir şeyi doğrular gibi başını sallardı. Orası öyle, savaşın ardından iki yıl iş bulamamış, parasız pulsuz kalmıştı. Ama şimdi üniversitede eskisi gibi profesördü. Son dönemle ilgili sayfalarını değişik biçimde kaleme alarak Avusturya Tarihi adlı yapıtını yeniden yayınlamıştı. Birinde Mahler'in ağızını yoklayıp Ranitzky hakkında ne düşündüğünü öğrenmek istemiştin. Mahler de bana kestirmeden şöyle demişti: "Herkes biliyor ki çıkarıcılıktan öyle davrandı, gerçekte yola gelecek biri değildir, ama kendisi de işin farkında. Dolayısıyla, kimse söz açmıyor bundan.

Oysa yine de söylenmesi gerekirdi." Kesin bir şey varsa, Mahler'in kendisi her defasında Ranitzky'ye mimikleriyle bunu söylüyordu, bir yanıt verişinde, olmadı yalnızca, "Ama rica ederim..." deyişinde bunu dile getiriyor, Ranitzky'nin gözkapaklarında bir titremenin dolaşmasına yol açıyordu. Evet, Mahler her selam verişinde, baştan savma her el sıkışında Ranitzky'yi korkutup titretiyordu. Ama en çok acımasızlığını bir şey konuşmayıp susuyor ya da boyunbağını biraz düzeltir gibi yapıyla, masadakilere den birine bakıp her şeyi aynı zamanda anladığını ima edişiyse açığa vuruyordu. Aman zaman tanımayan bir bellek bulunuyordu Mahler'de, anımsamak isteyip de anımsayamadığı bir şey gösterilemezdi; kin ve hınç barınmıyordu içinde, onun yerine kendisinde kısaca bu bellek, barbarca denecek bu yetenek vardı, olup biten her şeyi belleğinde saklıyor, bildiğini karşıdakinin bilgisine sunuyordu.

En sona kalan Hutter'in ise şöyle yapılmıştı resmi: Serbest bırakılışını pek doğal karşılayan bir Barabbas* düşünelim, tıpkı onunkine benziyordu yüzü. Yuvarlak ve kurnaz bir yüzde çocuksu bir güven duygusu ve bir zafer ifadesi kendini açığa vuruyordu.

Hutter serbest bırakılmış biriydi ve bundan ötürü ne bir utanç duyuyor, ne de bir vicdan rahatsızlığı hissediyordu. Herkes hoşlanıyordu kendisinden, ben de hoşlanıyordum, hatta belki Mahler de. Bu adamı serbest bırakın, diyorduk biz de. Zamanla o kadar yol gelmiştik ki durmadan yineliyorduk: "Serbest bırakın bu adamı!" Hutter neye el atsa başarıyor, hatta başarılarının başkalarının gözüne batmasını bile başarmakta güçlük çekmiyordu. Para veriyor, akla gelmedik girişimlere yatırım yapıyor, bir film şirketini, çeşitli gazeteleri, resimli dergileri finanse ediyordu. Son zamanda Haderer'in ön ayaklanmasıyla Kültür ve Özgürlük adındaki bir derneği parayla desteklemeye başlamıştı. Her akşam değişik insanlarla, tiyatro müdürleri, işadamları ve bakanlık müfettişleriyle kentin değişik lokallerinde bir araya geliyordu. Kitaplar basıyor, ama finanse ettiği filmlerin hiçbirini görmediği gibi kitap da okumuyordu. Tiyatroya da gittiği yoktu; ama oyun bittikten sonra tiyatrocuların masalarını şereflelendirmekten geri kalmıyordu. Çünkü bütün ilgili konular üzerinde konuşulup hep bir şeylerin hazırlanmakta olduğu dünyayı içtenlikle seviyordu.

Hazırlıkların, her konuda açığa vurulan görüşlerin, hesap kitapların, entrikaların, risklerin, kartları karmaların dünyasını seviyordu. Başkaları kartları kararken kendilerini seyrediyor, ellerine kötü kart geldiğini görünce seyirci rolünden sıyrılıp işe el atıyor ya da kozların nasıl oynandığını izliyor, gerekirse yine karışmadan duramıyordu. Her şeyin tadını çıkarıyor, eski ya da yeni, güçlü ya da güçsüz tüm dostlukların zevkini çıkarıyordu. Ranitzky'nin gülümsediği yerde o gülüyordu. Ranitzky gülümseyerek kurtarıyordu kendini, çokluk da meclistekilerden birinin, o akşam toplantıda hazır bulunmayıp ertesi gün kendisiyle buluşacağı bir arkadaşlarının hesabı görülürken gülümsüyordu. Ama bunu öylesine bir incelik ve bir çelişki havası içinde yapıyordu ki, konuşulanları onaylamadığını, yalnızca arkadaşını kolladığı için gülümseyip sustuğunu ve kendi düşünceleriyle baş başa kaldığını söyleyebilirdi. Ne zaman birinin hesabı görülecek olsa kahkahayı basıyordu Hutter, hatta kötü bir niyet gütmekten olayı başkalarına duyurmaktan sakınca görmüyordu. Bazen da kızıp köpürüyor, mecliste hazır bulunmayan arkadaşlarını savunup hesabının görülmesine karşı çıkıyor, saldırganları püskürtüyor, tehlikeyi ilgili kişi üzerinden uzaklaştırıyor, gelgelelim keyfi istedi mi hemen arkadan kollarını sıvayıp bir başkasının hesabının görülmesinde rol alıyordu. İçinden nasıl gelirse öyle davranıyor, gerçekten coşup heyecanlanıyor, her türlü düşünüp taşınmaların, ölçüp tartmaların uzağında bulunuyordu.

Derken Haderer'in ressama karşı duyduğu hayranlık tavsamıştı, yeniden eski söyleşilerine dönmek ister gibiydi. Resminin yapılmasına Mahler'in izin vermeyişini şükranla karşıladı, bu yüzden, eliyle çek git artık der gibi adama işaret etti, o da masanın üzerindeki parayı alıp cebine indirdi, büyüklüğünü herhalde anlamış olması gereken Haderer'in önünde son bir kez eğilip uzaklaştı.

Ben öyle umuyordum ki, bundan böyle üzerinde tartışılacak ilk konu gelecek seçimler olacak ya da boşalmış tiyatro müdürlüğü konusu gündeme gelecekti; üç cumadır ilgili konu söyleşilerimize malzeme oluşturmıştı. Ne var ki, bu cuma her şeyde bir başkalık vardı. Haderer ile Hutter savaştan bir türlü koparıp alamıyorlardı kendilerini; ne biri, ne ötekisi girdaptan kurtulamıyor, batağa

gömüldükçe gömülüyor, sesleri gittikçe daha bir hızlı çıkıp masanın karşı tarafında oturan bizlerin bir başka konudan söz açmasını olanaksız kılıyorlardı. Çaresiz kendilerini dinliyorduk; gözlerimizi boşlukta bir noktaya dikmiş oturuyor, masanın üzerindeki ekmekleri ufalamakla oyalanıyorduk. Arada bir Mahler ile bakışıyorduk; Mahler sigarasının dumanını gayet yavaş ağızından üfleyip halka halka yukarılara yolluyor, bu duman oyununa kendini iyice kaptırmış görünüyordu. Başını hafifçe arkaya eğmişti; bir ara boyunbağını gevşetti.

O anda Haderer'in şöyle dediğini duydum: "Savaş, böyle bir deneyim insana düşmanlarını daha iyi tanımasını öğretiyor." Friedl, kekeleyerek söze karıştı: "Hangi düşmanı? Bolivyalıları mı?" Haderer afalladı, Friedl'in ne demek istediğini anlamamıştı. Ben, bir zaman onların Bolivya'yla savaş durumunda olup olmadıklarını anımsamaya çalıştım. Mahler sessiz güldü, havaya saldığı duman halkalarını yeniden ağızının içine çekip almak ister gibiydi.

Bertoni hemen atıldı oradan: "İngilizleri, Amerikalıları, Fransızları!"

Haderer kendini toparlamıştı, heyecanla Bertoni'nin sözünü kesti: "Ne münasebet, onlar benim hiç düşmanım olmadı ki! Ben yalnızca deneyimlerden söz ediyorum. Konuşmam, başka bir amaca yönelik değildi. Bizler ilgili deneyimlere sahip olduğumuz için, birbirimizle bir başka türlü söyleşip konuşabiliyor, bir başka türlü yazabiliyoruz. Bu acı deneyimleri edinememiş, bunca zamandır söz konusu deneyimlerden yoksun yaşamış tarafsızları düşünsenize bir!" Elini gözlerinin üzerine koyarak şöyle ekledi arkadan: "Hiçbirinden olmak istemezdim doğrusu, ne o yıllardan, ne o deneyimlerden."

Friedl dikbaşlı bir küçük okul öğrencisi gibi, ama fazlasıyla alçak bir tonla, "Ben isterdim ama," dedi. "Ben bunlarsız da yapabilirdim."

Haderer, belli belirsiz Friedl'e baktı; kızdığını göstermeyerek, sanırım bütün masadakilere yaranmak isteyen bir vaaza başlamak üzereydi. Ama tam o anda Hutter dirseklerini masaya dayadı ve Haderer'in hepten aklını karıştıracak kadar yüksek sesle sordu: "Siz nasıl düşünüyorsunuz acaba? Uygarlığı ayakta tutan gücün kavga, savaş ve bunalım olduğu söylenemez mi... Deneyimler -yani uygarlık- siz bu konuda ne düşünüyorsunuz acaba?"

Haderer kısa bir süre sustu, sonra Hutter'e çıkıştı, arkadan Friedl'i tersledi ve derken Birinci Dünya Savaşı konusundan uzaklaşmaya çalıştı. İzonzo meydan savaşından söz açılmıştı, Haderer ile Ranitzky kendi birliklerinde yaşadıkları olayları karşılıklı buyur ettiler birbirlerine, İtalyanlara ateş püskürdüler, sonra da düşman İtalyanlara değil, İkinci Dünya Savaşı'ndaki müttefik İtalyanlara veritirdiler. "Arkadan vurmaldan ve "beceriksiz sevk ve idare"den söz açtılar, ama derken yine İzonzo meydan savaşına dönmeyi yeğlediler ve nihayet Küçük Pal'deki baraj ateşinin içinde buldular kendilerini. Bu arada susamış Haderer'in bardağını ağızına götürmesini fırsat bilen Bertoni, karşı durulmaz bir ısrarla İkinci Dünya Savaşı'na ilişkin inanılmaz ve karışık bir olayı anlatmaya koyuldu.

Bir Alman filologla beraber Fransa'da bir genelevin açılışıyla görevlendirilmişti; bu sırada başarılarına gelmedik terslik kalmamıştı. Bertoni, birbirinden eğlenceli olayları anlata anlata bitiremiyordu. Friedl bile kırılıyordu gülmekten. Ben şaşırmıştım. Bertoni'nin bütün askerî operasyonları, askerî rütbe ve tarihleri biliyormuş gibi konuştuğunu görünce şaşkınlığım daha da artmıştı. Çünkü benimle yaşıttı Friedl, bilemedin benim gibi savaşın son yılında, henüz okulda öğrenciyken askere alınmıştı. Ama baktım, kafayı bulmuştu Friedl, kafayı bulunca da kontrolü kaybediyor, alay için konuşmaya katılıyor, çaresizlikten söze karışıyordu. Şimdi de anlattıklarında bir alay havası sezmiştim. Ama ötekilerin safına geçtiğini, muzipliklerin, cesaret sınavlarının, kahramanlıkların, itaat ve itaatsizliklerin dünyasından içeri ayak attığını, normalde değerli olan, günlük yaşamımızda sizin için değer taşıyan her şeyin uzaklara kayıp gittiği, kimsenin neden kıvanç, neden utanç duyacağını bilemez olduğu, gerek kıvanç, gerek utancın yaşadığımız bu yeryüzünde bir karşılığının bulunup bulunmadığını bilmekten çıktığı erkekler dünyasına kapılandığını görerek bir an güvenimi bile yitirmiştim kendisine karşı. Bertoni'nin Rusya'daki domuz hırsızlığını anımsadım; oysa biliyordum ki, çalıştığı gazetenin yazı işleri bürosundan bir kurşunkalem bile cebine indirebilecek biri değildi, işte öylesine dürüsttü. Ya da Haderer'i alalım örneğin; Birinci Dünya Savaşı'nda en üstün

nişanlarla ödüllendirilmişti sözde; ayrıca, anlatıldığına göre, Hötzenedorf tarafından büyük cesaret isteyen bir görevle görevlendirilmişti. Gel-gelelim, şimdi görüyordum ki, cesaretin zerresi yoktu kendisinde ve bugüne dek, en azından yaşadığımız bu dünyada hiç olmamıştı. Bir başka dünyada, başka yasaların dünyasında cesur biri olmuş olabilirdi belki. Beri yandan Mahler, tanıdığım insanların en korkusuzu olan bu soğukkanlı insan, bana anlatıldığına göre, 1914 ya da 1915'te genç bir sıhhiye eriyken baygınlık geçirmiş, hastanedeki işlerin altından kalkabilmek için morfin almak zorunda kalmıştı. Bu yetmiyormuş gibi canına kıyma yolunda iki girişimde bulunmuş, savaşın bitimine dek bir nöroloji kliniğinde yatmıştı. Diyeceğim, hepsi iki ayrı dünde yaşıyor, her iki dünyada birbirinden değişik davranışları sergiliyordu; birbirinden kopmuş, asla birlik ve beraberliğe kavuşamayan iki ben, birbiriyle yüz yüze gelmemeye çalışan ilci ben. Masadakilerin hepsi de kafayı bulmuştu; palavra sıkı-hor, Araf içinden vurup geçiyorlardı çaresiz; bu arada esenliğe kavuşamamış ben'leri çığlıklar atıyor, bir an önce eşleri, meslekleri, rakipleri ve her türlü sıkıntılılarıyla o sevecen, o sosyal ben'lerinin yerini almak istiyordu. Daha çok önceleri bütünlük içindeki tek ben'lerinden kaçıp giden ve bir daha da geri dönmeyen o mavi avı avlamaya bakıyorlardı. Mavi av da dönüp gelmeyince, dünya bir kuruntu olmaktan öte geçmiyordu. Derken Friedl dürttü beni, ayağa kalkmak istiyordu. Işıl ışıl parıldayan şişmiş yüzünü görünce irkildim. Ben de tutup gittim onunla. İki kez yanlış yöne saptık, tuvaleti aradık. Koridorda bu bodrum meyhanesine doluşan erkeklerin oluşturduğu bir kalabalık içinden güçlülkle yol açtık kendimize. Şimdiye dek Kronenkeller'de böylesine bir kalabalıkla karşılaşmamıştım ve bu yüzleri ilk kez görüyordum. Durum o kadar yadırgatıcıydı ki, garsonlardan birini çevirip o akşam meyhanede olağanüstü ne var diye sordum. Kesin bir şey bilmiyordu garson, ama bunun bir "silah arkadaşları" toplantısı olabileceğini söyledi, çünkü normalde salonlarını böyle kalabalıklara kiralamıyorlardı; ama Albay von Winckler, benim de kuşkusuz bileceğim o ünlü kişi de gelecek ve kalabalık grupla kutlamaya katılacakmış, kısaca Narvik'in anısını tazelemek üzere toplanıldığını sanıyormuş.

Tuvalette çıt yoktu. Friedl bir lavabonun üzerine abandı, oradaki bir ruloyu döndürerek bir parça kâğıt havluyu yırtıp aldı.

"Neden hep böyle bir arada oturuyoruz, biliyor musun?" diye sordu. Sesimi çıkarmayarak omuzlarımı silktim. Friedl, "Söylediğimi anladın değil mi?" diye üsteledi. "Anladım tabii," diye yanıtladım.

Ama Friedl sürdürdü konuşmasını: "Biliyor musun, neden Herz ve Ranitzky bir masada oturuyor, neden Herz nefret etmiyor Ranitzky'den, neden Langer'den nefret ediyor. Oysa belki daha az suçlu biri Langer ve bugün yaşamıyor artık. Neden hep bir masada oturuyoruz, söyler misin kuzum! Hele şu Herz'i hiç anlamıyorum. Karısını öldürdüler, annesini temizlediler..."

Bir an derin bir düşünceye daldım, sonra dedim ki: "Anlıyorum seni. Evet, evet, gerçekten anlıyorum."

Friedl sordu: "Unuttu da onun için mi dersin? Yoksa belli bir tarihten sonra üzerine bir sünger çekilsin mi istedi?"

"Hayır," dedim ben, "ondan değil, unutmayla ilgisi yok. Bağışlamakla da yok. Bütün bunlarla alıp vereceği olmayan bir şey."

Friedl, "Ama Herz elinden tuttu Ranitzky'nin," dedi, "onun yine belini doğrultmasını sağladı. Üç yıldır da bir masada oturuyorlar. Sonra Hutter ve Haderer'le de bir arada oturmakta sakınca görmüyor. Hepsinin hakkında bilmediği şey yok oysa."

"Biz de biliyoruz. Biliyoruz da ne yapıyoruz sanki?" diye yanıtladım ben.

Friedl, o anda aklına bir şey gelmiş gibi daha bir tezcanlı, "Acaba Ranitzky, elinden tuttu diye Herz'den nefret de ediyor mu dersin? Kimbilir, belki bunun için nefret de ediyordur ondan," dedi.

"Hayır," dedim ben. "Sanmıyorum. Herz'in davranışında ters bir durum görmüyordur. Olsa olsa belki altından bir şey çıkabilir, arkasından kötü bir şey gelebilir diye çekiniyordur. Kararsız bir hali var. Herkes Hutter gibi üzerinde durmuyor olanların, zamanın geçmesini doğal buluyor, zamanın değişmesini kuşkuyla karşılamıyor pek. Bir zaman, 1945'ten sonra dünyanın iyi ve kötü diye ikiye ayrıldığını ve hep öyle kalacağını ben de düşünmüştüm, ama bakıyorum, şimdi yeniden bir ayrılış sürecini yaşıyor dünya, eskisinden bir başka ayrılışı

ya-peki akıl erdirilecek gibi değil doğrusu, çünkü her şey farkına varılmayacak bir şekilde olup bitti, şimdi yine birbirine karışmış durumdayız, nedeni de yeni bir ayrılışı zemin

Zırlamak, görüş ve eylemlerin, başka görüş ve eylemlerden ılmasını sağlamak. Anlıyor musun beni? Biz ne kadar görmezden gelsek de iş bu kerteğe gelip dayandı işte. Ama bu pespaye birlik ve beraberliğin bütün nedeni yalnız bu değil elbet."

Friedl atıldı: "Peki, neymiş öbür nedenler? Nereden ileri geliyor bu durum, söyler misin? Bizler nasıl olsa birbirimizin benzeriyiz de onun için mi bir aradayız yoksa?"

"Hayır," diye yanıtladım ben. "Birbirimize benzediğimiz yok. Mahler'in ötekilere benzer yanı olmadı hiç ve umarım biz de asla ötekilere benzemeyeceğiz."

Friedl gözlerini önüne dikmişti: "Demek oluyor ki, Mahler, sen ve ben birbirimizden çok farklı insanlarız, hepimiz ötekilerden bir başka şey istiyor, bir başka şey düşünüyoruz. Bizim dışımızdakilerin bile birbirine benzer yanı yok. Haderer ve Ranitzky arasında dağlar kadar fark var, Ranitzky eski günlerin bir kez daha dönüp gelmesini özleyen biri; ama Haderer kesinlikle hayır, o demokrasiye oynadı ve bu kez değiştirmeyecek tutumunu, bunu seziyorum. Ranitzky nefret edilecek biri, Haderer de öyle; ne olursa olsun, biriyle mi, yoksa her ikisiyle mi bir masada oturmak farklı şey. Bertoni'ye gelince..."

Friedl'in ağzından tam Bertoni ismi çıkmıştı ki, Bertoni'nin kendisi tuvaletten içeri girdi, esmer yüzü kızardı. Bir kapıyı açıp kaybordu, biz de bir süre konuşmadan bekledik. Ben elimi yüzümü yıkadım.

Friedl fısıldayarak dedi ki: "O zaman herkes herkesle bir ittifak içinde, ben de öyle, ama ben istemiyorum böyle bir şeyi! Sonra sen de böyle bir ittifak içindesin!"

"Hayır, ittifak içinde değiliz," diye yanıtladım ben, "İttifak diye bir şey yok. Çok daha kötüsü söz konusu. Bana sorarsan, hepimiz bir arada yaşayabiliriz değil, yaşamak zorundayız.

Herkesin kafasında bir dünya ve bir istek var, başka dünyalara, başka isteklere yer vermiyor. Ama bir şeylerin iyiye gitmesi, bir şeylerin dört başı mamur olması isteniyorsa, birbirimizin yardımını aramak zorundayız."

Friedl kötü kötü güldü: "Birbirimizin yardımını aramak zorundayız. Tabii, işin püf noktası da burada zaten; çünkü bakarsın bir gün ben de Haderer'in yardımını ararım..."

"Ben öyle demek istememiştim."

"Ama neden olmasın? Onun yardımını arayacağım bir gün. Senin için genellikle hava hoş, benim gibi bir eşin ve üç çocuğun yok. Haderer'in yardımına gereksinme duymazsın belki, ama bir gün gelip başkasının yardımını arayacaksın, bu kimsenin de Haderer'den kalır yanı olmayacak." Sustum, bir şey demedim. "Benim üç çocuğum var," diye sesini yükseltti Friedl; elini yerden yarım metre kadar yüksekte gezdirerek çocukların henüz ne kadar küçük sayılacağını anlatmak istedi.

"Bırak bu lafları," dedim. "Bu bir neden olamaz. Böyle konuşarak bir yere varamayız."

Friedl kızdı: "Neden değil mi? Pekâlâ niçin bunun ne kadar güçlü, nerdeyse her şey için geçerli bir neden sayılacağından zerrece haberin yok senin. Evlendiğimde yirmi ikisindeydim. Ne yapabiliydim. Bunun ne demek olduğunu bilmezsin sen, böyle bir şeyi sezemezsin bile!"

Friedl yüzünü buruşturdu ve bütün gücüyle lavabonun üzerine yüklendi. Yere yığılıp kalacak sandım. Derken Bertoni çıktı tuvaletten. Ellerini bile yıkamadan hızlı hızlı yürüyüp gitti, isminin ve ondan daha fazla bir şeylerin kulağına çalınmasından korkar gibiydi.

Friedl sallanarak dedi ki: "Herz'den hoşlanmıyorsun? Haklı değil miyim?"

"Bunu da nereden çıkardın?" diye yanıtladım istemeyerek. "Peki, tamam, ondan hoşlanmıyorum. Çünkü ötekilerle bir arada oturuyor, bu yüzden suçluyorum kendisini. Hep suçluyorum. Biz, kendisiyle ve diğer birkaç kişiyle bir başka masaya oturabiliydik; ama o bunu engelliyor, hepimiz bir masada turalım istiyor, bunu sağlamaya çalışıyor sürekli."

"Delisin sen!" diye atıldı Friedl. "Benden de delisin. İlkin dedin ki, birbirimizin yardımını aramak zorundayız, şimdi de kalkmış böyle davranan Herz'i suçluyorsun. Ranitzky'yle dost geçinmek hakkı onun."

Ben, içerlemiş, "Hayır, hakkı yok buna!" diye yanıtladım. "Kimsenin hakkı yok böyle bir şeye. Onun da!"

Friedl, "Evet," dedi, "savaştan sonra sanmıştık ki, dünya iyi ve kötü diye ikiye ayrılmıştır ve artık hep öyle kalacaktır. Böyle bir ayrılış doğru dürüst gerçekleşti mi, söyleyeyim sana dünya nasıl olur o zaman.

"Bir vakit Londra'ya gidip Herz'in kardeşini ziyaret etmiştim. Sanki havasız bir yerde hissetmiştim kendimi. Zor nefes alıyordum. Hakkımda bir şey bildiği yoktu Herz'in kardeşinin. O kadar genç olmamı bile yeterli görmemiş, hemen bana şu soruyu yöneltmişti: 'O günlerde neredeydiniz, neler yaptınız bakalım?' Ben, okuldaydım diye yanıtlamış, iki ağabeyimin askerden kaçtıkları için kurşuna dizildiğini açıklamıştım. Sonunda sınıfımızdaki bütün öğrenciler gibi beni de askere alıp cepheye yolladıklarını söylemiştim. Bunun üzerine bana daha başka soru yöneltmemiş, tanıdığı bazı kişiler hakkında bilgi edinmek istemişti, Haderer, Bertoni ve daha birçok kişi hakkında. Ben de bütün bildiklerimi söylemeye çalışmış, ilgili kişilerden bazılarının yaptıklarından pişmanlık ve üzüntü duyduğunu, bazılarının da utanç hissettiğini belirtmiştim, bundan fazla bir şey istesem de söyleyemezdim doğrusu. Bazı kişilerin ölüp gittiğini, çoklarının da inkâra saparak suçlarını örtbas etmeye çalıştığını da eklemeyi unutmamıştım. Örneğin Haderer hep inkâra sapacak, geçmişini bir başka türlü gösterecektir, öyle değil mi? Ama birden fark ettim ki, Herz'in kardeşi beni hiç dinlemiyordu; kafasındaki düşünceler donmuş, kaskatı kesilmişti. Ben, bir kez daha sordukları kişiler arasındaki ayrımlardan söz açıp kimsenin hakkını yememek için Bertoni'nin o dönemde belki asla kötü bir şey yapmadığını, en fazla ödlele biri gibi davrandığını açıklayınca, sözümü keserek dedi ki: 'Ha. yır, ayırım yapmayınız lütfen. Benim için bir ayırım söz konusu değil ve ileride de hep böyle kalacak. O ülkeye bir daha hiç adım atmayacağım. Katillerin arasında isim yok'."

"Anlıyorum, hatta Herz'den daha iyi anlıyorum onu; her ne kadar..." dedim acele etmeden.

"Doğrusunu istersen bu da çıkar yol değil. Ancak bir süre için başvurulabilecek bir davranış. Durum enikonu ciddiliğini koruduğu süre. İnsan ömür boyu kendisine bir kurban gözüyle bakamaz. Çıkar yol değil bu."

"Bana öyle geliyor ki, dünyada asla bir çıkar yol yoktur! Bizler burada uğraşıp didiniyor, küçük çaptaki bu karanlık durumu bile aydınlığa kavuşturamıyoruz, bizden önce de başkaları çırpınıp durdu, onlar da duruma bir açıklık getiremedi ve tepetaklak uçurumda aldılar soluğu, ya kurban oldular, ya da cellat. İnsan geçmişin derinliklerine ne kadar inerse, o kadar yitiriyor yolunu; bazan şu tarih denen şeye bir türlü akıl erdiremiyor, nereye gönöl vereceğini, hangi partileri, hangi grupları, hangi güçleri tutacağını bilemiyorum; çünkü insan utanç duyulacak bir yasanın varlığını görüyor ortada, bütün kötölüklerin bu yasa uyarınca yapıldığını anlıyor. Hep kurbanların tarafını tutabilirsin, ama kaç para eder, kurbanlar insana bir yol göstermiyor."

"Korkunç olan da bu," diye haykırdı Friedl. "Kurbanların, o bir sürü, bir sürü kurbanın gösterdiği bir yol yok! Oysa katiller için zaman değişiyor. Kurbanlar kurban olarak kalıyor, o kadar. Babam bir kurbandı, Dollfuss* döneminin kurbanı, dedem monarşi kurbanı, ağabeylerimse Hitler kurbanı, ama ne yararı var bunun bana, anlıyor musun demek istediğimi? Yerlere serildi hepsi, taşıtlarla üzerlerinden geçildi, kahpece katledilip kurşuna dizildi. Fazla bir şey söylememiş, fazla bir şey düşünmemiş, küçük insanlardı. Ama hayır, aralarından iki, üç kişi düşünmüştü bazı şeyler, dedem gelecekteki bir cumhuriyet düşüncesine yer vermişti kafasında; ama söyler misin, ele ne geçti? O ölmeden de bu cumhuriyet kurulamaz mıydı? Babam kafasında sosyal demokrasi düşüncesini yaşatmıştı; ama söyler misin bana, kendisini bu uğurda feda etmesini kimin istemeye hakkı vardı ondan, seçimleri kazanmayı amaçlayan İşçi Partisi'nin değil herhalde. Bunun için onun kendini feda etmesine ne gerek vardı? Yahudiler, salt Yahudi oldukları için öldürüldü. Yalnızca kurban edildi hepsi, ne çok kurban, ama kendilerini feda etmelerinin nedeni, nihayet bugün akıl edilip henüz çocuk yaştakilere onların da insan oldukları söylensin diye değil sanırım. Sence bunun için biraz geç kalınmış değil midir? Hayır, kurbanların kendilerini boşuna feda etmeleri kimsenin anlayabileceği bir şey değil; dolayısıyla, kimi görüş ve düşünceler uğrunda onlara el atılması kimseyi incitmiyor. Ama ilgili görüşler gereksiz tümüyle. Başkalarını öldüremeyeceğini bizim burada bilmeyen var mı? İki

bin yıldan beri herkes bilir bunu. Bu konuda daha fazla nefes tüketmek niçin? Gel gör ki, son konuşmasında Haderer bir sürü laf etti ilgili konuda, sanırsın yeni keşfedilen bir şeydir bu, insancılık deyimini çam sakızı gibi hiç ağzından düşürmez hiç, klasik çağın yazarlarından alıntılar yapar, kilise babalarını yardıma çağırır, metafiziğin en son beylik sözlerini sıralar. Delilikten başka bir şey değil. Bir insan bu konuda nasıl nutuk çekebilir. Düpedüz geri zekâlılık bu ya da bayağılık. Ne sanıyorlar bizi, böyle şeyler söyleme gereğini duyuyorlar."

Bir an durup yeniden başladı: "Biri çıksın da neden hep bir arada oturduğumuzu bana açıklasın. Biri açıklasın bunu, kendisini dinleyeyim. Çünkü böyle bir şeyin bir eşi daha görülmüş değil dünyada, bundan doğacak sonuçların da bir eşi daha olmayacak."

Bu dünyayı anlamıyorum artık! - bir arada oturup içtiğimiz, konuştuğumuz, düşünceler ürettiğimiz gecelerde sık sık yinelediğimiz bir sözdü bu. Ama herkes için de bazan anlaşılmayacak gibi görünüyordu bu dünya. Kendisiyle benim her şeyi anladığımızı, hiçbir şeyi anlamıyorum demekle haksızlık ettiğini söyledim Friedl'e. Ama sonra bir de baktım, ben de ansızın hiçbir şeyi anlamaz olmuşum. Derken Friedl ile bir arada yaşayamayacağımı, hele ötekilerle bunu hiç başaramayacağımı geçirdim içimden. Friedl ile çok konuda aynı görüşü paylaştık da, ailesini neden diye öne süren böyle biriyle ya da sanatı neden yapan Steckel gibi bir adamla aynı dünyada yaşamak düpedüz olanaksızdı. Bazan kendisinden en çok hoşlandığım Mahler'le bile aynı dünyada yaşayamayacağımı hissediyordum. Diyelim yarın şu ya da bu konuda falan ya da filan kararı aldım, onun da aynı yolda bir karara varacağını nereden bilebilirdim? "Geçmiş" konusunda anlaşıyorduk, peki ya gelecek konusunda? Kim bilir, belki çok sürmeyecek, ben de Mahler'den ve Friedl'den ayrı düşecektim - bizim bütün yapabileceğimiz böyle bir durumda birbirimizden ayrı düşmemeyi ummaktı.

Friedl inilдейip kıvrandı bir ara, derken doğrulup tuvaletin kapısına yöneldi. Kustuğunu içittim; gırtlaktan nefes alıyor, hırıltılı sesler çıkarıyordu, şöyle dediğini duydum arada: "Her şeyi çıkarıp atsam içimden, her şeyi kusabilsem, her şeyi, ama her şeyi!"

Tuvaletten çıkınca yüzünü buruşturarak, gözlerinde bir pırıltı, bana baktı ve dedi ki: "Az sonra masadakilerle kardeşliğe içeceğim, hatta belki Ranitzky'yle de. Şöyle söyleyeceğim onlara..."

Musluğun altına tuttum yüzünü, sonra kurulayıp koluna yapıştım: "Hiçbir şey söylemeyeceksin, tamam mı!" dedim. Salondan ayrılalı hayli zaman olmuştu. Dönmemiz gerekiyordu. Büyük salonun önünden geçerken Friedl birkaç şey daha mırıldandı, ama "muhamirler gecesi"ne katılanların gürültüsü ayyuka çıkıyordu, sözlerinden bir tekini bile anlamadım. Baktım biraz kendine gelmişti. Bizim küçük salonun kapısını açarken anıyorum bir şeye gülüyorduk, belki de kendi kendimize gülüyorduk.

Ortaliğı eskisinden de yoğun bir duman sarmıştı, oturduğumuz masayı zor seçebiliyorduk. Duman içinden ilerleyerek masaya yaklaştık, sayıklamalarımızı sıyırıp attık üzerimizden, ansızın, Mahler'in yanbaşında oturan tanımadığım biri ilişti gözüme. Mahler de, adam da susuyor, ötekiler konuşuyordu. Friedl ile eski yerlerimizi aldık masada. Bertoni, sisli ve bulanık bir bakışla bize baktı. Derken yabancı adam ayağa kalkıp bizimle el sıkıştı ve bir isim mırıldandı arada. En ufak bir dostluk ve içtenlikten yoksun birine benziyordu, düpedüz dışa kapalı bir hali vardı, bakışı soğuk ve ölüydü. Soran bir edayla Mahler'e çevirdim gözlerimi, nihayet onun bu yabancı kişiyi tanıması gerekiyordu. Boyuna boşuna diyecek yoktu adamın, otuzunu fazla geçkin sayılmazdı, ama ilk anda biraz daha yaşlı görünüyordu. İyi giyinmişti, ama sanki biri kendisine bedeninden büyük bir elbise armağan etmiş de onu sırtına geçirmişe benziyordu. Ne Mahler'in, ne de adamın katıldığı konuşmaya yine biraz aşinalık kazanana kadar aradan bir süre geçti.

Haderer şöyle söyledi Hutter'e: "Ama o zaman General Zwirl'i de tanıyorsunuzdur?"

Hutter kıvançla, "Elbette tanıyorum! Graz'dan!" diyerek karşılık verdi.

Haderer, "Çok kültürlü biridir," diye ekledi. "Yunanca'yı en iyi bilenler arasındadır. En sevdiğim eski dostlarımdan biridir kendisi."

Doğrusu Haderer'in Yunanca ve Latince bilgilerimizin yetersizliğini başımıza kakacağından korkulabilirdi, oysa zamanında ilgili bilgileri edinmekten bizi alıkoyan kendisi gibilerdi. Ne var ki, ben Haderer'in pek sevdiği konulardan birinin öksesine yakalanacak, hele kendisini kışkırtacak bir hava içinde değildim, anlatılanlardan hiçbir şey işitmemişim gibi Mahler'e doğru eğildim.

Mahler, yabancı adama usulca bir şeyler söylüyor, o da dosdoğru önüne bakarak söylenileni yüksek sesle yanıtlıyordu, bir tek cümleyle karşılık veriyordu her soruya. Ben, herhalde Mahler'in bir hastasıdır diye düşündüm adam için, en azından Mahler'in tedavisini üstlendiği bir dostu olmalıydı. Mahler'in tanımadığı kimse yoktu çünkü, bizim hiç bilmediğimiz ahbabları vardı. Adam bir elinde paket tutuyor, öbür eliyle sigara içiyordu; ömrümde böyle sigara içen birini görmemiştim. Mekanik bir biçimde yapıyordu bu işi, hiç şaşmayan zaman aralarıyla ağzına götürüp bir nefes çekiyordu sigaradan, sanki elinden gelen tek şey sigara içmektir. Derken içtiği sigaradan pek kısa bir izmarit kaldı geriye, parmakları yanmış, ama yüzünü buruşturmamıştı; izmaritle yeni bir sigara tutuşturup çabuk çabuk içmeye koyuldu.

Ansızın durup, o biçimsiz ve kızarmış kocaman ellerinin içinde tuttu sigarayı, başını yana eğdi. O an ben de işitmişim. Kapılar kapalıydı, ama yine de koridorun karşı tarafındaki büyük salonda bangır bangır söylenen şarkının sesi bize kadar geliyordu. Şu sözleri işitir gibi olmuştum: "Yurdumuzda vatanımızda, görüşürüz hayda..."

Yabancı adam sigarasından acele bir nefes daha çekip bize döndü ve Mahler'in sorularını nasıl yanıtlamışsa, yine öyle yüksek sesle şöyle söyledi:

"Hâlâ dönüyorlar vatana. Demek tam anlamıyla dönememişler henüz."

Haderer güldü. "Ne kastettiğinizi anlayamadım," dedi. "Ama gürültü inanılmaz ölçüde rahatsız ediyor insanı. Pek saygıdeğer dostum Albay von Winckler, adamlarını biraz sessiz olmaya davet edebilirdi... Böyle giderse, kendimize bir başka lokal aramız gerekcek sanırım."

Oradan Bertoni atıldı, patronla daha önce konuştuğunu açıkladı; bu akşamki durum, yani aynı cephede savaşmış silah arkadaşlarının önemli bir yıldönümü dolayısıyla bu akşam bir araya gelmeleri bir istisna oluşturunmuş. Bundan öte de bir bildiği yokmuş...

Bunun üzerine Haderer, kendisinin de ilgili konuda pek bir bilgisi bulunmadığını, ama pek saygıdeğer dostu ve eski arkadaşı.

Yabancı adam konuşmasını sürdürmüş, gelgelelim Bertoni'nin ses tonu karşısında ne dediğini işitememişim -ama Friedl işitmişti belki-, bu yüzden adamın ansızın kendisinin bir katil olduğunu söylemesine bir anlam veremedim.

"... Yirmisini bile doldurmamıştım henüz, biliyordum bunu," diye devam etti. Başından geçen bir olayı ilk kez çevresindekilere anlatan birine benzemiyordu, nerede olursa olsun başka bir konudan söz açamayan ve dinleyici seçmeyip kim rastgelirse hikâyesini kendisine buyur eden biri gibiydi. "Nasıl ki bazılarının kahraman, bazılarının ermiş, bazılarının da sıradan insanlar olmaları yazgılarında öngörülmüşse, ben de alnıma bir katil olacağımın yazıldığını biliyordum. Bunun için gerekli her şeye sahiptim, bir başka deyişle bir katilin tüm özelliklerini kendimde barındırıyordum ve her şey beni belli bir amaca doğru itiyordu: öldürmek. Tek eksik varsa, bir kurbandı. Geceleri sokaklarda koşturup duruyordum. Dışarı -duman içinden ileriye uzandı adamın eli ve Friedl adeta elin dokunuşundan kendini kurtarmak için hemen geriye kaykıldı, dışarı burcu burcu kokan kestane çiçeklerinden geçilmiyordu, kentin çevresini dolanan bulvarlarda ve daracık sokaklarda durmadan seğirtiyordum; yüreğim burkuluyor, ciğerlerim göğüs kafesimin içine zorla tıkılmış ele avuca sığmayan kanatlar gibi çırpınıp duruyordu, nefes alıp verişim avını kocalayan bir kurdunki gibiydi adeta. Bilmediğim tek şey vardı: Nasıl ve kimi öldürecektim. Bütün silahım ellerimdi, birini gırtlaklamak için yetecek miydi bunlar? O zaman şimdikinden daha güçsüzdüm, iyi beslenememekten sıksa ve cılız düşmüştüm. Kendisinden nefret edebileceğim kimseyi tanımıyor, tek başıma yaşıyordum kentte. Aradığım kurbanı bulamıyor, geceleri nerdeyse çılgına dönüyordum. Hep de geceleyin elimde olmadan kalkıyor, aşağı inip kendimi sokağa atıyor, el ayak çekilmiş, rüzgârlı ve izbe köşebaşlarında dikilip bekliyordum. İşte böylesine ıssız oluyordu yollar; hiçbir Allah'ın kulu geçmiyor liseden bir söz işitemiyordum. Bekliyor, bekliyor, sonunda yürümeye, güçsüz kalıp sızlanmaya başlıyordum ve derken cinnet nöbeti

sona eriyordu. Kısa bir zaman sürdü böyle. Derken kere çağrıldım. Elime silahı alır almaz anladım ki, benim iri kurtuluş yoktu artık. Bir an gelip ateş edecektim bu silahı Kendimi tüfeğin namlusuna teslim etmişim. Mermileri sürdüm içine. Şurası kesindi ki, ne barutu, ne mermileri ben bul muştum. Eğitimlerde attıklarım hep karavanaydı, nedeni de 'm nişan alamayışım değildi, bu göze benzeyen daire biçimindeki kara nişan levhasının gerçekte göz olmayıp yalnızca onu temsil eden bir şey, bir kişinin ölümüne yol açmayacak bir hedef sayılacağını bilmemdi. Bu hedef kafamı karıştırıyordu, gerçek bir hedef değil, insanı kandıran bir tuzaktı. Deyim yerindeyse tam bir isabetle karavanadan vuruyordum hep. Eğitim sırasında fena halde terliyordum, eğitimden sonra ise sık sık morarıyordu yüzüm. Kusuyor ve uzanıp yatmak zorunda kalıyordum. Ya aklımı kaçırmış biriymiş ya bir katil, çok iyi biliyordum bunu, böyle bir yazgıya karşı içimdeki son direnç kalıntısıyla durumdan başkalarına söz açtım, beni ilgili yazgıya karşı korusunlar, ayrıca kendilerini benden kollasın ve nasıl biri karşısında bulunduklarını anlasınlar istiyordum. Gelgelelim, aynı koğuştaki paylaştığımız taşralı delikanlılar, zanatkâr oğlanlar ve büro falan gibi yerlerde çalışanlardan hiçbiri anlattıklarımı ciddiye almadı. Herkes acıdı bana ya da benimle dalga geçti, ama kimse bir katil gözüyle görmeye yanaşmadı beni. Yoksa yanılıyor muyum? Bilmem. Biri Jack the Ripper* dedi benim için. Çokça sinemaya giden ve kitap okuyan bir posta memuruydu, zeki biriymiş, ama sanırım onun da gerçekte bana inandığı yoktu."

Adam sigarasını kül tablasına bastırıp söndürdü, gözlerini indirdi, ama hemen kaldırdı arkadan, soğuk bakışlarını bana dikti ve gözlerini uzun zaman ayırmadı üzerimden. Nasıl onun bakışı karşısında tutunup gerilememe isteğinin içimdeyse.

Neden dayandığımı bilmiyorum. Ama dayandım, kaçırmadım gözlerimi. Ne var ki, bu bakış birbirini seven ya da birbirine düşman kişilerin birbirlerine yönelttiklerinden çok daha uzun sürmüştü sonunda hiçbir şey düşünemez oldum; kafamın içi öylesine boşalmıştı ki, adamın gür ve düzenli sesini yeniden işitince irkildim. "İtalya'ya yollandık, Monte Cassina'ya. Burası akla gelebilecek en büyük mezbahaydı. Et denilen nesnenin öylesine hesabı görülüyordu ki, bir katilin canına minnetti doğrusu. Ama ben kendim bir katil olduğuma ne kadar kesinlikle inanırsam inanayım, pek de öyle değildi durum; altı ay hatta açıktan açığa elimde silah dolaşıp durdum. Monte Cassina'ya geldiğim zaman, bende ruh denilen şeyin zerresi kalmamıştı. Ceset kokusunu, yangın ve sığınak kokusunu en temiz bir dağ havası gibi içime çekiyordum. Ötekilerin korkusundan bende eser yoktu. İlk cinayetim için düşün bayram edebilirdim. Çünkü ötekilerin yalnız bir savaş alanı gözüyle baktığı şey, benim için katletmelerin, öldürmelerin yeriymiş. Ama sonra nasıl oldu, dinleyiniz lütfen! Ateş edemedim. Karşımızda bir grup Polonyalı görünce, ilk kez silahı omuzlayıp nişan aldım; gittiğimiz yerde her ülkeden birlikler vardı. Ama ansızın, 'Hayır Polonyalı olmasın!' dedim kendi kendime. Halk arasında kullanılan Polack, Amis ve Siyahi** gibi sözcüklerden hoşlanmıyordum. Kısaca Amerikalı olmasın, Polonyalı olmasın diyordum. Nihayet ben düpedüz bir katildim, benim için bir bahane söz konusu olamazdı, benim kullandığım dil açık seçikti, ötekilerinki gibi mecazi değildi. 'Kökünü kazımak', 'kökünü kurutmak', 'köküne kibrit suyu' gibi deyimler benim için söz konusu olamazdı, tiksinti duyuyordum bunlardan, bir türlü ağzıma alamıyordum. Diyeceğim, benim dilim açık seçikti; bir insanı katletmek zorundasın, katletmek istiyorsun, diyordum kendi kendime. Evet, istiyordum bunu, hanidir istiyordum, tam bir yıldan beri bunun için yanıp tutuşuyordum. Bir insanı öldürecektim! Ama ateş edemiyordum bir türlü, bunu anlayınız lütfen! Size tam olarak nasıl anlatsam bilmiyorum. Ötekilerin işi kolaydı, üzerlerine düşeni yapıp çıkıyorlardı, attıkları kurşunların karşıda birine isabet edip etmediğini, vurdukları kişilerin sayısını bilmiyorlar, bilmek de istemiyorlardı. Nihayet bu adamların katillikle ilgisi yoktu, öyle değil mi? Savaştan sağ çıkmak istiyor ya da madalyalar, nişanlar kazanmaya çalışıyor, çoluk çocuklarını düşünüyor, zafer ve vatan düşüncesine kafalarında yer veriyorlardı. Şunu da söyleyeyim ki, o sıra pek de düşünüyor sayılmazlardı bunu, artık bunu düşünecek zaman değildi, kapana kısılmışlardı çünkü, oysa ben durmadan işleyeceğim cinayeti düşünüyordum. Ateş edemiyordum bir türlü. Bir hafta sonra savaş biraz tavsamış, ortada müttefik birlikleri görülmez olmuştu; yalnız bize son darbeyi indirmek isteyen uçaklar dolaşıyordu havada. Henüz kesimi planlanan etin tümü kesilmemişti ki, ben

cepheden alınıp Roma'ya götürüldüm ve bir askeri mahkemenin önüne çıkarıldım. Kendi kendimle ilgili ne biliyorsam söyledim orada, ama beni anlamak istemeyerek bir tutukevine tıktılar. Düşman karşısında ödlele davrandığım, Alman Silahlı Kuvvetleri'ne zarar verdiğim gerekçesiyle mahkûm edilmişim; mahkûmiyet kararında birkaç suçlama daha vardı, ama pek anımsamıyorum şimdi. Derken cezaevinden çıkarılıp tedavi görmek üzere Kuzey'deki bir psikiyatri kliniğine yollandım. Sanırım iyileşmişim orada; altı ay sonra bir başka birliğe verildim, çünkü eski birliğimden geriye hiçbir şey kalmamıştı, ricat savaşlarına katılmak üzere Doğu'nun yolunu tuttum."

Bu kadar uzun konuşmaya katlanamayan, bir başkasına bir hikâye ya da bir fıkra anlattırabilse daha çok memnurluk duyacak olan Haderer, susamsız bir çöreği koparıırken sordu: "Bari Doğu cephesinde ateş edebildiniz mi, bayım?"

Adam Haderer'e baktı; o anda bütün ötekiler gibi ağzına götürüp içmeyerek, şarap bardağını masanın ortasına doğru itti. Bana çevirdi, gözlerini, arkadan Mahler'i süzdü, sonra yine bana baktı. Ben, gözlerimi kaçırdım.

"Hayır," dedi sonunda, "iyileşmişim çünkü. Bu yüzden ateş edemedim. Söylediklerimi anlıyorsunuzdur sanırım, baylar. Aradan bir ay geçmişti ki, yeniden tutuklandım ve savaş bitene kadar bir kampta kaldım. Anlıyorsunuzdur sanırım, ateş edemiyordum çünkü. Bir insana ateş edemedikten sonra, Rus denilen soyut bir varlığa nasıl kurşun sıkabilirdim. Rus denilince kafamda hiçbir şey tasarlayamıyordum ki! Oysa ateş edebilmek için bunu yapabilmem gerekliydi kuşkusuz."

Bertoni, "Kaçık soytarının biri," dedi Hutter'e alçak sesle. Ama ben yine de işitmişim söylenileni, adamın da bunu işitmiş olabileceğinden korktum.

Haderer, el edip garsonu çağırdı ve hesabı istedi.

Büyük salonda o anda giderek coşup kabaran bir erkekler korosunun sesi duyuluyordu, operada kulislerin gerisine yerleştirilmiş bir korodan gelir gibiydi ses. "Ey vatan, senin yıldızların..." şarkısı söyleniyordu.

Adam yeniden başını yana eğerek şarkıya kulak verdi, arkadan dedi ki: "Sanki aradan hiç zaman geçmemiş" Sonra iyi geceler dileyerek ayağa kalktı, devcileyin ve dimdik kapıya yöneldi. Mahler de kalkmıştı ayağa ve sesini yükselterek şöyle söyledi: "Ama rica ederim..." Hep kullandığı bir deyimdi bu, ama o anda içtenlikle söylediğini çevresindekilere duyurmak isteyen bir hali vardı, seziyordum bunu. Öyleyken ilk kez onu böylesine bir kararsızlık içinde görüyordum; kendisine bir tavsiyede bulunmamızı bekler gibi Friedl ile benden yana baktı. Biz de kendisine diktik gözlerimizi; bakışlarımızda bir tavsiyeden eser yoktu. Hesabı ödemek biraz zaman almıştı; Mahler suratı asık, düşünceli ve telaşlı bir tavırla salonda aşağı yukarı gidip geliyordu. Birden kapıya yönelip hızla açtı, biz de arkasından seğırttik, çünkü koro ansızın susmuştu, dağınık tek tük sesler duyuluyordu artık. Beri yandan, koridorda bile kavga ya da bir kazayı haber veren bir kaynaşma seçiliyordu.

Koridorda bağırarak bir şeyler söyleyen birkaç kişiyle karşılaştık; birkaç kişi de ne diyeceğini bilemeyerek susuyordu. Adamı ortalarda göremedik. Biri Haderer'e ısrarla bir şeyler anlatıyordu, belki albay denilen adamdı bu, yüzü kireç gibiydi ve alabildiğine tiz perdeden konuşuyordu. Söylediği cümlelerden bazı parçalar çalındı kulağıma: "...akıl almaz bir provakasyon... rica ederim... aynı cephede savaşmış silah arkadaşları..." Mahler'e seslenip beni izlemesini bildirdim.

Sanki bir dehlizden rutubetli, karanlık ve taşsı, gece ve sokağa açılan merdiveni bir, iki sıçrayışta tırmanıp çıktım. Kapının az ilerisinde yerde yatıyordu adam. Üzerine eğildim. Çeşitli yerlerinden yaralar almıştı ve yaraları kanıyordu. Mahler yanıbaşına diz çöktü, adamın göğsünden çekip aldı elimi, ölmüş olduğunu anlatmaya çalıştı.

İçimde gece yankılanıyor ve ben kendi sayıklamamı yaşıyordum.

Eve dönüp geldiğimde sabahıtı, içimdeki çalkantı yatışmıştı, odamda dikiliyordum yalnızca, dikiliyor, dikiliyor, bir türlü yerimden kımıldayamıyor, yatağa kadar yürüyecek gücü bulamıyordum; sarı soluk ve kafamın içi bomboş, oracıkta dikilip dururken avucumdaki kan izini gördüm. İrkilip ürpermedim hiç. Bana öyle geldi ki, sanki kan izi beni koruyacaktı; ama beni yara almaz bir zırhla kuşatarak değil, umutsuzluğumun, intikam hırsımın ve öfkemin bir ter gibi içimden boşanmasını önleyerek yapacaktı bunu. İleride asla böyle bir şey

olmayacaktı artık. Asla! Varlığımda başkaldırmış bu katledici düşünceler isterse yiyip kemirsindi içimi, kimseye el uzatamayacaktı, bu katil adamın kimseye öldüremeyişi ve yalnızca kendisinin bir kurban oluşu gibi tıpkı - boşu boşuna kurban oluşu gibi. Ama kim bilebilirdi bunu? Böyle bir şeyi söylemeyi kim göze alabilirdi?

(Türkçesi: Kâmuran Şipâl)

NEREDEN DE ANDIM ŞİMDİ...

Bilge Karasu

A.K. 'ya

Bir gün, şey demişti, hatırlarım, kadınlar demişti, hayır hayır, siz kadınlar demişti de alınmıştım, kızmıştım ona, sinirlenme demişti, bağırmak istiyorsun gene besbelli, sus ama sus da dinle, bıktım usandım bu çığırmandan demişti, susmayı o anda sanki neden kabul ettim bilmiyorum, siz kadınlar derken susmayacaktım ya, budalalık ettim, bütün ömrümce ettiğim gibi zaten, bu denli budala olmasaydım, ne babasına varırdım, Allah rahmet eylesin, nur içinde yatsın adamcağız, işte beni bir o sevdi, ona da varmadım, varamadım, o hain kaza aldı onu elimden, budala olmasaydım ne Reşit'e varırdım yani ne de, şey, yani Reşit'e varmazdım o olmasaydı arada, kim bilir ne de iyi olurdu, yok belki de daha kötü olurdu ya, işte onun yüzünden, onu sevdiğimden, onu deli gibi, daha doğumundan çok önce karnımı tekmelerken deli gibi bağlanmıştım onun için börekçiye varmağı kabul ettim ya zaten bir de beni sustursun, susturmağa kalksın, beni sevdiği, beni sevmemesi-ne imkân olmadığı halde, beni sevmemesine imkân olmadığı bildiğim halde, hayatında onu benden çok sevecek, sevebilecek bir kadın, hattâ bir erkek bulamayacağını bildiği halde, beni üzerdi, susturmağa kalkardı, o gün nasıl sustum nasıl kovmadım yanımdan nasıl atmadım kendimi denize, siz kadınlar desin bana, siz kadınlar, sanki ben de öteki kadınlardanmışım gibi, siz kadınlar bir şeye bağlanınca kusurları mil olup gözünüze çekilse gene de görmezsiniz desin, görmezsiniz desin görmezden gelirsiniz demiyorum görmek istemezsiniz demiyorum görmezsiniz diyorum desin, görmezsiniz körsünüz çünkü desin, ben kusurlarını görmüyormuşum, ben kusurlarını görmüyor muydum sanki, bağrıma taş basıp bir şeycikler demeden günümü zehir gecemi gündüz etmiyor muydum, susuyordum gene, susuyordum da bir şeycikler söylemiyordum, kusurunu görmediğim için mi, görmezden geliyordum tabii, biliyordu üstelik o da, sonra kalksın görmezden geliyorsunuz demiyorum görmüyorsunuz desin, sizde onu göreceğ göz olsaydı kadınlığınız kadınlık olmazdı çünkü desin, onu karnında taşımış onun uğruna her şeye katlanmış olan anasına kadın desin, kadını tabii kadını ama onun için değil onun gözün-de-kadın olmamalıydım, zaten o karnımda kıvılcımlandıktan sonra kadınlığım mı kaldı ki, görmüyorsunuz körsünüz çünkü desin, evet, geçmiş, gün, geçti hepsi, gitti benden uzaklaştı uzaklar girdi aramıza vücutlarımızın odalarımızın yemeklerimiz ısınmalarımızın arasına, benden başka kimsesi benim ondan başka kimsem olmadığı halde, aynı evde oturuyor yatıp kalkıyor görüldüğümüz halde, uzaklaştı benden sonra bir gün geldi çattı geldi yanıma yollarımız yeniden kesişti, batacağını anladıkları bir gemiyi farelerin bırakıp kaçtığını anlatırlar. Fareler gibi herkes de onu bırakmış anlaşılan, yapayalnız kalınca sene ben aklıma geldim, belki de hastalanacağını anladı, yavrum bana döndü, sahi bunu hiç düşünmemiştim şimdiye değin, bana döner dönmez, beni görür görmez hastalandığını sanmıştım, bana dönmeğe mecbur olmağa dayanamadı sanmıştım, beni çekemiyor sanmıştım, hiç mi hiç aklıma gelmedi, başışla beni Tanrım başışla beni oğlumun günahına girmişim, bilmem belki de yanıliyorum ama yok hayır eminim eminim hastalanacağını bildiği hastalanacağını sezdiği için döndü bana, ben de alındığımı göstermeğe çalışmıştım, suç benim günah benim, Tanrım başışla beni, seni çok unuttum kadınlığıma kapıldım gözlerim körlenmişti görmüyordum görmem görebilmem gereken şeyleri, haklıydı belki de, haklıydı o da ama, başışla beni Tanrım, gene de bana döner dönmez hastalandığı aklımdan çıkmıyor, hastalık diyorum kendi kendime söylenirken bile, hastalık kelimesinden başka bir şey geçirmek bile istemiyorum aklımdan oysa hastalık

olmasına hastalıktı ama, akli karıştı oğlumun, çıldırdı, sokağa çıkmak istemiyordu öldürecekler beni diyordu duymuyor musunuz diyordu sesleri gürültüyü savaş var dışarıda Tanrı dünyayı cezalandırıyor cezalandırmak için şeytanı saldı yeryüzüne bütün erkekler ölecek ölmek istemiyorum yalnız gece kadınlar kurtulacak onlar çocuk doğuracak hepsi iyi kadın değil onların hepsi iyi kadın değil ama çocukları iyi olmalı o çocuklar şeytanı yenecekler Tanrıya giden yolu yeniden bulacaklar Tanrının istediği gibi adamlar olabilecekler kadınlar ölmeyecek, Tanrım nasıl da hâlâ kulaklarımda çınlıyor sözleri, şimdi kulağımın dibinde bir daha söylüyormuş gibi, sonra sonra top tüfek sesleri eskisi gibi gelmez oldu, daha rahattı tedirginliği kalmamıştı, Tanrım diyordu artık seni çocuklardan başka kimse bulamaz dünyanın kiri gözüne kaçmamış çocuklardan başka kimse ulaşamaz sana, o zamanlar evde dolaşıyordu artık, yatırmıyorduk, ama eve bir yabancı gelir gelmez, kapının çalındığını duyar duymaz odasına kaçır kapısını kitler sürgüler otururdu, öyle zamanlarda içime korku düşer kapıyı vursam nasıl olsa cevap vermeyeceğini bilirdim zaten sonra kızıp da bir şey yapmasından korkardım gider anahtar deliğinden bakardım ona, odanın bir köşesine sığınmış otururdu, yere otururdu, iyileşeceğinden umudu kesmiştim, başıyla beni Tanrım, senden bile umudumu kesmiştim, başıyla beni başıyla beni, daha sonra bir gözlük lâfı tutturduydum gözlük gördüğü yerde saldırıyordu, kör gözlere gözlük zaten yaramaz diyordu, sonra bir gün kendi gözlüğünü istedi, kırdım oğlum demiştim de hatırlamadı, nasıl kırdım anneciğim dedi, iyileştğini o zaman anladım, şükrettim sana Tanrım; beni gene kaldırmıştın elimden tutup, secde ettim Tanrım, başıyla beni başıyla beni, benden artık nefret etmediğini görünce sevinçten ne yapacağımı bilmez oldum, körmüşüm meğer, gerçekten körmüşüm görememişim benden nefret etmediğini, hastalık gelecekti ona hastalık gelecekti, ondandı bu halleri, bana döner dönmez kavga etmeğe başlamıştı gene, anacığım diyor sonra gene de kavga ediyordu, hastalandı sonra, iyileşti de, ama sonra benden gene ayrıldı, aramıza beş sokak girdi bu kez beş sokak otuzdokuz kapı, geliyor bana ben de ona gidiyorum ama eve dönmek istemiyor, eve gelince zaten odasının kapısına bile yaklaşıyor, deliliği sanki o odaya kapanmış bekliyormuş gibi onu, korkuyor odadan kapısından bile korkuyor ama ne olursa olsun rahat şimdi, odasına kapanıp yazıyor okuyor, çalışıyor da, her ay gelip anneciğim senin paran diyor bırakıyor bir şeyler bana da, memnunum memnunum öyle olduğuna, parayı bırakıyor çok oturmuyor beni ne zaman gelip göreceksin diye soruyor, söylüyorum yüzü gülererek ayrılıyor, sık sık gidince sıkılmasından çekiniyorum gene de arıyor beni geciktiğim zamanlar, Tanrım ne olurdu sanki ne olurdu gene dönse evine, ona başka bir oda verirdim, ev benim nasıl olsa Reşit'ten gördüğüm en büyük iyilik bu, geçinecek kadar para getiriyor bu, Allah rahmet eylesin Reşit bana çok iyilik etti günahına giriyorum doğrusu ama hayatımın bütün yükünü de ondan biliyorum, neyse Reşit'in sırası değil, şimdi bana gelmek istemiyor, bekliyorum ama, umuyorum bir gün gelecek, her şeyden usanacak bezecek öyle gelecek bana, bezginlik içinde gelecek ama kucağım açık, onu nasıl beklediğimi biliyor biliyor biliyor, nereden de andım şimdi o günü, gene de unutmuyorum o gün söylediklerini, hem kimin yüzünden de kavgaya tutuşmuştuk şimdi hatırladım, bir arkadaş yüzündendi, ciğeri beş para etmez bir arkadaşını bana yeğ tutuyordu o zamanlar, şimdi de öyle belki ama sevdiği insanları artık gelip bana anlatmıyor, artık kıskanmadığımı sanıyor da onun için olacak, yaptıklarını teker teker kafama vurmuyor artık, bir zamanlar öyle yapardı ya, artık kıskanmaktan vazgeçtiğimi sanıyor, oysa ben ben ben hâlâ kıskanıyorum onu, dostlarından sevdiklerinden benim sevgimi paylaşanlardan nasıl kıskanmam onu, ama kıskandığımı ona ne zaman belli ettim ki, iyiliği için söyledim ne söyledimse, nasıl razı gelirdim olur olmaz adamlara tutulmasına sevmesine, içlerinde ya bir kişi ya da iki kişi beğenebildim, zaten hepsi onu yalnız bırakmadılar mı, hastalandığı zaman biri bile gelip yokladı mı ki, zaten onlar hiçbir zaman sevmediler onu, o sevdi yandı uykuları kaçtı elinden geleni yaptı onlar için gecesini gündüzünü haram etti onların varlığı uğruna, yanında olmaları yetiyordu, sevilmeği istemedi ki hiç, bunun da mı farkında değildim sanki, ama şimdi bir şey söylemiyor artık, erinç diyor arada bir erinç diyor gülümsüyor, sevilmeği de bir öğrense, kıskanıyorsun diyordu o zamanlar, kıskanıyorsun ayıp sana diyordu, oysa kıskandığımı kendime bile açmıyordum o zamanlar, nasıl da söyleyebilmişti o sözleri siz kadınlar diye, kusurumuz buymuş, evet sevdiğimiz

insanın kusuru olmasını istemeyiz, kusuru varsa görmezden geliriz, ama hayır görmüşüz de ondan görmezmişiz, hayır demiştım zaten o gün, bir kadının gözü on erkek gözünden daha iyi görür hakikatleri demiştım, inanmadıydı, anlamadıydı, dinlemiyordu zaten beni o zamanlar, hoş ne zaman dinlemek istedi sanki, hep kendisi konu. surdu, ben de ağzımı açıp bir şey söylemeğe kalktım mı hemen susturmak isterdi, ben de sözümü sakınmazdım tabii doğruyu söylüyorum da onun için kızıyor susturmağa kalkıyorsun deyince büsbütün köpürür, ağzına geleni söylemeğe başlar ikimizin de günü zehir olurdu onun yüzünden, oysa ne zaman eğriyi söyledim ona ben, ne zaman olmayacak bir şey söyledim, ama hakikatin söylenmesini sevmezdi besbelli, hep yalan söylememi istediler, bütün ömrümce bütün ömrümce, önce babası ile bir yalan hayatı yaşadık, onun bu yalan hayatı öğrenmemesine hiç duymamasına nasıl da dikkat ettim, kimselerle görüştürmek bile istemezdim bana kalsa, ama babası, adamcağız gerçekten de babalık etti ona, onu ne kadar da severdi, Müşfik de Müşfik de az buçuk sayardı onu ama hiçbir zaman gönlünü almak için de olsa yüzüne gülmedi sarılıp babacığım demedi, biliyormuşçasına ama bilmesine de imkân yoktu nereden bilebilirdi, sonradan hastalandığında boyuna böyle bir şeyler söyledi durdu ama aldırmadım, hem sahi az önce bu söyledikleri aklıma gelmemiştı, ben de unuttum demek, bilemezdi ama kuruntulu bir çocuktu zaten, babası babası bambaşka bir adamdı çok severdi beni, o da Reşit de hiçbir zaman yanlış söylüyorsun demediler, birbirimize kırıldığımız günler olduğu halde, yanlış söylemektense sustuğumu bilirdi Reşit, bir şey söyleyince de doğru olduğunu anlardı sen daha iyi bilirsin derdi, Müşfik, benim oğlum, bana böyle bir şey söylemek istemedi hiç, ona sorsan benim her dediğim eğri her dediğim yanlış olurdu, neyse ama, o gün Tanrım beni sınamak istedi galiba, oğluma böyle bir söz ettirdi.

Sanki buna ne diye bu denli takıldım, bilmem ki aklıma geldi şimdi, siz kadının körsünüz bir adamı sevdiniz mi en ufak kusurunu bile görmezsiniz de, yok en ufak kusuru dememiştı, şey demiştı, hiçbir kusurunu görmezsiniz de en ufak bir suç işlemeye görsün size karşı evet öyle demiştı, size karşı o zaman özünüze bir başka perde iner, ağzıyla kuş tutsa da dünyanın kötü kişisi olur demiştı, yalan da değil, bir insan iyiye iyi kötüye kötüdür, bir insanın kalbini kıran adamdan hayır mı gelir, o benim kalbimi çok kırdı ama oğlum tabii, ama hangi oğul anasının kalbini kırmaz hele ana oğlunu benim gibi seven bir ana ise, ama oğlunu benim sevdiğim kadar seven ana bulunur mu kolay kolay, hangi ana benim kadar kendini feda etti, hangi ana gençliğini bir kalemde sildi oğlu için, ah nereden de aklıma girdi bunlar, uykum kaçtı, nereden de aklıma geldi gecenin ortasında, yatağımda onun için hâlâ dört döndüğümü uykularımın kaçtığını bilir mi, bilse de anlar mı sanki, kızar belki de ama yok kızmaz artık kızamaz, sevilmeği öğrendi belki de, sevilmenin erincini öğrendiğini sanıyorum, daha geçen gün dalmıştık ikimiz de, dalıp gitmiştık, birden yekindi, Tanrıya giden tek yol aşktan geçer anne dedi, ikimiz de bunu aradık ömrümüz boyunca, sen bulamadın ama ben buldum, tek bir insanın aşkını yemeği içmeği giymeği uyumağı Tanrıya içyükümü minnet borcu diye sunmağı sen aradın sonunda ben buldum dedi, sevilmeği öğrenmeyen insan bunu böyle söyler mi, ama sevilmediğini artık biliyorsa bile anlamaz gene istemez gene uykularımın onun yüzünden kaçtığını, anacığım nur içinde yatsın, neden girdi rüyama, bir şey mi olacak gene, duruyordum, evimizin denize bakan pencereleri çoktu ama ben bir tanesini pek severdim, Hisar'dan Arnavutköyü'ne kadar her yeri görürdüm sedire oturduğum zaman, kucağımda Müşfik vardı, emziriyordum, südümü emerken her zaman yaptığı gibi zevkten homurdanıyor, boğulacak diye korktuğum halde mememi ağzından çekemiyordum, gözleri kayıyordu, süzülüyor kısılıyor kapanıyordu her yutkunuşunda, bakmağa doyamıyordum, yavrusunu göremeyen babasını düşünüyor ağlıyordum, Reşit yokmuş daha ortalarda evlenmemişmişim daha onunla, odada yapayalnızdım, karşıdan vapurlar geçiyordu, bizim yalının önünden az vapur geçerdi, birden bir vapur belirdi rıhtımın önünde, düdüğünü öttürdü, ölümmüş o gemi yavrumu almağa gelmişmiş, Müşfik hâlâ mememi bırakmıyordu, onu sıkı sıkı tutuyordum, vapur düdüğünü bir daha öttürdü, düdük sesi yırtıcı delici bir sestı, evde kimse yokmuş yapayalnızmışım, vapur düdüğünü bir daha öttürdükten sonra birden ilerledi, öteki pencereden baktığım zaman göremedim sonra odanın kapısı açıldı, annem girdi içeri, birden ürktüm Müşfik'i mememin üzerinde sıkıp duruyordum, annem anneciğım o bembeyaz yüzüyle incecik ışılan kar aklığında

saçlarıyla kapkara elbisesiyle anneciğim yanıma geldi, korkma yavrum dedi yavrunu kimse alamaz elinden, bir kadın oğlunu kime kaptırdı ki şimdiye değin, ben böyle bir şey duymadım, kadın ölür ama yavrusunu vermez, sonra yüzüne baktı, bu çocuk doymuş dedi görmüyor musun, neden hâlâ meme veriyorsun, uykusu gelmiş uyuyacak artık, ver onu bana, annemin yüzüne baktım, tatlı yüzlü anneciğim değildi karşımdaki kadın, yabancı kötü yüzlü çocuğumu hile ile elimden almak isteyen biriydi, Müşfik'in gözleri kapalıydı ama zevkinden yummuştı onları, doymamıştı daha, emiyordu, südün kemiklerimden sıyrılarak mememe indiğini duyuyordum, nasıl bırakabilirdim, bir kadın çocuğunu kimseye vermez kimseye kaptırmak ölse de çocuğunu korur diyen sen değil miydin dedim, o zaman kadın güldü, kendimi birdenbire bir kırdı buldum, kadın gülerek arkamdan koşuyor ben kaçıyordum, Müşfik hâlâ kucağımda memesini emiyordu, süt gelmiyordu artık, oğlum ağlamağa başladı, benî kaçıyordum o kadın kovalıyordu, oğlumun ağlaması ile kadının gülmesi birbirine karıştı, o zaman uzakta annemi gördüm, kollarını açmıştı, bana gel koş yoruldu o kesildi artık yetişemeyecek sana diyordu, soluk soluğa tepeye tırmanıyordum, kadın çok aşağıda kalmıştı, neredeyse anneciğimin kucağına atılacaktım. Müşfik durmadan ağlıyordu, anne südüm kesildi dedim, annem başını salladı, tam yetişecektim, kayboldu yitti birden sır oldu, Müşfik sustu, mememi ısırды, başını çevirdi sonra, uyandım, ter içindeyim, uykum kaçtı, Müşfik başını çevirdiği zaman gözleriyle bana sanki sen kusurlu bir annesin, sütü hepten kesildi, bir annenin südü korkudan kesilir mi diyordu, ben ne kusur ettim, ne zaman bir dediğini iki ettim, o insanlarla düşüp kalkma dediğim zamanlar mı kusur ediyordum, Müşfik onları eve getirdiği zaman ağzımı açıp bir şey dedim mi hiç, ama kaba kötü çocuklardı, onları o seviyordu ama ben her zaman onların kusurlarını görürdüm, onun için mi kusurlu oluyor kadınlar, doğruyu söyledikleri için mi, ah biraz uyusam, yarın gidip görmeliyim onu, saçını okşamalıyım öpmeliyim her kusurunu hoş görmeliyim bağışlamalıyım, Tanrım bağışla beni, kadınsam ana değil miyim?

Ona, onun hatırı için arkadaşlarına masallar anlatırdım bir zamanlar, bir kez ona darılmıştım dört yaşlarındaydı evde bırakıp çıkıyordum arkamdan bakıyordu göz ucuyla görüyordum ağlayacakmışçasına yüzünü buruşturdu sonra birden yüzüne korkunç bir umutsuzluk geldi sen beni bırakıp gidersen ben de arabı çağırırım gelsin beni yesin derim demişti, ne olurdu ne olurdu şimdi de aynı şeyi söylese şimdi de anne bir masal anlatsan a dese, ne olurdu?

1954-1956

PENCERE

Sevim Burak

İki gündür karşı apartmandaki kadının intihar etmesini bekliyorum.

Belki de etmez;

Ne düşündüğünü bilmiyorum onun.

Gizli kapaklı bir amacı olabilir.

İki gün oldu tam.

Bir pencere bitince öbürküne geçiyorum, pencere

önlerinde durmaktan bir vazgeçsem kurtulacağım.

Bütün pencereleri dolaşıyorum;

Kadın da o yüksek terasta çabuk, kaygan adımlarla yürüyor.

Terasın tehlikeli uçlarına gidiyor...

Duvara çıkıp ipleri, çamaşırları geriyor.

Gene de güvenim yok. "Benim kendisini penceremden gözetlediğimi bildiği için bu oyuna mahsus kalktı," diye geçiriyorum kafamdan.

Sık sık yarı belinden tramvay caddesine sarkıp aşağıya bakıyor, iki kez art arda "hayır" gibisine başını geri sallıyor. Bundan onun ölmek istemediği anlamını çıkarıyorum.

Gene de kesin değil.

Yıllardır umutlanmadım.

Yeni bir anı defterime başlarmışçasına ara sıra başımı kaldırıp kadına bakıyorum.

O da bana bakıyor.

İçimden geçeni okuyor.
Bu yüzden kırık bana,
Çok kaygılı,
İkimiz de iyi değiliz.

Kendini kaldırıp atmak için en ufak işaretçik bekliyor benden; benim elimden çıkmış bir insanmışçasına istediklerimi yapıyor, buna karşılık onun ölümünü göreyim istiyor.

Oysa, kırmızı güllü perdemin ardında, hiçbir şeyi yönetmiyorum, içimden kadının işine karışmak gelmiyor.

Önlemek
kurtarmak
istemiyorum...

Ne görebilirim -ne alabilirim- yaşamından - yetiniyorum bununla; beni görmemesi için perdemin ortasına küçücük bir delip açıp O'nu gözetliyorum. Ayağının biri baştan başa beyaz sargılı; sargının birden al bir renge gireceğini düşünüyorum. Cesedinin pat diye tramvay caddesine düştüğünü -bütün caddeyi kaplayıp aştığını- gelen geçeni durdurttuğunu- sihirli bir iki saniyede cesedin kutsallaşıp büyüdüğünü -her şeyin değişip mutlu bir sona bağlandığını- düşünüyorum.

O da aynı şeyleri düşünüyor.

Tramvay caddesine bakıp gülümsüyor.

Bu gülümseme, ağzının çevresinde yumuşayıp dağılıyor içine çevrik bir gülümsemenin bu denli büyüebileceğini görüyorum ilk kez. İnsanın kendi ölümünü düşündüğü zamatlı böyle gülebileceğini -kadının da yere uzanıp yatan kendi ölüsüne sevgi gösterdiğini- kuruyorum. Kendisini terastan ya da pencereden aşağı atmasında hiçbir sakınca görmüyorum. Tam tersine, bu bana gerçek bir davranışmış gibi geliyor. Birazdan başını, kolunu koparıp dostlarına: Bilemediniz, bakın neyim ben diyecek... Saklı kapalı yerlerini açarak başına toplanıp kendisini izleyenlere -yüz-el-diz- parçalarını kösnüyle titretecek can çekişirken. Bu anlamda bir açıklamaya koşacak herkes, birkaç dakika dayanabilecekler, unutamayacaklar bir daha da...

Tramvay caddesinden bomboş geçip giden otobüslere başka bir gözle bakıyorum, bomboş geçip gidiyorlar, boşken dolaşmalarının bir nedeni olmalı diye kurmaya başlıyorum. Onların önüne tanıdıklarımı çıkarıp koyuyorum bir bir -hiç tanımadığım bir adamı itiyorum otobüsün önüne- ayak bileklerine kadar inen siyah paltosuyla bir sağa, bir sola bakıyor - boyu uzayıp kısalıyor - sonra berberden yeni çıkmış koyun başlı bir kadını - keçi, inek, tilki başlı bir sürü insanı itiyorum otobüslerin önüne - hepsi de şaşırıyorlar, yapmacıklaşıyorlar; düşünmemişler böyle bir son kendilerine besbelli... Binlerce ayak olup kaçıyorlar. Kedi ayakları - tavşan ayakları - horoz ayakları - kendi ayaklarım...

Beyaz sargılı bir bacak görüyorum sonunda, dizine dek kapalı. Sargıların açılıp çözülvereceğini, altından bunda aradığım bir gerçeği göstereceğinden kuşulanıyorum. İyileşmemiş bir yaradaki titrek pembe etler - birleşmemiş kemikler bütünlüğümü sarsıyor, kendi vücudumun her parçasında ayrı ayrı gelip bana dayandıkları ve sağlam bir düzen kurduklarını düşünüyorum.

Kadın bu bacakla terasın duvarına çıkıp yürümeye başlıyor, adımlarını attığı noktadan duvarın bitimine dek olan yol epeyce uzun görünüyor bana. Bir şeyin olup bitmesinden önce hep böyle uzadığını - yavaşladığını düşünüyorum.

Birini kaldırıyor ayağının.

Bir taş düşecek ayağa.

Kadınla ilgisi yok.

Önemsiz bir iş yaparmış gibi atacak kadın kendini aşağıya.

Tek ayağının üstünde sallanıyor.

Bu sıra, beklenmedik biri - kocaman urunu taşıyan bir adam geliyor sokağın başından - koşarak yetişiyor giriyor son dakikaya - bugünkü günde bu kadar hepsi diyorum, "ağır ve yabancı kişiler olacak yarınkiler".

Kadın kollarını açıyor uçmak istermişçesine

Sol gözünü görüyorum.

Tam perdedeki deliğin yuvarlağı kadar, "Bu işi sen yapsan nasıl olur," diyor. Düşmancasına bakıyor. "Ya cayarsa diyorum atlamaktan? Ya düş ise diyorum,

kurduğum bunca şeyler, düzenliğim bozulur yıkılırım." Kadın gururla pencereme bakıp, "Ben varım," diyor.

Sargılı bacağının üstünde hopluyor.

Geri çekilip tos vuracakmış gibi pencereme koşuyor, alay ediyor benimle, ayaklarının bastığı duvarın çökmesini diliyorum. Büyük bir güç gösteriyor duvar, kadının ayaklarını tutmak için.

Ölmesi gerekiyordu oysa.

Yerini ve zamanını ondan daha iyi biliyordum.

Perdenin önüne çıkıp seslendim:

"Haydi atla!" dedim.

Elimle de işaret yaptım.

Durduğu yerde sallandı.

Ağır vücudu duvarın ince çizgisinde ikiye bölündü.

Bu sırada alt katlardan bir pencere açıldı, "Hermine!" diye haykırdı başka birisi.

Aralıklı tepinmeler oldu. Yukarı doğru çıkan ağlamalar.

Yalvarmalar işitildi.

Sesler terasa doldu.

İlk kez gördüm kadını.

Yalancıksız,

Perdesiz.

İple oynatılan bir kukla gibi geldi pencerenin önüne.

Ağzı çarpılmış anlaşılmaz kelimeler söylüyor, benden yardım istiyordu. İki şişman kadın kollarına asılmışlardı silkinip atamıyordu onları.

Yenik ve zayıftı.

Kadını silkeliyor, konuşsun diye tokatlıyorlardı.

O hep bana bakıyordu.

Ne istiyordu benden?

Onu öylece alıp götürdüler.

Yemek odalarında,

Mutfaklarda,

Sandık odalarında

Gene bağırıracaklardı.

Yarın terasa çıkıp çamaşır asacaktı,

Görecektim yüzünü gene,

Çilli kollarını,

Çamaşırlarını,

İplerini.

Pencereme bakıp "artık akıllandım" diyecekti. Günlerdir aklımı kurcalayan yüzlerce ölüm arasından en güzellerini anımsıyordum onun için.

Kalabalıklara,

çan kulelerine,

sokaklara

bakıp

duygulanıyordum...

Onun hesabına akşamlara dek pencerenin önünde

yalnızlığımı büyütüyordum...

Hiçbir şeyden umudum yoktu,

Denemiştım her şeyi kendi hesabıma.

Perdenin ucunu tutup sıkıştırıyordum koltuğun arkasına. Kurtulup kapanıyordu günlerce... Onu yeniden koltuğun arkasına sıkıştırıp düşmesini bekliyordum.

Alışmıştım buna. Belki de her şeyin anlamı budur diyordum. İlk kez hayal kırıklığına -yenilgiye uğrayacağımdan korkuyordum. Sonra bundan kaçmak için bir neden olmadığını gördüm. Nasıl olsa olacaktı... Yaklaştım perdenin ucuna...

Eli elime değiyordu perdenin ucunun.

Gözlerimi perdeden öte yanlara kaçırıyordum.

İnanmak istemiyordum yalnızlığıma.

Nasıl oluyordu da bir şey tutmuyordu beni perdenin ucundan başka?

Şimdi taşları çok şekilli bir terasa bakıp kendi vücudumdaki seyirmeleri dinliyorum. Apartmanda her şey yatışmışa benziyor, kırmızı ölüm çiçekleriyle perdenin arkasında:

Anı defterine
Bir ev
Bir cadde
Bir bulut
Bir Yeşil Şapkalı Adam çiziyorum.
Cadde'de Yeşil Şapkalı Adam, bulutla aynı yöne doğru yürüyor. "İşte başını
alıp giden adam bu," diyorum.
- Derin uykulardan - paslı merdivenlerden - pencerelerden - kapı zillerinden
kaçan adam bu adam.
Eve bakıyorum
İşte o ev bu ev diyorum,
Oda bu oda.
Kadının kendini astığı ev bu ev,
Sandalye bu sandalye,
Masa bu masa,
Cadde bu cadde,
Bu çocuklar
O çocuklar.
Sonra anı defterine bakıp - bütün bunların yalan olduğunu - kendimi kandırmak
için Yeşil Şapkalı Adam'ı kendim çizdiğimi - Yeşil Şapkalı Adam'ın da bunu
bildiğini - beni kandırmak için penceremin önünden geçtiğini,
Bulutun bulut,
Caddenin cadde,
Evin ev,
Yeşil Şapkalı Adam'ın da
Yeşil Şapkalı Adam olmadığını
Düşünüyorum.
Anı defterindeki
Bulut,
evi,
caddeyi,
Yeşil Şapkalı Adam'ı
Karalıyorum.
Bir başıma her zaman böyle bir oyun oynayıp bozabileceğimi, Yeşil Şapkalı
Adam'ın da bu oyunu oynayabileceğini, karşıkı kadının, başka başka insanların da
başka başka oyunlar oynayıp bozabileceklerini düşünüyorum.
Kadının ağzı yana çarpılmış,
Bomboş bilinçsiz gözlerle bana bakıyor,
"Yardım et," diyor.
Bazı hareketleri yapmasını bilmiyorum.
Hava kararıyor.
Ölüm çiçekleri altında korkuyorum biraz. Güller morlaşıyor perdede. Uykusuz
yatağım - ağır elbise dolabım - saç firketelerim taş gibi duruyorlar. Ne yapsam
şimdi?
Elimi bir yere saklasam.
Kıl inceliğinde duyguları geriyorum çevreme. Örümcek gibiyim ölüm çiçekleri
önünde, hava kararıyor.
Ne yapsam şimdi?
Tuzluğu dışardan alıp getirsem mi?
Sofra kurulmayacak, bir işe yaramayacak olduktan sonra?
Getirmesem de olur.
Belki de olmaz.
Bilmiyorum.
Yeni yeni belliyorum bazı düşünceleri.
Evin içini koca bir leke gibi kaplıyorum.
Galatasaray'dan Tünel'e otobüsler geçiyor.
Çiçek Pasajı'ndan mor kurdeleli yaşantılar çıkıyor-
Ölüm gülleri.
Beyaz zambaklar,
1890 Sent Pülşeri üniformalı yetim kız öğrenciler başlarında ürkünç okul
şapkaları...

Karanlıkla aydınlığın kesiştiği saatte ölümlü caddede tuhaf gülümsemeli afişler ortaya çıkıyor, gittikçe büyüyen kalabalık garip bir hışırtı çıkararak yürüyor.

Yeşil Şapkalı Adam aralarında
Şapkasını çıkarıp çıkarıp sallıyor.

"Sen de gelsene," diyor

Yarı belime kadar karanlığa sarkıyorum, gürültüyle düşüp parçalanmaya başlıyorum.

Galatasaray, 1962

TANRI

Leyla Erbil

Türk Konsolosluğuna

Ben Zarife Eyigıcıklar. Ben Zarife Eyigıcıklar beş yıldır Almanya'da çalışıyor olan kocam Şuayib Eyigıcıklar, ben burada dört çocuğumla yalnızım. Gitti gideli beş kuruş göndermedi, çocuklarım adam olsun gider gitmez sizi yanıma aldıracam ve bakacam diyerek. Ben kendim el kapılarında çalışıp çocuklarıma bakarımsa da, bugün beşinci aydır ve ayın ikinci günü bacağım kırık olarak attılar beni. Mutfak dolaplarını temizliyordum beyin. Sandalyenin bacağı kırıkmiş. Çok hastayım, bize bakacak Tanrı'mdan başka bir kul yok. Konu komşu bir çorba getirirse yerim çocuklara. Onun için kocamı bul yavrularıma baksın. Bundan altı ay oluyor, bir mektup aldım, beni boşamak istiyor o beni kaçırarak evlendik, ben ondan boşanmam, istediğini yapsın bana da koca olmasın, ben ayrılma azıcık dirilsem bir göz gecekondumu satar gelirim. O yüze duramaz. Sen istersen herkesi bilirmişin dediler onun için. Mektubu yazan büyük kızım Nurcan Eyigıcıklar 10 yaş, ondan sonraki oğlum Ocan Eyigıcıklar yedi yaş, öteki kız Birdan Eyigıcıklar altı en küçük Cancan 4 yaşında ellerinden öperler. Ne olur oh kardeşim, kocamı bul bana, ayaklarının altına öpeyim, çok dadandım. Kocamın Adresi:

Her Şuayip Eyigıcıklar Schuhfabriken Odermette und COAG Zurbach-Deutschland
Sana bir tane de eski fotoğraflarından gönderiyorum, kolay bulursun, kucağındaki Ocanımdır. Öbürü Hanife'nin büyüğü, anası oraya kaçtı. Ciritci Mehmet almıştı bu resmi, makina Günsüz Cemilindi. Tanrım kimseyi elden ayaktan düşürmesin kardeşim, İskambil Recep son olarak görmüş onu orada, hiç bu resimdekine benzemiyormuş.

İyiler yüzü suyu hürmetine bul onu allahaşkına, ellerinden öperiz.

Sevgili eşim,

Senden çok ricam, allahaşkına benim dönmemi istersen ve yine bir araya gelmemi istersen ve çocukları öksüz etmemek istersen ve Allah'ını seversen, Tanrı adına, benden bir gün önce boşanırsan bir gün eve gece beraber oluruz, ayrılmadan beni bekleme sevgili eşim.

Başıma öyle bir iş geldi ki sorma, beni ve çocuklarını seversen beni boşa ve bir yıl sonra bekle gelicem. Aksi oldu gelemem, ömrümün sonuna dek sonsuz selamlar sevgili eşim. Boşarsan namusum üstüne gelirim.

Eşin, Şuayip

Sevgili Ablacığım,

Her iki yanımdan yapılan iğneler yüzünden gece ve gündüz acıyımdı. İlk iğnenin ardından ikincisi geldi, uçları küt ve kıvrıktı, yüzün sapsarı karasarı kesilir. Üçüncü yine o iki dişi önden çıkık hemşire yüzü şöyle bataklık sazları var ya işte o renk, elinde oklava denli uzun halat gibi bir iğneyle gelince, içi selvi ağaçları var ya işte o renk ağıyla doldurulmuş, artık buna dayanmam. Kapmamla elinden yere yatırdım ve iğneledim, iğneledim, çünkü ben de iğne yapmasını biliyorum artık, gelince İğneci Hüseyin Efendi düşünsün... Tabii ablacığım beni yakalayarak bir odanın içinde kalın kemerlerle bağlayıp üçgün üçgece aklımı oynatanadek yatırdılar. Altımı hep ıslattım, gece hemşiresi yaşlı bir frolayın geldi, beni kaldırdı çözdü, hiçbir yere tuvaletten başka

gitmeyeceğime sözümü aldı. Söz verdim bir kez ablacığım, dönmem, bir de pöçümün ağrısına durabilsem... bir de o kokuyu duymasam... Cancanımı toprağa koyup döndüklerinde elleri tabutsuz kokan.

Burada, trenden ilk indiğimde istasyonun tuvaletinde birden duydum kokuyu kalbim çarpmaya ve terlemeye başladı. Polis bulup Şuayib'i sorayım dedim, ardımda belirdiler adamları sarı gözlü ve mavisaçlı olarak, pembe yanaklarından dişleri görünerek bilinen hemen polise bunu da anlattım, "yakalayın yakalayın" diye göstererek dişlerini sorgu bile etmeden bir otomobile atarak beni, buraya kantonşipitay derler getirdiler. Buluruz biz dediler, ama nerde ablacığım, bulamadılar. O her işi bilir dedikleri konsolos başı da bulamadı heh! ben de onu bir adam sandım. Onu ben bulacağım, bulmadan dönmem, buralara dek geldim fabrikalarda süründüm, iş buldum geldim... Daha oralardaykene neler çektimdi:

Sekiz gün sekiz gece beklediydim, tren istasyonunda bizim. Ayrıl gelirim dediydi, söz verdiydi, gelme gününde gittiydim. Ocanımı da yanıma kattıydım, sekiz gece ve gündüz uyku bilmediydim, herkesler çıktıydı, trenler bomboşaldıydı. Aptessiz kalkıp Dursungillerin İdris, Safinazın Davut, İskambil Recep, Körük Mustafa indiydiler, "onu görmedik, onu bekleme gelmez" dediydiler. Çarpuk Haydar, Ebe Rahime, Çöp Hüseyin inciydiler, "bekleme gelmez" dediydiler, "Gebe Emineylen, Yürüğün Havvası da gelmez artık" dediydiler, "gâvura orospu oldular" dediler, "İdrisin Hanife, kör Musa delirdi", "Ciritci Mehmet otomobile çiğnendi", "Ama Şuayibi hiç bekleme" dediler. Bu bizim köyü oralara kaldıran hep o Günsüz Cemildi. "Günsüzün iki otomobili vardı ama onu bastılar, esrardan yakalandı, içeri girdi" dediler.

Sekizinci gecenin sabahıydı, Ocanımı sıraların üzerindeki uykusundan kopardıydım, trene karşı durduyduk, artık bundan çıkar dediydim, tren bomboşaldıydı, herkes birine kavuştuysa, son yolcu da indiydi, Ocanım bana baktıydı, hiç bi söz etmediydi, ağlamadıydı, babası Alamandan urbalar, şapkalar, kunduralar getirir belledi, çakmak çakmak baktıydı, ben buralara geldiysen, ilk yemeği getirdiydiler, ilk yemekte herkes korkuyordu burada, herkesin gözleri çimen bağılıyordu, herkes yemeğini ötekine vermek için dakikayı fırsat bilip veriyordu. Bana da bunu yaptıldılar ama yemedim, kendi aralarında beni yalnız bırakarak beni konuşmaya başladılar birden, elbette benim öğrenmemi istemezler ama başladım bile çalışmaya heh heh heh!

BANGUE NATIONALE

KENT

MAKSWELL

HOTEL KRONE

SCWEPP

NEUZÜRCHER ZEİTUNG

E. WINKLER AND CİE.

Sabah banyo yaptığımda su akıp gidince, bembeyaz banyonun dibinde yağlıkara bir su birikiyor ondan başka buzlu cam kapı açılıp beni sınamak için sıraya diziliyorlar, ben düşmanlarıma göstermem kendimi, karanlık basıp da gece kuşları uçmaya başlayınca pencerenin önünde bu kez de hani funda rengi var ya o renkle yazıyorlar ezberletmek için:

PEPSİ

SPRINGLER

FARBWERKE

HOECHST

BASF

KRUPP

ZİMENS

LARK

Bu larklardan her yerde vardır, hani bize verdikleri o pis kokulu ördek lazımlıklarına denir. Dün ve bugün içtiğim kahve beni baştan aşağı titretti ve ter içinde düşürdü beni. Yeşil terledim ablacığım pencereden bakınca bahçede gördüğüm ağılı otlardan yapıyorlar bizler uyanmadan daha ıslakken bahçıvana biçtiriyorlar onları, anca buzlu sularla kendime gelebildim...

Hemşire mendil getirdi, gönderene teşekkür ederim. Mendile Külota, verdikleri beyaz peçetelere ve kurulanmak havlularına oyalanmak için ŞZE işlemek istedim ama iğne vermediler ablacığım ne olur beni kurtarın buradan, ben hasta değilim

artık, Şuayib'i aramayacağım, Türk milleti öldü mü ablacığım, beni sığındığım kucağından, vicdan size ait olmak üzere yakaran ve bağıryanık bir Türk anası bir ishalden ölerək üç çocuğu kalmış bir ana ve eşini yoldaşını yad ellere yitirmiş bir eşim ki deri ve kemikten kervanım günahsız gövdeyi aşındırıp yıprandıracak ve taşma gülmeyen kabrimin yolunu tutmaktan başka bir çarem olmadığını bilerek yaşayan bu bahtsız olmakla beraber her gece vatanıma ve sizlere duacıyım. Geçende bizi parkta dolandırdılar. Taştan etleri insanlar çırılçıplak havuz başlarında tutunmuş, her yanı bize yaptıkları kahveden ekilmiş bahçeler ve dönünce saat sekizi bir gece biri birden gördü: hiçbir yerden hava gelmiyor ve saat sekizi iki gece herkes birlikte fenalık geçirdi, bir hasta kız ağladı. Dün benim dolabıma çantamdaki kremin gelmiş buradakilere eczane veriyor ben de herkese pay ettim. Bu odada krem hırsızlığı var herkes kremini yanında getirip gezdiriyor. Sevgilerimi gönderen kardeşine acıyın.

Zarife Şuayip Eyigıcıklar

Ablacığım,

Tanrı senden, eniştemden, Necdet Ulütürkten, erişilmez büyük Konsoloslarbaşından ki adı bana malûm olmadı bir de doktorum Werher Hunt'dan razı olup aziz etsin' -estafurullah-ki içlerinde azizlikten çok yukarı mertebelere yükselmiş kulların, generallik, paşalık rütbelerini aşanlar vardır. Dün Necdet Bey ve doktorum geldiler ve bir aya kalmaz taburcu edilirim dediler. Tanrı günah yazmaz ben bunların dilini de biraz öğrenerek konuşmamı ve anlaşmamı sağlayarak iyi oldum Bayer sadece aspirin mi ablacığım heh heh sen öyle san, ya M.A.N. bunlardan başbaşayken sana bahsedilecektir yerin kulağı var... Taburcu edilir edilmez... doğru Selingertorplaza atlar, oradan Karlpaz ve Suddeutsche Zeitung'un berisinden kıvrılınca tren istasyonu... Güzel yerler güzel ama ruhsuz, Tann'sız buraları ablacığım, dinimizi bilmeyenlerin yaşadığı yerler. Korkmam kendi kendime gelirim Necdet de yardım eder... Bu Necdet: Türk işçisi islamının sıkıntılarına ve Tanrı'nın onlara verdiği deneme cezalarından -Motoren Werke Mannheim, Hoecht, Volkswagen- olmak üzere yad ellere gönderilen ve rızkını oradan çıkarmaya denenen müslümanların, şüphesiz ki önce Tanrım sonra adaletli hükümetimiz tarafından, "dini yayma ve unutturmama ve Türk vicdan ve bilgilerini koruma" üzere gönderilmiş bir bey idi... Konsolosumuz ki çok büyük bir zat olup -amenna ve saddekna- odasına çekilir biz kullarına gözükmez ama onlar için çeşitli yalnız kalma -odasında- işkenceleriyle düşünür konuşma yoksunu olur ve bizlerin krallığına uğraşır -biz neyiz ki yoksul işçi parçaları- ablacığım, o bile işte benim için telefon edip doktorun Werner Hunt'a, "Türk ve İslam Zarife Eyigıcıklar iyi midir?" diye sorduğu bana söylendikte yüreğim köy köy oldu. Ardından Necdet Bey ki (ikimiz arasında kalsın - Tanrıya yakınlık bakımından konsolosbaşımızdan kat be kat yukardadır, halkın arasına karıştığına bakma, bunun böyle olduğu burada çalışan işçiler arasında da dile gelmişti ve benim o fabrikada çalıştığım arkadaşlarımdan biri -Rızkiye- beni bir gün görmeye geldiğinde bunun böyle bilinip konuşulduğunu bana gizlice söyledi) gelip hal hatırdan sonra, daha benden genç ve diri -sık sık yoklardı beni- bir gün uzatarak bir paket bu Necdet Bey dünya ahret kardeşim, "Her vakit ki ne vakit tanrı içine bir sıkıntı, bir korku, bir yanma koyar açar bu kitabı okursun" -doktorumsa bunlar için hemen iğneleri bastır- dedi ki Tanrım mağfiretini başışeder ve seni önce kocandan çektirip, düşürüp buralara, iki yavrunun canını da -amelle- alarak seni dener, o dener, nasıl ki hazreti Aliyi, İbrahimi, Hatçeyi, Zekeriyayı, Yunusu, Keleşin gelinini, Günsüz Cemili, Partalın Sıtkıyı, Muhammetten önce ve sonra tüm peygamberleri ve insanları denemiş sabırlarını ölçmüş kendisine olan bağlılıkları gözden geçirmiş, geçirmektedir bu işin biteceği yoktur şimdi sıra bizim günümüzündür, bizlerindir, seçtiğini kendisinin yapmış koynunda şifa vardır onun, ezasından kaçınılmaz ve korkulmaz, cefasına gönül verilir, o biraz hain ve hoyratça sever acıtarak kendinin yapar... Çünkü ablacığım düşünürsen bir, beni denemek kendisine almak niyeti yoksaydı, orada durup dururkene ne zoruna tüm acıları bana yazmış olsun? Şuayip az mı severdi yuvasını? ağlayarak gitmedi mi köyümüzden bir aya varmaz aldırırım seni ve yavrularımı ve o iki yavrunun Bircanım'la Cancan'ımın ne günahı vardı, her çocuk amel olur. Beni böyle türlü acılarla yoğurduktan sonra temelli eline kalayım onun olayım diye pişirdikten sonra işte ben şimdi içimin kuyusundan duyuyorum,

Necdet de öyle söyledi bunlarda hep bir amaç var idi, ne vakit ki Tanrı'nın ruhundan biraz uzak kalırım bu kitabı okurum açar, kokular dağılsın ve darlanınca beni ara dedi telefonu 22356 olarak kazıldı zihnime, kazılmış toprak ise yeşildir, hiç korkmam, çuha, çimenler, banyonun dibine biriken yağlı kara yeşildir, iki çocuk ölüsü, amel, kabristan dört arşın çeker, incir sütü yeşil akar, koruk, üzerine uzanılan çimenlerde Necdet, kör şeytan, yeşil yeşil yeşildir... Kuyu. İçine atlayacağın kuyular da yeşildir ablacığım bundan sonra bilgi vereceğim, ışıklı yazılar birini ararsın deyip Şuayip değil de, bulamamak tanrının biz kulları için yarattıklarıdır...

Kızım Nurcanım gelinlik oldu diyorsun, ben onu daha memeleri yetmemişken ve uyurken yatağında bırakıp trene bindim, dönüşün gelin gününü görürüm, hiç olmasa anacığı başında olsun, babası buradan o kemik alı sarı karıylan İtalya'ya kaçtı diyorlar, zaten ablacığım gelse Şuayip ayaklarımın altını ısırsa ve gıdıklasa ve etse secde dizlerime, kulun kölen olayım başışla beni, sensiz edemem, git git başımdan murdar! sen karşı geldin ve suç işledin ve yakılacaksın ve ulaklar gönderse gümüş ve altunlar ve kurbanlara da istersen babaları olsan da onlara karşı geldin ve evimi attın şimdi seni tanrıya ısmarlıyorum ve sen insanın suçlarını insana tanrının suçlarını tanrıya ödersin... Hadi bakalım...

İki gözüm ablacığım,

62 - Tavuk kaz, ördek hayvanlarının tersleri suyu bozar, Binaenaleyh içine düştükleri kuyunun bütün suyunu çıkarmak gerekir. Çünkü bunlar necaseti galizadır.

Sana aynen yazıyorum ablacığım bu kuyulara dair bölümden olup kitabın en yeşil yeridir. Çünkü izinli günlerimizde bizi parka çıkarırlar ve Necdet de birkaç gün yanımsıra konuşarak dolaştık ve bir gün bu Sapıtmış Şuayib'i anlatarak ona açıldım ve oturduk çimenlere beni affet abla, çimenlere birbirine kenetlenmiş ve açılmayan sağ el parmakları sola solunkiler sağa sıkışmışken, acı gücü ile beni yatırıp çimenlere ve uzanınca tatlı dili çözülde parmaklarım ve bana bu kitaptan olacak parçalar okudu. Bunun üzerine geçen sabah o kokuyu duyarak ve ağlayarak, "burası nere, neden düştüm ben bu ellere" diye karşı gelince Tanrıya uyup kör şeytana uyandığımda Necdet verdiği o kitabı açarak kalbime birikmiş gizli aşkıyla Tanrının okudum İstanbul Müftüsü Ömer Nasuhi Bilmen'in sonsuzluk içi bilgileriyle yazılmış açsan neresini ve daha 65, 67 maddeye gelmişken o koku dağılmış ve tövbelerle arınmış olarak uyuyakalmışım...

cc. Güvercin serçe gibi eti yenen kuşların tersleri kuyudaki ve iraptaki suyu bozmaz. Eti yenmeyen kuşların tersleri de suyu bozmaz. (İmami Şafii'ye göre bunlar suları bozarlar.) Daha bizim bilmediğimiz hangi kuyuya aranabileceğine dair, mekruh olmayan sular, binlerce, ancak büyüklerimizin bilebileceği milyarlarca kuyular ve maddeler vardır dünyada ablacığım, Tanrıya kendimizi sevdirebilmemiz için ama ne günahımız var bizim, bir öğretene olmalıydı ki...

Parktan dönüş bir kartpostal aldım, Mavi, Tanrı ablacığım. Necdet parasını da verdirmede, buraların peygamberlerinden biriymiş dedi, hih hih hih! söz aramızda azıcık Necdet'i andırıyor, eniştem görmesin o da tıknazlığı bakımından bu peygamberi andırıyor, tanımadığım renkler ve kartta ama gene de mavi Tanrı ablacığım cıvılcıplak olmuş ağızından su fıskiyeleyen bir kocaman kaplumbağanın üstüne at bin oturmuş, at bin oturunca her biyeri meydanda bacaklar kollar kısacık, göbekli göbeği hani herkesin takdığı kenarlı yuvarlak bir biçim var ya burada hep hemşeriler ve kızlar takar boynuna işte onun biçiminde ablacığım saydım altı kenar göbeği, orası da öyle tam düşmüştü ki tıpkı üstüne bindiği kaplumbağanın kabuğundan çıkardığı başı iki yanda da ayakları hih hih hih!..

Doktor Hunt dört yıldır burada olduğumu söylüyor, sanmam, daha dün gelmiş gibiyim, dündü treni beklediydim, tren bomboşaldıydı herkes birbirine kavuştuysa, dündü... Ocanım kucağımdaydı... Bir de Fotika diye İstanbullu bir Türk daha varmış burada ama o çok tozuttuğu için görüştürülmezmiş... Yoksam o mavi Tanrı'da bir duvarın önünde kaplumbağanın ağızından işeyen Yahudi mi ablacığım?.. Olamaz, Tanrı çıplak olabilir mi ablacığım gâvur da olsa olabilir mi? O olursa biz de oluruz ablacığım... Artık ben onu gelin gününde görürüm, öldü bilsin babasını, konsolosbaşı da bir baba sayılır, Necdet de ulvi bir baba sayılır odamın penceresinden bakınca çimenlere üzerine işlenen günahımızı yazmış bir kez yazan, değiştiremezsin, bir din adamı yalan söylemez: "Tanrı bunu da

istedi beni sana ve seni bana yazdı" dedi, bunda bir sevap çentilmiş ki beni denemektedir, göktanrı gök, şüphesiz ama Necdet çimenleri, parkları bizim için yarattı demektedir, kartpostalları, buraya gelen dindaşlarımızı baba ocağından savurarak, inim inim inletip kıvrandırarak kabir azabından dünyada, vurarak yalnızlıktan yalnızlığa, yalnızlıkse hani sırf Tanrıya vergiydi yaaa! Ama acı yalnızlık buruk buruk burukturarak ruha güç katan, kattıkça Tanrı'ya yaklaştıran, o ise, "Ne o yoksa benimle boy mu ölçüşüyorlar," diye bir sille daha, yerden yere vur ya rab, vur! vur! diye şahlanıp sonunda kendine alacak, ey yüceler yücesi cayır tutuşmuşum, tahtına kapanmışım, yapma Necdet olmaz, ama Tanrı seni içime düşürdü ve Hazreti Muhammet; sellalahü teala; dahi kaç karı almış idi, olsun yoksa ben onun alası, o bana sahip olası kavi değil miyim? Başkaları var insan olarak beş nikâh geçirip namusunla yavrusunla yuvasınla oturup... güçlüler var güçlüler keşke benim yerime sınamak için başkasını seçeydi şu Tanrı, hiç mi aklı yok, yüz akıyla sınavları geçecek, kör şeytan... bu ayak sesleri onun, hemşire Genuchhi iğneye geliyor, odur o, adım adım izler beni parkta ağacın yeşil ardından gözetledi bizi, kaçarken... Yeter artık tanıdım ayak seslerini, üç yıldır, onu üç yıldır, binüçyıldır görür o yeşili şimdi...

YÜRÜMEK

Tahsin Yücel

"Bu havada yürünmezdi," diyordu Memedali. "Bulutlar çok alçaklardaydı, çok karaydı; toprağa basmıyordun da kapkara bir suya gömülüyordun, daha çok gömülmeyeyim diye duru-veriyordun. Kâtiba da bunu yaptı işte: Durdu, ama yalnız bir an için," diyordu. Hakkı vardı Memedali'nin; öyle kesin ve dönüşsüz bir duruş olarak değil, dıştan gelme bir baskı altında, bir kısacık mola olarak nitелеmek gerekirdi Kâtiba'nın davranışını. Yaşaması sonu gelmez bir yürüyüş olmuştu, durmayı düşünemezdi. Yıllardır hep yürür görürdük onu; çarşıda, Köprübaşı'nda, Cahan kıyılarında, Ötegeçe'nin daracık sokaklarında, kasabanın uçlarında, sessiz, kısa adımlarla yürür dururdu sabah akşam, ağır ağır, yerden bir toz kaldırmaktan korkarcasına, gözleri uzak bir boşlukta. Hiç yorulmaz mıydı? Neden yorulmazdı? Çoklarının söylediği gibi, kafayı üşüttükten sonra, tabanlarındaki ateşi duymaz mı olmuştu? Yoksa böyle usul usul, böyle yere basmaz gibi yürüyerek yorgunluğu unuttur muydu? Gel de anla!

Memedali saçma buluyordu böyle soruları. "Kâtiba da yorulurdu elbet. Neden böyle hiç bıkmadan yürüyordu? Kime doğru, neye doğru yürüyordu? İş bunu bilmede," diyordu. Biliyordu da; Kâtiba durmamacasına Zöhre bacıya doğru yürüyordu ona göre, Zöhre bacı ister önüne, ister arkasına düşsündü, gittiği yön ne olursa olsundu, ona doğru bir yürüyüşü her yürüyüşü. Yürümek ille de ilerlemek, ille de varmak değildi elbette. Kendisi de bilirdi bunu, çocukluğunda da böylece aya doğru, güneşe doğru yürüdüğünü düşünürdü. O zaman da böyle olurdu işte: ne açılır, ne kapanırdı araları. Ama ister yaklaş, ister yaklaşıma, varılmak istenen şeye doğru yürümek hoştu, durmakla bir tutulamazdı. Bir bakıma durmakla bir olsa da. Bunun için Adana'da, Elaziz'de bile, hep Zöhre bacıya doğru yürür dururdu Kâtiba.

Bununla birlikte, aya doğru yürüyen bir çocuk gibi, bir kadına doğru gelmenin altmışını aşmış bir adama yetmediği zamanlar da olmaz değildi. Kâtiba bizim buradan uzaklarda duramazdı o zaman, kalkar, ıssız evine gelirdi, gene Cahan kıyılarında, çarşıda, Köprübaşı'nda, Ötegeçe'de sürdürürdü yürümesini. Komşular işin içyüzünü bilmezlerdi. "Gene kovulmuş fıkara!" derlerdi. Oysa iki oğlu da, iki gelini de, beş torunu da hep el üstünde tutardı Kâtiba'yı, büyük oğlu Adana gibi bir yerde yargıçlık yapmasını Kâtiba'nın küçücük bir dükkânda yıllar yılı çalışmasına borçlu olduğunu bilirdi. Bir bunak da saymazlardı onu, çok çalışmış, çok yıpranmış, saygıdeğer bir ihtiyar olarak görürlerdi. Bunun için, anaları öldükten sonra, küçük dükkânını sattırarak alıp götürmüşlerdi onu; yanlarında rahat etsin istiyorlardı. Rahattı da, gelinleri güzel yemek yapıyorlardı, cebinde harçlığı eksik değildi, çocuklarını, gelinlerini, torunlarını seviyordu. Yürümesine gelince, nerede olursa olsun, ay gibi hiç değişmeyen, ay gibi eski Zöhre bacıya yöneldiğine göre, her zaman aynı yürümeydi, anlatılmaz bir büyüme,

sonsuzluğa doğru bir gelişmeydi, her zaman, her yerde güzeldi. Gene de bir an geliyor, her şey eksik, her şey güdük görünüyordu gözlerine, ya da her şey yolunda bir engel oluyordu.

Diyelim ki, Elaziz'de, postacı oğlunun yanındaydı, yürümeye çıkmıştı; elinde olmadan çevresine bakıyordu. "İşte topal bir adam, bir ayağı kısa," diyordu içinden. "İşte tam üç katlı bir ev, kapısını yeşile boyamışlar," diyordu. Sonra, birdenbire, eski bir türkü geliyordu aklına: "Elaziz uzun çarşı, dükkânlar karşı karşı." Olduğu yerde durarak çevresine bakıyor, "Olur şey değil!" diye söyleniyordu. Elaziz çarşısının gerçekten de uzun olmasına, dükkânların gerçekten de karşı karşıya bulunmasına, eski türkünün gerçekten de doğru konuşmasına şaşıyordu. "Evet, hepsi doğru, 'dükkânlar karşı karşı,'" diyordu içinden. Ama bu kesinlik rahatını kaçıırıyordu: tek gerçeği bir değişmez Zöhre baci olduğundan mıdır, nedir, her zaman gördüğü nesnelere bile, kuramsal olarak bilip de gerçekliklerine pek o kadar inanmadığı şeyler gibi bakardı hep; o sırada, Elaziz'in dükkânlarının kendisini yalancı çıkardıklarını seziyordu: kendi dünyasında olmadığını. Hiçbir yerde kendi dünyasında değildi belki, ama burada, kendi varlığından daha gerçek gibi görünen bu el dükkânlarının önünde, uzaklığı kurşun gibi ağır geliyordu birdenbire, Ötegeçe'yi özlüyordu.

Diyelim ki, Adana'da, yargıç oğlunun evindeydi; oğlunu da, gelinini de, torunlarını da çok sevdiğini düşünüyordu, gülererek bakıyordu onlara: "İlhami Zeloş'u kucağına aldı işte, yanağını öpüyor," diyordu içinden. Kendisi de yanma çağırıyordu Zeloş'u, kucağına oturtup yanağını öpüyordu. Ama, birdenbire, ayakları yere sağlam sağlam basmıyormuş gibi, yapılanlar, yaptıkları boşuna bir devinmemiş gibi bir duygu uyanıyordu içinde. Oğlunun karısıyla konuşmasına, çocuklarını sevmesine bakarken, kendisi de torunlarını severken, bütün bunları yaşanmamış bir anıyla, erişilmez bir Zöhre bacıyla birlikte geçirebilecek bir ömrün anısıyla karşılaştırıyordu ister istemez, fendine de, çevresindekilere de acıyordu. Öyle ya, gerçeği gerçek-dışı bir şey yapıyordu bu karşılaştırma: kâtiba birer özentisi, birer öykünme gibi görmeye başlıyordu bu yaşananları: oğlu, gelini ve torunları, hiç bilmedikleri, görmedikleri, hiçbir zaman yaşamadıkları, yaşayamayacakları gibi gerçeğe öykünüyorlardı durmadan. Tekkelerde hu çekerek dönenler de böylece, bilinçle ya da bilinçsizlikle, şöyle bir sezinlemekle kaldıkları bir özlemi dile getirmezler miydi? Kâtiba'nın yürümesi gibi. Evet, doğru, yürümek de dönüp durmaktı bir bakıma. Ne var ki, bu türlü karşılaştırmalardan, bu türlü açılardan sonra, bir başka yürüyüş düşü duruyordu o: Ötegeçe gözünde tütüyordu. Ötegeçe başkaydı! Ötegeçe'yi düşünmek bile, herkese yukardan bakmasına yol açıyordu.

Hepimiz bilirdik; Kâtiba alçakgönüllü adamdı, hiç kimseden üstün bulmazdı kendini. Ama, iş bu konulara dökülünce, belediye çavuşu Hacela'dan başka herkesten ilerde bulunduğunu düşünürdü. Memedali'ye sorsan, haksız da sayılmazdı bunda: özlemini gerçekten tanıyan adamdı Kâtiba, ona hiçbir zaman ulaşamamış bile olsa, yürümüş, yaklaşmış adamdı, ermişliğin eşiğinden dönmüş adamdı. Geri dönmek acı olsa bile, ta eşiğe kadar geldiğini unutamazdı.

Kendisinin kendi çocuklarını okutup adam ettiği gibi, babası da Köprübaşı'ndaki o küçük dükkânı açmıştı Kâtiba'ya. Küçüktü ya çok güzeldi. Kızların, delikanlıların ellerinde, başlarında, ceplerinde, koyunlarında taşıdıkları, küçük, parlak nesnelerle donanmıştı: taraklar, aynalar, tokalar, kremler, çakılar, çakmaklar, çekecekler, tespihler, sigara tabakaları, cep fenerleri. Küçük dükkândaki küçük iskemleye oturduğu gün de her zamanki gibi, ama her zamankinden çok daha hızlı bir biçimde, Zöhre bacıya doğru yürümüştü gene. Gelenlerle konuşmuştu, şakalara gülmüştü; taraklar, çakmaklar vermiş, para almıştı; gene de hiç ara vermemişti yürümesine. Ama, akşam üstü, dükkânı kapadıktan sonra, kuru kuru yürümeyi bırakarak daha gerçek, daha dolu bir yürüyüşe başlamıştı; cebine bir ayna, bir tarak, bir de krem kutusu koymuş, Ötegeçe'ye, yani Zöhre bacıya doğru gelmişti. Akşamdı, kendisine doğru geldiğinden başka kimsecikler yoktu ortalıkta, biraz uzağına oturmuş, o her zamanki, o sonsuz ve değişmez hayranlıkla yüzüne bakmaya başlamıştı. Zöhre baci da hep kendisine bakıyor, o her zamanki, o tatlı ve değişmez gülümsemesiyle gülümsüyordu.

"Dükkânı açtın mı?" diye sormuştu.

"Açtım," demişti Kâtiba.

"Ya, açtın demek!"

"Açtım."

Zöhre bacı başını önüne eğmişti.

O böyle önüne bakarken, Kâtiba sabırsızlanıyordu: Hep böyle gelirdi. Zöhre bacının yanına, ta çocukluğundan beri, döner, dolaşır, gelirdi, ama bugün başka türlü gelmişti gene de, bu gelişi en çok beklediği gelişti, Zöhre bacıya anlatmak istiyordu bunu, "Ben iyice varım artık," demek istiyordu. Bu da zor bir şey değildi; komşular kendisini biraz bön, biraz beceriksiz bulurlardı ya Kâtiba anlatmak istediğini nasıl anlatacağını çok iyi biliyordu. İşte cebindeki aynayı çıkarmıştı, işte Zöhre bacının önüne atmıştı usulca! O da başını kaldırıp yüzüne bakmıştı, gülümseyerek, ama sorar gibi. Sorulacak ne vardı ki? Kâtiba, "Ben varım artık," diyordu işte. Ama, nedendir bilinmez, aynayı attıktan sonra, Zöhre bacıyla göz göze gelince, "Varım," diyememişti bir türlü, "Yok mu sandın?" diye kekelemişti. Zöhre bacı koynundan kendi aynasını çıkarmıştı o zaman, bir eliyle ona kendi aynasını gösterirken, bir eliyle de Kâtiba'nın aynasını Kâtiba'ya doğru atmıştı. Sonra kendi sözleriyle karşılık vermişti ona: "Yok mu sandın?" Kâtiba sarsılmıştı ama yılmamıştı; bu kere de tarağı atmıştı Zöhre bacının önüne, bu kere de aynı sözler çıkmıştı ağzından. Ama sanki bir engele çarpmış da yankılanmıştı sesi: "Yok mu sandın? - Yok mu sandın?" Evet, böyle: Zöhre bacı, kendi tarafını gösterdikten sonra, Kâtiba'nın Kâtiba adına, "Ben iyice varım artık," demek için ayaklarının dibine gelen tarağını da geri yollamıştı. Kremi de geri yollamıştı; kremi de vardı! Kâtiba, aynanın, tarağın, krem kutusunun ayakları dibinde, öksüz öksüz duruşuna bakmıştı bir zaman, tıpkı Zöhre bacı gibi gülümseyerek. Sonra böyle öksüz öksüz durmaları yüreğini sızlatmışçasına, ama hep gülümseyerek, toplayıp cebine koymuştu onları. Sonra kalkmış, hiçbir şey söylemeden uzaklaşmaya başlamıştı, ikide bir arkaya dönerek, her arkaya dönüşünde, Zöhre bacının hep öyle gülümsediğini görüp kendisi de gülümseyerek.

Kâtiba umutlarının bu korkunç yıkılışında nasıl gülümseyebiliyordu? Birdenbire açılmış yaralar ilk anda sızlamadıklarından mı? Anlamsız bir erkeklik gururundan mı? Gülümsemelerin en güzeline bir surat asmayla karşılık verip de onu silivermekten korktuğundan mı? Yoksa, pek farkında olmadan, benliğinin derinliklerinde, bir yanlış anlamanın ağırlığını mı duyuyordu o sırada? Doğrusu bu olmalıydı. Öyle ya, aynı şeyleri yapmışlardı aşağı yukarı, aynı şeyleri söylemişlerdi. Kâtiba ayna göstermişti, Zöhre bacı da ayna göstermişti; Kâtiba tarak göstermişti, Zöhre bacı da tarak göstermişti; Kâtiba krem göstermişti, Zöhre bacı da krem göstermişti. Bütün bunlar karanlıkta bir ışık yakmaksa, ikisi de yakmıştı ışığını. Zöhre bacı belki belirtgeyi görmüştü yalnızca, nesnelere aldırmamıştı: nasıl olsa kendisinde de bulunan şeyler oldukları için almamıştı attıklarını. Öte yandan, Kâtiba, "Yok mu sandın?" derken, "Ben iyice varım artık," demek istediye, Zöhre bacının da aynı sözle aynı şeyi belirtmek istemediği nereden belliydi? Bu "Yok mu sandın" da bütün varlıklarıyla kucaklaşmışlardı da Kâtiba anlamamıştı belki. Anlaşılan, boyu gibi sevgisi de aşırıyordu Zöhre bacıyı: böylece, bu kucaklaşmada, kollarında duran Zöhre bacının yüzünü değil de gözleri düzeyindeki boşluğun yüzünü görüyordu Kâtiba. Bir günlük dükkâncıydı daha, yaşamının eşiğindeydi: şöyle biraz eğilip de, şöyle biraz gerileyip de bakmayı akıl edememişti.

Bunun için, babası, artık evlenmesi gerektiğini anlattıktan sonra, kulağına hiç mi hiç ilgisini çekmeyen bir ad fısıldadığı zaman, Kâtiba boynunu bükmeyle yetinmiş, "Sen kimi istersen o olsun," demişti: ermişliğin, yani olağanüstünün, yani en yücenin eşiğinden geri dönüp yeryüzüne çivilenmesinden sonra hiçbir kadın bir başka kadından daha iyi ya da daha kötü olamazdı Kâtiba için. Gene de sevmişti karısını, çocuklarını da sevmişti. Çocukları kesinlikle söyleyebilirlerdi bunu; yaşasaydı, karısı da söyleyebilirdi: Candan bağlıydı hepsine de, bir dediklerini iki etmezdi. Karısıyla konuştuğu, seviştiği sıralarda, bazı bazı koca bulut gölgeleri gibi görüntüler düşerdi aklına, ama hızı kesilmezdi: bir benzerlik yoktu ki arada! Karısıyla sevişirken, konuşurken, doğal bir şey yapardı, oysa Zöhre bacıyla konuşmak, Zöhre bacıyla sevişmek, doğaüstü bir serüvene katılmak, bir mucize yaratmaktı. Mucizeyi başka bir Ötegeçeli'nin, belediye çavuşu Hacela'nın yaşaması da rahatını kaçırmazdı; o kıskançlık duymazdı. Fazla fazla imrenerek bakardı Zöhre bacının kocasına;

kendisinin erişemediği bir noktada, insen evrenini aşan bir alandaydı; nasıl kıskanırdı onu?

Nice yıllardan sonra, Adana'da, yargıç oğlunun evinde, bizim buradan gelmiş biri, "Belediye çavuşumuz Hacela da sizlere ömür; çoluk çocuk bırakmadan gitti fıkara," dediği zaman da her şeyden çok, Zöhre bacının artık mucize yaratamayacak bir duruma düşmüş olması üzmüştü Kâtiba'yı. Hacela'nın boş bıraktığı yeri şimdi kendisinin doldurabileceğini düşünmemişti bile. Artık çok fazla kalmıştı yeryüzünde; öte yandan, ayaklarındaki bağlar, hiç durmadan bir değişmez Zöhre baciya doğru yürümesine engel olmadıklarından, hiçbir zaman fazla duyurmamışlardı varlıklarını; şimdi de yokluklarını duyurmuyorlardı. Bir tek istek büyüyordu içinde: Zöhre bacının o her zaman aralık duran çatal kapısından içeri girmek, ona başsağlığı dilemek, yarım saat karşı karşıya oturup dertleşmek onunla.

Bir hafta sonra Ötegeçe'deydi.

Bavulunu yere koyup kapısının kilidini açtı, içeriye girdi, katlı duran kilimi yaydı, üstüne bir minder attı, minderde biraz oturdu, sonra kalktı, üstünü değiştirdi, kapının önüne çıktı. Birkaç komşu geldi yanına. Onlarla konuştu, Hacela'nın Gariplik'e göçüşünü bir de onlardan dinledi, dertli dertli içini çekti. Zöhre bacının evinin yolunu tuttu: üç ev ötedeydi. Çatal kapıdan avluya girdi, dik merdivenden yukarıya çıktı, Zöhre bacının oturduğu odanın kapısını tıkırdattı. Zöhre baci karşısında belirdi hemen, tatlı ve değişmez gülümsemesiyle gülümsedi: "Hoş-geldin, Kâtiba," dedi. Kâtiba, Zöhre bacının gözlerinde bir alaylı şüphe görmekten mi korkuyordu nedir, "Hoş bulduk," diyemedi, "Başın sağ olsun," diye kekeledi. Zöhre baci tatlı ve değişmez gülümsemesini bir lamba gibi söndürdü o zaman, gözlerini yere dikti, "Başım kesilsin," dedi. Gariplik'e bir eş ya da bir oğul yollamış olan her kadının karşılığıydı bu karşılık, ama Kâtiba, Zöhre bacının her şeyini bambaşka, her şeyini yepyeni bulurdu. Bunun için, "Zöhre çok dertli," diye düşündü, bir bulanık ağrıdır yayıldı içine. İçinde bu ağrıyla konuştu hep: Zöhre bacının Adana ve Elaziz konusunda, çocukları, gelinleri, torunları konusunda sorduklarına kısa kısa karşılıklar verdi. Kendisi hiçbir şey sormadı. Bir şey sormak şöyle dursun, yüzüne de doğru dürüst bakmadı Zöhre bacının. Zöhre baci rahat rahat, tatlı tatlı konuşurken, o hep içini çekiyor, gözlerini önüne dikiyordu. Aynasını, tarağını, kremini yeniden cebine koyduğu sıradaki delikanlı utangaçlığı çökmüştü üzerine. Arada bir, zorlu bir çaba sonunda, başını şöyle kaldırıp baktığı zaman da Zöhre bacının gözlerinin hep kendisine dikili olduğunu görüyor, çok keskin bir ışıkla karşılaşmış gibi, gözlerini kırpa kırpa, başını yeniden önüne eğiyordu. Nicedir düşünüyordu, bulunmaz yarım saati çok zor doldurdu böylece, doldurur doldurmaz ayağa kalktı, Zöhre baci biraz daha oturmasını, yemeğe kalmasını söyledi, hem de birkaç kere, içtenlikle. Ama Kâtiba yaslı bir kadını rahatsız etmek istemezdi, dul bir kadın hakkında dedikodu çıkmasına yol açmak da istemezdi, kalmadı.

Kâtiba'nın sonu gelmez yürüyüşleri bu günden sonra büsbütün sıklaştı: Gecenin iyice ilerlemiş saatlerinde bile, kapısından bir gölge gibi kayarak sokaklara daldığını, çarşıda, Köprü, başı'nda, Cahan kıyılarında, Ötegeçe'nin daracık sokaklarında, o bildik ve sessiz adımlarla, toprağa basmazcasına, ağır ağır yürüdüğünü görüyorduk. Şaşıyorduk, bayağı ürperiyorduk. Ama Memedali hiç şaşmıyordu: "Elbette böyle olacaktı," diyordu. Kâtiba yürümelerde daha diri bir mutluluk bulmaya başlamıştı ona göre, çünkü artık daha yakın olmasa bile, daha gerçek, daha canlı bir Zöhre baciya doğru yürüyordu. Ama bunun bilincinde değildi elbette: sonu gelmez yürümenin birdenbire nitelik değiştirerek Zöhre bacının Hacela'ya varmasından önceki yürümeye dönüştüğünü bir türlü sezemediği için, Elaziz'den, Adana'dan mektup üstüne mektup yazarak burada tek başına zayıf düşeceğini, artık geri dönmesi gerektiğini söyleyen oğullarına verilecek, tutarlı bir karşılık bulamadığı gibi, gitmemeye bir neden de göremiyordu: ister kasabanın uçlarında, isterse Köprübaşı'nda bulunsun, Zöhre baciya doğru yürüdüğüne göre, Adana'da, Elaziz'de de yürüyebilirdi gene, yaşadığından biliyordu. Nasıl olsa, hiçbir zaman, hiçbir yere götürmüyordu yolu, bir yönü şöyle bir belirtmekle kalıyordu. Hepsi buydu. Elaziz'e gitti. Yanılmamıştı, burada da Zöhre baciya doğru yürüyordu. Ne var ki, bu kere, şimdiye kadar hiç duymadığı bir sıkıntı büyüyordu içinde. Elaziz'de iki aydan fazla duramadı.

Adana'ya gitti. Adana'da yürümek de Zöhre bacıya doğru yürümekti elbette, başka türlü düşünülemezdi. Ama Elaziz'deki sıkıntı burada da yakasını bırakmıyordu. Birkaç ay da Adana'da yürüdükten sonra, Ötegeçe'den, yani Zöhre bacıdan bu kadar uzakta yaşayamayacağını anladı. Çocuklarına bunu açık açık söyleyemiyordu elbette, "Beni su, toprak çekiyor, gitmemek olmaz," diyordu.

En sonunda kalkıp geldi.

Geldikten sonra, Adana'da, Elaziz'de bacıya doğru yürümekle bizim burada, en çok da Ötegeçe'de Zöhre bacıya doğru yürümenin neden farklı olduğunu iyice anladı. Hay Allah! Zöhre bacıya burada da kavuşamıyordu ama hiç değilse karşılaşıyordu onunla! Kendisi Zöhre bacıyı görüyordu, Zöhre bacı da kendisini. Nasıl da düşünmemişti! Zöhre bacı kaşlarının altından kendisine bakıyor, kendisini görüyordu, basbayağı, olduğu gibi! İşte öyle, karışlaşıyorlardı onunla! Nasıl da düşünmemişti! Kimi Zaman günde bir, kimi zaman günde iki, kimi zaman günde üç kere karşılaşıyorlardı. Ötegeçe'de, çok kısa bir süre için de olsa, köksüz ve çiçeksiz bir biçimde de olsa, birbirlerine doğru yürüyorlardı. Kâtiba başka bir tanıdıkla karşılaştığı zaman kullanmayı aklından bile geçirmedığı, ama Elaziz'i, Malatya'yı, Maraş'ı, Antep'i, Adana'yı görmüş bir adam olarak, bir posta müdürü, bir de yargıç oğul yetiştirmiş bir baba olarak, kullanmaya fazlasıyla hak kazandığı bir üstünlüğü kullanıyordu her seferinde: Zöhre bacının elini sıkıyordu. Sonra çocuksu çocuksu gülerek bakmaya başlıyordu ona, konuşmasını bekliyordu.

"Nasılsın?"

"İyi. Ya sen?"

"Ben de . Sağol."

"Şükürler olsun."

"Çocuklardan haber alıyor musun?"

"Alıyorum, hepsi iyi."

"Haydi!"

"Haydi!"

Sonra biri bir yana gidiyordu, öteki başka bir yana. Bir zamanlar, "Yok mu sandın?" sözlerinin belki de bir kaynaşma çağrısı olmakla birlikte ereğe varamayışları gibi, daha çok bir çağrı, bir yüreklendirme belirtisi olan bu "Haydi!" sözü de istenmeyen bir ayrılışın noktasını koyuyordu her seferinde. Gene de hiç yoktan iyiydi. Bir gün, sabahtan akşama kadar, Ötegeçe'de bir aşağı bir yukarı dolaşıp da Zöhre bacıyla bir kerecik bile karşılaşamayınca, bunu daha iyi anladı. "İnsanlar büyüdükten sonra ne kadar az karşılaşıyorlar! Kapı bir komşu da olsalar ne kadar az karşılaşıyorlar!" diye düşündü. Karşılaşmamak kötü müydü, Elaziz'in dükkânları arasında yolunu şaşırmakla birdi, boşlukta bomboş bırakıyordu adamı: hiçbir şey bilemiyordun. Her şeyi bilmek gerekirdi oysa, en ufak ayrıntılara kadar, her şeyi bilmek gerekirdi. Zöhre bacı bugün hiç çıkmadığı bu evde ne yapardı? Nasıl otururdu? Nasıl kalkardı? Gözleri nelere takılır, di? Neler düşünürdü? Zöhre bacıdan ayrı yaşamanın en kötü yanı buydu işte, görememek, bilememekti, Zöhre bacıyla bir arada yaşamanın en güzel yanı da bunun tersi: istediğin dakikada öğrenebilirdin ne yaptığını: çatal kapıdan girerdin, dik merdivenden çıkardın, görürdün, istersen, gördüğün yetmiyormuş gibi sorardın bir de: "Ne yapıyorsun?" Evet, buydu en güzeli, bundan daha büyük bir şey istenemezdi. Bu noktaya kadar geldikten sonra, "Öyleyse neden?" diye de soracaktı elbette.

Ama, bu soruyu sorduktan sonra, karşılıklı "Yok mu sandın"ları düşünmemesi de kolay değildi, Hacela'nın kırmızı şeritli şapkasının, lağcivert urbasının, parlak kemerinin görüntüsü karşısında ezilmemesi de kolay değildi. Büyük sevgisinin, yani sonu gelmez yürüyüşünün tek yönlülüğü bütün ayrımları, bütün değişimleri gizliyordu gözlerinden: işbilir komşuların aracılığıyla, bir dediğini iki etmeyen oğullarının yardımıyla, her şeyi kolayca yoluna koyabileceğini düşünmüyordu da kırmızı şeritli şapkanın yanında Köprübaşı'ndaki küçük dükkân gibi sönüp gitmeyecek bir görüntü arıyordu. Boş gezmekle yaratamazdı böyle bir görüntüyü, Elaziz'de, Adana'da dikilmiş urbalarla da yaratamazdı. Hiç değilse oğulları gibi kâğıtla kalemlerle bir iş bulmalıydı Zöhre bacıya varabilmek için. Ama nasıl? Rakamların birdenbire bozulmuş dilini beyninde yeniden işletmeye çalışan, çok yorgun bir çocuk gibi, kurumuş dudaklarını ısıra ısıra, kendine bir iş arıyordu. Günlerce, haftalarca aradı.

Buldu da: küçük bir kâğıda bir iki rakam yazarak bir insanı bir yolculuğa başlatırdı; eline uzatılan bir küçük kâğıdı ortasından bölüp bir insanla paylaşarak bu insana bir başka dünyanın kapısını açardı. Kolaylıkla yapabilirdi bunları.

Ama sinemacı güldü bu düşüncesine. Otobüsçüler de güldüler. Gülünecek bir şey yoktu aslında, açıklıkla, ağırbaşlılıkla ortaya koyuyordu düşüncesini: evlenmek istiyordu da onun için iş arıyordu. Gene gülüyorlardı ona, oğullarının para yollayıp yollamadığını soruyorlardı. Kâtiba'nın karşılığı gene açıktı: elbette yolluyorlardı, o istese daha fazlasını da yollarlardı, bu değildi önemli olan. Arkasından, "Oğul parasıyla evlendi!" denilmesini istemiyordu da onun için iş arıyordu. Ne var ki, parasız olmasa bile, çok az bir paraya, en az paraya, ayda beş, on liraya çalışabilirdi. Gene gülüyorlardı, ne diye oğullarının yanına gitmediğini, gidince de çok geçmeden geri döndüğünü soruyorlardı. Kâtiba terliyordu, ama altta kalmıyordu: evet oğulları da, gelinleri de çok seviyorlardı kendisini, evet, yanlarında rahat ediyordu, ama o da herkes gibi kendi evi, kendi karısı olsun istiyordu, işte bunun için gelmişti yanlarına. Otobüsçüler de sinemacılar da yarım anlıyorlardı her şeyi, Kâtiba'nın herhangi bir kadınla baş göz olmak istediğini sanıyorlardı. Bunun için gene gülüyorlardı ona. "Kusura bakma, Kâtiba, şimdilik boş değil bu yer, boşalırsa çağırırız," diyorlardı. Kâtiba boynunu büyük çıkıyordu. "Kâtiba iyice bunadı," diyorlardı.

Kâtiba bunamamıştı elbette, ama bunalıyordu. Bir zamanlar, nerede olursa olsun, hep Zöhre bacıya doğru yürümek bayağı içini serinletirdi, anlatılmaz bir mutluluk verirdi ona. Şimdi durum tamamiyle değişmişti: görülmüşe, uzaktan uzağa yaşamışa, değişmeze doğru yürümüyordu artık, yaşanmak, görülmek istenene, değişmiş olana doğru yürüyordu; o eski, o her zamanki, o sonsuz Zöhre bacıya doğru yürümüyordu artık, Hacela'dan kalarak çatal kapılı evde yalnız oturan, yaşlı Zöhre bacıya doğru yürüyordu. Hem de kesinlikle varmak istiyordu bu kere, varmak ve kalmak istiyordu. Bunun için, yürürken de bunalıyordu. Son günlerde, yürüdüğü alan da çok daralmıştı: yalnızca Ötegeçe'de, daracık sokaklarda yürüyordu. Gene de çok az karşılaşıyordu Zöhre bacıyla. "Allahım! Büyük insanlar ne kadar az karşılaşıyorlar!" diyordu içinden, bunalıyordu. Kara bulutların çok alçaklara indiği o güz gününde daha çok bunaldı, alanını daha da daralttı her yana duvarlar dikilmiş gibi, Zöhre bacının eviyle kendi evi arasında gidip geldi saatlerce. Zöhre bacı karşısında belirmedi. Zöhre bacının belirmesi geciktikçe, bir gömülme duygusudur büyüdü Kâtiba'nın içinde. "Dünyanın sonu mu geldi?" diye söylendi. Dünyanın sonu gelmemişti elbette: insanlar, Kâtiba'dan uzakta, biraz daha güç, biraz daha sıkıntılı bir biçimde bile olsa, gene eski günlerdeki gibi götürüyorlardı ömürlerini: kimi eller kimi küçük kâğıtları ortadan ikiye bölerek kimi insanlara bulutların böylesine alçaklara inmediği bir dünyanın kapısını açıyordu. Kimi eller kimi küçük kâğıtlara bir iki harf, bir iki rakam yazarak kimi insanları gökyüzünün böylesine kararmadığı yerlere götürecek bir yolculuğa başlatıyordu. Gene de her şeyin yolunda olduğu söylenemezdi, bütün eylemler yarımdı: Kâtiba'nın Zöhre bacıya varmasını, çatal kapıdan girip dik merdivenden çıktıktan sonra, Zöhre bacının kapısını iterek, "Nasılsın?" diyebilmesini, her gün, her yerde Kâtiba'nın Zöhre bacıyı, Zöhre bacının Kâtiba'yı görebilmesini belirlemiyordu hiçbiri. Kâtiba gittikçe daha çok gömüldüğünü duyuyordu. Büsbütün gömülme tene, azıcık durmak istedi, evine girdi.

Evinde, bükük boynuyla, mosmor yüzüyle, bütün ömrünü simgelercesine, yerden bir karış yukarda, ağır ağır sallanan ayaklarıyla, duruşunun çok kısa sürdüğünü, gene yürüdüğünü söylüyordu. Evet, gene yürüyordu Kâtiba, yalnız hem dar, hem de sonsuz bir alanda, Zöhre bacı da yürüyordu. Ama göremiyorlardı bunu, bambaşka şeyler anlatıyorlardı.

Herkes Memedali değildi ki!

MASA, MASADIR

Peter Bichsel

Yaşlı bir adamdan, artık tek bir sözcük bile konuşmayan, yorgun yüzlü, gülümsemeyecek kadar yorgun, kızamayacak kadar yorgun yüzlü bir adamdan söz etmek istiyorum. Çünkü bu kentte, caddenin sonunda, daha doğrusu dört yol ağzına

yakın bir yerde oturur. Onu tanımlamaya aslında gerek yok, çünkü o diğerlerinden pek farklı değil. Gri bir şapka, gri bir pantolon, gri bir ceket ve kışın da gri bir palto giyer. Kuru ve kırışık derili ince bir boynu vardır. Bu yüzden ona beyaz gömlek yakaları çok geniş gelir.

Odası evin en üst katındadır. Belki evliydi ve çocukları vardı, belki de daha önce başka bir kentte oturmuştu. Muhakkak o da bir zamanlar çocuktu, fakat bu, çocukların tıpkı büyükler gibi giyindikleri bir döneme rastlar. Büyükanenin fotoğraf albümündeki çocuklar da aynı giysiler içinde görünüyor. Odasında iki sandalye, bir masa, bir halı, bir yatak ve bir dolap vardı. Çünkü bir masanın üstünde bir çalar saat durur, bunun yanında eski gazeteler, fotoğraf albümü vardır, duvarda bir ayna ve bir resim asılıdır.

Yaşlı adam sabahları bir gezinti ve öğleden sonraları bir gezinti yapardı, komşusuyla birkaç kelime konuşur ve akşamları masa başında otururdu.

Bu hiç değişmezdi, pazar günleri de böyleydi. Ve adam masaya oturduğunda çalar saatin tiktaklarını, devamlı tiktaklarını, dinlerdi.

Sonra bambaşka bir gün geldi, güneşli fazla sıcak değil, fazla soğuk değil, kuş cıvıltılarının, dost insanların, oyun oynayan çocukların olduğu bir gün. Ve garip olan şey şu ki, bütün bunlar adamın hoşuna gitti.

"Şimdi her şey değişecek," diye düşündü. Gömleğinin en üst düğmesini açtı, şapkasını eline aldı, yürüyüşünü hızlandırdı, hatta dizlerinin üzerinde yaylanarak yürüdü ve neşelendi. Oturduğu sokağa girdi, çocukları selamladı, evinin önüne geldi, merdivenleri çıktı, cebinden anahtarları çıkardı ve odasının kapısını açtı.

Fakat odasında her şey aynıydı; bir masa, iki sandalye, bir yatak. Ve oturduğunda yine saatin tiktaklarını duydu ve bütün neşesi kaçtı. Çünkü hiçbir şey değişmemişti. O zaman adamı büyük bir hiddet sardı.

Aynada yüzünün kıpkırmızı kesildiğini gördü, gözlerini nasıl kıştırdığını fark etti. Sonra ellerini yumruk yaptı, kaldırdı ve masanın üstüne indirdi, önce sadece bir yumruk, arkasında bir daha ve sonra masada trompet çalmaya başladı, bu esnada da sürekli, "Değişmeli, değişmeli," diye bağırdı.

Artık çalar saati duymuyordu. Elleri acımaya başlamıştı, sesi kısıldı, sonra saati tekrar duydu; demek ki hiçbir şey değişmemişti.

"Hep aynı masa," diye söyledi, "aynı sandalyeler, aynı yatak, aynı resim- Ve ben masaya, masa; resme resim diyorum, yatağa, yatak; sandalyeye sandalye deniliyor. Ama neden? Fransızlar yatağa 'li', masaya 'tabi' diyorlar, resme 'tablo' ve sandalyeye 'şez' adını vermişler ve birbirleriyle anlaşıyorlar. Çinliler de anlaşıyorlar."

"Neden yatağın ismi resim değil," diye adam düşündü ve gülümsedi, sonra güldü, güldü, ta ki komşular kapıyı vurup, "Susalım" diye bağırınca kadar güldü.

"Şimdi değişecek," diye bağırdı ve o andan itibaren yatağa "resim" dedi.

"Yorgunum, resme gitmek istiyorum," dedi ve sabahları sık sık uzun süre resimde kaldı. Ve sandalyeye ne söyleyeceğini düşündü, nihayet sandalyeye "çalar saat" adını taktı.

O zaman kalktı, giyindi, çalar saate oturdu ve kollarını masaya dayadı. Fakat artık masanın adı masa değildi, o şimdi halı adını almıştı. Buna göre adam sabahları resmi terk ediyor, giyiniyor, halıya geçip çalar saate oturuyor, neyi ne şekilde isimlendirilebileceğini düşünüyordu.

Yatağa resim diyordu.

Masaya halı diyordu.

Sandalyeye çalar saat diyordu.

Gazeteye yatak diyordu.

Aynaya sandalye diyordu.

Çalar saate fotoğraf albümü diyordu.

Dolaba gazete diyordu.

Halıya dolap diyordu.

Resme masa diyordu.

Ve fotoğraf albümüne ayna adını veriyordu.

O halde:

Yaşlı adam sabahları uzun süre resimde kalıyordu ve ayakları üşümesin diye dolaba basıyordu, sonra gazeteden elbiselerini çıkarıyordu, giyiniyordu, duvarda

asılı duran sandalyeye bakıyordu, sonra halıya geçip, halıdaki çalar saate oturuyordu ve annesinin masasını buluncaya kadar aynayı karıştırıyordu

Adam bu işi eğlendirici buldu ve bütün gün alıştırma yaptı kafasına yeni sözcükler yerleştirdi. Şimdi her şeyin ismi değiş, misti. Şimdi o da bir adam değil bir ayak, ayak bir sabah, sabah bir adam olmuştu.

Şimdi kendiniz hikâyeyi genişletebilirsiniz. Ve ayrıca tıpkı adamın yaptığı gibi diğer sözcükleri de birbirleriyle de değiştirebilirsiniz:

Zil çalmak dik koymak demek,

Üşümek bakmak demek,

Yatmak zil çalmak demek,

Ayakta durmak üşümek demek,

Dik koymak sayfaları karıştırmak demek gibi.

O zaman demek oluyor ki:

Adamda yaşlı ayak uzun süre resimde zil çalıp çalıyordu, saat 9'da fotoğraf albümünü koyuyordu, ayak üşüyordu ve sabahları bakmasın diye dolabın üstüne sayfaları çeviriyordu.

Yaşlı adam mavi okul defterini aldı ve onları yeni sözcüklerle doldurdu, bu işle çok uğraştı, bu yüzden çok seyrek sokağa çıktı.

Sonra bütün eşyalar için yeni deyimler öğrendi ve bu esnada gitgide doğrularını unuttu. Şimdi salt kendine özgü yeni bir dile sahipti. Artık orada burada yeni dilde düş kuruyor, okul dönemine ait birtakım şarkıları kendi diline çeviriyor ve kendi kendine sessizce mırıldanıyordu.

Fakat çok geçmeden bunları çevirmek ona da zor geldi, eski dilini neredeyse unutmuştu, bu yüzden mavi defterlerinden doğru sözcükleri aramak zorunda kaldı. Artık insanlarla konuşmak onu korkutuyordu. Başka insanların eşyalara ne ad verdiklerini uzun uzun düşünmek zorunda kalıyordu.

Kendisinin resim dediğine başka kişiler yatak diyorlar, halı dediğine başkaları sandalye diyorlardı.

Yatağına başka insanlar gazete diyorlar, Sandalyesine başkaları çalar saat diyorlar, Fotoğraf makinesine başkaları çalar saat diyorlar, Gazetesine başkaları dolap diyorlar, Aynasına başkaları fotoğraf albümü diyorlardı.

Ve öyle bir an geldi ki, adam başka insanlar konuşurken duyduğu şeylere gülmek zorunda kaldı.

Birisinin "Yarın siz de maça gidiyor musunuz?" veya bir diğerinin, "İki aydır devamlı yağmur yağıyor" veya yine birisinin "Amerika'da bir amcam var" dediğini işittiği zaman gülmek zorunda kalıyordu.

Bütün bunların hiçbirini anlamadığı için gülmez zorunda kalıyordu.

Yalnız eğlendirici bir hikâye değil bu, kederli başladı ve kederli bitiyor.

Gri paltolu yaşlı adam insanları artık anlayamıyordu, bu o kadar kötü bir şey değildi.

Daha kötüsü insanlar onu artık anlayamıyorlardı.

Ve bu yüzden artık hiçbir şey söylemiyordu, susuyordu.

Sadece kendi kendine konuşuyordu, artık selam bile vermiyordu.

(Türkçesi: Gülgün Akman)

KEDİBALI

Tomris Uyar

H. Turgut için

Başlangıçta böyle değildi. Onların yüzlerini görebiliyordum daha: okuldan döner dönmez, ödevinin başına geçmeden önce gazeteye göz gezdiren zeki, meraklı bir ortaokul öğrencisi sözgelimi - o yaşlarda ben de tiryakiydim, harçlığını bu yoldan kazanmaya başlamadan önce. Ya da diyelim yüksek öğrenim görmüş, sonra evlenince eve kapanmış, değeri anlaşılmamış bir kadın - güzelce, hayır düpedüz güzel bir kadın; ev işlerini bitirdikten sonra geleneksel on bir kahvesini içerken gazete okuma alışkanlığından vazgeçmemiş, günlük fala, moda sayfasına bakmıyor bile, belli başlı yazıları, dış politika yorumlarını okuduktan sonra benim köşemde karar kılıyor, gazeteyi özenle katlayarak benim alanımla

sınırlıyor, elinde kurşunkalem ve silgi tabii. Geniş bir bilgi dağarcığı var, bu bilgilerin bir bölümünü, özellikle teknolojik bulgularla yeni elementler konusundaki bilgilerini bana borçlu. Onun adına üzülüyorum, belki kıskanç kocası engellemiştir çalışmasını - bunu düşünür düşünmez de ilişkilerin yıpratıcılığı ürkütüyor beni, kadınlarla ilişki kurmaktan baştan beri neden kaçındığımı kavriyorum. Evet, otuz dört yaşımdayım.

Ya da diyelim bir pazar günü, bütün aile sofranın başında, kahvaltı ediyor; boyalı-boyasız bütün gazetelerle dergiler ortalığa saçılmış; her evin Pazar cılgınlığı. Oda, demli çay ve kızarmış sucuk kokuyor. Baba haftanın yorgunluğundan sıyrılamamış daha, yüzü biraz asık ama birazdan benim aracılığımla oğluyla bir şeyler paylaşacak, keyfi yerine gelecek, çünkü ailece beni sona saklamışlar. Hadi, köşedeki sedire tel gözlüklü, idadi bitirmiş, emekli Dede de oturtayım. Resim tamam. Şimdi onları birleştirmek, kaynaştırmak adına kolları sıvamalıyım. Benim bu uğurda bütün Pazarlarımı tek başıma, iyice ısınmayan bir odada geçirdiğimi bilmiyorlar ama olsun. Hafta arası öyle doluyum ki hepsi Pazar'a kalıyor; onların suçu yok.

Başlangıçta keyifliydim. Kendimi de o sofranın bir köşesine ilişmiş görüyordum. Çocukluğumda bizim evde pazar kahvaltısı geleneği yoktu, yine de onları gözlerimin önüne getirebiliyordum. Biraz da kendim için hazırlıyordum oyunumu. Önce Soldan Sağa, yirmi kare: biraz güç bulunabilecek, gelgeldim benimkilerin bilmeleri gereken ünlü bir sanatçı, yazar ya da besteci. Sonra Yukarıdan Aşağıya, on altı karelik bir bilim adamı, düşünür ya da tarihi bir kişilik. Bu iki dizgeyi titizlikle saptamam gerek, çünkü bundan böyle ortak harfler, bir yandan köşeleri tutmamı sağlarken öte yandan geriye dönmemesine bağlayacak beni. Ünlü-ünsüz harf dağılımını bütün'ü göz önünde tutarak gerçekleştirmeliyim. İyi ki zorlanmıyorum, anadilimin ses akışını avucumun içi gibi bilirim- en övündüğüm özelliğim. Bir de, altın ölçüden hiç şaşmam, kapalı karelerimin sayısı onda biri, bilemediniz sekizde biri aşmaz. Aydınlatıcı bilgi olarak -dilerseniz ipucu diyelim- adları seçilen ünlü kişilerin hemen akla gelebilecek özelliklerini, ders kitaplarına geçmiş yapıtlarını sayıp dökmüyorum tabii. Benimkilere saygımdan. O kişileri tarihe ya da günümüze yerleştiren üstü örtülü yanları, beklenmedik zayıflıkları - sözgelimi, "aşk acısı çeken cengâver bir padişah," bakın burada Dede'nin yardımı dokunabilir - göz ardı edilmiş başyapıtlarını -sözgelimi "Eski Hastalık yazarının soyadı"- soruyorum onlara. Böylelikle, sıradan bilgilerle donanmışlarla gerçek anlamda bilgi düşkünleri arasında kesin bir sınır çekiyorum.

Ara sıra ödün veriyordum vermesine. Özellikle çocukları ve sınavıma yeni katılan acemileri heveslendirmek, gözlerini korkutmamak amacıyla; işe ucun ucun başlarlarsa sonradan aramıza katılabilirler. Yardımcı sözcükleri ustalıkla aralara serpiştiriyordum: bir bağlaç, bir Mısır tanrısı, en kısa zaman, bir göz rengi, bir nota, Hollanda'nın plaka işareti, sodyumun simgesi, bir çoğul takısı, su (eski dilde), bir renk, bir hayvan, temel bir besin maddesi, bir haber ajansımızın kısaltılmış adı gibi. Bu tür sözcüklerin iki ya da üç harfli olması sıkıcıydı, kusursuz kurgum zedeleniyordu. Ayrıca, benimkilerle aramızdaki sözsüz anlaşma gereğince, temel besin maddesinin un değil et, hayvanın it değil at, üç harfli peygamber âdının Nuh değil İsa, eski dilde suyun genellikle ma değil ab olması da baştan kararlaştırılmıştı. İlerde, benim hızıma ayak uydurduklarında gözlerinden düşmeme yol açabilecek küçük hilelere asla başvurmuyordum. Sözgelimi Ra'yı sormak istiyorduksam, daha doğru bir deyişle, sormak istediğim Ra idiyse, "tersi sanat" falan demiyordum.

Başlangıçta, servisteki arkadaşlar, hatta şefim övünüyorlardı benimle.

Evet, bir bankada çalışıyorum.

Dediklerine göre, engin bir kültürüm varmış, bulmacalarımı çözerken epey zorlanıyorlarmış, ansiklopedilere, sözlüklere bakıyorlarmış, hatta telefonla uzmanlara danışanlar da varmış aralarında. Kaçınmadan, açıkça söylüyorlardı yüzüme. Gazeteye de övgü mektupları yağıyormuş. Haftada bir, bulmacalarımı sunmak için uğradığımda mektuplarımı alıyor, o gecemi onlara ayırıyordum. Öbür gecelerimi, demin dediğim gibi, yüzlerini görebildiğim okurlarımla, benimkilerle paylaşıyordum; ne yapıp edip işyerimin adresini öğrenmişlerdi.

O günlerde, bankaya girip çıkanların hangilerinin bizden olduğunu kestirmeye çalışmak, en sevdiğim oyundu. Ne bileyim, giyimlerinden, ellerindeki gazetelerle

kitaplardan konuşurken seçtikleri sözcüklerden. Gözlerinin içine baktığımı fark edince, hafifçe, başkalarına çaktırmadan bana gülümsüyorlardı. Tamam, diyordum içimden.

Evet Hayır, başağrıları yoktu daha. Hafif bir çarpıntı belki. Mektupları okurken damarlarıma bir sıcaklık yayılıyordu. Çünkü kusursuz bir bulmaca çatmanın kusursuz bir şiir yazmaktan daha kolay olmadığı gün gibi ortadaydı artık. Okurlarım da bu gerçeği kavrayabilmiş kültürlü, seçkin kişilerdi. Bulmacalarım enikonu etkiliyordu onları. Adlarını ya da soyadlarını - ara sıra tam adlarını - sorduğum ünlülerden teşekkür mektupları alıyordum. Hangi okulları bitirdiğimi, nerede çalıştığımı, bunca bilgiyi nasıl edindiğimi öğrenmek istiyorlardı.

Hayır Evet, okuyamadım ortaokuldan sonra. Babam ölünce - fabrika işçisiydi - tek başına, ablamla beni geçindirmek zorunda kalan anneme destek olmam şarttı. O yıllarda, zaman bulabildikçe yazdığım şiirler değerlendirilmedi nedense. Dergi yöneticileri, doğru yolda ilerlediğimi söylüyorlardı gerçi, ama özgün bir şiire varmak istiyormuşsam, çok okumam gerekiyormuş, ortalıkta bir sürü genç şair varmış ve benim şiirlerimde, nasıl söylemeler, garip bir kurulum göze çarpıyormuş. Şiirlerimi okuduklarını sanmıyorum. Ne zaman uğrasam, bıraktığım masada görüyordum dosyamı.

Hayır Evet. Bahar başıydı sanırım. Başağrıları, dalgınla Karşı kaldırıma geçiyordum, meydan saatine ilişti gözüm. Birileri, kadranını söküp götürmüşler. Geriye boş bir gök parçasını gösteren çatlak bir cam kalmış. Ötedenberi bozuktuk. Demek şimdi onarmaya karar vermişler, dedim içimden. Neden?

Bulmaca deyimleriyle konuşacaksak, aklarla karaların birbirine karıştığını sezdiğim günlerdi. Eve gidip kapıyı kilitletim. Kimler benimkilerdi? Kimler ötekiler? Hepsinin elinde aynı boyalı gazeteleri, ipe sapa gelmez bulmaca ve mizah dergilerini görüyordum. Başka dostum yokken, bütün pazarlarımı, gençliğimin en güzel günlerini onlara adamışken ben. Dehşet vericiydi. Üstelik, her gün mantar gibi biten ansiklopedilere, ansiklopedi fasiküllerine, kılavuz kitaplara, eklere, rekor kitaplarına, terim sözcüklerine, el kitaplarına, bilim dergilerine, yolculuk rehberlerine maaşım yetmediğinden, daha küçük, daha soğuk bir odaya taşınmıştım. Daha sapa bir semte. Gelenim gidenim yoktu zaten; karyolamı, iki koltuğumu, sehpayı sattım. Öbür eş-sehpa, üçüncü koltuk, büyük halı, on yedisinde evlenmek zorunda kalan ablamın evindedir. Bu kadar eşya neme yetmezdi ki? Bir yer yatağı, bir tahta masa, bir lamba ve kitaplarım. İnsanları (artık benimkiler ve ötekiler diye düşünmüyordum) artist fotoğraflı bulmacalara, anagramlara, yazbozlara, yani her türlü yozluğa karşı koruyabilsem yeterdi, bu çılgın başıboş gidişe bir son versem. Mesleğimin ölmesine nasıl göz yumardım?

O günlerde, kendimle yarışmak zorunda kaldım. En son elementleri, en taze sibernetik, yapısalcılık, dilbilim, çevrebilim tartışmalarını, dergileri, son sergileri, son konserleri kaçırmamalıyım. Genç yazarların ilk, eski yazarların son yapıtları, kazandığı ödülleri, gerekli doğum-ölüm tarihleri, kitapların ilk yayımlandığı, resimlerin bitirildiği, bestelerin ilk yorumlandığı tarihler, ünlü bestecilerle resamlara esin kaynağı olmuş kadınların genç. kızlık soyadları, bağımsızlığını yeni kazanan, bağımsızlığı tanınan devletlerin adları -eski ve yeni olarak- ulusal kahramanları... Yetişemiyordum.

Şefim anlayış gösteriyordu, dalgınlığımı hoşgörüyordu, yine de onun ve servisteki kızların bakışlarını ensemde duyuyordum. Gömleğimin sararmış yakasına, paltomun parlayan kumaşına bakıyorlardı galiba. Bana eskiden gösterdikleri saygıyı neden göstermediklerini biliyordum: piyasayı tutan toy, kolaycı bulmacacılar, benim ne zahmetler pahasına elde ettiğim bilgileri, bir haftada ayağa düşürüyorlardı, biz bulmacacıların "terminoloji" dediğimiz hazır bilgi dağarcığına katıyorlardı. Yağmıyorlardı beni. Elimden ne gelirdi?

O günlerde gazeteden ilk uyarı geldiğinde şaşmadım doğrusu. Yöneticilerin bana, benim hızıma ayak uydurmaları beklenmezdi ama okurların eleştirileri ummayacağım ölçüde sertti: bulmacalarım, iyice içinden çıkılmaz hale geliyormuş, eğlence yerine kıyasıya bir savaşa dönüyormuş, onlara baskı yapıyormuşum. Doğru, geçen hafta, "Nikaragua'daki bir ırmağın önemsiz kolu"nu sormuştum, varolmayan bir elemente "bir simge" uydurmuştum doğru, doğru, harflerin şapkalarını gönlümce koyup çıkarıyordum, g'yi canım istediğinde yumuşatıyordum, sözcük

sonuna gelen sert sessizleri de; bazı sözcüklerin yerel ağızlardaki karşılıklarını soruyordum.

"An," en kısa zaman değildi, çiftlik sınıırıydı artık. "Kırlangıç," serçegillerden bir kuş değil, bir tekne türüydü. Anlaşmayı bozmuştum, evet. Ama amacımın onları yeniden kazanmak, görmek olduğunu bir türlü anlamadılar. Benim bu uğurda özenle uydurduğum sözcüklerin, kavramların, genelgeçer doğrular gibi görünmesine, yaygınlaşmasına ses çıkarmadılar.

Evet Hayır, evden pek çıkmıyorum şimdilerde. Sürekli izindeyim. Ama uyanıkken de karabasanlar görüyorum. Siyah beyaz, renksiz düşler. Dün akşam, kendimi karelere bölünmüş bir atlasın üstünde gördüm. Kapalı kareleri bir bir atlayıp sondaki boş kareye ulaşırsam, ortaya bembeyaz bir bulmaca çıkacakmış. Kareler seramiktenmiş, bulmacâysa yeryüzüymüş. Karşıma dikilen dış çizgileri silik yoğun kitle de olmasa olacak. Kapımı hep kilitli tutsam da içeri sızmanın yolunu buluyor, etsiz renksiz yüzüz onunla savaşıyorum kayıyor sürekli oynuyor terliyor benimkiler hâlâ varlarsa oradaysalar acaba bazı bilgiler verirler mi bana dışardan kibrit çöpleri yine kutuların üstünde belirtilen sayıdan az mı çıkıyor sigara paketlerinde yine yirmi sigara mı var tabak takımları çatal bıçaklar kaşık hariç ve bardaklar düzinelerle mi satılıyor yine bir manga on kişi bir takım dört manga bir bölüm üç takım bir tabur üç bölük mü geleneksel özel adlar bol harfli çağdaş adlar az harfli mi hâlâ insan giysilerindeki harflerin sayıları değişti mi ya renklerin ya doğa parçalarının baharda eskisi gibi yedi harfli kır çiçekleri beş harfli kuşlar görülüyor mu kırlarda bir yerlerden beklenmedik bir ırmak fışkırmış olmasın sakın şimdilik atlaslarda isleyemediğimiz bir ırmak adı seksen harfli bir kuş havalanmış olmasın bu aralar düzen yerli yerinde mi ve nokta işaretleri özgür koşuğun ilerki yüzyıllardaki kuralları belirlendi mi şimdiden çağrılar iki kişi adına mı yazılıyor yine.

DÜŞLER VE ŞEYLER

İnci Aral

Düşlerimin kapı zilleri uykularımı bölüyor geceleri. Kimi zaman aldırıyor, uykumu sürdürüyorum. Kimi zaman da kalkıp merdiven karanlığına doğru, "Kim o?" diye bağıriyorum. Gözlerimi boşluğa dikerek merdivenleri dinliyor, yukarıya çıkacak ayak seslerini bekliyorum. Kimse gelmiyor. Hiç kimse beklediğim olmuyor.

Kocam yanımda benden habersiz uyuyor. Uykusunda kolunu belime doluyor. Yeni bir sevgiye ihtiyacım olduğunu sezdiğim zamanda yanımda buldum onu. Aramızdaki yaş farkının bana iyi geleceğini umdum. Benim yaşımdaki bir erkeğin beni anlayabileceğini sanmıyordum, erkekler çok geç büyüyor. Evlendik, mutlu son. Evlilik gerçekten bir son, ardında hiçbir şey olmayan. Onu seviyorum, ilişkimiz derin değil ama kötü de değil. Beni aldatmadı, biçimlemeye ve yargılamaya kalkışmadı Kırılıp dökülenlerimin üstesinden gelmeye çalıştı incelikle. Bu kadar üzgün ve dertli olmak için görünür bir nedenim yok. Ama yüreğim evliliğin duvarlarına sığmıyor.

Her gece saati kuruyorum ve her sabah işe geç kalıyorum. Yaşamım şaşmaz biçimde aynılığını koruyor. Bütün gün bir mikroskobun başında benzer elemanları sayıyorum. Kimseye bir şey anlatmak ve kimseden bir şey dinlemek istemiyorum. Kullanılan sözcüklerle uyuşamıyorum. Arsız gülüşmeler, televizyon dedikoduları, yemek tarifleri boğuyor beni. Dışlerimi sıkıyor, yalnızca katlanıyorum. İşyeri, kesin yalnızlık. Sonra eve gelir gelmez mutfağa koşuyorum. Soğan doğrarken niçin var olmam gerektiğini düşünüyorum ve dünyanın gerçekliğine dayanamıyorum. Durgunluğa demir atmış paslı bir gemi enkazıyım. Örümcek ağına yakalanmış bir sinek. Çevremde olup biteni ayırttırma, yeniden yorumlama yetimi kaybettim. Bazen mutlu bir son yerine bitmemiş, açması bir öyküm olmasını şiddetle istiyorum.

Yoksa var mı?

Düşlerimde hiç görmediğim yerlerde dolaşıyorum. Kıyı bucak, ben de dahil, kaybettiklerimi arıyorum. Özgürce soluk alınacak yeni bir kara, dilimden anlayacak bir insan bulmaya çalışırken eski bir acının izleriyle karşılaşuyorum. Kapı çalınıyor. Bir de bakıyorum, Harun gelmiş.

Eskisi gibi, hiç değişmemiş. Saçını soldan ayırmış gene. Aynı sigarayı içiyor. Konuşuyoruz, sıradan şeylerden. Elini uzatıp dokunmuyor bana. Her şey öyle uzak ki, onun için biriktirdiğim bütün bağışlanma sözcükleri boğazımda düğümleniyor. İyiymiş, niyeti yurtdışına gitmekmiş. Kayıtsız davranıyor, sevgisiz. Aradan bunca yıl geçmiş, yeniden evlenmişim, çocuğum olmuş. Otuz beşime gelmişim. Bunları anlatıyorum. Aldırmıyor. Sıkılmış, hatta suçlar gibi dinliyor. Susuyorum. Özgeçmişimi telaşla çöp kutusundan çıkarıp ona veriyorum, ama kâğıt yırtık pırtık artık, hiçbir şey okunmuyor.

Ben Harun'la yaşamın anlamını aramaya başladığım zaman kaçtı rahatım. O gün bu gün, ne o anlamı buldum, ne de kaybettiiğim huzuru. Bugünümü uğruna feda ettiğim geleceğin hiç gelmeyeceğini içimde duyuyorum artık. Hiç gelmeyecek olan belli belirsiz bir şeyleri beklemekten umut kestim. Nasıl yürürsem yürüyeyim fark etmiyor, yanlış yola girmişim bir kez, o yol bir zamanlar varmayı istediğim yere çıkıyor. Bu kadar umutsuz olmayabilirdim, korkak ve tembel olmasaydım. Birçok şeye başladım, birçok şeyi denedim ama bilmediğim nedenlerle hiçbirini bitiremedim. Başladığını bitirecek, sonuna kadar gidecek kararlılık yok bende. Gene de hâlâ bir şeyler yapabilmeyi, bir yerlere tutunmayı özlüyorum, öylesine. Altmış yaşma geldiğimde çocuklarımdan başka hiçbir şeyim olmayacağı düşüncesi korkutucu...

şeyler ve şeyler... şey... Ne? Neler? Artık bilmiyorum. Bütün ıkışlar kapalı.

Harun'la evlendiğimiz kış çok kar yağmıştı. Buz tutmuştu sokaklar. Dünya ikliminin önemli değişiklikler eşiğinde olduğu söyleniyordu. Her şey soğuyor, geriye kayıyor diyordu Harun. Yeniden demokrasiye dönüldüğü sanılıyor, toplamalar sürerken yeni partiler ve DGM'ler kuruluyor, ölkemiz IMF'nin örnek ölkesi ilan ediliyor, işsizlerin sayısı hızla artıyor, Rafaella Carra İstanbul'da gecede yirmi bin dolara sahneye çıkıyor. Yalnız aşkla yaşanmaz, mücadele edecek, diyordu Harun gene de. İnsan, var olabilmek için dünyayı sorgusuz kabul etmemeliydi. Gerçekliği doğrulayan akışı kavrayamamak aptallara özgüydü. Yadsımak, teslim olmaktı ve bu da insanın özsaygısını yok ediyordu.

Ben daha öğrenciydim o günler, saçlarımı başka türlü tarıyordum, uzundu, sarıydı saçlarım, sırtıma bırakıveriyordum. Kararlı bir yüzü, hüznle dolu güzel gözleri olan genç, heyecanlı bir adamdı kocam. Örgütü yeniden toparlamaya alış, yordu yılmadan. Uzak bir gecekondı bölgesinde, dar, loş bir koridoruyla iki basık odası olan evimizde yalınlık içinde yaş!, yorduk. Düzenin olamadığı yerde, yeni bir düzen kurmanın olanaksız hayalini kuruyordu sevgilim benimle sevişirken bile ve ben uzanıp onun yüzündeki bıçak yarasını okıuyordum. Eylül darbesinden hemen önce, bir gece, karanlıkta saldıranların açtığı yaranın izini. O ieği okşarken onu tanımadan önce bana dümdüz görünen her şey üç boyutlu oluyordu. Karanlığı, görme sevincine dönüştüren bir simgeydi o ama biraz korkuyordum olacaklardan.

Korktuğum başıma geldi sonra.

Korkuyorum öldürölen bir şeyin içimde hâlâ belli belirsiz titreştiğini duymaktan. Bir şeyleri kurcalamaktan ve yanlış yapmaktan. Kalkışmak ama yenilmekten. Büsbütün teslim olmaktan. Düşlerimin kapılarını, aklımın pencerelerini kapatmaya çalışıyorum, ifte kilitler, kol demirleri, zincirler takıyorum, olmuyor. O kocaman kanatlı kapılar hep açık kalıyor.

Düşlerimde derinlere uzanan yollar var. Düşlerimde bağırıyorum, beni kolayca savuracak fırtınalar yaratıyorum. Tufanlar, kasırgalar koparıyorum... Yerçekiminden kurtulup boşluğa doğru sürükleniyorum... Lanetli dünyaya yukarıdan bakıyorum işte. Hiç insan yokmuş gibi boş görünüyor. Boşlukta narin ve masum dönöp duruyor. Demek insan orada bir toz parçası, bir kıymık. Ama işte kan ve irin kokusu geliyor burnuma.

Dünyanın son gününü görüyorum. Kendini tüketip batmakta olan dünyanın sonunu. Hâlâ okyanuslar, görkemli ormanlar, köpürerek akan ırmaklar, sarp, dorukları karlı sıradağlar var yeryüzünde. Ama gittikçe kararıyor gezegen ve güneşin ışıkları bakır ve altın rengine boyuyor onu. Bir yıldızın üstündeyim, karışık yönlerden esen şiddetli rüzgârlar beni sarsıyor, soluk almamı güçleştiriyor. Kötümser düşünceler, uğursuz önseziler var içimde. Dünya üzerimde öylesine yakın ve tehlikeli biçimde asılı duruyor ki, kocaman bir kütle halinde az sonra başıma düşecek sanıyorum. Başımı kaldırıp dikkatle bakıyorum, küçük, yalnız, kederli

bir kuş, parlak turuncu bir ışık içindeki ekvatorun bir noktasında durmuş, göç yorgunluğuna hazırlıyor kanatlarını. Üstünde oturduğum, cama benzer, parlak, siyah kaya parçası boşlukta yüzüyor ve gökyüzünün hâlâ yerinde durduğunu görerek seviniyorum. O an Harun'u anımsıyorum gene ve' eğer o olmasaydı bütün bunları göremezdim, diye düşünüp seviniyorum. Onu sevmeseydim, yaşamın yoğunluğunu, omuzlarımdaki ağırlığını duyamazdım. O olmasaydı acıyı öğrenemezdim.

O geceyi anımsadığımda sevgimiz kıyamete, güzelliğimiz cehenneme dönüşüyor. Mayıstı. Gece yarısı geldiler ve alıp götürdüler bizi. Kedimiz evde kaldı. Dışarıda gökyüzü lacivert ve ağaçların yaprakları koyu yeşildi. Onlara, kısa duygusuz yanıtlar verdim karanlık bir odada. Azarlandım, dövüldüm, korkunç biçimde aşağılanıp yaralandım. Sonra suçlu olup olmamanın önemi olmadığını ve ne yapmam gerektiğini söylediler, anladım. Mümkün olan bir şeyi ya da her şeyi anladım. Benliğim ölü olarak ele geçirilmişti, çimentonun grisinde yatan, çürümeye yüz tutmuş bedenim kalmıştı geride yalnızca. Önümde bir tek kapı vardı ve o yaşamımdaki kapıların en dar olanıydı. Kısıtlanmış, donup kalmış ve aldatılmış bir bilincin cehenneminden çıkıp o kapıdan geçemedim ve oluşturduğumuz gizli tarihi yok etmek zorunda kaldım.

Sonra vahşi bir hayvan gibi bir süre kapatıldım. Çıktığımda, artık güzel değildim.

Çok aradım Harun'u. Olabileceği her yere baktım, aradım ve hiçbir yerde bulamadım. Aradık aylarca. Bulduğumda özlemimi dindirme hakkını görmüyordum kendimde, buna cesaretim yoktu. Çok gerekli bir özrü sürüncemede bırakmamak, özeleştiremi ve savunmamı yapmak için, onunla ne olursa olsun yüz yüze gelmek, neler olduğunu anlamak ve anlatmak istiyordum. Ama bulunamadı. ölü ya da diri izi bulunamadı. Kapı zilleri çaldı durdu uykusuzluklarımda içinde. Çıkıp geliverir diye bekledim. Ansızın geliverir ve anlar beni diye ummaktan caymadım uzun süre. Benden kaçtığını, görünmez olduğunu geçirdim içimden. İki yıl boyunca kimseyle konuşmadım ve sonra bir gün, onun benden, yüreğimden alındığını, yeniden karşılaşmamız için önce ölümle yüz yüze gelmem gerektiğini anladım.

Ama yetersiz biri olduğum için hayatta kaldım ve zamanla unutmak zorunda kaldım bütün yaşadıklarımı. Unutmak ayı örten bir buluttur, sistir, böyle unuttum. Yetersizliğim benim kendimden, karşı olabilmekten, olanaksızlıklardan kaçışımdır belki de. Yaradılışımdaki bu tekinsiz uysallık nereden geliyor bilmiyorum.

Anılarımda, unuttuklarımda ve aklımdan gelip geçenlerin hiçbirisi benim şimdiki durumumu açıklayamıyor, biliyorum. Bu yüzden güçsüz ve zavallı hissediyorum kendimi. Korkak, sinik ve küskünüm, evet... Benim geleceğe taşıyacak neyim var ki bir yığın döküntüden başka? Kendimle hesaplaşmaktan yorgunum, neleri atladığımı farkındayım ve hiç sonuç yok.

Uyanırken gördüğüm her şeyden daha güzel olan düşlerimin gelecekle ilgili işaretler taşımadığından eminim. Beni onlara tutsak eden, anlık mutluluklara ilişkin bir şey. Yaşamının sığılğını bir an için yok eden küçücük ışıklar yanıyor düşlerimde.

Dünyanın batışını gözlüyorum işte. Gökdelenler, çelik ve camdan yapılmış dev binalar, sıra sıra bankalar, iş merkezleri, göz boyayıcı ve yanıltıcı gücün baştan ayağa yaldızladığı her şey, yer sarsıntılarının, taşkınların ve şimşeklerin önüne katılmış tepetaklak gidiyor. Büyüler bozulmuş, çirkinlikler görünür olmuş, boşluğa savruluyor. Bütün yozlaşmış zevkler can çekişiyor, hırslar ellerini göğe doğru uzatmış debeleniyor, mayınlar art arda patlayıp ortalığı toza dumana boğuyor. Denizler ve ormanlar kalıyor bu tufandan geriye yalnız.

Ay, tutkuyla ve hızla, hâlâ dönüyor çevremde. Yönümü bullak için zamanı arıyorum. Ayları, yılları yokluyorum ellerimle. Çoğu kayıp. Büsbütün kaybolmaktan korkuyorum bir an, geri dönmek istiyorum. Öldüğüm zaman bunların hepsi yok olacak biliyorum. O an birden aklıma geliyor. Bu son görüntüleri insan kardeşlerime ulaştırmakla, onları uyarmakla görevliyim ben. Fotoğraf makinemi çıkarıp felaketi sonsuzlaştırıyorum.

Büyük bir başarı bu. Milyarlarca ışık yılı uzaktaki bir olayı görüntülemem benim tek büyük başarım oluyor. Bana büyük değer biçiyorlar. Bir anda ünlü ve zengin oluyorum. Borsa simsarlığı, komisyonculuk, reklam filmi ve sinema oyunculuğu, kaset doldurma, mankenlik ve assolistlik önerileri alıyorum. Önce

çok şaşırıyorum ama sonra bu fırsatlar çağına ayak uydurup açıkgoz bir organizatörle çektiğim fotoğrafa özel turistik geziler düzenliyorum. Şu var ki, dönüşü yok bu gidişin, giden hiç kimse geri dönmüyor. Kaybolanlar için yıllarca süren davalar açılıyor, hiçbir şey kanıtlanamıyor. Toplantılar, gösteriler, yürüyüşler düzenleniyor, polis dağıtıp eziyor, sonuç alınamıyor. Son durumu daha yakından görmek için en sonunda ben de kalkıp gidiyorum oraya, yeniden.

Çürümüş gözyaşları, donup kalmış gülümsemeler, fosilleşmiş kemikler ve bataklıklara gömülmüş sevgiler buluyorum geride. Issız, küllerle örtülmüş sokaklarda sakınarak yürürken adımlarım kof sesler çıkarıyor. Radyoaktif ışık tabakalarından geçiyorum, zehir saçan nehirler, ölü balıklarla dolu denizler aşıyorum dehşet içinde ve son yalnızlık çığlığım elimdeki kafesten düşüp paramparça oluyor. Çaresiz, köhneyip çürümüş dünya uygarlığının karmakarışık, dolambaçlı yollarında kalmış son toz taneciklerine karışıp ben de yok oluyorum.

Peki ama gördüğüm bu tuhaf, çok tuhaf düşler ne anlama geliyor?

Kafamdan çılgınca düşünceler geçiyor uyandıgımda. Haykırmak, yollara düşmek geçiyor. Bütün yolculukları istek ve cesaret oluşturur, haydi, diyorum. Küçücük bir istek arıyorum içimde, bakıyorum, ulaşamayacağım kadar derinde ve hiç cesaretim yok zaten. Yok, değmez. Bir düzenim, evim, çocuğum var, bağlılıklarım ve sorumluluklarım var benim. İyi yetiştirilmiş bir kadını ben. Ayrıca kocam da iyidir ve benden bir çocuk daha istiyor.

Dün gece düşümde çocuk doğururken öldüğümü gördüm.

Belki de, artık kendimden söz ederken ölmüş bir şeyden söz etmem gerekiyor...

MOGADON PALAS

Nazlı Eray

Bir akşamüstü, bir arkadaşım ile oturuyordum.

Durup dururken arkadaş sordum, "Mogadon Palas deyince aklına ne geliyor," dedim. Bir an düşündü, "Yani Mogadon Palas deyince, benim aklıma şöyle üçüncü sınıf, resepsiyonunda gelen müşteriye oda anahtarıyla birlikte bir şişe Mogadon verilen bir otel geliyor," dedi.

İlgiyle baktım arkadaş. Durup dururken, Mogadon Palas deyince, bakın şu işe, onun aklına ne değişik, ne renkli bir konu gelivermişti!

Bir gece yarısı oteli... Resepsiyonunda sarı benizli, saçları yandan ayrık bir müdür yardımcısı... Kutu kutu Mogadonlar altta bir çekmeceye dizilmiş... Sarı benizli müdür yardımcısının, üstelik tel çerçeveli bir gözlüğü var.

Gelen müşteriye:

"Buyurun, oda anahtarınız; bu da bir şişe Mogadonunuz.. İyi uykular, renkli rüyalar... İyi bir oda veriyorum size, kent trafiğinin gürültüsünü pek almaz. Gece vakti yalnızlık çekip de, bayan arkadaş isterseniz, santralı bir çeviriverirsiniz. Sarışın, esmer, kumral; yumuşak huylu, eğer dilerseniz haşin mizaçlı; kedi gibi sokulgan, pars gibi kaprisli, her türden yabancılarımız mevcut. Siz soyunup da iki Mogadon atınca, çeviriverirsiniz santral numaramızı, isteğinizi bildirirsiniz. Müşteri velinimetimizdir. Bu kent, yalnız insanların kenti... Biraz Mogadon, biraz kadın... Ama, siz merak etmeyin. Demin de dediğim gibi, müşteri velinimetimizdir. İyi geceler," diyen bir adam bu...

Hayran oldum arkadaşın düş gücüne. Oysa Mogadon Palas, bambaşka bir şeydi.

"Yahu," dedim arkadaş, "aç bugünkü gazeteyi bak. Oraya değil, ilan sayfasına bak. Mogadon Palas adlı, Bülbül Deresi caddesinde, bir eczane devren satılıkmış."

Arkadaş, aldı eline gazeteyi, gösterdiğim yeri okudu:

Bülbül Deresi caddesinde, Mogadon Palas Eczanesi, içinde tüm ilaçları, genç kalfası, buzdolabı, tartı makinesi ve kızılalay kumbarası, kolonyaları, ortopedik terlikleri, deniz yatakları ve el kremleriyle devren satılıktır.

Bu ilan, arkadaşın da ilgisini çekmişti.

"Bak şu işe! Ben Mogadon Palası otel diye düşündüyüm; oysa, Bülbül Deresi caddesinde, içinde kalfasıyla devren satılık bir eczaneymiş," dedi.

Biz tam şu eczaneyi gidip bir görelim diyorduk ki, gazetenin bir başka sayfasında Mogadon Palas'la ilgili bir başka yazı daha gözüme çarptı. Okudum.

Kentin yalnız insanları!

Size sesleniyoruz...

Otel Mogadon Palas, seçkin personeliyle hizmetinize açılmıştır. Servisimiz birinci sınıftır. Odalara her türlü servis yapılır. Bayındır sokaktayız, bekliyoruz....

Arkadaş da ben de çok şaşırırmıştık. Gazeteyi katlayıp bir kenara koyduk. Bugünkü haberlerde iki tane Mogadon Palas vardı:

Bir tanesi Bülbül Deresi caddesinde devren satılık bir eczane; bir diğeri de Bayındır sokakta, kentin yalnız insanlarına seslenen yeni açılmış bir otel.

Bu ne işti!

Döndüm arkadaşına:

"Bu Mogadon Palaslar benim çok ilgimi çekti; seni bilmem. Ama derim ki, gel gidelim ikisini de bir görelim. Bakalım aslı esası var mı bunların? Oteller pahalı, piyasada da ilaç darlığı var diyorlar..." dedim.

Atladık bir arabaya, ilkin Bayındır sokaktaki yeni açılan otelin adresini verdik.

Taksi şoförü zaten biliyormuş oteli:

"Yeni açıldı bu otel," dedi, "birkaç müşteri götürdüm oraya. Fiyatları yüksek. Yahu insanı uyutuyorlar," dedi.

Kapının önünde indik. Eskimemiş komi kılıklı bir genç koşarak geldi. Taşınacak bavulumuz olmadığını söyledik.

Arkadaşımla birlikte, Mogadon Palas Oteli'nin lobisine girdik. Her şey tıpatıp arkadaşın kafasında kurmuş olduğu gibiydi. Resepsiyonda, sarı benizli, tel çerçeveli gözlüklü, saçları yandan ayrılmış bir adam oturuyordu... Köşedeki televizyondan Türkiye-Avusturya milli maçı naklen veriliyordu. Sanırım, Avusturya 1-0 öndeydi. Resepsiyondaki adam bize ilgiyle bakıyordu. Bir şey sormuş olmak için:

"Maç kaç kaç?" dedim.

Resepsiyondaki sarı benizli:

"Bir-sıfır Avusturya önde," dedi.

Teşekkür edip çıktık otelden. Başka ne yapabilirdik ki? Görmüştük işte Mogadon Palas Otelini...

Arkadaş:

"Şimdi de, Bülbül Deresi caddesindeki, içinde genç kalfasıyla devren satılık Mogadon Palas Eczanesini görelim," dedi.

Bülbül Deresine vardığımızda, yol kenarındaki birkaç kişiye Mogadon Palas Eczanesini sorduk. Gerçekten, caddeye bakıyormuş, sonunda bulduk.

Eczaneden içeriye girdik. İnce bıyıklı, hilal kaşlı, çakır gözlü kalfa ilaçlarından arasından birden çıkıverdi. Yaşı yirmi bir ancak vardı.

"Bilgi almak için geldik," dedim, "eczane devren satılıkmış diye gazetede okuduk. Acaba, biraz bilgi verebilir misiniz?" diye sordum.

Kalfa, bunalımlı bir tipti. Besbelli içine kapanıktı. Hemen anladım.

Kısık bir sesle, "İşte şu gördüğünüz eczane, içindeki bütün ilaçları, parfümeri malzemesi, buzdolabı, tartı makinesi ve kızılalay kumbarası; bir de ben devren satılığız," dedi.

Köşede küçük bir televizyon gözüme çarptı. Türkiye-Avusturya milli maçını naklen veriyordu. Kalfaya döndüm:

"Televizyon da satılık mı?" diye sordum.

Kalfa, aynı suskun sesle, "Hayır, televizyon mal sahibinin şahsi eşyası. Satılık değil," dedi.

"Acaba maç kaç kaç?" diye sordum kalfaya.

"Demincek Avusturyalılar bir-sıfır öndeydi," dedi.

Görmek istediğimizi görmüştük. Arkadaşla bir otobüse bindik, eve döndük. Zaman, akşama yaklaşıyordu. Türkiye Radyo ve Televizyonunda, Türkiye-Avusturya milli maçı Viyana'dan naklen veriliyordu. Bayındır sokakta yeni açılan Mogadon Palas Oteli, bu geceki müşterilerini bekliyordu. Sarı benizli, saçları yandan ayırık, tel gözlüklü müdür yardımcısı resepsiyonun argındaydı. Bülbül Deresi caddesindeki Mogadon Palas Eczanesi içinde tüm ilaçları, ortopedik terlikleri, şehzade görünümlü kalfası, el kremleri ve kolonyalarıyla devren satılıktı.

Şimdi, bildiğim biçimde öyküye giriyorum:

Akşam olmuştu. Bayındır Sokaktaki, Mogadon Palas Oteli'nin önünde kupa arabasına benzeyen eski bir taksi durdu. Şoför inip kapıyı açtı. Temiz giyimli komi, koşarak arabaya doğru seyirtti. Arabadan dışarıya, kara giysili, dik yakalı, kravatı tombulca bağlanmış, dolgun bıyıklı, saçları değişik bir biçimde taranmış sivrice sakallı, kara bakışlı bir adam inmişti. Taksi şoförüne yüklüce bir bahşiş verdi. Bavulu yoktu, eli boş kalmasın diye koşarak gelen komiye elindeki fildişi saplı şemsiyesini verdi. Dimdik, ağır adımlarla Mogadon Palas Oteli'ne girdi.

Resepsiyondaki sarı benizli, oturduğu yerde birden dikleşivermişti. Az önce biten Türkiye-Avusturya milli maçının etkisi altındaydı henüz.

Kara giysili adam resepsiyona yaklaştı:

"Bu gecelik bir oda istiyorum," dedi.

Resepsiyonun ardındaki sarı benizli müdür yardımcısı sevecenlikle güldü: "Hayhay efendim; cadde tarafına bakan bir oda mı istersiniz, yoksa arkadaki ağaçlı sokağa bakan bir oda mı arzu edersiniz?" diye sordu.

Kara bakışlı adam, "Lütfen ağaçlı sokağa bakan bir oda olsun," dedi.

Bu müşterinin konuşması, giyimi, soylu hareketleri otel müdürü yardımcısının hemen dikkatini çekmişti.

"Adınızı, soyadınızı rica edecektim fişi doldurmak için," dedi.

Kara bakışlı, dolgun bıyıklı, iyi kesimli giysili adam:

"Rudofl von Hapsburg... Arşidük," dedi.

Resepsiyonun ardındaki sarı benizli müdür yardımcısı bir an şaşaladı. Acaba, yanlış mı anladım, diye düşündü.

"Adınızı tam yakalayamadım beyefendi, bir daha lütfeder misiniz?" dedi.

Kara bakışlı, soylu ince bilekli, hassas görünümlü müşteri "Rudofl von Hapsburg... Arşidük," dedi yeni baştan.

Müdür yardımcısı, bu isme pek bir anlam verememişti. Mayerling Faciası hakkında bir bilgisi yoktu. Fişi uzatarak, "Buyurun, siz yazıverin lütfen, bir yanlışlık olmasın," dedi.

Müşteri velinimetti... Bu adam kimse kimdi. Televizyonda iç yakan bir türkü duyulmaya başlamıştı:

"Ayağında kundura Yar gelir dura dura Genç ömrümü çürüttüm Göğsüme vura vura"

Genç kadın, kalfaya yaklaştı:

"Mayerling Eczanesi değil mi?" dedi.

Şehzade görünümlü kalfa, hiç sesini çıkarmadı.

Genç kadın:

"Rudolf, işte geldim," dedi.

Kalfa, inanılmaz bir biçimde konuşma başlamıştı:

"Kontes Marie Vetsera... Marie!" diye fısıldadı.

Genç kalfanın çakır gözlerinde anlatılması güç bir tutku, umutsuz bir kara sevdanın pırıltıları belirmişti. Köşedeki televizyonu birden kapattı. Eczane sonsuz bir sessizliğe bürünmüştü. Şehzade görünümlü kalfa birden dışarıya çıktı, eczanenin kepenklerini çekti, alttan içeriye girdi, ışığı söndürdü.

Genç kadınla birbirlerine eczanenin orta yerinde delicesine sarılmışlardı. Genç kadın fısıldıyordu:

"Rudolf, ah Rudolf, ne olacak sonumuz?"

Bayındır sokaktaki Mogadon Palas Oteli'nin otuz yedi numaralı odasındaki soylu müşteri fildişi saplı şemsiyesini köşedeki iskemlenin üzerine bıraktı. Aynada kendini bir süzdü. Ceketinin sol iç cebine uzandı; değişik, Birinci Dünya Savaşı'ndan kalma bir tabancı çıkarttı, usta bir hareketle son bir kez dolu olup olmadığını kontrol etti, önündeki şifoniyerin en üst çekmecesine koydu.

O an kapı tıktıklanmıştı. Kara bakışlı adam, "Giriniz," dedi.

Giren, kızıl saçlı, ipek tuvalet giymiş bir genç kadındı. Saçları tepesinde toplanmıştı, ensesinden ve kulaklarının üstünden lüleler sarkıyordu. Kulaklarında zümrüt küpeler vardı.

Müşteri kadını görünce, "Marie! Nihayet geldin," dedi.

Genç kadın, otel odasına girmişti. Kara bakışlı adama bakarak, "Rudolf, Rudolf," diye inledi.

Birbirlerine sarıldılar.

Kontes Marie Vetsera, Arşidük Rudolf von Hapsburg'a sordu:

"Karin rahat bırakmayacak bizi... Ne olacak halimiz Rudolf? Baban İmparator Franz Joseph anladı her şeyi. Rudolf, seni uğrunda ölecek kadar çok seviyorum!"

Kentte gece büyük bir hızla ilerliyordu. Mogadon Palas Oteli'nin otuz yedi numaralı odasında, iki kişilik yatağın üstünde Rudolf von Hapsburg ile Kontes Marie Vetsera birbirlerine sarılmış yatıyorlardı. Kontes, zümrüt küpelerini çıkartmış, ucuz görünümlü otel komodininin üzerine koymuştu. Bir an fısıldadı:

"Rudolf, ne olacak sonumuz, ne yapacağız?"

Kara bakışlı adam delicesine sarılıyordu ona.

"Marie, yapacak tek şey var," dedi.

Yataktan kalktı, çevik bir hareketle şifoniyere doğru gitti, üst çekmeceye koymuş olduğu silahı çıkarttı.

Kontes Marie Vetsera, onu aynadan izliyordu. Arşidük, usul usul ona dehşetle bakan kadına yaklaştı.

Bayındır sokaktaki Mogadon Palas Oteli, bir silah sesiyle sarsıldı.

Bu saatte, müdür yardımcısı, tüm personel ve diğer müşteriler aldıkları Mogadonların etkisiyle derin bir uykudaydılar. Kimse uyanmadı. Arşidük, sevgilisini vurup öldürmüştü. Yatağın üstündeki, bu canından çok sevdiği kadını sabaha dek seyretti. Gün ışıırken, silahını şakağına dayadı ve tetiği çekti

Bayındır sokaktaki Mogadon Palas Oteli, bu ikinci silah sesiyle ayaklanıvermişti. Sarı benizli müdür yardımcısı, bir yar, dan saçını düzeltmeye çalışıyor, bir yandan silah sesinin hangi odadan geldiğini anlamaya çalışıyordu.

Bülbül Deresindeki Mogadon Palas Eczanesinde ilerleyen geceyi bir silah sesi yırttı. Şehzade görünümlü satılık kalfa sevgilisini vurarak öldürmüştü. Çevredeki bekçiler, eksoz sesi sandılar, kimse ilgilenmedi silah sesiyle.

Kızıl saçlı genç kadın, tartı makinesinin yanı başına yıkılmıştı. Şakağından sızan kan, usul usul yere yayılıyordu.

Çakır gözlü kalfa, bu canından çık sevdiği kadının ölüsünü sabaha değin seyretti. Bülbül Dereci saddesine günün ilk ışıkları vururken, silahım şakağına dayadı ve tetiği çekti.

Bayındır sokaktaki Mogadon Palas Oteli'nde her şey karışmıştı. Otuz yedi numaralı odayı açmışlar, iki sevgiliyi birbirlerine sarılmış kanlar içinde bulmuşlardı. Müdür yardımcısı, ne yapacağını bilemiyordu. Temiz giysili komiyi bir öğürtü tutmuştu.

Müdür yardımcısı, "Nereden bilebilirdim adamın bir deli olduğunu? Çok da soylu bir beydi. Bu olay, otelimiz için çok kötü oldu," deyip duruyordu.

Bülbül Deresi caddesindeki Mogadon Palas Eczanesindeki birbirine sarılmış iki ölü, ancak üç gün sonra, çevreden duyulan ağır koku nedeniyle bulunmuştu.

Bekçi, polis ve meraklı bir halk kitlesi olaya bir türlü bir anlam veremiyorlardı.

Bekçi şöyle diyordu:

"Kıskançlık cinayeti olacak... Acep, kadının bir dostu mu vardı? Demek çocuk çok seviyormuş ki kendini de öldürmüş. Bu işleri anlamak güç..."

Polis, "Yahu yazık, bu işin altında mutlaka çok derin birtakım şeyler yatıyor, ama nasıl anlayabiliriz ki? Sanki tarihi bir olay," dedi.

Kentin iki ayrı yerinde, aynı gün, hemen hemen aynı saatlerde iki cinayet işlenmişti! İşin içinde üstelik birer de intihar vardı.

Bu iki olay, tarihsel bir nitelik taşıyor muydu; yoksa her gün rastlanan olaylardan mıydı?

Vallahi bilmiyorum.

DARYERLERİN KARANLIĞI

Feyza Hepçilingirler

Bu hanım kız gelip bedenini pat diye yanıma bırakıncaya değin yoktu bir şeyim. Ne yapacağımı, nereye gitmekte olduğumu biliyordum. Kendimi izlemekten kısa bir an için bile olsa caymış, başka şeyler düşünmenin yolunu -nasıl bulmuşsam- bulabilmişim. Onun abartılı varlığını duyurmasına değin, kendi varlığımı düşünme, kendi varlığımı kanıtlama kaygılarına düşmemişim. Ama şimdi birdenbire beynime bir balyoz indi sanki. "Sen de varsın," diyordu içimden bir

yerlerdeki ses. "Sen de buradasın. Duyumsat ona bunu. Seni görsün, bilsin, anlasın burda olduğunu."

Bir yüksekokul öğrencisinin şımarıklığı içinde ayaktaki arkadaşına bir şeyler söyleyip kıkırdıyor. Bakmıyorum; ama görüyorum. içinden benimle ilgili -belki hiçbir şey geçirmiyordur, ama geçiriyorsa eğer- gezmeye giden bir ev kadını olduğuma ilişkin silik bir izlenimin uçtuğunu hissediyorum. "Ben de geçtim senin bulunduğun basamaklardan. Hem de senin gibi değil," diye bağırmak, çekmek, sarsmak geliyor aklıma; ama yapamam. Anlamsız. Diskodan, danstan konuşmaya eğilimli -bunu da nerden çıkardım- olur olmaz her şeye sırtan bu genç insana, kalkıp öğrenciliğimin coşkulu günlerini mi anlatacağım? Yapılması uygun düşen tek bir davranış var. Nicedir bütün insanlara yapmayı tasarladığım o tek davranış. Yapabilsem bir rahatlayacağım ki...

Şöyle bir dürtükledim kızı, baktı: Gözlerimi açıp ağzımı büzüp dilimi çıkardım, kocaman. Neye uğradığını şaşırarak tabii şapşal. Bunu yaptığım anda da ip koşmuş olacak. Artık ne kadar düğümlemeye çalışırsan çalış, koptu ki ne kopuş. O yüzden yapamam işte. Kopmamış ipi bile bir yerlere germeye gücüm yetmezken, bir de koparırsam... Gitti. Bitti işte. Her şey bitmiş olacak.

Başımdan eşarbımı sıyırıp çıkardım. Belki de bu eşarptır beni bunaltan. Nerden aklıma esti bugün eşarp bağlamak? Her zaman kötü etkilemiştir beni. Hem bunu bilirim, hem de bilinçle bilinçsizlik arasındaki bu ince yollara eşarplı bir kafayla çıkmaya cesaret edebildim.

Çantama tikiştirdim eşarbu.

Ama geçmedi. Neyse o boğazımı sıkıan şey, orada öylece duruyor. Bedenimi dikleştirip rahat bir soluk almaya çalışıyorum. Olmuyor. Beceremiyorum.

Bedenimde buzdan ellerin dolaştığını duyumsuyor; ama ürperemiyorum. Bir ürperebilsem. Bir silkinebilsem.

Avuçlarımı açıp kapadım hızla. Bir kez daha. Bana bir şeyler oluyor. Anlıyor musunuz? Sanki az sonra dipsiz bir kuyuya yuvarlanacağım. Gözlerimi kapar kapamaz akıl almaz bir ağırlıkla ve hiçbir kayaya çarpmadan bir yardan aşağı uçacağım. Her an biraz daha ağırlaşarak. Biraz daha. Sert bir yere çarpmanın vereceği acıyı düşünmek, çarpmaktan beter.

Anlamsız şeyler yapıyorum. Ne zamandır yapıyorum bu anlamsız şeyleri?

Çiçekleri çantama doldurmanın bir anlamı var mıydı? Belki de ondandır sıkıntım. Kimden saklıyorum çiçekleri, neden saklıyorum? Çıkarıp savursam şimdi otobüsün içine... İşte böyle başlayacak. Böyle, insanların gözlerini kocaman açacakları bir davranışa doğru sürükleniyorum. Ve o kaçınılmaz davranışı yaptığım anda film kopmuş olacak. Yoksa çoktan beridir yapmakta mıyım? Hiç kimse delirdiğini anlayamaz ki! Ben de anlamadan yavaş yavaş deliriyorum belki. Önce eşarp, sonra çiçekler, şimdi savurma isteği. Hâlâ beklemekte olduğum trenin içindeyim çoktan. Delilik rahatlatıcı olur. Keşke gelse. Şimdi de aynı trene özlem, öyle mi?

Hayır, deliremeyeceksin kızım. Eğer gerçekten rahatlatıcı ise, kesinlikle izin vermezler delirmene.

El çekildi. Boğazım rahat.

Ama öyle tedirgin bir rahatlık ki bu, her an yeniden başlayabilir ve ben neyi yaparsam başlayacağını hâlâ bilmiyorum.

Az önce neler olmuşsa onların tekrar olmamasına çalışmalıyım.

Neler olmuştu az önce?

(Boşver, bırak şimdi. Bırak kendi halinde aksın.)

Ne? Nereye? Hiçbir şey akıyor ki... Gelip bir yerlerde tıkanıyor her şey. Gelip bende tıkanıyor.

Bu insanlar benim bıraktığım insanlar değil mi? Eskiden iki uç, birkaç salınmayla dengeye gelirdi. Açık olmazdı arada. Şimdi ne yapsam... ne yapsam olmuyor. Arada aşılabilir bir boşluk.

Uzaktan son kertede masum görünen kuşlar; ama tek tek tanımaya görün; gözler fırlak, gagalar sivri, tırnaklar keskin. Tek tek acımasız bu kuşlar. Gelip mantonuzun eteğine oturabilir biri. (Oturmadı ama.) Ayağınıza basabilir. (Basmadı!) Her zaman basabilir.

(Epeydir yoksunuz ortalarda.) Olsun, şimdi varım.

Ben varım artık, buradayım, diye bağırırsam...

Kırık gülerler. "Zavallı."

Çiçekleri çantamda çıkarıp elime alamıyorum bir türlü. Bunu, ille de bunu yapmam gerekmiyor, biliyorum; ama bir şey yapmam gerek. Ayağa kalkıp bağırarak gibi. Bir pencere açmak gibi. Kötüyüm ben, demek gibi.

Neden değiştim? Ne oldu bana? Bu insanlar değil değişen, benim biliyorum. Ama neden?

(Bak, bütün pencereler açılıyor burada. Hâlâ, bu pencereler neden açılmıyor, diye saldırmak gerekmez. İstersen kalkıp açabilirsin. Dışarı da görülebilir üstelik. Yağmur yağmasa, otobüsün geçtiği her yeri, evleri, özlediğin insanları, ağaçları, bütün dallarıyla birlikte ağaçları görebilirsin. Kuşları görebilirsin.)

Ama neden o iki kuş öylece dolanıp duruyor üstümde. Uçacak kocaman bir gökyüzü varken, neden benim üstümde dönüp duruyorlar?

Kuşlar... Altı siyah, üstü beyaz bir çift kuş. Hiç böyle kuş görmedim. Kanat çırpmadan yükselebilen kuş türleri de var mıydı dünyada? Kendisini boşluğa bıraktığı halde düşmeyen kuşlar.

(Kafeste kimse düşmez. Önemli olan, boşlukta düşmemeyi başarmaktır.)

Altan bakınca siyah, üstten bakınca beyaz görünen o bir çift kuştan teki - belki de dişi olanı- elektrikli bir tele tutulmuşçasına sarsılıyor şimdi. Titriyor. Kanatları, bulut rengi gözleri, gerilip buruşuyor. Yapma, ak kuş, öyle deli deli çırpınma. Git, bir bacaya kon, benimse orayı, yuva yap. Başka gökler de var. Başka göklere açıl.

(Başka gök yok. Herkesin yararlanacağı bu, tek gök işte.)

(Hem kuş falan yok. Olsa da görülmez. Koyu bir sis gibi yağmur yalıyor camları.)

Dilinin izlerini görüyorum.

(Özel olarak sana yöneltilen hiçbir davranış yok.)

Beni, gene birtakım insanlarla birlikte koparıp kapatıyorlar. Daryerlere kapatıyorlar.

Daryerlerin neler yaptığını iyi bilirim. Herkesi kendi üstünü katlar daryerler. Herkesi kendi içine kapatır.

Neden çevremdeki bunca insan hep "başkaları" olacak? İşte bu kız, yanımda oturan, neden başkalarından biri? Ben yokum onlar için artık. (Onlar da benim için olmamalı.) Ama varlar işte. Dişlek ve kan gözlü kurtlar gibi hep çevremdeler. Çiğneyip ezdikleri kadar var olabildiklerini düşünür "başkaları" Yaşamlarında çalınmış yıllar yoktur. Suyu batmış yataklarda yatmamışlardır. Çok kâbuslu ve çok gürültülü değildir düşleri. Gölge gibi önlerinde, arkalarında dolaşan tek boyutlu özel yaşamları vardır. Yeni dostları ve eski dostları vardır. Sevenleri vardır. Canım, balım dedikleri vardır.

Birden döndü yanımdaki genç kız, bana baktı. Bir şey mi yaptım, ayırdında olmadan yüksek sesle mi düşündüm? Belli oluyor mu dışardan, "başkaları" anlıyor mu?

Aynı anda taş gibi başka bir gerçek de çarptı kafama: Ben de bu kız için "başkalarıyım. Niye yalnız kendimi düşünüyorum. Onun da gözlerinde parlayan bir kimliği var.

Böyle güzel, yeşil gözleri olan bir insan, "başkaları" değildir artık, kendisidir.

Aynaya her baktığında hep bu dağları, ovaları, ağaçları görüyor öyle mi? Kendisi olmayı bu yeşillikle düğümlemiş demek. (Ve ancak aynaya baktığında kendisi olabiliyor.) Ben ondan daha çok görüyorum onu. Belki şu birkaç saniyede benim onunla yüzyüze gelmem kadar bile karşılaşmamıştır kendisiyle.

Aynadan çıkıp gelip böyle yanıma oturduğunda artık o kendisi değil de, "başkaları" olmaya mı hükümlü?

İki yıl sonra kendimi aradığım yerde bulamıyorum. Oysa buralarda bir yerde bırakmış olduğuma kesinlikle inanıyorum. Bu kentin otobüslerinde, duraklarında, odalarında bırakmış olmalıyım. Niye yitirdim kendimi? Para çantamı düşürmüş gibi -içinde kimliğimle birlikte- iki yılın bir yerlerinde düşürmüş gibi işlevsiz, kendisi'siz dolanıp duruyorum.

Özlediğim günler, böyle kaçarak, sıçrayarak, titreyerek yaşanmayacaktı.

Bu yanımdaki kız, o adamla birleşiyor işte. Gözlerinin ağulu yeşili, her baktığında aynanın ortasına sıçrar ve onulmaz çatlaklar açar aynada. Az daha

bakarsa tüm çatlaklara kan oturur. Giderek koyulur kan, kızıldan vişne rengine, ordan karaya döner ve örümcek pençesine çevirir aynayı. Sonra yol keser, çocuk döver, insan asar. O adamı hep görecektim miyim ben?

"Özlemesem olur muyum hiç?" dedi kocam. Ben de özledim onu, kızımı da özledim. Ama...

Artık benim değil ikisi de. Benim dışımda yaşamaya alışmışlar ve ben yanlarındayken de öyle yaşıyorlar.

Ve hep aynı tedirginlik içinde: Koparıp götürürlerse yeniden. (Onlara çok fazla bağlanmamalıyım.)

Kızım büyümüş. Annem de yaşlandı. Yüzleriyle değilse de bedenleriyle büyümüş, bedenleriyle yaşlanmışlar. Benim göremediğim yanlarıyla.

Annemin kırışıklarını tanırdım ben. Ama bir tanesi yeni. Onu hiç tanıyamadım. Ben girmeden önce yoktu. İyice oyulmuş, nerede son bulacağı belli olmayan, gözyaşlarına yataklık eden bir kırışık. Böyle eğimini gözlere vermiş olması kötü. Keşke başka yana doğru oyulsaydı. Benim yaşam çizgimi o kırışık belirliyor sanki. (Ne kadar saçma!) Bir, yüze çıkıp kırışık olmaktan cayması; bir, derinlere dalması bu nedenle.

Giderek daha bol su döküyorlar dışardan. Parmaklıklar belli olmasın, içerde olduğumuz anlaşılmasın diye. Niye böyle bir iyilik yapsınlar? Beynim karıncalanıyor. Ben böyle yıkılacak insan değilim. Nasıldım? Herkes gibi biriydim. Şimdi herkes gibi olamıyorum. Şimdi "ben" olamıyorum. Alsınlar beni ne yapacaklarsa yapsınlar. Çünkü ben ne yapacağımı bilemiyorum.

"Güçlü olmalıyım," diyen o ses hanidir sustu. Güçlü olmaya çalışma dönemi bitti sanıyor. Oysa savruluyorum şimdi. "Kimi durumlarda bir adamı öldürmek ona yapılabilecek en büyük kötülük değildir," demiş Morley. Sağol Morley. Ölümü yiğitçe göğüsleyebilirdim ben de. Ama şimdi... Bütün çabamı içerde tükettim. Dayanma gücümü harcadım. Fazlası şimdi gerekirmiş. Bilemedim.

Önemli bir parçamı alıkoydular içerde. Benimle birlikte her şeyimi salıvermediler.

Şimdi kimse inanmaz; ama dünyayı gezmek isterdim ben. Bunu iyi anımsıyorum. Hiç de ulaşamayacak bir düş gibi gelmezdi üstelik. Bir gün mutlaka yapabileceğimi düşünürdüm. Gerçekten düşünürdüm, şimdi... oturacak bir yer mutlaka vardır. Her yerde bulunabilir. Oturacak bir yer... oturup düşünecek.

Her şeye karşın ayakta kalmak... isterdim. Çok istiyorum. Ama yok. Başımı bile dik tutamıyorum. Başım göğsüme düşüyor... durmadan... durmadan. Utanıyorum. Utanıyorum. "Mutlu Son"a tek bir satır bile ekleyemedim. Kapatmalıyım yüzümü. Fuçık'ten gizlemeliyim.

İçerde ne yaptılar bana? Elim, ayağım, başım, gözüm, tümü sağlam, tümü yerli yerinde. Yalnız beynimin ortasına bir kurt yerleştirdiler, durmadan kemiriyor beynimi, durmadan oyuyor. Birbirine ulanmayan, birbiriyle kavuşmayacak yeni dehlizler açıyor, yeni solucan yollar, pürtüklü ve kanlı.

Annem uyanmıştır şimdi. Kırış kırış yüzüne gözlüklerini iğnelemiş, gazete okumaya çalışıyordun Beni ilgilendiren bir haber. Her sabah böyle yapıyor annem. İçerdeyim; ama biliyorum. Sürekli beni düşünüyor ve bu yüzden kimseye benden söz etmiyor. Az sonra en kısık sesini kullanarak uykudan uyandırdığı babama soracak: "Şöyle şöyle bir haber ilişti gözüme. Bizim kızın davası mı o?" Babam, önce pijamasıyla salona koşup annemin gösterdiği köşeyi üç kez okuyacak, sonra dönüp hep öyle yaptığı için annemi azarlayacak. "Anlamadım demek," deyip ağlayacak annem, babamın azarlamasına alınmış gibi yapıp ağlayacak. Her sabah ağlıyor annem, biliyorum.

Anam benim, artık çıktım bak, dışardayım. İçeriye içimde taşıyarak dışarda dolaşıyorum. O adam ağulu yeşil gözleriyle hep beni izliyor ve bilinçli kadınlar da paniğe kapılabilirler. Kaç kez söyledim sana bunları. İnansana artık.

İnmeliyim bu otobüsten. Hemen ilk durakta inmeliyim.

KANATLAR, KAFES..

Hulki Aktunç

Bir Komşunun Duyuları

Kuşku, garip bir nesne. İnsan kafasının içi kadar büyüktür bazen, bazen de göğüs boşluğu kadar; bu şey, bir odayı da doldurabilir. Kuşkuyu, özel anlamda kafa içi kurtçuk, genel anlamda da karnımızda dolaşıp duran bir kurt olarak niteleyenler vardır. 'Karnın' derken, sözcüğün kırsal yörelerdeki anlamını da düşününüz: Karnın ile zihin, kimi bölgelerde aynı varlığı anlatır. İki salıda bir gelen temizlikçi kadın beni pek efkârlı görünce, "Sizin karnınızda bir şey var, nedir o?" demişti. Büyük bir utanç duydum. Yaşlanma ve alkol yüzünden biraz şişmişti göbeğim; fındık yutmuş bir görünümü vardı, doğru. Amma, çok farklı bir tasa aniden kabardı ve yıldırım gibi çarptı beni.

Yoksa... "İnsandaki tenya zararlısı fazla büyüüp uzayınca parça parça kopup anustan düşer, ve bu kadın, benim çamaşırlarımı da yıkıyor" ... Yüzüm kızardı. "Ne demek istiyorsun sen kadın!" diye bağırmıştım. O da şaşırdı, çığlığını ("yani, düşüncelisin!") bastırmak için eliyle ağzını kapattı. Yine bilmişti ne yalan söyleyeyim. Aşağıdaki komşuydu son günlerdeki derdim, aşağıda bir kuşku yumağı örüp duruyordu. Ne son günleri! aylardır kurcalıyordu kafamı. Beri yandan, tenya, menya, hani saginata, solium filan gibi bir sorunum olduğunu hiç sanmam. Gövdeme dikketliyimdir ben, aşağısına da yukarısına da. Ben, konu komşuya da çok dikkatliyimdir. Hele kimselerin dönmemizi hiç istemediği o büyük kargaşa ve büyük kaçgun dönemi, ilgilerimi, korkularımı, kuşkuşularımı, kulaklarımı ve gözlerimi daha da keskin ve duyarlı kılmıştı. Bu adam, aşağıdaki, yeni taşındığı günlerde sessiz mi sessizdi. Eşyasını küçük bir kamyonla getirmişti. Soğutucu çağında teldolap, elektrikli süpürge döneminde süpürge otu, CD çağında fonograf taşıyan genç bir adamdı. Bir iki hurç, bekâr döşeğini, yorganlarını filan toparlıyor olsa gerekti. Bol bol da kitap vardı kutularda. Genç adam, orta boy bir papaz sakalı koyvermiş, bıyıklarını özenle tıraş ederek havasını ikiye katlamıştı. Pipo da var mıydı? Eşyaya dikkat etmekten, bu ayrıntıyı kaçırmışım. Ah şu hamallar ah. Genç adamın aşırı titizlenmelerine karşılık, eşyayı denkleleri, hurçları, paketleri hoyratça alavere ediyorlardı. Bunların hep geri zekâlı olduğunu düşünmüşümdür; yoksa onca ağırlığı, bunca neşeyle taşımak nasıl mümkün olabilir; Ho-ooy hoooy! diye bağıraraktan her şeyi birbirine karıştırıyorlar, bu dehşet verici karışıklığın içinden şaşılması bir taşıma düzeni çıkarıyorlardı. Bizim sokağın hep şenlikle hatırlanan ender ikindilerinden biri de bu hamallar sayesinde yaşanmıştı. Bir limon sandığı kamyonundan düşüp kırıldı. Kırılsın da içinde ne varsa görünsün diye kamyonundan atıldı, da denebilir belki. Bu tür hamal çamal takımı, niteliğini bilmediği eşyaya asla dayanamaz. Çocukluğumuzun 'içinde kim var?' merakıyla radyo parçalayan piçozları gibi, eşyayı ille açmaya, gizemini kavramaya çalışır; çalgıların teli böyle kopar, uyumları böyle eksilir; körüğün derisi böyle delinir; akvaryum böyle patlar; çeyiz yerlere böyle serilir. Neyse, o eski limon sandığının üzeri, gazetelerle örtülmüştü. Gazete, sandıktakilerin ağırlığına dayanamayıp parçalandı. Sandıktan yüzlerce, binlerce kaime yayıldı yere. Sokağımızın o pek ünlü öğle sonu poyrazı da o sırada coştı, kükredi, üflledi, kaimeleri yerden koparıp toparlayıp savurmaya başladı. Yüzlerce, binlerce kaime uçuşuyor, sokağımızın daracık ama çok derin göğünü kaplıyordu. Öyle ki, güneş tutulmasını andırır bir karanlık bastı her yanı. Ve çocuklar, evet bir sürü piçoz, hele yandakinin azgınları, kaimelerin peşine düşmüştü. Yukarıya, çok yukarıya uçup süzülen, rüzgâr bir an için kalınca, çırpına çırpına boy erimine inen kaimeleri tek tek yakalıyor, destekliyorlardı. Yeni komşu, sakallarını çok kısa bir süre sıvazlayıp durum değerlendirmesi yaptıktan sonra davrandı. Önce büyük bir panik içinde çocukları engellemeye kalkıp sonra da bu arsız kaime avcılarını hararetle desteklemeye çalışmıştı. Böylece bana da yol göstermiş oldu: Çocuklar kaimeleri toparlayacak, biz de bir desiseyle alacağız onlardan. İşte akıllı çözüm. Hadi çocuğum, bak dalda da var bir iki tane. Koş evladım, duvardan içeri kaçıyor. Bak, arabanın altına gidenler de var. Arsızlar, desteklendikçe daha da coşuyor, çılgınca koşuyor, yakaladıklarını ceplerine, cebe sığmıyorsa koyunlarına atıyorlardı. Hava karardığında, çınar ve sakız dallarına takılmış kaimeleri (bizim kapıcının deyişiyle, panginotları) sopalarla düşürmeye çalışanlar vardı hâlâ. Hamallar; onlar, işi tatil etmişlerdi. Çünkü eşya taşımak göreviydi onların, ama panginotlar peşinde koşmak, aldıkları avansa da, alacakları ücrete de dahil değildi. Genç adamla bir an göz göze geldik, Gülümsedim. O da gülümsedi. 'Gözüm üzerinde olacak delikanlı!'

Derin Sessizlikler

Bu sokağın iki ayrı serüveni vardır. Çocuk sesleriyle dolu günler ve çocuk uykularıyla dolu gece sessizlikleri. Kaimelerin göğre savuştuğu ikindiden sonra, ağır bir gece sessizliği egemen oldu. Bu sessizlik, öncekilere hiç mi hiç benzemiyordu. Peki, anababalar, çocuklarının topladığı kaimelerle uğraşıyor ve sinsi sinsi konuşuyorlar birbirleriyle, peki bunu anladım; ama genç adam ne yapıyordu? Bir yerleşme tıkırtısı bile gelmiyordu aşağıdan. Yüzükoyun yere yatmış, kulağını zemine yapıştırmış, dinliyordum. Çıt yoktu. Dinlerken uyuyakalmışım. Ertesi gün, yeni komşunun sessizliği sürüyordu; sokak, alışılmış gürültüsüne kavuşmuştu. Yandakinin çocukları öğle yemeği için eve dönerken, yakaladım ikisini; büyücek bir paket çikolata karşılığında aldım alacağımı. Piçozlar, anababalarından gizledikleri kaimeleri çıkar karşılığında bana devretmişlerdi. Neler? Romanof Rusya'sının rubleleri, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun kronları şilinleri, Osmanlı döküntüsü paralar, doğup batmış birçok devletin uçuşkan kuşları. Gömük ve gark olmuş ne varsa hepsini yüzlerinde dokularında renklerinde biriktirmiş bu yaslı kaimelerle saatler boyu bakiştık durduk. Çoğu temiz korunmuştu. Yalnız, bir kron binliğin üzerinde silik bir elyazısı vardı. Lupla baktım, sökmeye çalıştım. Ortaokul Almancamla çıktım işin içinden: Ironie des Schicksals! Yazgının (kaderin, mukadderatın) acı gülüşü. Yeni komşunun sessizliği sürüyordu ve ben de çıt çıkarmaz olmuştum. Kaime üstünde, dokuz ayrı dilde 'Bin Kron' okunuyordu. İki başlı kartal, arma ve kılıç. Avusturya-Macaristan Bankası Generalrat'ı, Gouvernor'ü, Generalsekretaer'inin imzaları arasında bir bağlantı bulabilmek için hayatımı verirdim. Kaime üzerinde (ön yüz ve arka yüz) masmavi bir kadının portresi vardı. (Bir genç kadının masmavi portresi.) Resim, tire çalışılmıştı. En altta 'sahte kaime yapmanın yasalar gereği cezalandırılacağı' belirtilmişti. Mavi kadının gür saçlarında çiçekler, yapraklar. Avusturya-Macaristan Bankası, bu banknotun kar siliğini Viyana ve Budapeşte'deki ana merkezlerinde tutuyor du. Mavi kadının menevişleriyle birkaç gün geçirmişim. Bir an onu öpme isteğiyle sarsıldım. Saat kaçtı bilmiyorum. Belki sabah erişmek üzereydi. O an, derin sessizlikler bitti ve yeni komşudan hiç duymadığım türde bir müzik yayılmaya başladı

Hildebrandt Birkezimmer

Ne sesler, ne sesler. Bir saniye önceki katı suskunluk paramparça. Acaba yeni komşu, birden kin ve öç duygularıyla çıldırmış da, bütün apartmandan, hatta sokaktan intikam almak mı istiyordu? Sonra, bir fonograf böylesine som ve somut tınılar, üstelik çiftkulak ses yayabilir miydi? Hayret! Özellikle, arp baskındı; binbir türlü kuş sesi ve insan çığlıkları üzerinde tıngır zımbır bir parküsyon vuruluyordu. Odamın zeminini dövüyordu sesler. Sanki küçük küçük patlamalar oluyordu. Kulağımı zeminden hemen çekmesem, sağır edebilirdi beni. Allah-tan, beş altı dakikayı geçmedi. Sabaha sakin çıktık. Bu arada sayısız olasılık düşündüm; olumlusu, olumsuz, acısı, hoş, sayısız olasılık. Acaba diyordum, elimdeki para destesinden birkaçını genç adama götürsem, takdim etsem, bir dostluk kurmaya çabalasam, bazı şeyleri biraz daha iyi anlayabilir miydim? Ne idüğü belirsiz bir çekingenlik duygusu engelledi beni hep. Bir yağmacıya, bir talancıya, bir komşu gözlemcisine nasıl davranılır? Genç adamın kapısına kadar gidip caydım. Bu arada eski paracıklarımı sayısız kez gözden geçirdim, türlerine ayırmış, nominal değerlerine göre sıralamış, ederlerini de "Yıkılış Avrupa'sında Banknot Fırtınaları" adlı dev yapıta bakıp kur hesapları yaparak saptamıştım. Bilgilerime göre, bu paralarla üç imparatorlukta da bir haftanın beyi olabilirdim. Ancak, muzika gene başladı. Her şey gene titremeye, zangırdamaya başladı. Derhal emekli bankacı Server Bey ile emekli albay Osman Tuğlunoyan'ı aradım. Peh ki peh! İkisi de hiçbir şey duymamışlardı. Kapıcı düzeyine kadar indim. Onun da dünyadan haberi yoktu. Bütün düşüncelerimi kıran, eriten, yok eden bu muzika, çıldırtacaktı beni. Sonunda, bizim çalgıcı Kel Fuat'ı bulmayı, ona muzikayı tanımlama, hiç değilse niteliğini anlama yolunu sormayı düşündüm. Kel Fuat'ı eve davet ettim. Kek aldırıp çay yaptım ve muzikanın başlangıcını beklemeye başladık. Gergin dakikalar geçti. Ve muzika başladı. Kel Fuat, kulağı çok duyarlı olan bu sevgili kardeşim de hiçbir şey duymamıştı. Üsteledim. Kulak

kabarta kabarta bir hal oldu ama, çaresiz. Ses çıt yok, diyordu. Bir yandan mavi kadına sarkıyor, ne möt vardır bu karıda gibi aşağılık laflar ediyor, bir yandan çayını içip hiçbir şey duymadığım söylüyordu. Ha, test testtir, kaime üzerindeki Ironie des Schicksals yazısını da görmedi. Keke yazık, çaya yazık. Peki canım kardeşim, dedim, ben sana bu nağmeleri uzun uzun tanımlasam, hiç değilse yaklaşık bir tahminde bulunabilir misin? Anlattım, anlattım. Kelini bu kadar güzel giyinen sevgili Kel Fuat, uzun anlatımın ürettiği kısacık soruyu iki sözcükle yanıtladı: Hildebrandt Birkezimmer! Aşağıdan geldiğini sandığın muzika, bütünüyle Hildebrandt Birkezimmer'i anımsatıyor. Benimle alay etmiyorsun ya, dedim. Eski Engelbert Humperdinck ile yenisini, eski Ferdi Tayfur ile yenisini düşündükte, tüylerim diken diken oluyor. Bu ad, birkaç yüzyıl önce yaşamış birinin adı mı yoksa? Olur a, Vivaldi bile bulunduktan çok sonra keşfedilmişti. Hildebrandt Birkezimmer, benim için bir hiç. Duymamışım, rastlamamışım. Adı böyle olan bir herif, yapsa yapsa böyle bir muzika yapar diye de aşağılayacak değilim ama yabancıyım. (Fransızsın, dedi Kel Fuat.) Bu da sinirlerimi arttırıyor. Aşağıdakini, önüme gelen herkese, öncelikle ev sahibine, onun da yanındakine, üstündekine, onun da altındakine, son olarak da kapıcımıza, hatta çocuklara gammazlamaya başladım. Her gammazlık için, yöneldiğim kişinin özelliklerini düşünüyor, ona göre bir yaklaşım türetiyordum. Bunca uğraşıp didinmem karşılık, kimse oralı olmuyordu. O sesleri kimse algılamıyordu çünkü. Kiminde muhalif ve özel bir beğeni, kiminde uzak mı uzak bir insanın varlık belirtisini olumsuzlama, kiminde başışlanabilir nitelikte bir gâvurluk belirtisine katlanma duygusu, kiminde de kendi muzikasmı yaratamamış olmanın kıskançlığını arıyordum. Ama hayır, hayır, yalnızcabir tıs çıkıyordu. Tıs. Bana acımalı yüzlerle bakıyorlar, sıkıntıları, sorunlarını yoğunlaştırıyorlardı. Kim kalıyordu bana? Mavi kadın. Dudaklarımı yaklaştırıyordum. Onun dudaklarında 'aa, hiç beklemezdim' bükülüğü. Bakışlarında seilmeyi bekleyen bir büyükle. Saçlarına sokulu çiçekler ve yapraklarda mevsimsiz bir dirilik. Bu sesleri hiç duydunuz mu siz?

Karmakuş'un Gelişi

Bu sokağa niçin taşındım, bilmiyorum. Sanırım, yıllardır bir diyalog peşinde olduğumuz Karmakuş'un istenci idi her şeyi yöneten. Kendisiyle karşılaşacağım günleri çok beklemiştim. Muştı, bir sabah gelmişti. Notalarla. Küçük bir iskete balkona kondu. Doremi doremi redo diye öttü. İsketeden beklemediğim seslerdi bunlar. Gitmem karar verilmişti; sanırım yine geri dönecektim ama, öncelikle gitmem gerekiyordu. Doremi doremi redo. Bu küçük ve güzel çevrim, bana her şeyi anlatabiliyordu. Dönmek için uzaklaşıp gitmeyi göze alabilmeliydin. Çok yalın. Yalın olduğu için de anlatması, yazması güçlü; bir sabah, bir bardak çay, iki telefon zili, iki tanıdıkla kısa konuşmalar... benimle ilgili iki olay varmış ve bunları bana iletmişlermiş. Gene düşler, o kahrolası düşler, gerçeklerden kaçıyor muyuz, ne zaman bir dikta dönemi sökün etse, haydi imgelermiş, haydi yaşamüstü olgularmış, haydi kapanışlar, haydi remizlerle rumuzlanmış. Yalvarırım inanın bana, öyle değil. Öyle alay etmişim ki düşlerle, kendi yaşamım onların baskısıyla alt üst olacakmış, kimse inandıramaz. Bir bakıma haklıydım. E, düş dilinin matinelere, suarelerine, düş dillerinin hayırlara gelsinlerine, karanlıkta düş anlatılmazlarına, ölü diri getirirlerine, nicedir uzak ve yad kalmışım. Ket vuruyordum, doğru, gördüğüm, görmeye layık olup da bir türlü erişemediğin düş taslaklarına. Ket vuruyordum. İnanın, siz de öyle yapıyorsunuz. Bir gün anlayacaksınız: Görmeniz gereken, görmeye layık olduğunuz binlerce düş bir gün aniden çullanınca sırtınıza, yitirdiğiniz her şeyi (eza da dahil, olsun) anlayacaksınız. Bilirsiniz belki, düşünceler insanı kuşatınca, sıcak bir örtü iner başınıza. Buğulu bir örtüdür bu. Sırılsıklam olur ve uyanmaya çalışırsınız. Olmaz. Hava (komşumuzun dediği gibi) kalmıştır. Hiçbir şey kıpırdamaz. Niçin anlatıyorum bütün bunları? Tek umudum anlatmak mı artık? Hiçbir şey kıpırdamamak-tadır ve bir tüyün titremesi kadar küçük bir devinim, sizden beklenmektedir. Rüzgârlı tepeler nerede, eserekli çatılar nerede, yelkenleri nerede usun, yeldeğirmenleri, Conrad gemileri nerede? Uyuşup kalmış, sizden umar beklenmektedir. Sinmiştir, küçülmüştür, uykulardadır hepsi. Hani o çırpıntılı deniz, hani katavasya ve anavasya, adları Rumca kalakalmış rüzgârlar nerelere

çekilmiştir? Usanmış mıdır hepsi dünyadan? Senden benden ve hepimizden bıkmış mıdır? Olabilir. Uykuydu, düştü derken yatak odalarına varırsınız. Yatak odaları morglardır bazen. Sevişken ve sevdadan kalmış ölüleri de olur. Karmakuş'un çağrılarını aldığımda, boşuşuyordum yatağımla. Yastıklarım çevremde döneleyip duruyordu. Hangisi daha serinse o baş yastığım oluyor; yanağımda uğultular; kalan yastık sırt dayanağım oluyor; kalan üçüncü de bacaklarımın arasına sokuluyor, benimle yatıyor ve üşeniyordu. Pamuk bez, benim gövdeyi tanırdı. Dostlarımdan biri, telefon kendisini dinlermişçesine mahcup, anlatıyordu: Kefenden yelkenlerini açmış gidiyordun. Sesi ağlamaklıydı; seni böyle görmeye hiç dayanmam. Bu uyku, günlerden daha gerçektir ve kendi çevresinde sayısız döneçler yaratıyor, uğulduyor, uluyordu. Kefenden yelkenlerini açmıştın... Omuzlarını kavuran güneş, Karmakuş yüzünden yok edemiyordu seni. Çünkü üzerindeydi, bütün kanatlarını açmıştı ve seni koruduğu için mutluydu. Duyulan tek tını: Doremi doremi redo. Kel Fuat'ın duyumsadığı anlatı da belki aynı ses dizişiydi.

Derin Sessizliklerin Kaynağına Giriş

Kuşku garip bir yaratık. Aşağıdaki, bütün apartmanı titreten muzikayı aniden kesti. Almak istediği oç bu muydu acaba? Sessizliğe alışamıyorduk şimdi de... Ses istiyorduk, sesler istiyorduk, ne renkte, ne tür, ne vuruda olursa olsun ses. Ayak sesi bile iyiydi, kaynayan su sesi, kapı zilleri, gezgin satıcıların o Allah kahretsin bağırtıları, hepsi birden. Çocukların gündüz gürültüsü, sessizliğin koyusuydu artık. Acıklıydı, rahatsız etmiyordu, hele hiç kışkırtmıyordu. Bir moruk çıksın da, yeter piçozlar! diye bağırsındı sözgelimi, hayır, yetmiyordu. Sokağın bir ucundan öbürüne gidip gelen, bir tür 'kırsal rock' ritmiyle limon satan limoncu bile kimseleri rahatsız edememişti: Limonğ yüz lire/ yüz yüz/ / Beş denge beş yüz/ ondenge binğ lire/ yüz yüz/ / ... Daha dün 'ne sesi efendim, bir şey duyduğumuz yok,' diyenler, şimdi birer suskunluk şikâyetçisi olmuşlardı. Ne olmuştu aşağıkine? Ya bana? Hani kuşkucu kafam? Aşağı kattaki gelişimler beni de başkalaştırdı mı? Artık, oğluna kızına kol kanat geren, onlardaki en küçük değişim sonucu kaygılanan, tasa küpü birisiydim. Kapıcıya, aşağıkinin bir yolculuğa filan çıkıp çıkmadığını sordum. Bilmem, dedi. Adam gazete, ekmek filan almadığı için, günlük varlığı da soruşturulamıyordu. Araştırmalarımı artırmaya karar verdim. Hiçbir komşu, bir kez olsun görmemişti aşağıkini. (Geldiği günü unutanlar bile vardı.) Sabahları ezanlarla, kilise canlarıyla yarışan, geceleri Belediye Gürültü Yönetmeliği'nin son sınırını zorlayan muzika, otuz üç gün, yedi saat kırk dokuz dakika sürmüş ve bize sessizliği vermişti sonunda. Beynim sızlayana kadar düşündüm düşündüm. Çıkarsamalarım iyice bulandığı, olan bitenler birbirine daha da karıştığı için, her şeyi göze aldım ve bir gece aşağıki daireye girdim.

Dünyanın Bütün Islıkçıları (Tarihten Bugüne)

Bu apartmana taşındığım günü uzak geçmişin içinde yiten bir anı gibi görüyorum; Karmakuş, sandığı düşürdü ve parçaladı. Kanatlarının rüzgârı, poyraza dönüştü ve uçurdu onları; onları, paraları, armalardaki çiftbaş, çiftses kartalları. Mavi kadının yanağına, herkesin cebinde, kesesinde, cüzdanında, şiltesinin altında, bankasında duran paraları sorgulayan sözcükleri nakşetti. Gagasıyla, Ironie des Schicksals. Yunus düşünceli bir Karmakuş'tu: Yazgı, her tür parayı ve iktidarı işte böyle yok edecektir... Gerçi sıradan bir hükümdü bu; eskimiş, yıpranmış bir hüküm; hani, deyim yerindeyse, totolojik bir totoloji. Yalnız, ürettiği show bir harikaydı. Herkese izletmiş, mümkün herkesi de show'unun bir piyonu olarak kullanmayı becermişti. Aşk bile bir totoloji değil mi zaten? Mavi kadını öpüşü, yukardakinin. Doremi doremi bir totoloji tabii, ancak isketeye redo ötüşü verilince, tersinir bir anlam kazanıyor. Hildebrandt Birkezimmer'in Avrupa piyasası için isim değiştirdiğini (Hilde Brown) Kel Fuat nasıl bilmez? Doremi doremi redo, müzisyen ıslığını anımsatmıyor mu? Repetisyon: Her an değişen ve yine de repetisyon denen şey? Şimdi kanatların altındayım ve rahatım tabii, bu yorumları yaparken ilk günlerin dehşetini unuttum sanmayın. İlk gün, eşyayı yerleştirmek bile istememiş, daha sonra kitaplık yapmayı

tasarladığım odaya girmiş, portatif masamı açmış, okumaya başlamıştım. "Yıkılış Avrupa'sında Banknot Fırtınaları", ucuz şarapla çok iyi gidiyordu. Birden, gözlendiğimi hissettim. O'ydu: Karmakuş. Eve nasıl girdiğini düşünemedim bile. Parlak mahmuzları gerine gerine bir adım attı ki, Karmakuş düşüncesine yabancı olanlar, bu dev düş-kuş karşısında korkudan ölebilirlerdi. Ben de korktum; oturduğum yere mihlandım. Tehditkâr mıydı? Belki şöyle tanımlanabilir: Konuşmasını yapmadan önce halkı ürkünç bir bakış ve sessizlikle terbiye eden hatipler vardır ya, o havadaydı. Herhangi bir kıpırtım canıma mal olabilirdi, karşımda suskun duruşunun sanırım kırkıncı dakikasında, elimi şarap şişesine uzattım. Uzatmaya yeltendim desem daha doğru. Bir adım daha attı. Mahmuzlarında ve gagasının ucunda yanıp sönen ışıltılar vardı ve devinince bu ışıltılar gözlerimi kör edercesine artıyordu. Konuşmaya başladı. CD çağı öyle mi? Karmakuş'un sesini siz de duyun isterdim. Dünyanın bütün ıslıkçıları, bütün kuşlar ve bizimle ilgili tarihleri, onun sesinde çınlıyordu. Dilerse Darwin'in ağzından anlatıyor, bir ördek kılıcında bin bitki tohumunun Borneo'dan Galler'e nasıl taşındığını açıklıyor; dilerse Hezarfen'in bakışıyla Haliç göğünü, Doğancılar tepesini betimliyor; Ebrehe ordusuna attıkları taşın nasıl üretildiğini söylüyor. Oğlana kartal kıza kuğu olunduğu; yılan donunda yüzüncü göğe uçulduğu; sumru adıyla bize kanat biçen bilgenin ne zaman çağırılacağı; Tutiname'nin nasıl ve niçin anlatılıp nasıl yazılması gerektiği; ve Alkonos ve Pegasus ve Anubis ve Kaknus ve Phe yıldızları; ve mavi kadının hakuran yüzüyle çiftbaşı kartalın birbirini yok edişi; ve Mantikut Tayr'da mantuk olan; ve şimdi'nin içindeki tarih anlarıyla eğilip bükülüğü saniyelerin ve ağır suyunda zamanın, sızması takvimden; ve sıyrılışı gecenin gündüz hokkasından ve ayrılışı günlerin gece kapanından; ve bir dakikanın boynuna asılı kalan dervişler ve keşişler; bir kedi sezgisiyle uçan akrep, çırpınan yelkovan; ve ıslıkları dudakların bütün şehirlerde; ve dünyayı reddeden mecaz uzam...

Kanatlar, Kafes ve Diğer Şeyler

"Apartman yöneticisi ve mahalli karakol polislerinin hazır bulunduğu, kapının çilingir tarafından açıldığı, içeriden çok ağır kokuların yayıldığı, otuzlarında tahmin edilen ölünün açık pencereden girmiş karga vesaire kuşlar tarafından kısmen yenip gözleri oyulmuş..."

MELEK'TEN SONRA

İbrahim Yıldırım

A. Başlangıçlar

Mürsel amcamı ve Vahide yengemi ne zaman anımsasam, ne zaman onların yaşadığı yasoyununu yazmaya yeltensem, kalemim işlemez, durur. Bu umarsız anlarda suç işlemiş bir kaçak gibi kalemi bırakıp yüreğimin derinlerine saklanırım; yirmi yıldır peşimi bırakmayan pişmanlık, içimde zehirli bir çiçek gibi kat kat açmaya başlar. Onların öyküsünü bir türlü kotaramadığımdan -çok uzun süredir- kayra bekleyen biri gibiyim: yıllarca gerekli gereksiz bir sürü yazı üretmeme karşın, bu öykü için gerekli güç nedense başışlanmaz bana. Şimdi, bu satırları yazarken az sonra yeniden anlatmayı deneyeceğim öykünün yeltenme ediminin sınırları içinde kalmasını ya da kusursuz bir bütüne ulaşmasını önemsemediğimi söylemeliyim: kalem işlemeye başlamışken nasıl olursa olsun yazmalı, umarsızlığımı birileriyle paylaşmalıyım. Öte yandan, Mürsel amcamın ve Vahide yengemin kara safrayla kuşatılmış yürek ağırlarını birilerine anlatabilecek tek kişi benim; çünkü her zaman onların çok yakınında bulunmuş, kendilerine yaşattıkları beden içi zulümlerin ve) ötelere güdülenmelerinin tanığı olmuştum.

Yıllar önce şöyle bir başlangıç yapıp tanıklığa yeltenmişim:

Mürsel amcam, 1940 yılında doğmuş, 1981 yılında maluliyetinden dolayı emekli edilmiş, bir banka müdürüydü... Kimselere benzemeyen, yumuşak bakışlı, çelebi bir adam olan Mürsel amcama konuk olmak benim için büyük bir şenlikti: onunla her haftasonu yaptığımız söyleşileri, karşılıklı içtiğimiz rakıları -ilk rakımı onun masasında içmiştim-, "Yusuf evladım, dinle," diye söylediği şarkıları, yanık tınılı sesini unutmam olası değil. Mürsel amcamın ve Vahide yengemin

evlilikleri Ően Őakrak, coŐkulu bir beraberlikti: onlara her konuk olduĐumda, yalnızca rakıdan deĐil, her kőŐeye sinen ić aćıcı kokudan da esirirdim: Vahide yengemin ılık ve bulutsu -nasıl derler- rayihası evin ićinde nereye adım atsam karŐıma çıkar, ben de durur bu kokuyu uzun uzun ićime çekerdim. Yıllarca sűren haftasonu ŐenliĐim, ansızın -benim de katıldıĐım- bir yasoyununa dőnűŐtű. Amcamın ve yengemin evlerini yűrek acısı ve derin bir yeis kuŐattı.

İki yıl kadar önce ise, eskiden yazdıklarımı gőzden geçirip, Őu kararı vermiŐtim: yazdıklarımnda kesinlikle acı sőzcűĐű gememeliydi, űnkű Műrsel amcamın ve Vahide yengemin ötelere yaptıĐı yolculuĐu, bu cılız sőzcűĐűn sınırları ićinde anlatmak olası deĐildi.

1990 yılında Şunları yazmıŐım:

Műrsel amcam ve Vahide yengem, çok yorucu, çok zor bir saĐaltma sűrecinden sonra ocuk sahibi olabilmiŐlerdi... Kűűk Melek, baŐının űzerinde aylasıyla evin neŐesini baŐa boyutlara taŐımiŐtı; artık evde her gűn bayram yaŐanıyordu... Melek, yűrűmeye baŐlayıp, dili özűldűĐűnde oyunbaz bir serçe gibi seke seke katılmıŐtı, Yusuf amcasıyla babasının yaptıĐı esrik ve coŐkulu sőyleŐilere... Bu sevgi ve neŐe dolu evde her Őey çok iyi gidiyordu...

Bu baŐlangıç da űrememiŐ, yazı sőkűn etmemiŐti: űnkű, yukarıdaki paragrafın son cűmlesinin ardına ta ki diye yazıp, bir tűr kolaycılıĐa yőnelmiŐ, ta zarfının ve ki baĐlacının sunacaĐı olanakları deĐerlendirmeye kalkıŐmıŐım... űstelik dikkatli bir okur -yukarıdaki satırlarda acı sőzcűĐű kullanılmasa bile- ykűnűn aĐır bir acı'nın sınırları ićinde yok olacaĐını hemen fark etmiŐtir.

Őimdi -kırım ve kıyım yaŐamıŐ bűtűn insanları da dűŐűnerek- Műrsel amcam ve Vahide yengemin ykűsűnű yeniden yazmayı deniyorum. Umarım bu kez baŐarılı olurum...

B. ykű

30 Ocak 1982: Műrsel Erkebay, alar saatin sesiyle uyandı. Karısının eline uzanıp hafifçe sıkıp fısıldarcasına konuŐtı: "Vahide uyan!..." Karısı bu uyarıya ona sokularak yanıt verdi: az önce hafifçe sıkıĐı el, őimdi Műrsel Erkebay'ın bedeninde geziniyordu: kadının ılık ve yumuŐak bedenini usulca itip her gece olduĐu gibi, tavandaki gőlgeleri izlemeye baŐladı: koridorun aćık bırakılmıŐ lambasından yatak odasına sızan cılız: ıŐık, avizenin lale biçimli lambalarını tavanın yűzeyinde parçalayıp daĐıtmıŐtı. Dőrt lale tavanda bűyűyűp yayılmıŐ, bakıŐımı bozan beŐincisi duvarın pencereyle keŐiŐen kőŐesinde kırılıp Melek fotoĐraflarının asılı olduĐu duvara űűŐűműŐtű... BeŐinci laleyi yok etmeye karar verip gece lambasının kordonunu çekti, kol saatine baktı: alar saat yine 4 dakika gecikmiŐti. Bu uyumsuzluktan yakınarak yorganı űzerinden sıyıırıp yataktan kalktı, terliklerini ayaklarına geçirip Melek'leri bakıŐımsız lalenin űrkűtűcű baskısından kurtarmak űzere, avizeye kumanda eden elektrik dűĐmesine yőnelip dokundu: aynı anda sarı ve lgűn bir ıŐık bűtűn gőlgeleri yok ediverdi.

Műrsel Erkebay, saatlerin uyumsuzluğundan dolayı hűlű tedirgindi. Bu olumsuz duyguyu gidermek ićin -her zaman olduğu gibi- yapacağı tek Őey vardı: saatlerin ikisini de aynı zamana ayarlamak: alar saati ve kol saatini 1.55'e getirdi. alar saati -tekrar alması ićin- 2ye kurdu. Elektrik dűĐmesine dokunup karısının yanına uzandı. Lale gőlgelerini gėrmek istemiyordu, gőzlerini sımsıkı yumdu, bekledi: alar saat, 5 dakika sonra yeniden çaldı. Karısının, "Műrsel, bu saat az önce çalmamıŐ mıydı?" sorusuna yanıt vermeden, gece lambasının kordonunu çekti, saatleri karŐılaŐtırdı: ikisi de saniyesine saniyesine aynı zamanı gősteriyordu. TedirginliĐi yok olmuŐtu, yataktan kalkıp hırkasını sırtına geçirip, karısına seslendi: "Vahide kalk artık!"

Vahide Erkebay, kocası yatak odasının kapısını aćıp banyoya girdiğinde, ağır hareketlerle sabahlığını giydi, çay demlemek űzere mutfağa yőneldi. Lambayı yakıp, ocağın baŐına geldi, çaydanlığa yarısına kadar su doldurup ateŐin űzerine koydu. Buzdolabının kapısını aćıp, önce peynir kabını aldı; sonra zeytin kavanozuna uzandı. Kavanozun dibindeki birkaç zeytini, donmuŐ yağlarıyla birlikte tabağa boŐaltıp ekmek dilimledi. Kahvaltı sofrası hazırđı. Sabahlığının cebinden sigara paketi ve kibrit çıkarıp bir sigara yaktı. Bir iki adım atıp mutfak penceresinin camına alnını dayadı, sokağı izlemeye baŐladı: sokak lambasının dibinde kőpek sűrűsű vardı: hayvanlar dalaŐıp havlayıp kaldırıma dűŐen parlak ıŐıĐın çevresinde, dőne dőne yağan sulu kara aldırmadan

oynaşıyorlardı. Yalnızca cama dayadığı alnı değil, bütün bedeni üşümüştü; pervaz kenarlarından üfüren soğuk rüzgârdan uzaklaştı, iskemleye çöktü. Ciğerlerinde dolaşan dumana ve bedenini sarsan soğuğa karşın henüz tam anlamıyla uyanmamıştı, göz kapakları kendiliğinden düşüveriyordu. Kocasını banyoda uzun süre kalır, uzun uzun tıraş olurdu: zaman varken bir sigara daha yakıp -hiç olmazsa onu yolcu edene kadar- uyanık kalmaya çalışmalıydı.

Vahide Erkebay, aylardır gecenin geç saatlerinde uyandırılmaktan dolayı yorgun düşmüştü: her gece -sabaha karşı- çalar saatin sesiyle birlikte, kocasının eli eline uzanıyor, sıcak ve sert parmaklar, çınlayan seslerin eşliğinde onu düşlerinin derin uçurumundan çekip -yavaş yavaş- bungen ve yaslı bir zamana taşıyordu. Son bir iki aydır, gün içinde -olur olmaz anlarda- uykuya düşüveriyordu. Yalnızca Yusuf'la dertleşebilmesi-ne karşın, onun konuk olduğu günlerde bile söyleşiyi yarım bırakıp olduğu yere kıvrılıyor, dalıp gidiveriyordu. Evet, yalnızca Yusuf anlıyordu, bedeninin içinde kara bir safra gibi biriken yasın -ve kocasının kurduğu yeni düzenin- onu ağır ağır tükettiğini.

Bu yeni düzene uyum sağlamak için gösterdiği çabanın onu eksilttiğini, hatta giderek, yokoluma sürüklediğinin farkındaydı... Yüreğinde durmadan seğiren çıt sesleri olmasa kocasına boyun eğmez, direnir, bazı şeyleri yeniden başlatmak için çaba harcardı. Bütün bunların bilincindeydi. Çaresizliğine hayıflanarak, kaynayan suyu demliğe döktü. Köpekler işi iyice azıtmışlardı, kendilerini parçalarcasına uluyup inilдейip gecenin sessizliğini parçalıyorlardı... Melek'i anımsadıkça yüreğinde seğirmeye başlayan çıt seslerinin her şeyi belirlemesi, temel bir gerçektir. Bundan dolayı, yeni hiçbir şey başlayamıyor-du.

"Ama başlamalı!.."

Mutfak camında, kendini bağırırken görüp, ürküyle pakete uzandı, yeni bir sigara yaktı: aynı anda banyo kapısının açıldığını duydu: kocasının tıraş töreni bitmişti. Sigarayı telaşla söndürüp ocağın altını kapattı, koridorda yürüyen kocasının yanına koştu: adam ona aldırmayıp, hatta usulca itip, yatak odasına girdi. Yine o çıt sesi yüreğinin derinliklerinden kopup seğirdi, koridorun duvarlarında yankılandı... Kulaklarını tıkayıp yatak odasının kapısını açmak üzere tokmağı çevirdi. Kocasını kapıyı kilitlemişti. Bir süre buzlu camda kocasının eğilip kalkarı görüntülerini izledi, yoğunlaşan çıt sesleriyle mutfağa döndü. Az önce söndürdüğü sigarasını yeniden yaktı.

Mürsel Erkebay, elinde gazetesıyla mutfağa girip masaya oturdu, mutfak penceresinden sokağa bakan karısına seslendi: "Vahide, gel kahvaltı edelim..." Karısı, kımltırsız öylece duruyordu, yine küsmüştü! Suyu çekilmiş, kurumuş peynirden bir lokma aldı, tabağın içinde dağınık duran dört zeytin tanesini yan yana dizip sıraya koydu; en baştakine çatalı saplayacakken vazgeçti. Karısından yanıt beklercesine, "Canım hiçbir şey yemek istemiyor," diye mırıldandı... Ama hayır, kadın konuşmamaya kararlıydı. Bir an için yerinden kalkıp yanına gitmeyi düşündü, ama bunun gerginliği artıracığını düşünüp gazetesini açtı, nöbetçi eczanelerin adlarını yüksek sesle okumaya başladı. Arada durup bazılarının adlarını ve adreslerini küçük not defterine yazdı. Karısının suskunluğundan dolayı huzursuz olmuştu, sesini iyice yumuşatıp konuştu: "Vahide ne dersin, bu sefer biraz daha uzağa gitmek istiyorum, Cerrahpaşa'daki eczanelerden birine..." Sözü yarım kaldı. Karısı hışımla dönüp bağırmaya başladı: "Bir de taksi parası verme!" Kadının yüzü al aldı. Onu hiç böyle sinirli görmemişti, o sokulgan, sevecen kadın, ansızın hırçın bir dişiye dönüşmüş, durmadan bağıırıyordu: "Yetişmiyor maaşın, biliyorsun! İlaçlar... Taksi paraları... Her gece! Her gece! Yeter artık!"

Mürsel Erkebay, çayını yarım bırakıp mutfaktan çıktı, ayakkabılarını giyerken sesine sitem havası katıp -ama yine de yumuşak bir tonla- karısına yanıt verdi: "Ama Vahide, biliyorsun ki aldığım ilaçlar gerekli şeyler... Diyorum ki, sen de sigarayı azaltsan..."

Vahide Erkebay, kocasını evden çıkar çıkmaz ağlamaya başladı: ezilmiş, horlanmış -tıpkı parça bohçası gibi dertop edilip-bir köşeye atılmış birinin çaresizliği içindeydi. Yıllarca süren coşkulu beraberliğin ansızın başka bir yaşama dönüşmesi ve kocasının yaşamla ilgili her uyarıya kayıtsız kalması onu aylardır büyük bir hızla tüketiyordu. Öte yandan, bu tüketiş sınır tanımıyor, onulmaz bir yalnızlığı da yedeğine alıp sürekli genişliyordu. Oysa, Mürsel ile

her şeyi paylaşmak üzere evlenmişlerdi... O coşkulu günlerden geriye ne eski güzel günlerin anısı, ne de birlikte edinilmiş duyarlıklar kalmıştı. Melek'ten sonra her şey derlenip toplanıp bir sandığın içine tıkıştırılmış; her şeye yas ve onun getirdiği bungun, soğuk hava egemen olmuştu. Bu yeni yaşamı düzenleyen kocasıydı ve o kocasının kurduğu ürpertici gönül yorgunluğunu paylaşmak zorundaydı. Vahide Erkebay, yeni yaşamı paylaşmaktan vazgeçerse yüreğindeki seğirmelerin giderek kırılmaya, hatta derin bir çatlağa dönüşeceğini çok iyi biliyordu... Nicedir, yüreğinde her dakika duyduğu o çıt seslerinin boyun eğmenin de nesnesi olduğunun farkındaydı... Onu güdüleyenin, katlanma aşamasına sürükleyenin acıma duygusu olmasından rahatsızdı: kimi zaman yüreğindeki seğirmelerin çoğalmaması için tanrıya yalvarıyordu... Bu iki kişilik, soğuk ve giderek yoksullaşan bungun yaşamda biri ayakta kalabilmeli, diğerinin sağaltılması için çaba göstermeliydi... Ancak, kocası dur durak bilmiyor, saplantısını aylardır değişmez bir düzen içinde sürdürüyordu...

Yüreğindeki çıt çıtlarla kapısı kapalı duran odanın önüne geldi. Kapı kolunu çevirip içeri girdi. Elektrik düğmesine dokundu, fırfırlı pembe kumaşlarla çeperlenmiş lambanın ışığı çocuksu bir coşkuyla kıyı bucağı ve duvarlardaki küçüklü büyüklü Melek fotoğraflarını ve kuru boyalarla yapılmış baba, anne ve küçük kız resimlerini aydınlatıverdi... İşaret parmağıyla fotoğraflara ve resimlere dokunarak pencerenin önüne küçük bir taht gibi kurulmuş yatağa gelip, plastik ördeği ve yapma bebeği hafifçe kucaklayıp dolabın üstüne bıraktı; bedenini yumuşacık döşeğe bırakıverdi.

Yüreğinde seğiren her şeyin nedeni bu odada olup bitenlerdi: fotoğraflardan ona gülümseyen karışın, zeytin gözlü kız yaşamlarına ürkütücü bir coşkuyla bu odada girmiş, yaşamlarını gökkuşağı renkleriyle süslemeye burada başlamıştı. Gözlerini yumdu, yastığın kokusunu içine çekip ya sonraa ya sonra ya sonraa diye bağırıp, yataktan kalkıp, duvarda asılı duran fotoğraflardan birini aldı, dudaklarını uzattı, tam öpecekken, odaya girdiğinden bu yana bakmamak için direndiği yüzlerce ilaç kutusunu gördü: hayır oda değil, ilaç kutularıydı her şeyi yas ötesi sınırlara taşıyan, bambaşka bir yokoluşa neden olan... Elindeki fotoğrafı karyolanın üzerine fırlatıp hışımla bu yokoluş nesnelerinin üzerine yürüyüp en öndekilere tokat attı, cortizon türevleri sağa sola saçıldı. Birkaç vitamin şişesi de darbeden nasibini alıp yuvarlanarak duvar diplerine kaçıştı... Yüreğindeki seğirmeler azalmıştı. Bu kez en arkada duran, en kısa ilaç sırasına yöneldi: antidepresanları tekmeledi. Onlar da sağa sola saçılıp kaçışıp duvar diplerine sığındılar... Soluk soluğaydı, sıra boğaz ve mide pastillerine gelmişti... onları da devirip

sağa sola fırlatıp
karyolaya yürüyüp
fotoğrafı alıp
tükürüp
sonra da
duvarlarda yankılanan
yok eden bir sesle ağlayıp
fotoğrafı göğsüne bastırıp
odadan çıkıp
kapıları açıp kapayıp
açıp kapayıp
açıp kapayıp
koridorları ve bütün odaları dolaşıp
nefes nefese kalıp
yorulup
Melek'in odasına dönüp yatağa uzandı.

Mürsel Erkebay evden çıkmadan önce, sokak kapısının gerisinden, uzunca bir süre lambanın altında dalaşan köpekleri izlemiş; hayvanların çekip gitmeyeceklerini anlayınca kapıyı usulca açıp duvar dibinden süzülerek anayola çıkmış ağır ağır yürüyüp cebindeki parayı hesaplamaya çalışmıştı: evet, taksiyle gidecek, ilaç alacak kadar parası vardı. Hatta eve de taksiyle dönebilirdi. Uzakta otobüs durağının bulunduğu köşede kırmızı bir ışık yanıyordu; taksi olabilirdi. Kırmızı ışığa doğru yürümeye başladı. Anayol bomboştı. Birer kara yığını andıran binalarda en küçük bir hareket yoktu. Az ötedeki sokak lambasının

ve ilerdeki kırmızı ışığın dışında anayol kusursuz denecek kadar karanlık ve bir o kadar sessizdi. Ayak seslerinden başka ona eşlik edecek bir ses yoktu. Aylardır, her gece -hep aynı saatte- sokağa çıktığında ruhunun karanlık yüzü kendiliğinden aydınlanıveriyor, kendini daha iyi duyumsuyordu... Bu iyi durumun bir nedeni de hiç kuşkusuz yerine getireceği görevdi.. . İkinci ve daha parlak aydınlanma ise, görev tamamlandığında gerçekleşiyor, neredeyse coşkuya benzer bir duygunun eşliğinde eve dönüyordu.

Durağa yaklaştıkça, kırmızı ışığın bir araca ait olduğunun ayırdına varmış, adımlarını sıklaştırmıştı. Gece ayazı yüzünü yakıyordu. Bir an önce taksiye binip ısınmak istiyordu.

Sürücü, koltuğunu geriye kaydırmış, dizlerini direksiyona dayamış uyuyordu. Camlar sımsıkı kapalı olmasına karşın, aracın içinden, oynak bir şarkının ezgisi sokağa sızıyordu. Cama hafifçe vurdu. Adam gerinerek uyandı, koltuğu düzelterip, camı açtı: çok kısa bir süre için, sigara kokusuyla yoğunlaşmış sıcak hava yüzünü yalayıp, müziğin çingiraklı ezgileriyle birlikte sokağın derinliklerine kaçıştı. Sürücü soran gözlerle bakıyordu. "Cerrahpaşa'ya gideceğiz," diye mırıldandı, "kaç g^ dersin?" Kısa bir pazarlıktan sonra kapı açıldı. Sigara kokulu sıcak aracın içine girdi. Adam aracı hareket ettirdiğinde, paltosunun yakalarını indirdi, açık duran torpido gözünün kenarına sıkışmış sarı-kirli toz bezini gördü. Torpido gözünün kapağını açıp sürücünün ona bakmasına aldırmadan toz bezini katladı, diğer ıvır zıvırı topladı, iki tornavidayı yanyana getirdi. Tornavidalardan biri daha uzundu. Tozbezinin kirliliği kadar bu uyumsuzluk da onu tedirgin etmişti. Sürücü bir ona, bir yola bakıp boş yolda hızla ilerliyordu...

Bir çukuru geçerken, tıkırtılar duydu: tornavidaların ve diğer ıvır zıvırın yeri değişmişti. Dayanamadı, torpido gözünü açıp içindekileri yine düzeltti... Sürücünün şaşkınlık da içeren uyarılarına aldırmadan, sessizce görev yerine ulaşmayı bekledi. Araç, Yusufpaşa'dan dönüp, yokuşu tırmanmaya başlamışken, sürücünden müziğin sesini kısmasını rica etti ve aynı anda sert bir fren sesiyle irkildi. Sürücü, aracı durdurmuş inmesini istiyordu. Adamın sesi o denli kararlıydı ki, buyruğa uyup araçtan indi, kısa bir süre aracın peşinden koştu: sürücü parasını almadan gitmişti!

Neyse ki, sürücünün onu bıraktığı yerle Cerrahpaşa arası, en fazla beş-on dakika sürerdi. Paltosunun yakasını kaldırıp yürümeye başladı. Daha birkaç adım atmıştı ki kırmızı-mavi ışıkları yanıp sönen otoyu gördü: bir polis aracı, pusuya yattığı yerden kalkıp -avını ürkütmekten çekinen bir avcı gibi- ağır ağır ona doğru yaklaşmaya başladı. Avlanmaya niyeti yoktu. Hemen karar verdi, ara yollardan birine daldı, önce hızlı hızlı yürüdü. Ama avcıdan kaçması için bu yetmezdi: koşmaya başladı.

Soluğu tükenmesine karşın, koşmayı sürdürüyordu. Ter içinde kalmıştı. Az sonra bacalarının buyruğuna uyup durdu, sağa sola bakınmadan, bir apartmanın kapısına sığındı. Ruhunun karanlık yüzünü aydınlatan ışık sönmüş, karanlığa gömülmüştü. Sokağa çıkma yasağının -çoktan- bittiğini içindeki kırılgan sesle defalarca yineleyerek yüreğini ısıtmaya, ışığı geri getirmeye çalışıyordu. Ama yüreğinde oluşturuğu o çok ince, çok duyarlı duvar ağır bir darbe almış, yıkılmak üzereydi... Hayır, onun yıkılmasına izin vermeyecekti: yüksek sesle kendi kendine konuşmaya başladı: bir yandan sokağa çıkma yasağının -çoktan- bittiğini yinelemeyi sürdürüyor, bir yandan da zihnine üşüşen sorulara bağırarak yanıt vermeye çalışıyordu: "Nereye hemşerim?" "Melek hasta, astımı var, eczane arıyorum..." "Anlamam yürü!" "Melek hasta diyorum memur bey!" "Bak bir de dikleniyor!" Yanıt vermekle olmayacaktı. Koluna girenleri itip yürümeye başladı, ama aynı anda üzerine abanan ağırlığı ve kafatasındaki ağır darbeyi duyumsayıp yere düştü... Bu kez onlardan kurtulmayı başarmalıydı, apartman aralığından fırlayıp koşmaya başladı. Ancak, birkaç sarhoşa çarpıp, bir iki küfürbaz fahişenin bağırıışmalarına tanık olduğunda sokağa çıkma yasağının -çoktan- bittiğine ikna oldu, geri dönüp anayola -artık onu avlaması mümkün olmayan avcıya-doğru koşmaya başladı: gecikiyordu, bir an önce görevini tamamlamalıydı.

Vahide Erkebay, yataktan kalkıp, birlikte uyuyakaldığı fotoğrafı duvara astı. Az önce yaptıklarından dolayı pişmanlık duyuyordu: ilaçlan toplamalı, eskisi gibi düzenlemeliydi. Bir süre düşündü: evet en önce cortizon türevleri, onun yanında ağrı kesiciler, arkada ise vitaminler, mide pastilleri ve diğerleri

olmalıydı. Kalktı, önce yatağı düzeltti, bebeği ve plastik ördeği özenle üzerine şiltenin üzerine bıraktı. Odanın her köşesine saçılmış ilaçlara yöneldi: eğilip kalkıp toplamaya, istiflemeye başladı. Her zaman olduğu gibi uyku iyi gelmişti: artık dingindi ve yatışmıştı; her şeyi bir düzene koymak için neler yapması gerektiğini düşünebilirdi. İlaçları kocasının belirlediği sıraya göre düzenledikten sonra mutfağa gitti, çaydanlığın altını yaktı, bir sigara yakıp yine dışarı baktı: köpekler gitmişti.

Bardağına çay doldururken geçen gün Yusuf'un, "Sen karar ver, ne yapmamız gerekiyorsa yapalım," dediğini anımsadı... Gecenin bu vaktinde aramak doğru olur muydu Yusuf'u! Evet, aramalı, her gece düşünüp kurguladığı, sabah olur olmaz vazgeçtiği kararı bu kez uygulamalıydı. Yüreğindeki seğirmeler çoğalmıştı, çıt sesleri ardı ardına beyninde yankılanıyordu. Masanın üzerindeki kahvaltılıkaları kaldırmak üzere kalktı, yan- yana dizilmiş zeytinleri dolaba koyar koymaz mutfaktan hızla çıktı, yatak odasına girdi. Az sonra yine mutfağa döndü, bir süre oturup bekledi, yeniden karar verdi: hemen şimdi Yusuf'u aramalı, Mürsel'i sağıltmak için ne gerekiyorsa yapılmalıydı... Üstelik yarın ilaçları evden atmalı ya da ihtiyacı olan birilerine vermeli, yeni bir düzen kurmalıydı... Mutfaktan çıktı, yatak odasına girdi -çıkta- yine girdi -yine çıktı- yine girdi: giysi dolabını açıp küçük bir valiz hazırlayıp konuk odasına girip ışıkları açıp bir süre bekledikten sonra telefona uzandı.

Eczane kalabalıktı, Mürsel Erkebay, işin uzun süreceğini düşünerek, bir-iki kişiyi hafifçe itip tezgâha yakın bir köşeye seğırtiverip kalfalardan birine seslendi. Delikanlı orali olmadı... İlaç almaya gelen hasta yakınları, üzüntülü yüzlerle, boş bakan gözlerle bekliyorlardı. Tezgâhın gerisinde üç kişi çalışmasına karşın, reçetelerdeki maddelerin çokluğu işin ağır ilerlemesine neden oluyordu... Eczane, yoğun bir sessizlik içindeydi. Kimi zaman duyulan inlemeler ve yakınmaya benzeyen iç çekişler sessizliği dağıtmak yerine daha da yoğunlaştırıyor-du. Mürsel Erkebay, alışkın ve kanıksanmış devinimlerle tezgâh altına eğilip serum şişelerini, ilaçları çıkaran eczacı kalfasına bir kez daha seslendi: "Lütfen bakar mısınız?" Delikanlı yorgun yüzüyle ona doğru döndü, uykulu gözleriyle boş boş baktı; sonra yine elindeki reçeteyi okuyarak raflara yöneldi.

Mürsel Erkebay, bir kez daha seslenmeye hazırlanıyordu ki eczanenin kapısı hızla açıldı, içeri pelerininini savurarak çok garip kokan bir hastabakıcı girdi, "Acil, yaralı var," diye bağıırıp elindeki reçeteyi' herkesin üzerinden eczacılara uzattı. Kalfalar, bir iki hasta yakınının homurdanmasına aldırmadan, hastabakıcının reçetesini hemen hazırladılar. Koyu kahverengi pelerinin sahibi, garip kokusuyla birlikte kapıyı hızla çarpıp gitti.

Mürsel Erkebay, kendini görevlendirdiğinden bu yana, bir kez bile olsa, hastane yakınındaki eczanelerden ilaç almamıştı, iyi ki almamıştı: çünkü, az önce, ruhunun karanlık yüzünü aydınlatmaya başlayan ışık, giderek sönüyordu. Bir iki adım geriye çekildi: kendine zaman tanımalı, ışığa gücünü toplaması için fırsat tanımalıydı. Şimdi, tedirgin değil, üzüntülüydü: kendini ağrısı, sızısı olmayan bir adam gibi duyumsuyordu. Bir an için çekip gitmek istedi. Ama başka bir eczane bulacağı kuşkuluydu. Üstelik gece de bitmek üzereydi. Az önce durduğu yere tekrar seğırtip, sağ elini yanağına götürdü, gıgısından itibaren avuçlayıp beklemeye başladı. Sonunda sıra ona gelmişti. Eczane kalfası soran gözlerle ona bakıyordu. Elini yanağından çekmeden konuştu: "Dişim çok ağrıyor, güçlü bir ağrı kesici istiyorum..." Eczacı uykulu gözleriyle bakıp, "Size Novaljin vereyim," diye mırıldanarak ilacı paketleyip önüne bıraktı. Mürsel Erkebay, diliyle avurdunu şişirip, elini yanağından çekti, ilacı alıp, para çıkardı; sonra elini tekrar yanağına götürüp eczaneden çıktı.

Bir süre eczanenin önünde eli yanağında durup karşı sıradaki hastaneyi seyretti. Bu akşamki görev de tamamlanmıştı... Yüreği ısıl ısıldı. Elini yanağından çekti, cebine soktu. İlaç kutusunu sıkıp okşadı. Sonra da karşı kaldırıma geçip hastanenin karanlık bahçesine doğru yürüdü.

Sonunda, Vahide Erkebay'ın korktuğu başına gelmişti: Yusuf'la konuştuğu sırada yüreğinde seğiren çıt sesleri hızla çoğalıp, defalarca kırılıp derin bir çatlağa dönüşmeye başlamıştı. Kendini zulüm işlemiş biri duyumsadığından ağlayamıyordu -bile- katılıp kalmıştı: perde inmiş, iki kişilik yas oyunu sona ermişti: bundan böyle hiçbir şey paylaşılmayacak, kişiler kendi umarsızlıklarını çoğaltacaklardı. Katılıp kalmasına karşın, kadınca bir dürtüyle, valizin

içindekileri düşünüyor, eksik olup olmadığını zihninde denetliyordu: yün fanilalar, terlik, pratik tıraş bıçağı; hepsi tamamdı, kazak koymuş muydu? Bir an için yerinden kalkıp valizi açıp bakmayı düşündü, ama değil ayağa kalkıp yürümek, elini bile hareket ettiremiyordu.

Mürsel Erkebay, uzunca bir süre hastane bahçesindeki kanepelerden birine oturup koşu yollarından süzelen ışıkla aydınlanmış bahçeyi ve ağaçların taş zemine düşen gölgelerini seyretti. Sulu karın yağışı iyice şiddetlendiğinden, kalkıp bahçede gezinmeye başladı: hemen her bölümün duvarlarında ilaç aldığı nöbetçi eczanenin duyuruları asılıydı: Novaljin kullanmasını öneren eczacı kalfasının uykulu gözlerini ve ona oynadığı oyunu anımsayıp gülümsedi: evet, bundan böyle her gece, diş ağrısı oyununun bir benzerini kurgulamalı, ağrısı, sızısı olan biri gibi davranmalıydı: içindeki ışık yeniden parladı, dudaklarındaki gülümseme büyüdü, adımlarını sıklaştırıp, az ötedeki ışıklı yere doğru yöneldi: Acil servis, ölüme en yakın yer olmasına karşın, ısı ısıldı ve büyük bir telaş içinde deviniyordu, hastanenin diğer bölümlerindeki ıssızlık burada yoktu. Kapıya yakın bir yerde -bir hasta yakını gibi- durdu, olan biteni izlemeye başladı: ambulanslar yanaşıp, kapı açılıp kapandıkça, eczaneye, "Acil, yaralı var," diye dalan hastabakıcıdan yayılan kokunun aynısı, ılık ve yoğun bir buharın eşliğinde çevreye sızıp, hemen yitiveriyordu.

Gün ışımaya başladığında, acil servisin önünden ayrıldı: Cerrahpaşa'dan Aksaray'a doğru yürümeye başladı. Soğuk iliklerine kadar işlemiş, durmadan içine çektiği kan, ter ve eter karışımı kokudan dolayı sersemlemişti, bir türlü hızlanamıyordu.

Laleli'den Beyazıt'a uzanan yolu ağır ağır çıkarken, sabah telaşı yaşayan anayolun -bile- acil servis kadar aydınlık olmadığını, her şeyin ruhunun karanlık yüzüne benzediğini düşündü: evet, her şey, ama her şey ruhunun karanlık yüzü gibiydi: elini cebine sokup ilaç kutusunu, bu gecenin aydınlık tek şeyini -ilaç kutusunu- okşamaya başladı: "Vahide, niye anlamaya çalışmıyordu, bu ilaçların bir gün işe yarayacağını..." Hayır, gecenin tek aydınlık şeyi Novaljin değildi, taksi paraları da cebindeydi! Karısı buna çok sevinecek, bu sabah, "Bütün paramızı ilaca ve taksiye harcıyorsun, bir doktora görünsek Mürsel," diyemeyecekti...

Yorulmuştu, dinlenmek üzere durdu: bir süre yanı başından geçip gidenlere baktı, sonra adımlarını sıklaştırdı, "Vahide suböregini sever," diye mırıldanıp, az ötedeki börekçiye seğırtti.

BİBİ HALDAR'IN TEDAVİSİ

Jhumpa Lahiri

Bibi Haldar yirmi dokuz yıllık hayatının büyük bir bölümünde ailesinin, arkadaşlarının, rahiplerin, falcıların, kocakarıların, en iyi terapistlerin, kâhinlerin ve aptalların bir türlü akıl erdiremediği bir hastalıkla cebelleşti. Bu haline üzülen semtimizin sakinleri ona yedi kutsal nehirden sular getirirler de hiçbir faydası olmadı. Geceleri bileklerinden yatağa bağlanmış halde ve vücudunu yakıcı bir krem sararken attığı çığlıklarla iniltileri duyduğumuzda hepimiz onun için dua ederdik. Bilge kişiler şakaklarını okaliptüs merhemiiyle ovmuş, yüzüne bitki özleriyle buğu yaptırmışlardı. Kör bir Hristiyanın önerisi üzerine azizlerin ve şehitlerin türbelerini öpmeye gitmişti. Kollarına ve boynuna nazara karşı muskalar sarılmıştı. Uğur taşları bütün parmaklarını süslüyordu.

Ne yazık ki doktorların uyguladığı tedaviler durumunu iyice kötüleştirmekten başka bir işe yaramıyordu. Allopatlar, homeopatlar, ayurvedacılar; zaman içinde tıbbın başvurulmadık hiçbir dalı kalmamıştı. Sonu gelmek bilmeyen tavsiyelerle karşılaşılıyordu. Röntgenler, muayeneler, stetoskopla vücudunun dinlenmesi ve çeşitli iğnelerin yapılmasından sonra, bazı doktorlar kilo alması, bazıları da vermesi gerektiğini söylüyorlardı. Bir tanesi, daha şafak sökmeden uyanması gerektiğini söylerse, diğeri akşama kadar yataktan çıkmasını diyordu. Biri amuda kalkma egzersizi yapmasını telkin ederken, diğeri gün boyunca belli aralıklarla ilahi okumasını öğütüyordu. Bazılarının ısrarla tekrarladığı şey ise, "Onu Kalküta'ya hipnoza götürün," demekti. Sürekli olarak bir uzmandan ötekine mekik

dokumuş, sarımsaktan uzak durması, aşırı miktarda acılı yiyecekler tüketmesi, zihnini arındırması, ham hindistancevizi suyu içmesi ve sütle karıştırılmış çiğ kaz yumurtası yemesi söylenmişti. Kısacası Bibi'nin hayatı, hiçbir sonuç alamadığı tedavi yöntemleriyle cebelleşerek geçiyordu.

Hiçbir ön belirti olmadan, aniden geliveren hastalığı, oralandaki tek arkabaları olan büyük kuzeni ve karısını, ikinci kattaki dairede kirada oturduğu, boyasız, dört katlı bir apartmana hapsedmişti. Her an bilincini kaybetme ya da utanmazca delilikler yapma ihtimali olan Bibi'nin, ne tek başına karşıdan karşıya geçmesine ne de tramvaya binmesine izin verilebilirdi. Gün boyunca yaptığı tek iş, binamızın çatı katındaki, girişinde sadece bir perde asılı, içinde parmaklıksız bir penceresi ve eski kapılardan kesilerek yapılmış rafları olan, üstelik küçük bir tuvaleti andıran, bir insanın oturarak sığabileceği ama ayakta durmasının imkânsız olduğu depoda oturmaktı. Orada, kare bir minderin üzerinde bağdaş kurup, apartmanın alt katındaki, kuzeni Halдар'm sahibi olduğu ve işlettiği kozmetik dükkânının envanter kayıtlarını tutardı. Bu iş için ona para yerine yemek, erzak, her kasım ayında gardırobunu ucuz bir terzide doldurması için yünlü kumaş verirlerdi. Geceleri, kuzeninin alt kattaki dükkânına konulan portatif yatağında yatıyordu.

Sabahları, eski püskü plastik terlikleri ve eteği dizlerinin birkaç santim altında biten, bizim on beş yaşımızdan beri giymediğimiz uzunluktaki sabahlığıyla depoya gelirdi. Bacakları tüysüz ve çok sayıda solgun çille doluydu. Biz çamaşırlarımızı asar ya da balıkların pullarını soyarken, o, talihsizliğine yanıp kaderine lanet okurdu. Güzel değildi. Üst dudağı ince, dişleri çok küçüktü. Konuşurken diş etleri görünüyordu. "Sorarım size, bir kızın böyle oturması, en güzel yıllarını bakımsız bir halde, hiçbir gelecek güvencesi olmadan, etiketleri ve fiyatları listeleyerek geçirmesi haksızlık değil mi?" Sanki sağır bir insanla konuşuyormuş gibi, sesi olması gerekenden daha yüksek çıkıyordu. "Sizleri, ev işleri ve çocuklarıyla ilgilenen eşlerle anneleri kıskanmam neden yanlış olsun? Niçin ben de başka kadınlar gibi gözlerime far sürüp, saçlarıma parfüm sıkarak dolaşmayayım? Çocuk doğurup büyötmeye, ona iyiyle kötüyü, doğruyla yanlış öğretmeye hakkım yok mu?"

En sonunda bir erkek istediğı anlaşılan kadar, her gün yokluğunu çektiğı şeyleri bir bir anlatırdı. Kendisi hakkında konuşulmasını, birileri tarafından korunmayı ve hayattaki yerini bulmayı istiyordu. Tıpkı bizim yaptığımız gibi o da yemek hazırlamak, temizlikçi kadınları azarlamak ve üç haftada bir Çin güzellik salonuna gidip kaşlarını aldirmek için almari'sinin içine para ayırmayı istiyordu. Düşün törenlerimizin ayrıntılarını öğrenmek için başımızın etini yerd; takıları, davetiyeleri, gerdek yatağının etrafına asılan güllerin kokusunu, kısacası o geceyle ilgili her şeyi sorardı. Çok ısrar ettiğinde kelebek deseni kabartmalı albümlere, düşün törenindeki her şeyi bir bir gösteren resimlere baktırırdık; alevlerin arasına su gibi akan yağ, kırmızıya boyanmış balığı, deniz kabuğı ve gümüş para dolu tepsileri dikkatle ve gözlerini iyice yakınlaştırtarak incelerdi. Fotoğraflarda etrafımızı saran kalabalığın üzerine parmaklarını vurup, "Ne kadar çok davetli var," derdi. "Ben de düşünöme hepinizi davet edeceğim."

Bu umutlu bekleyiş onu öylesine kötü etkilemeye başlamıştı ki, tüm hayallerini onun üzerine kurduğu bir kocaya sahip olma düşüncesi, bazen hastalık krizlerinin tekrarlamasına sebep oluyordu. Depoda, pudra kutularının ve saç tokalarının arasına kıvrılıp oturuyor, konuşmaktan bitkin düşünceye kadar durmadan oturuyordu. Hafif bir sesle, "Ben ayağımlı hiç süte sokamayacağım," demişti. "Yüzüm asla sandal ağacı boyasıyla boyanamayacak. Beni zerdeçalla kim ovacak? İsmim hiçbir zaman bir kartın üzerine kırmızı mürekkeple yazılmayacak."

Kendi kendine yaptığı bu konuşmalar iç burkucu, düşünceleri ise keder doluydu; hüzün, hastalık ateşi gibi tüm vücudunu sarmıştı. Her şeyden nefret ettiği bu anlarda onu şallarla sarıp, sarnıcın musluğunun altında yüzünü yıkıyor, yoğıurt ve gülsuyu getiriyorduk. Daha az kederli olduğu zamanlardaysa, hem bir değişiklik yaşasın diye, hem de evlilikle ilgili umutlarını biraz daha arttırabileceğini ümit ederek, bizimle terziye gelip kendine yeni kombinezonlar ve bluzlar diktirmesi için cesaretlendirmeye çalışırdık. "Hiçbir erkek çamaşır makinesi örtüsü gibi elbiseler giyen bir kadın istemez," derdik ona. O da şaşırmış bir yüz ifadesiyle hemen sorardı. "Her gün ayrı kıyafet mi

giyeceksiniz?" Somurtur, dudak bükerek, itiraz eder ve iç çekerek. "Ben nereye gideceğim, kimin için giyineceğim ki?" derdi. "Amaan, kim beni sinemaya, hayvanat bahçesine götürür ve limonlu sodayla badem alır ki zaten? Açık söyleyin bana, anlamsız yere mi tasa ediyorum? Biliyorum, asla iyileşemeyecek, asla evlenemeyeceğini."

Ama sonra Bibi için yeni bir tedavi önerildi ve bu, o güne kadar önerilenlerin en insafsızıydı. Bir akşamüstü yemeğini yemek üzere merdivenlerden inerken, yumruklarını sıkıp sağa sola vurarak, yerleri tekmeleyip hastalığının nöbetiyle sarsılarak, vücudu ter ve ateş içinde üçüncü katın sahanlığına çöktü; bu dünyadan uzaklaşıp gitmişti. İniltileri merdiven boşluğunda yankılandı, onu bir an önce sakinleştirebilmek için evlere koşup, ellerimizde palmye ağacı yaprağından yapılmış yelpazelerimiz, birkaç tane küp şeker ve kafasına dökmek üzere buzdolabındaki suyla doldurduğumuz bardaklarla geri döndük. Çocuklarımız tırabzanlara tırmandı ve onun geçirdiği nöbeti izlediler; evlerimizde çalışan kadınlar kuzenini çağırılmaya gönderildiler. Kuzeniyse gelir gelmez yaygara yapmayı bırakmamızı söyledi ve olayı aslında hiç önemsemediğini belli eden tavırlarını saklamaya bile gerek duymadan, Bibi'yi polikliniğe götürmek üzere bir çekçeğe koydu. İşte orada, Bibi'yle ilgilenen ve artık sabrı tükenmiş olan doktor, artık onu bir tek evliliğin iyileştirebileceği teşhisini koydu.

Bu haber, pencere parmaklıklarımızın, çamaşır iplerimizin ve çatının korkuluklarına yapışmış güvercin pisliklerinin arasından hızla yayılmaya başladı. Ertesi sabah, üç falcı kadın Bibi'nin elini incelemiş ve avcunun içine yakında gerçekleşecek bir evliliğin çizildiğini doğrulamışlardı. Bazı insanlar et tezgâhlarında yersiz dedikodular yapmaya başlamışlardı bile; büyükanneler güya nişan için uğurlu bir saat bulabilmek amacıyla almanaklara bakıyordu. Sonraki günlerde, çocuklarımızı okula götürürken, temizlik yaparken, karneyle dağıtılan erzaklarımızı almak için sırada beklerken, aramızda fısıldaşarak hep bu konudan bahsettik. Zavallı kızın ihtiyacı olan tek şeyin biraz hareketlilik olduğu açıktı. Bazen, onun sabahlığının altındaki vücut hatlarını kafamızda çizmeye çalışıyor ve bir erkeğin hoşuna gidebilecek yerlerini bulup övmeye niyetleniyorduk. İşte, onun yüzünün duruluğunu, kirpiklerinin uzunluğunu, mahmurluğunu ve ellerinin inkâr edilemez zarafetini ilk o zaman fark ettik. "Bunun tek çare olduğunu söylüyorlar. Biraz aşırı heyecan gerek, yani." Bunu söylerken bir süre sessizlik olur, yüzümüz kızarırdı. "Sevişmek onu sakinleştirir."

Söylemek bile gereksiz, Bibi bu teşhise çok sevinmiş ve kendini hemen karı koca hayatına hazırlamaya başlamıştı. Halدار'ın dükkanındaki bozuk malların arasından bulduklarıyla ayak parmaklarına oje sürmüş ve dirseklerini yumuşatmıştı. Depoya gelen yeni malları bir tarafa atmış, bize kadayıfın ve papaya hoşafının tariflerini sorup, öğrendiklerini envanter defterinin kıvrık sayfalarına yazıyordu. Davetli ve tatlı listesini çoktan hazırlamış, balayı için gitmek istediği yerleri bir bir planlamıştı. Dudakları yumuşasın diye gliserin sürüyor, kilo versin diye de tatlı yemiyordu. Bir gün onunla, kendisine o yılın modasına uygun parçalı kesimli bir şalvar-kamez diktireceği terziye gelmemizi istedi. Yanında hangimiz varsa, yolda gördüğü her mücevher dükkânına sürükledi, cam tezgâha yapışıp kolyeler ve gelin taşlarından hangisini daha çok beğendiğimizi sordu. Sari satan dükkânların vitrinlerinde, önce Benarasi ipeğinden yapılmış bordomsu bir sariyi, sonra turkuvaz renkliyi, sonra da kadife çiçeği renginde olanını gösteriyordu. "Törenin ilk bölümünde bu sariyi giyeceğim, sonra şunu, sonra da bunu."

Oysa Halدار ve karısının bu duruma aldırış ettikleri yoktu. Bizim endişelerimizin aksine onlar Bibi'nin hayallerine alışmışlardı; üç duvarı da kınalar, saç yağları, ponza taşları ve saç rengini açıcı kremlerle dolu olan, ancak bir gardırop büyüklüğündeki kozmetik dükkânlarındaki işlerine eskisi gibi devam ediyorlardı. Halدار, Bibi'nin sağlığından söz edenlere, "Böyle saçma sapan önerilerle uğraşacak vaktimiz yok," diyordu. "Hastalığının tedavisi yoksa, böyle yaşamayı öğrenmek zorunda. Bibi bizi yeterince üzdü zaten, masraflarımızı çok arttırdı ve ailemizin adını lekeledi." İnce cam tezgâhın arkasında onun yanında oturan karısı alacalı göğsünü yelpazeliyor ve başını sallıyordu. Yüzüne çok solgun düşen, boğazındaki kırışıklıkları kapatan bir pudra sürmüş, iri yapılı bir kadındı. "Zaten onunla kim evlenir ki? Hiçbir konuda bir şey bildiği yok;

konuşurken çok çekingen, neredeyse otuz yaşında, kömür fırınına yakmayı beceremiyor, pilav pişiremiyor, kimyonla rezene arasındaki farkı bile bilmiyor. Onun kocasına yemek pişirmeye çalıştığını düşünsenize!"

Bu konuda haklılardı. Bibi'ye bir kadının nasıl olması gerektiği hiç öğretilmemişti; hastalığı en basit şeyleri yapmasını bile engellemişti. Haldar'ın, Bibi'yi şeytani ruhların esir aldığına inanan karısı, onu ateşten ve yangından uzak tutuyordu. Sarisini dört ayrı yerinden iğnelemeden giyebilmeyi, farklı bir beceriyle örtü işlemeyi veya şal örmeyi kimse öğretmemişti. Televizyon seyretmesine bile izin verilmiyordu. (Haldar, görüntünün ve ışıkların onu heyecandırabileceği kanısındaydı) ve bu yüzden dünyadaki plajlarla eğlenceli şeylerden haberdar değildi. Okul hayatı dokuzuncu sınıfta bitmişti.

Bibi'yi düşünerek, dilimizin döndüğünce ona bir koca bulunmasının iyi olacağını anlattık. "Hayatta en çok istediği şey bu," dedik. Ama Haldar'ı ve karısını ikna etmek imkânsızdı. Bibi'ye olan hınçları, bizim paketlerimizi bağladıkları iplerden daha ince dudaklarına yansıyor. Yine tedavi önerisinin işe yarayabileceğini hatırlattığımızda, "Bibi'nin yeterince saygısı ve özdenetimi yok. Dikkat çekebilmek için hastaymış gibi davranıyor. Sürekli sorun yaratmaması için en iyisi onu hep meşgul tutmak."

"Peki, öyleyse neden evlendirmiyorsunuz? En azından yükü sizin omuzlarınızdan kalkar."

"Tüm birikimimizi bir düşünme mi harcayacağız? Bir de davetlileri doyurup bilezik sipariş edecek, yatak alıp çeyiz hazırlayacağız, öyle mi?"

Ama Bibi'nin sızlanmaları devam etti. Bir sabah bizim denetimimizde eflatun şifon bir parça eklenmiş sarisini ve o gün için birimizden ödünç aldığı, üzerinde küçük ayna parçaları olan terlikleri giyip, hızla Haldar'ın dükkânına varan dik merdivenleri inerek, onu bir fotoğrafçıya götürmeleri ve koca bekleyen diğer kızlar gibi, münasip koca adaylarının ellerinde dolaşabilecek bir fotoğrafının çekilmesi için ısrar etti. Yine balkonlarımıza çıkıp onu izledik; terden koltuk altlarında siyah lekeler oluşmuştu bile. "Röntgenlerim dışında hiç fotoğrafım çekilmedi," diye sızlandı. "Müstakbel eşlerim nasıl görüldüğümü bilmek isteyeceklerdir." Ama Haldar bu isteğini reddetti. Onu görmek isteyen biri olursa, kendisinin buraya gelip onu ağlarken, çığlık atarken ve müşterileri korkutup kaçırırken seyredebileceğini söyledi. Dükkânı için tam bir baş belasıydı; hem bir yük, hem zarardı. "Bunları bilmek için fotoğrafa ihtiyaç mı var?"

Ertesi gün Bibi, envanter defterini doldurmayı bıraktı, onun yerine bizi Haldar'ın ve karısının mahrem sırlarıyla eğlendirmeye başladı. "Pazar günleri Haldar karısının çenesindeki tüyleri alır. Paralarını ise bir kasada saklıyorlar." Yan çatılardakilerin de dikkatini çekmek için kasılarak yürüyor ve çığlıklar atarak konuşuyordu; her ağzını açışında seyircileri biraz daha artıyordu. "Karısı, banyoda kollarına nohut tozu sürüyor, haspa sanki tenini ağartacak. Sağ ayağının üçüncü parmağı yok. Öğle uykularının bu kadar sürmesinin sebebi, tatmin edilmesi imkânsız bir kadın olması."

Haldar en sonunda damat bulmak için yerel gazeteye tek satırlık bir ilan vermeye razı oldu: "1.52 BOYUNDA, DENGESİZ GENÇ KIZ KOCA ARIYOR." Müstakbel gelinin kimliği yaşadığımız yerin genç erkeklerinin aileleri açısından bir muamma değildi ve hiçbir aile böylesine bir riski almak istemezdi. Fakat onları bunun için kim suçlayabilirdi ki? Bibi'nin kendi kendine, hızlı fakat kesinlikle anlaşılamayan bir dilde konuştuğu ve rüya görmeden uyuduğu birçok kişi tarafından anlatılırdı. Buna rağmen onu oyalamak için kadınsı ipuçları vermeye başladık. "Pilav tenceresi gibi surat asmak sana bir şey kazandırmaz. Erkekler, onları bakışlarıyla okşamanı beklerler." Uygun bir taliple, beklenmedik bir karşılaşmaya hazırlık yapması amacıyla onu etraftaki erkeklerle kısa konuşmalar yapmaya sevk ettik. Sucuya, civardaki servisinin son durağı olarak Bibi'nin depodaki bidonunu doldurmaya geldiğinde, ona, "Nasılsınız?" demesini tembih ettik. Kömürcüye, çatıda sepetlerini boşaltırken ona gülümsemesini ve havadan sudan laf açmasını öğütledik. Kendi tecrübelerimize dayanarak mülakata hazırladık. "Damat büyük ihtimalle annesi, babası, büyükannesi, büyükbabası ve amca veya halalarından biriyle gelecektir. Seni süzecekler, bir sürü soru soracaklar. Topuklarına ve saç örgülerinin kalınlığına bakacaklar. Senden

başbakanın adını söylemeni, ezberden bir şiir okumanı, bir düzine aç insanı yarım düzine yumurtayla doyurmanı isteyecekler."

İlana herhangi bir cevap gelmeden iki ay geçince, Haldar ve karısı haklı çıktıklarını hissettiler. "Artık onun evlenmeye uygun biri olmadığını anladınız mı? Akli başında hiçbir erkeğin ona dokunmak bile istemeyeceğini."

Babası ölmeden önce durum bu kadar kötü değildi. (Annesi onu doğururken ölmüştü.) Bizim gittiğimiz ilkokulda matematik öğretmenliği yapan babası, hayatının son yıllarında, onun durumunun mantıklı bir şekilde açıklanmasına yardımcı olabileceğini düşünerek bazı kayıtlar tutmuştu. Bu çalışması hakkında ne zaman bir soru sorulsa, "Her problemin bir çözümü vardır," derdi. Bibi'ye güven veriyordu. İngiltere'deki doktorlara mektup yazmış, akşamüstlerini kütüphanede bu konu üzerine kitaplar okuyarak geçirmiş, evinin tanrısını memnun etmek için cuma günleri et yemeyi bırakmıştı. En sonunda ders vermeyi de bıraktı, sadece evine gelen öğrencilere özel ders veriyor, böylelikle Bibi'yi her an gözlem altında tutabiliyordu. Gençliğinde kafasından karekök hesaplamaları yapabildiği için ödül kazanmıştı ama kızının hastalığının gizemini çözemiyordu. Tüm bu çalışmaları sonucunda, tuttuğu kayıtlar Bibi'nin kısa oranla yazın daha sık nöbet geçirdiği ve yaklaşık yirmi beş tane çok önemli nöbeti olduğu sonucuna varmasını sağlamıştı. Onun nöbetlerini ve nasıl sakinleştirileceğini gösteren bir şema hazırlayıp civardaki tüm evlere dağıtmıştı, ama bu kâğıtlar kısa zaman sonra kaybolmuş, çocuklar tarafından uçak yapılmış veya arkasında mutfak masraflarını hesaplamak üzere karalama kâğıdı olarak kullanılmışlardı.

Onu yalnız bırakmamanın, teselli etmenin ve sürekli göz kulak olmanın dışında yapabileceğimiz fazla bir şey yoktu. Hiçbirimiz böyle bir perişanlığı anlayabilecek güçte değildik. Bazı günler ögle uykusundan sonra, zamanla çok belirginleşmesini önlemek için arada sırada ayırık yerini değiştirerek saçını tarardık. O isteyince dudaklarına ve boynuna pudra sürer, kaşlarına kalem çeker, akşamüstleri çocuklarımızın kriket oynadığı balık göletinin kenarındaki banklarda oturmaya götürürdük. Bir erkek ayartmaya hâlâ kararlıydı.

Birbirine kur yapan sevgililerin el ele gezindiği patikadaki banklardan birinin üzerine oturup, "Bu nöbetler dışında aslında oldukça sağlıklıyım," diye kendini savunurdu. "Hiç soğuk algınlığı geçirmedi. Sarılık olmadım. Asla mide ağrısı veya hazımsızlık çekmedim." Bazen üzerine limon suyu serpilmiş olan haşlanmış mısır, bazen de iki tane karamelli paşa alırdık. Onu teselli ediyor, bir erkeğin bakışlarıyla onu kestiğini söylediğinde suyuna gidiyor ve gerçekten öyle olduğunu onaylıyorduk. Ama bereket versin bizim sorumluluğumuz altında değildi ve yalnız kaldığımızda buna bayağı şükrediyorduk.

Kasım ayında Haldar'ın karısının hamile olduğunu öğrendik. O sabah depoda Bibi ağlıyordu. "Benim bulaşıcı bir şey olduğumu söyledi, frengi gibi. Bebeğe zarar vereceğimi söylüyor." Derin derin nefes alıyordu, gözbebekleri duvarda sıvası çatlamış bir yere takılı kalmıştı. "Peki, ben ne olacağım?" Gazetede ki ilana hâlâ cevap gelmemişti. "Bu belayı çekmem zaten kötü bir ceza değil mi? Bir de başka insanlara mikrop bulaştırmakla mı suçlanacağım?" Haldar'ların yaptığını doğru bulmayanların sayısı gittikçe artıyordu tabii. Bibi'nin varlığının bebeği kötü etkileyeceğine inanan karısı, şiş karnının etrafına sarmak üzere yün şallar örmeye başlamıştı. Banyoya Bibi için ayrı sabun ve havlu koyuyorlardı. Evlerine giden temizlikçi kadının söylediğine göre de, Bibi'nin tabakları diğer bulaşıklarla birlikte yıkanmıyordu.

Bir öğleden sonra, balık göletinin yanındaki banklardan birinde otururken, daha önce hiçbir belirti olmadan ya da ağzından bir laf çıkmadan aniden yere düştü. Yerde sarsılarak kıvranıyor, dudaklarını çiğniyordu. Etraftaki insanlar, yardımcı olmak için gerekeni yapmaya hazır bir şekilde, yerde debelenen kızcağızın başına toplandılar. Titreyen kolları ve bacaklarına soda şişesi açacakları batırıldı. Salatalık satıcısı onun yumruk halindeki parmaklarını açmak için bir hayli uğraştı. İçimizden biri havuzdan aldığı suyu üzerine döktü. Bir başkası parfümlü mendiliyle ağzını sildi. Meyve satıcısı, Bibi'nin sağa sola vuran kafasını tutarken, şeker kamışı cenderesini döndüren adam normalde sinekleri kovmakta kullandığı palmiye yelpazesini kapıp koştı ve yüzüne biraz daha hava gelmesini sağladı.

"Aranızda doktor olan var mı?"

"Dikkat edin, dili boğazını tıkamasın."

"Halдар'a haber verdiniz mi?"

"Kordan daha sıcak!"

Tüm çabamıza rağmen, etraftaki kargaşa devam etti. Acıdan bitap düşmüş bir halde, dizleri titreyip dişlerini birbirine vurarak düşmanııyla boğuşuyordu. İki dakikadan fazla zaman geçmişti. Ne yapılması gerektiğini bir türlü bulamamıştık.

Birisi ansızın, "Deri!" diye çığlık attı. "Deri koklaması gerekiyor." Sonra, en son nöbet geldiğinde, onu bu işkencenin pençesinden .burun deliklerinin altına sığır derisinden yapılmış bir çarık tutarak kurtardığımızı hatırladık.

Gözlerini açtığı anda, "Bibi, ne oldu? Bize ne olduğunu anlat," diye sorduk.

"Önce bir sıcaklık hissettim, sonra daha da sıcak oldu. Gözlerimin önünden dumanlar geçti. Birden dünya karardı. Siz görmediniz mi?"

Eşlerimizden oluşan bir grup ona eve kadar eşlik etti. Akşam karanlığı iyice çökmüştü; içleri çoktan kurumuş küçük hayvanların kabukları rüzgârda uçuştı ve uçup giden dualarla birlikte hava iyice ağırlaştı. Bibi bir şeyler mırıldanıp sendeleyerek yürüdüysen de ağzından bir söz çıkmadı. Saçları karışmış, dirsekleri çamurla kaplanmış ve ön diplerinden birinin küçük bir parçası kırılmıştı. Biz arkadan, yeterince güvenli olduğunu düşündüğümüz bir mesafeden, çocuklarımızı ellerinden tutarak onları takip ettik.

Bir battaniyeye, pansumana ve sakinleştirici bir hapa ihtiyacı vardı. Daha' doğrusu, bakıma. Oysa apartmana vardığımızda Haldar ve karısı onu eve almayı bile istemeyeceklerdi.

Haldar, "Bir anne adayının histerik bir insanla temas halinde olması tıbben çok sakıncalı," diye ısrar etti.

O gece Bibi depoda uyudu.

Haziran ayının sonunda Haldar'la karısının bebekleri -bir kız çocuğuydu- forseplerle annesinin karnından çıkartıldı. Ondan sonra Bibi tekrar eve indi ama portatif yatağını koridora koymuşlardı ve bebeğe dokunmasına kesinlikle izin vermiyorlardı. Her gün, Haldar'ın ona sabah satışlarının faturalarını ve bezelye yemeğini getirdiği öğlen yemeği saatine kadar, envanter defterini doldurmak için çatı katına oturup süt içer, kuru ekmek yerdi. Bu sırada nöbetler birbiri ardına gelmeye devam ediyordu; bir nöbet daha, bir türlü önleyemediği bir tane daha.

Duyduğumuz kaygılarımızı dile getirdiğimizde Haldar bu meselenin bizi ilgilendirmediğini söylüyor ve konuyu tartışmayı kesinlikle reddediyordu. Biz de ona reva gördüğü haksızlığa kızdığımızı belli etmek içirt başka yerden alışveriş yapmaya .başladık. Haftalar geçtikçe Haldar'ın raflarındaki mallar tozlanmaya başladı. Etiketler soldu, kolonyalar ekşidi. Akşamları dükkânının önünden geçerken Haldar'ı yalnız başına oturmuş, terliğiyle pervaneleri ezerken görüyorduk. Karısını ise nadiren. Temizlikçi kızın söylediğine göre hâlâ yataktan kalkamıyordu, anlaşılan zor bir doğum yapmıştı.

Ekim bayramlarının müjdesiyle sonbahar geldi. Herkes alışveriş yapmakla ve tatil planlarıyla meşguldü. Film müzikleri ağaçlara asılan kolonlardan bangır bangır bağıırıyordu. Alışveriş alanları ve marketler sabaha kadar açık kalıyordu. Çocuklarımıza balonlar, renkli kurdeleler veriyor, kiloyla şekerleme alıyor, yıl boyunca görmediğimiz akrabalarımızı ziyarete gitmek için taksilere para ödüyorduk. Günler kısaltmaya, akşamlar daha soğuk olmaya başladı. Hırkalarımızın önünü ilikledik ve kalın çoraplarımızı giydik. Daha sonra boğazımızın kaşınmasına sebep olan bir soğuk algnılığı başladı. Çocuklarımıza ılık, tuzlu suyla gargara yaptırarak ve boyunlarına atkı sardık. Fakat nedense hastalanan sadece Haldar'ların bebeği oldu.

Gecenin bir yarısı bir doktor çağrıldı ve bebeğin ateşini düşürmesi istendi. Karısı, "Onu iyileştirin," diye yalvarıyordu. Yataklarımızda uyurken onun tiz haykırıışları hepimizi uyandırdı. "Ne isterseniz veririz, yeter ki bebeğimi iyileştirin." Doktor onlara, havanda dövülmüş aspirine ne kadar üzüm şekeri ekleyeceklerini gösteren bir reçete yazıp, bebeği battaniye ve yorganlara sarmalarını söyledi.

Beş gün sonra çocuğun ateşinde hâlâ bir değişiklik yoktu.

"Bibi'nin yüzünden," diye inleyip duruyordu Haldar'ın karısı. "Onun yüzünden, bebeğimize mikrobu o bulaştırdı. Ben söylemiştim, yeniden eve almamalıydık. Bu eve girmesine asla izin vermemeliydik."

Böylece Bibi tekrar depoda yatmaya başladı. Haldar karısının ısrarıyla, içinde onun eşyalarının olduğu teneke sandığın yanında portatif yatağını bile depoya taşıdı. Yemeği, üzerine bir süzgeç kapatılmış şekilde merdivenlere bırakılıyordu.

"Umurumda değil," demişti Bibi. "Onlardan ayrı yaşamak daha iyi, böylece kendi evimi kurabilirim." Sandığı açtı; birkaç sabahlık, babasının çerçeveli bir fotoğrafı, dikiş malzemeleri ve bir top kumaş. Sonra eşyalarını birkaç boş rafa yerleştirdi. Hafta sonu geldiğinde bebek tekrar sağlığına kavuşmuş, ancak Bibi alt kata çağrılmamıştı. İçimizi rahatlatmak için, "Üzülmeyin, ben buraya hapsolmuş değilim," diyordu. "Dünya merdivenlerin bittiği yerde başlıyor. Artık hayatı istediğim gibi keşfedebilirim."

Sonra bizimle dışarıya çıkmamaya başladı. Hep birlikte balık göletine veya tapınağın süslemelerini görmeye gitmeyi teklif ettiğimizde, deponun girişine asmak için yeni bir perde diktiğini bahane ederek reddediyordu. Yüzü iyice solmuştu. Temiz havaya ihtiyacının olduğu o kadar belliydi ki. Bazen, "Koca bulmaya ne dersin?" diyerek bu konuyu aklına getirip canlanmasını sağlayacak şeyler yapmaya çalışıyorduk. "Bütün gün burada oturarak bir erkeği etkilemeyi nasıl bekleyebilirsin?"

Ne yapsak onu ikna edemiyorduk.

Haldar aralığın ortasında, raflarındaki satılmamış bütün malları indirdi ve kolilere koyarak depoya kaldırdı. Hepimiz yüzünden işleri giderek kötüleşmişti. Yıl sonu gelmeden, Bibi'nin kapısının altından, içinde üç yüz rupi olan bir zarf atıp taşındılar. Bir daha onlardan haber almadık.

Birimizde Bibi'nin Haydarabad'taki akrabalarından birinin adresi vardı, ona durumu anlatan bir mektup yazmayı akıl ettik. Fakat bir süre sonra yazdığımız mektup açılmamış bir halde geri geldi, adreste kimse bulunamamıştı. En soğuk haftalar başlamadan, kendisini biraz olsun koruyabilsin diye deponun panjurlarını tamir ettik ve kapının çerçevesine ince bir metal levha tutturduk. Apartman sakinlerinden biri gaz lambası, bir başkası eski bir sineklik teli ve topukları olmayan bir çift kalın çorap verdi. Her fırsatta, her zaman onun yanında olduğumuzu ve herhangi bir tavsiyeye veya yardıma ihtiyacı olursa çekinmeden bizlerden birine gelebileceğini hatırlattık. Bir süre çocuklarımızı oynamaları için üst kata gönderdik, hiç olmazsa nöbet geçirirse bize haber verebilirlerdi. Ama geceleri yalnız bırakıyorduk.

Böyle birkaç ay geçti. Bibi derin ve uzun bir sessizliğe çekildi. Ona sırayla pilav ve çay bırakıyorduk. Çok az şey içiyor, ayrıca içtiğinden de az yiyordu; yüzüne, yaşına uymayan bir ifade gelmişti. Bazı zamanlar alacakaranlıkta korkuluk duvarının etrafında yürüyor ama çatıdan asla ayrılmıyordu. Hava aydınlanınca metal kapısının arkasına çekilip kesinlikle dışarıya çıkmıyordu. Nedense bir süre hiç rahatsız etmedik. Bazılarımız onun yavaş yavaş öldüğünden şüphe ederken, bazılarımız da delirdiği sonucuna vardı.

Bir nisan sabahı, hava çatıda mercimek kurutmaya elverişli olmaya başladığında, birisinin sarnıç musluğunun yanında kustuğunu fark ettik. Ertesi sabah da aynı manzarayla karşılaşınca Bibi'nin kapısını çaldık. Cevap gelmeyince kapıyı kendimiz açtık, zaten üzerinde onu tutabilecek bir kilit yoktu.

Onu portatif yatağının üzerinde yatarken bulduk. Hamileydi, hem de yaklaşık dört aylık.

Nasıl olduğunu hatırlayamadığını söyledi. Kimin yaptığını bilmiyormuş! Ona sıcak süt ve rezeneyle irmik hazırladık, fakat adamın kim olduğunu söyletmedik. Etrafta boş yere ona tecavüz edildiğini ya da saldırıldığını gösteren ipuçları aradık. Hayır, oda süpürülmüştü ve düzenliydi. Yerde yatağının yanında, yeni bir sayfası açılmış olan envanter defterinde alt alta sıralanmış çocuk isimleri gördük.

Bebeği tam süresine kadar karnında taşıdı. Eylül ayında bir akşam vakti oğlunu dünyaya getirmesine yardımcı olduk. Çocuğunu kucağında nasıl tutacağını, nasıl besleyip nasıl yıkayacağını, uyutmak için nasıl ninni söyleyeceğini gösterdik. Bir muşamba aldık, ayrıca bizim de yardımımızla yıllardır sakladığı kumaşlardan elbise ve yastık yüzü dikmesini sağladık. Derken, Bibi bir ay içinde

iyileşti ve Halдар'ın ona bıraktığı paranın bir kısmıyla depoyu badana yaptırdı, pencerelere ve kapıya kilit taktırdı. Arkasından rafların tozunu aldı, kalan kremleri ve losyonları yerleştirip Halдар'ın sattığının yarı fiyatına satmaya başladı. Bizden bu indirimi herkese yaymamızı istedi, biz de istediğini yaptık. Sabunlarımızı ve rastıklarımızı, taraklarımızı ve pudralarımızı Bibi'den aldık. Elindeki son malı da sattıktan sonra taksiyle toptancıya gidip, kârını raflarını yeniden doldurmaya harcadı. Bu şekilde oğlunu büyüttü ve o depodan bir işyeri çıkardı, biz de elimizden gelen hiçbir şeyi esirgemedik. Sonraki yıllarda, semtimizdeki insanlardan hangisinin onu lekelediğini öğrenmeye çalıştık. Hizmetimizde çalışanlardan bazıları sorgulandı, çay tezgâhlarından ve otobüs duraklarından toplanan bazı adamlar gözaltına alınıp bırakıldı. Tabii bir sonuç çıkmadı ve soruşturmanın üzerinde durmanın bir yararı yoktu. Ama en azından - bilebildiğimiz kadarıyla- Bibi artık iyileşmişti.

(Türkçesi: Nefşa Dereli)

DEVİNİMLER

Şebnem İşigüzel

"...Sanki bütün bulutlar yeryüzüne inmiş. Çocuklarımın yüzlerini bile güçlkle görebiliyorum. Meydan kalabalık. İnsanlara çarpmadan yürümek zor. Yüzüme minik su damlacıkları vuruyor. Hava soğuk. Gösterişli iki zafer takıyla dar sokaklara açılan bu meydanı geçerse kalabalıktan kurtulmuş olacağız. Limana vardığımızda bizi götürecek gemiyi belki bulamam. Şehre yeni köle getiren öyle çok gemi var ki... Limana çıkmadan önce kiliseye uğramak istiyorum. Tanrı'ya yalvarmalıyım ki bu güzel şehir Müslümanların eline geçmesin. Müslümanlar daha önce de şehri kuşatmışlar ama alamamışlar. Bu seferki hükümdarları eskilerine kıyasla çok güçlüymüş. Zafer üstüne zafer kazanırmış; onu diz getiren olmamış. Bu hükümdarın bir hayali varmış, o da bu şehri almakmış. Dua etmeliyim; çocuklarımı doğurduğum bu güzel şehir düşmesin. Bu şehrin insanları Müslümanların kölesi olmasın. Ve dua etmeliyim ki, ben de memleketime dönebileyim. Bu şehir sadece düşlerime girsin. Ama kocam bulutların ardından birden beliriverdi. Çocuklarım ona sarılıyorlar. Gitmemizi engelleyecek. Geri dönüp kaçamıyorum. Çünkü o, çocuklarımın babası. Ben artık onun kadını olmak istemiyorum. Bana büyük bir aşkla bağlı. Gücü hiçbir şey söylemeden bizi yolumuzdan döndürmeye yetiyor. Eve kadar konuşmuyoruz. Bu adamın insanı kahreden suskunluğuna lanet olsun. Lanet olsun..."

Şimdi ileriye gideceğiz. 10'a kadar sayacağım ve siz uyanacaksınız. Anlattığınız her şeyi unutarak...

Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on...

"Günaydın, başarılı bir hipnozdu. Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?"

"Yorgun..."

Teypteki hisırtılı sesim gerçekten yorgun. Ses kaydedicinin üzerindeki parmağım sanki dondu. Dinlediklerim doğru muydu?

Biraz başa gidersek...

"...Bu güzel şehir sadece düşlerime girsin. Ama kocam bulutların ardından beliriverdi. Çocuklarım ona sarılıyorlar. Gitmemizi engelleyecek. Geri dönüp kaçamıyorum. Çünkü o çocuklarımın babası. Ama ben onun kadını olmak istemiyorum... Limana çıkmadan önce kiliseye uğramak istiyorum. Tanrı'ya yalvarmalıyım ki bu güzel şehir Müslümanların eline geçmesin. Müslümanlar daha önce de şehri kuşatmışlar ama alamamışlar..."

Doktoruma hipnoz sırasında anlattıklarım bugüne ait değil. Ben kimim?

Ben yirmi bir yaşında genç bir kadını. On yedi yaşına kadar küçük bir kasabada yaşadım. Bu şehre üniversitede okumak ve çalışmak için geldim. Bir adama âşık oldum, bütün hayatım altüst oldu. Fazla konuşmayan bu adama ben 'Suskun Adam' adını takmıştım. İlk kez yemek yediğimiz ve ilk kez onun o kadar çok konuştuğu o basık Rus lokantasında bana elli yaşında kitap yazan ünlü felsefeciden, soyadını ne kadar aptal bulduğundan, bir konuda çok şey bilebilmek için otuz yılın gerekli olduğundan, kimseyle kavga etmediğinden, burçlara inanmadığından, inanacak olsa yeryüzünde sadece on iki çeşit karakterin

olacağından, babasıyla pek konuşmadığından, kalabalıktan sıkılıp mektup yazmayı ne kadar önemli bulduğundan, doğduğu şehir olmasa bile babasının köklerinin bulunduğu şehre ve o şehre özgü insanlara olan sempatisinden, benim de tanıdığım sinirli, kızıl kıvrırcık saçlı kadının bu şehirde doğduğu halde kendisini oraya ait bulmaktan nasıl utandığından söz etti. Benim kısa yanıtlar verdiğim, onun, "Ne kadar çok konuştum?" dediği gece boyunca ince dudaklarını izledim:

Dudakları ne güzel kıpırdıyordu. Konuşurken ya da gülümserken geometrik bir hesaplamayla on beş derece sola kayıyordu. Bir dişi kırılmıştı ve bu büyük bir olasılıkla bu, şiddetli bir yumruk sonucu olmuştu. Çizgili gömleği son düşmesine kadar ilikliydi. Sıcak yaz günlerinde buna anlam veremeyenler, "Boğazında bir yara izi filan mı var?" diye soracaklardı. 'Suskun Adam'ın boğazında yara izi yoktu. Onda hiçbir şeyin; acıların, kırık aşkların, mutlulukların, çılgın sevişmelerin, hiçbir şeyin izi yoktu. Evet, onun da sizin ya da benim gibi bir yaşamı olmuştu. Sevişmiş, âşık olmuş, terk edilmiş, terk etmiş, beklemiş de gelmemiş, ağlamış ve gülmüştü. Bütün bu yaşadıklarını, kat kat parşömen kâğıdına sarılıp da çekmece diplerine yerleştirilen, yırtıp atılmaya bir türlü kıyılamayan, ara sıra bakılıp parmak ucuyla okşanan fotoğraflar gibi bir köşeye kaldırmıştı. 'Suskun Adam'ın boğazında yara izi yoktu. Ben boğazında yara izi olmayan 'Suskun Adam'a âşık olmuşum. Ne zaman mı? Sinemada, on dakika arada, ağrıyan dişi yüzünden suratını buruşturduğunda ya da ayın gökyüzündeki görünümünün kendisini nasıl heyecanlandırıldığını, hatta bazen bu yüzden uyuyamadığını anlattığında değil de, ben hızlı hızlı konuşurken, gölgeli yüzünde beni dinleyen ifadeyi gördüğümde. Düşünmüştüm ki bu adam beni her şeyden koruyabilir. Bana mutluluk vaat eder. Ama öyle olmadı. Boğazında yara izi olmayan 'Suskun Adam' beni çemberinin dışına atıverdi. Telefonlarda hep sustu. Gel demedi. Sessizce kaçmaya başladı. Sonra ben öyle çok ağlayıp geceler boyunca telefon bekledim ki...

Kimse bana bu kötü büyüü bozacak sihirli sözcüğü fısılda-yamadı. Ben boğazında yara izi olmayan 'Suskun Adam'la mutlu olacağımı biliyordum. Onun eşi olabilirdim, çocuklarını doğurabilirdim, birbirimize, hiç bağırmadan, sonsuz güven ve mutluluk sunarak yaşayabilirdik. Ama o benim gibi düşünmedi. Benden kaçtı. Kaçtıkça daha da büyüdü, bir tutku oldu. Bu tutku zamanla bana acı vermeye başladı. Okulu ve işi bıraktım. Ağırlaşan ve giderek ölüme yaklaşan bir hastadan farksızdım. Çevremdekiler bana yardım edemiyorlardı. Bir gece uyandım. Giyinip dışarı çıktım. Hava soğuktu. Yürümeye başladım. Bu hoşuma gitti. Ben yürüdükçe gökyüzünün rengi değişiyordu. Önce koyu bir griydi, martıların kirli tüylerine benzer bir renk almaya başlamıştı ki, boğazında yara izi olmayan 'Suskun Adam'ın benim için neden bir tutkuya dönüştüğünü düşünmeye başladım. Yoksa her şey gibi onu da ben mi yaratmıştım? Bildiğim tek şey vardı: Ben ona yakındım. Sanki çok uzun yıllar onunla birlikte yaşamış, birlikte düşler görmüştüm. Psikologa bu yüzden gittim. Terapiler sonuç vermeyince iş hipnozla, geçmişte, çocukluğumda ya da onunla birlikteyken takıldığım noktayı bulmaya, belleğimden kazımaya kaldı. Ama doktorum bilinç bandımı geriye çok hızlı sardı ve ben bir önceki yaşamıma gittim.

Bir liman kentinde çocuklarıyla kaçmaya çalışan bir kadın. Kentin Müslümanların eline geçme olasılığı var. Muhteşem bir kent. Hangi yüzyılda, nerede ve kim olarak yaşadım?

Daha önce yaşamış olduğumu öğrenmek, bana, rengi beğenilmediği ya da solduğu için boyanılan bir kumaş parçasıymışım duygusu veriyor.

Kendime çiçek, taze meyve ve bir sürü renkli dergi alıyorum. Yolumun üzerindeki dev alışveriş merkezine girip vitrinlere bakıyorum. Rahatlıyorum. Çalışmamak güzel bir duygu. Bütün gün gezip dolaşıyorum. Bol bol uyuyup okuyorum. Salı ve cuma günleri kütüphane günüm. Perşembeleri uzun yürüyüşler ve ziyaretler yapıyorum. Çarşamba, cumartesi, pazartesi psikologa gidiyorum. Bugün pazar, ama ben psikologa gitmek istiyorum. Randevu almaya bile gerek duymuyorum. Doktoruma sadece derin uykuların bana iyi geldiğini söylüyorum. Küçük ses kaydedicim yine yanımda.

Ona, geldiğim topraklara dönmek istediğimi söylüyorum. Olmaz demiyor, sadece susuyor. Sonra sarnıca inip kovalarca suyu yukarı taşıyor. Benden, "Ah ne güzel, artık bir sarnıcımız var," dememi bekliyor. Ben de onun ardından aşağıya iniyorum. Merdivenin alt basamağına oturuyorum. Kovalara su dolduruyor.

Gözlerimiz, kıpırtısız dudaklarımız suyun karanlık yüzünde. Biliyorum, beni çok seviyor. "Gideyim," diyorum. Fısıltı gibi çıkıyor sesim. "Eskiden bana şarkılar söyledin," diyor. Gitmemi istemiyor. Şehrin dışına doğru tünellerin kazıldığını anlatıyor. Müslüman ordularının kazdığı tünellerle çakışacak doğrultuda kazılıyormuş her biri. Müslüman askerler tüneli doldurduğunda, tünelleri geçip şehrin içine girme umuduna kapıldıklarında tünelin başından ateş topları bırakılacakmış. Bazı tünellerin ucuna da kireç kuyuları kazılıyormuş. Kireçte yanmak çok acı verirmiş. İmparator bu kez çok korkuyormuş. Korkuyormuş, çünkü Müslüman ordularının başındaki komutan kimsenin aşamadığı surları aşamadığında vazgeçmiyor, hep yeniden yeniden surları aşma isteği duyuyormuş. Ve inanıyormuş ki bir gün bu surlar aşılacak ve o, bu kentin hükümdarı olacak, inanmak, gerçektir. Hayatta inanılan her şey gerçek olur. Yüzüme baktığında gözlerinin bana ne kadar benzediğini bir kez daha fark ediyorum. "Sen benim inancımsın," diyor. "Ruhunla konuşma," diyorum ona. "Ruhunla konuşunca seni anlayamıyorum. Sadece, sadece bir av sahnesini, imparatorumuzun gücünü, imparatoriçemizin güzelliğini, Meryem'i ve İsa'yı, yüzlerdeki korkuyu, aşkı, gururu ve şaşkınlığı anlatmak için renkleri, o güzelim renklere büründüğün taş parçalarını yan yana getirirken ruhunla konuş." "Benim ruhum sensin," diyor. "İnsan neyi düşünür ve bir parçası olsun isterse, onun sesini hep duyar, ruhu onun olmuştur. Benim ruhum sensin. Tanrı'nın evlerini, imparatorumuzun ayak bastığı yolları mozaiklerle donatırken, küçük renkli taş parçalarıyla bir dünya, yeryüzü yaratırken seni düşünürüm. Senin görmek isteyeceğini yaratmak isterim." Ben ona hiçbir şey söylemiyorum. Aslında demek istiyorum ki: Müslümanlar kenti ele geçirecekler, hepimiz köle olacağız. Belki burası senin toprakların; kaçmak, ayrılmak istemezsin, ama ben kendi topraklarıma dönmek istiyorum. Beni bırakır mısın? Beni ruhumdan ayırır mısın?

Yanıtını bildiğim soruları sormam... Sabah beni gökyüzünde mi, yeryüzünde mi olduğu bilinmeyen o büyük tapınağa götürmesini istiyorum. Meydanı geçmek istemediğini söylüyor. Çünkü yıllar önce ataları o meydanda imparator tarafından öldürülmüşler. Binlerce insan o gün o meydanda kılıçtan geçirilmiş. Sonra alevler göğe yükselmiş. Göğe yükselen alevlerle birlikte kan ve irin kokusu sinmiş şehrin üstüne. Yağmurlar başlamış şehirde. Uzun sürmüş yağmurlar. İnsanların et ve irin kokuları, yağmurla toprağa karışmış. Güneşin döndüğü mevsimlerde bu şehirde bu yüzden hiç çiçek ve yaprak kokusu duyulmazmış. Toprak hâlâ irin ve et kokarmış. Evden çıkıp dar yollardan yürüyoruz. Küçük meydandaki sütunun üzerindeki aslanın onarıldığını görüyoruz. Bu aslan başını sütunun üzerine yerleştiren arkadaşını geçen yıl kaybettiğini üzümlere hatırlıyor. Evlendiğimiz, Tanrı ve İsa'nın önünde yemin ettiğimiz tapınağa gidiyoruz. Tapınağın duvarları imparatorun emriyle mozaiklerle donatılıyor. Mozaik ustası o. Uzun bir hikâyeyi anlatacağını, imparatorun halkının da olmasını emrettiğini söylüyor. Kubbelerde ise İsa, önünde asaletle eğilen imparator ve imparatoriçe olacak. Çevrelerindeki melekler onlara ve halklarına koruyuculuk yapacaklar. Renkli küçük taşları hazırlıyor ve duvarlara resimler çiziyor. Henüz bir şey belirmedi değil... Dua ederken ağlıyorum. Meryem de bir zamanlar kaderine ağılamıştır diye düşünüyorum. Oysa şimdi yüzünde sonsuz bir huzur var. Ülkeme döndüğümde ben de huzura kavuşacağım. Hatta bana olan aşkı bittiğinde. Beni ruhumdan ayırdığında... Bana neden ağladığımı sormasın istiyorum. Bana neden ağladığımı sormasın. Yağmur yağıyor. Her yer irin ve kan kokmaya başladı.

"Yavaş yavaş saymaya başladığımda uyanacaksınız..."

Her derin uykudan uyanışımda bir sonraki uykuyu merak ediyorum. Bir sonraki uykuyu ve o uykuda anlatacaklarımı. Bir an geçmiş hayatımdaki yüzümü hayal etmeye çalışıyorum. Ama gözümün önüne beni seven adamın görüntüsü geliyor. Onun da yüzünü değil, sadece hafif kambur ama dik omuzlu sırtını görüyorum. Başını bana doğru döndürdüğünde yüzünü görebileceğimi düşünüp heyecanlanıyorum. Gördüğüm sadece ışığın ele geçirdiği bir yüz oluyor.

Yüzlerce insanın kılıçtan geçirildiği meydan.

Müslüman ordularının kuşattığı şehir.

Ucunda kireç kuyuları bulunan tüneller.

Ateş toplarının yuttuğu askerler.

Aşılması zor surlar, kaleler.

Ne yeryüzünde ne gökyüzünde; o muhteşem tapınak.

Dar yollar.

Üzerinde aslan heykeli bulunan sütun.

Sekiz bilinenimiz var. Bilinmeyenlerimiz tarih ya da dönem, şehir ya da ülke...

Tarih 1453, yer yaşadığım bu şehir...

Bir sihirli küreye bakıp söylemedim bunları.

Kocaman pencereleriyle bir fanusu andıran kütüphanede nem kokan sayfalar arasında buldum her şeyi. Yüzyıllar öncesine gittim. Ülke ülke gezdim. Elimdeki kartları birer birer açtım. Denklemi çözdüğümde dudaklarımı ısırdım. Günlerdir anlattığım her şeyin tarihteki yerini arıyordum. Bir an bir düşü anlattığımı düşünmüştüm. Elimdeki bilinenleri bir tarihçiye verip şapkadan tavşan çıkarır gibi gerçekleri buluvermekten-se, labirentten kimsenin yardımını almadan çıkmak istedim. Labirentin küf kokan yollarında bazen elimdeki ip parçaları beni çıkışa götürmeye yetmedi. Geçtiğim yollara defalarca çıktım. Bu çabam bana yaşamın sırrını yeryüzünde yazılmış bütün kitaplarda aradığım günleri anımsattı. Her roman, her öykü, her şiir, her anlatı, benim için yaşamın sırrına erişebileceğim bir merdivendi. Kahramanın ağzından çıkan küçücük bir cümle, fırtınaların kopmasını engelleyen yağmurları yağdırmayı başardı, beni ölümün kıyısından döndürdü. Şimdi kendimi yaşamın içinde değil de bir kitabın sayfaları arasındaymış gibi hissediyorum. Bazen bu benim için bir kâbus oluyor:

Üzerine bir miktar kahve dökülmüş, bu yüzden sarı sayfaları şişmiş bir kitabın içinde yaşıyordum. Ben bir roman kahramanıymışım. Kendim aklıma gelince elim, yüzüm, saçlarım, tenim değil de baş harfi büyük, öbür harfleri küçük altı harfli adım aklıma geliyormuş. Ben hep gözlerimi, ellerimi, saçlarımı görmek istiyordum, ama düzgün kitap harflerinden meydana geldiğimi fark ediyordum. Eylemlerimi, duygularımı sadece küçük cümlecikler halinde okuyordum. Cümlecikler ikinci hayatımı aramak üzere yola düştüğümü yazıyorlarmış. Beni terk edilmiş kötü yerlere götürüyorlarmış. Boğazında yara izi olmayan Suskun Adam'ın tutkusunun peşimi bırakmadığını anlatıyormuş bütün paragraflar. Ben baş harfi büyük, altı kitap harfinden oluşan bir şeymişim. Birden sayfalar ağırlaşıyormuş. Kendimi aramak istemiyordum, koşmak yürümek istemiyordum, gülmek ağlamak istemiyordum. Uykum varmış uyumak istiyordum ama kitapta, uyuyacağıma ya da uyuduğuma dair bir cümle geçmiyormuş. Sevdiğim insanları, daha doğrusu onların düzgün kitap harflerinden oluşan adlarını ararken sayfalar daha da ağırlaşıyormuş...

Ben kendimi iyi hissetmiyorum.

"Affedersiniz, başından beri size yalan söyledim." (Doktoruma söylüyorum bunu.) "Her defasında cebimde küçük bir ses kaydediciyle hipnoza yatıyordum. Size bir önceki hayatımı anlattığımı biliyordum. Geçmişimi aramaya başladım. Meraktan diyebileceğimiz bir duyguyla yaptım bunu. Bu arayışlar sırasında beni size getiren, o derin uykulara yatmama neden olan tutkumu da neredeyse unutuyordum."

Şimdi doktorum konuşuyor:

"Tutkunuz sizi hiçbir zaman terk etmeyecek. Terk etmeyecek, çünkü her kapıyı açacak olan anahtarı er geç elinize geçireceksiniz. Elbette bazen kapıların önünde beklediğiniz, kapıları yumrukladığımız anlar da olacak. Ama her defasında açılacak bu koca kapılar... Yaşadığınız dönemi, hatta mekânları bulacaksınız. Kendinizi bulacaksınız. Ama siz bugüne aitsiniz. Tutkunuz da bugüne ait. Yine aynı noktaya bakıyorsunuz. Affedersiniz, ses kaydediciniz yanınızdaysa lütfen çalıştırın. Evet, şimdi aynı noktaya bakıyorsunuz..."

Sabah çok erken. Çocuklarımı uyandırıyorum. Onlara bunu yapmak öyle zor ki... Herkes tapınaklarda dua ediyor, güzel şehirleri Müslümanların eline geçmesin diye. Müslümanlar şehrin kuzey ucundaki surlarda büyük delikler açmayı başarmışlar. Gerçi kahraman askerler çabucak onarmışlar bu delikleri, ama bunları haber alan imparatorun yüzü alev rengi olmuş. Kocam her zamanki iyimserliğiyle küçük tapınağın mozaiklerini işliyor. Oysa öbür ustalar ya savaşıyor ya da Tanrı'ya yakarıyorlar. Oysa o, hiçbir şey yokmuş gibi çalışıyor. Hep der ki: "Tanrı bana yüzyıllık bir yaşam versin ve ben bütün yeryüzünü mozaiklerle süsleyeyim. Törenleri, aşkları, bayramları, zaferleri, melekleri, bereketli avları, balığı bol nehirleri, yaprağın dalda bittiği, sonra yere

düştüğü, sonra savrulup gittiği mevsimleri, güçlü bir erkeğin güzel bir kadının rahmine canlıyı bıraktığı ânı anlatayım."

İşte hep söylediği gibi, sanki insanoğlu değilmiş, su içmez, uyumazmış gibi renkli taş parçalarını yan yana getirerek yeni yaşamlar oluşturuyor; hep bir şeyleri kendince ölümsüzleştiriyor. Uzağında durup ona sesleniyorum. İlkinde duymuyor beni. Sonra irkiliyor.

"Beni koruduğun için," diyorum ona, "bunca yıl beni koruduğun için sana' minnettarım. Çocuklarımin babası olduğun, beni aç bırakmadığın için Tanrı kadar saygım var sana. Ama seni sevmiyorum. Ben senin gibi değilim. Bir tarafım karanlıkta, kör. Kendi topraklarım üzerinde yaşamak istiyorum."

Arkamı dönüp koşarcasına uzaklaşıyorum yanından. Gök-kubbeyi başımıza yıkarcasına bağırıyor:

"Bana bu büyük acıyı verme. Ruhum yeryüzünün hangi köşesine gidersen git bulur seni. Bana verdiğin aşkın ve acının bedelini, Tanrı tanığımdır, ödersin..."

Bedenim balmumundanmış gibi, gökyüzü, rüzgâr... ateşmiş gibi. Canım yanarak eriyorum. Canım yanarak eriyorum...

"Sakin olun... Yavaş yavaş saymaya başlıyorum. Beşe geldiğimde gözlerinizi açın ve huzurlu olun. Huzurlu olun..."

"Sizin yaptığınız gibi açık konuşacağım," diyor doktorum. "Pencerenin kenarında güneşe gömülmüş sıska gövdesinden çıkıyor bu ses. insanın çocukluğunda, ergenliğinde takıldığı bir noktayı aramak, toprağın altında gizli, değerli bir heykelciği aramak gibidir. Bu küçük değerli heykelciği bulmak için bazen yanlış bir yeri kazmaya başlarsınız. Tekrar tekrar toprağı eşelemeniz gerekir. İşte, bilinçaltınızda takılı kaldığınız bir noktayı bulmak için de zavallı bilincinizi kazıp dururuz. Bu kez çok derin bir tünel kazmak bilincinizi darmadağın edebilir. Daha önce yaptığımız terapiler bir işe yaramamıştı. Size umut yok demiyorum ama sadece biraz daha çaba göstereceğiz. Bu son hipnoza sizi yatırmayabilirdim, ama geçmişteki hayatınızı arama çabanızdan söz ettiniz. İşte, size biraz daha bilinmeyen..."

Doktorum tüm bunları söylerken, geniş koltuğa oturup bedenini lastik parçası gibi uzatıyor. Gözlerini kısıp konuşmasını sürdürüyor: "Belki de tutkunuzun kaynağını benim yardımım olmaksızın siz bulacaksınız."

Şimdi omuzlarımı düşürmüş, yürüyorum. Sokak lambalarının, neonların, vitrin ışıklarının oluşturduğu gölgemde fark ediyorum bunu. Bu labirentten nasıl çıkabilirim? Bu soruyu sormasını on yaşıdayken öğrenmişim. Elbette her defasında doğru yanıtları veremedim. Şimdi de aynı şey olabilir.

Eve gider gitmez bedenimi suya teslim edip onunla bir güzel sevişiyorum. Banyomun açık penceresinden gökyüzünü ve benim uydurduğum isimle İntihar Otelini görüyorum. İntihar Otelinin ışıklı pencerelerinin ardındaki insanlar da beni, tıpkı onların yüzlerini, hüznlerini, hayatlarını, sevişmelerini seçemediğim ve onları birer ışıklı pencere olarak gördüğüm gibi görüyorlar. Evim İntihar Otelinin manzaralı. Ama şimdiye kadar hiç boşlukta uçan gövdeye rastlamadım. İntiharlardan, ya son sürat giden ambulanslardan, ya gazetede üç sütunluk haberlerden ya da otelin önündeki kaldırımda yıkandığı halde zamanla yok olacak kan lekesinden haberi olurum. Neredeyse yarım yüzyıl önce İntihar Otelinin yerinde başka bir otel varmış. Bu oteli işleten ailenin elinden bu yer alınmak istenmiş. Aile karşı koyunca hepsi kurşunlanarak öldürülmüş. Ardından otel bir gazino gibi işletilmiş, yıllar sonra da bu yirmi beş katlı İntihar Otelini dikilmiş. Bu otelde, öldürülen ailenin laneti varmış. Otelin şimdiki sahibi olan bu aile de bu lanetten kurtulamıyor, bir bedel ödüyor. Masallar, efsaneler bedel ödemekten söz ederler. Geçmişte kötülük yaptığınız bir insanın ruhu sizi yeryüzünde, bir sonraki hayatınızda bulur ve siz bunun bedelini ödersiniz. Musluğu iyice açıyorum. Su öylesine şiddetli çarpıyor ki yüzüme, sıska bedenim küvete yığılıverecekmiş gibi sarsılıyor. Ağlıyorum. Ağladığımı da yüzüme şiddetli çarpan suyun parçaladığı göz yaşlarımdan anlamıyorum. Göğsümde saat başı vuran bir gong beliriyor. Ağladığımı ancak öyle fark edebiliyorum.

Ben bir bedel ödüyorum! Geçmiş hayatımda bana âşık bir eşim vardı. Ona acı verdim, terk edip gittim. Şimdi ruhu yeryüzünde beni buldu. Benim için bir tutku oldu. Ona yüzyıllar önce verdiğim acının bedelini ödüyorum.

Bu labirentten nasıl çıkabilirim? Tutkuyla bağılı olduğum adama tüm bunları anlatamam. Çünkü o bir simge. Belki de bu yüzyıl içinde geçmişini aramaya başlamalıyım. Ama her şeyin öncesinde uyumalıyım. Uyumak, aşklardan, sevinçlerden, kavuşmalardan çok daha güzel... Sabahın 6.30'undan bu yana sekiz fincan limonlu çay ve iki paket sigarayla hipnoz sırasında kaydettiğim sesimi tekrar tekrar dinliyorum. Sonra kütüphanenin yolunu tutuyorum. O yüzyıla ait bir harita buluyorum. Hipnoz sırasında anlattığım mekânları, yolları aramaya başlıyorum. Yanımda pusula niteliğinde bir sürü kitap var. Kütüphane görevlisi, yanıma yaklaşmış yıllar önce arkeoloji okuduğunu söylüyor. Otobüs yolculuklarında, "Yolculuk nereye?" sorusuyla başlayan sıkıcı bir sohbete koyulacağımızı düşünürken bana yüceltilmiş bir sesle, "Neyi arıyorsunuz?" dedi.

Başımı kaldırıp yüzüne baktığımda kütüphanedeki ışığın azalmaya başladığını fark ettim. Biliyorum, şimdi söyleyeceğimi, ışığın azalmaya başladığını fark ettim dediğim cümleden önce söylemeliydim; kütüphane görevlisinin bir melek olduğunu gördüm. Beyaz saçları bukle bukle omuzlarına dökülmüştü. Yüzünde gümüşsü bir ışıltı vardı. Beyaz ipek giysisinin içinde bir beden değil de bir demet ışık varmış gibiydi. Kanatlarına dokunmak istedim.

"Bu harita değil," deyip, ikinci kattaki raflara doğru uçtu. Biraz sağa gidip tozlu, kocaman bir rulo çıkardı. Tekrar yanıma gelip bir tomar haritanın içinden eliyle koymuş gibi aradığı haritayı buldu. Onun melek olduğuna inanmıştım, çünkü haritaların tozu ve kiri ne ipek giysisini ne de beyaz ellerini kirletmişti.

"Üzerinde aslan olan taş hâlâ eski yerinde duruyor, ama şimdi üzerinde o aslan yok. Bir fırtınada düşüp parçalandı. Bu taşı ayakta tutabilmek için çevresine demir çemberler geçirdiler. Bu taşın tam karşısında uzanan yolun sonunda küçük bir kilise vardır. Bu kilise tamamlanmamış ve yarım kalmıştır. Yarım kalmasının nedeni imparatorun mozaik ustasını idam ettirmesidir. İmparator bu genç mozaik ustasından eşinin ve kendisinin yanı sıra halkının da resmedilmesini ister. Oysa mozaik ustası kilisenin her tarafını aşık olduğu karısının mozaikleriyle donatır. İmparatorun elçileri tarafından defalarca uyarılır, ama genç mozaik ustası laf dinlemez. Kilisenin duvarlarında karısını gördüğü ânı, karısının saçlarını yıkayışını, şarkı söyleyişini, çocuklarını emzirişini, uyuyuşunu anlatır. Kilisenin gökkubbesi ise bir gökyüzü boşluğu gibidir. Bu, genç mozaik ustası için, gelecek hayatları, yeniden doğuşları temsil eder. Oysa orada olması gereken İsa'nın önünde asaletle eğilen imparator, imparatoriçe ve onları koruyan meleklerdir. Mozaik ustası, bu boşlukta kendisini bir başka bedende resmeder. Elinde siyah zehirli bir çiçek vardır. Bu çiçek tutkuyu anlatır. Karısı yeniden doğuşta bu çiçeği almak için elini uzatıyor görünür. Ama bu çiçek onu acılar içinde kıvrandıracak kadar zehirlidir."

Melek sözünü bitiriyor. Yüzüne bakıyorum. Dudaklarının kırmızı ve ıslak olduğunu fark ediyorum.

"Çok uzun zamandır burada çalışıyorsunuz, yorgun düştünüz," diyor üzerine eğilmiş kafalardan birisi.

Haritaların, kitapların arasına öylecene uzatmışlar beni, kolum uyuşmuş. Ertesi gün meleğin anlattığı küçük kiliseyi aramaya koyuluyorum.

Söylenenlere göre, imparatorun kızgınlığından bu yana kimse onun yüzüne bakmamış. Evlerin, küçük dükkânların arasında sıkışmış, neredeyse yere gömülmüş. Yanındaki uzantılar yıkılmış. Şimdi küçük bir kubbe ve ortası hafifçe eğrilmiş mermer merdivenlerden ibaretmiş. Çok rutubetliymiş bu kilise, ayağınızı bastığınız yer vıcık vıcık çamurmuş. Bu yoğun rutubet altı ay önce başlamış. Çünkü mahalleye su veren boruları namussuzlar buradan geçirmişler. Ara sıra öğrenciler, arkeologlar, meraklıları buraya gelirmiş, ama ziyaretçileri daha çok gözü yaşlı kadınlardan, erkeklerden oluşmuş. İmparatorun idam ettirdiği genç mozaik ustasının mezarı da kilisenin içindeymiş. Kocasını çoluğu çocuğuyla kendisini bırakıp giden kadınlar gelir, mezar başında dua ederlermiş. Dualarının kabul görmesi için de geceden siyah mürekkepli suya daldırdıkları beyaz bir çiçeği mozaik ustasının mezarına bırakırlarmış. Bu mezar başında dua edenlerin sevdikleri insanın kendilerine dönmesi gibi bir istekleri de yokmuş. Onlar sadece o çekip giden insanların da kendileri kadar çok acı çekmelerini dilerlermiş. Mozaik ustasının mezarının başında edilen bu duaların hepsi kabul görmüş.

Bu tılsım nasıl çözülebilir? Acılarımdan nasıl kurtulabilirim? Yüzyıllar önce büyük acı verdiğim mozaik ustasından, bütün kederimi bugün beni terk edip giden adama vermesini dileyebilirim... Belki de kimseye acı verme, insanlar istedikleri hayatlarda istedikleri insanlarla yaşasınlar, demeliyim.

Kilisenin kapısından giriyorum, kulaklarım uğulduyor. Burayı yüzyıllar önce görmüştüm. Her şeye buğulu bir camın ardından bakıyorum. Görüntüler yavaş yavaş netleşiyor.

"Tanrım, ben yüzyıllar boyunca hep aynı bedenle mi dünyaya geldim?"

Alnı perçemli, uzun kızıl saçlarım var. Gözlerim, tenim, bakışlarım bu benim... Bütün duvarlarda, kubbede...

Her şey gerçek olabilir mi?

YAZARLAR

EDGAR ALLAN POE

19 Ocak 1809'da, ABD Boston'da doğdu. Virginia Üniversitesi'nde eğitim görürken, kumar oynadığı gerekçesiyle okuldan atıldı. İnsanın karanlık yönlerini gözüpük bir üslûpla dile getiren yazar, polisiye ve korku türünün ilk başyapıtlarına imza attı. 7 Ekim 1849'da öldü.

GIOVANNI PAPINI

9 Ocak 1881'de Floransa'da doğdu. Floransa Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Yazarlığının ilk dönemlerinde İtalyan gerçekçiliğinin öncüleri arasında yer aldıysa da, daha sonra reddettiği Katolikliğe dönerek dinsel konularda yazmaya başladı. 1956 yılında Floransa'da öldü.

ANNA KAVAN

1901 yılında İngiltere'de doğdu. "Kafka'nın kızkardeşi" olarak nitelendirilen yazar, yapıtlarında paranoya ve uyuşturucunun iç içe geçtiği ürkünç bir dünyayı yansıttı. 1968 yılında öldü.

ANNAIS NIN

21 Şubat 1903'te, Fransa Nevilly'de doğdu. New York'ta öğrenim gördü. Yapıtlarında erotik ve eşcinsel kaynaklardan da yararlanarak cinselliği konu edindi. 14 Ocak 1944'te öldü.

NECİB MAHFUZ

11 Aralık 1911'de Mısır. Kahire'de doğdu. Kahire Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi gördü. 1988'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan yazar, Nil deltasından Kahire'nin ara sokaklarına uzanan yaşantıları, değer yargılarını sorgulayarak kaleme aldı. 1994 yılında Kahire'de öldü.

JULIO CORTAZAR

24 Ağustos 1914'te Brüksel'de doğdu. Arjantin asıllı olan yazar, öğretmenlik ve çevirmenlik yaptı. Peron hükümeti döneminde ülkesinden ayrılıp Paris'e yerleşti. Düşünsel boyutu öne çıkan öyküler yazdı. 12 Şubat 1984'te Paris'te öldü.

HALDUN TANER

1915 yılında İstanbul'da doğdu. Yüksek öğrenimini Heidelberg Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde yaptı. Yapıtlarında, daha çok yaşadığı çevrelerin insanlarını, olaylarını eğlenceli ve ironik bir dille anlattı. 1986 yılında İstanbul'da öldü.

PATRICIA HIGHSMITH

1921'de, ABD, Texas'ta doğdu. Yazınsal düzeyiyle de dikkat çeken gerilim romanları yazdı. Yarattığı roman kahramanı "Ripley"nin maceralarıyla büyük ün kazandı. 1995'te İsviçre'de öldü.

FEYYAZ KAYACAN

1919 yılında İstanbul'da doğdu. Paris'te Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu'nu bitirdi. BBC'nin Türkçe yayınlar bölümünde çalıştı. Yapıtlarını gerçek ile düşsel olanı kaynaştırarak ironik bir dille yazdı. 5 Nisan 1993'te Londra'da öldü.

LYGIA FAGUNDES TELLES

1923 yılında Brezilya'da doğdu. Çok genç yaşta yazmaya başladı. Yapıtlarında, toplumsal göreneklerle biçimlenen düşlerin karanlık yüzünü ve kadın ruhunu odak aldı.

TRUMAN CAPOTE

30 Eylül 1924'te ABD, New Orleans'ta doğdu. Gazetecilik ve senaryo yazarlığı yapan yazar, öykülerinde sevgisiz ve yalnız insanların dünyasını yer yer ironik bir dille anlattı. 25 Ağustos 1964'te Los Angeles'ta öldü.

INGEBORG BACHMANN

1926 yılında Almanya'da doğdu. Hukuk ve felsefe öğrenimi gördü. Yapıtlarında insanın ikili ve toplumsal ilişkilerindeki tedirginlik ve ürpertilerini dile getirdi. 1973'te Roma'da öldü.

BİLGE KARASU

1930'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Hacettepe Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Yapıtlarında, bireyin sorunlarını, günlük hayatın içindeki açmazlarını derinlemesine işlerken sevgi, dostluk, korku, ölüm gibi kavramları sorguladı. 13 Temmuz 1995'te Ankara'da öldü.

SEVİM BURAK

29 Haziran 1931'de İstanbul'da doğdu. Erken yaşta hayata atıldı. Mankenlik, terziilik, tezgâhtarlık yaptı. Levanten kültürünün ruhunu yansıtan kitaplarında, sözdizimi ve yazım kurallarını da zorlayarak şiirli bir dil kullandı. 31 Aralık 1983'te İstanbul'da öldü.

LEYLA ERBİL

12 Ocak 1931'de İstanbul'da doğdu. İÜEF İngiliz Filolojisi'ni son sınıftayken bıraktı. Yapıtlarında, dile yeni açılımlar da kazandırarak, bireysel ve toplumsal çelişkileri, bunların özellikle kadınlar üzerindeki etkilerini eleştirel bir dille sorguladı.

TAHSİN YÜCEL

17 Şubat 1933'te Elbistan'da (Kahramanmaraş) doğdu. İÜEF Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı bölümde profesör oldu. Öykülerinde yeni anlatı teknikleri de geliştirerek, bireyin iç gerçekliğini, bilinç dünyasını yansıttı; giderek ironik bir dilin ve toplumsal eleştirinin öne çıktığı romanlar, öyküler yazdı.

PETER BICHSEL

1935 yılında İsviçre'de doğdu. Almanca yazan İsviçreli yazarların önde gelenlerinden biri olan Bichsel, öykülerinde bireyin iç çatışmalarını, absürd olanın sınırlarına varan ironik bir dille anlattı.

TOMRİS UYAR

15 Mart 1941'de İstanbul'da doğdu. İÜ Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi. Papirüs dergisinin kuruluşunda yer aldı. Klasik öykünün kalıplarını şiirsel bir dille zorlayarak; izlenimler, anılar, ayrıntılar, çağrışımlar ve iç konuşmalara dayalı; farklı toplumsal katmanlardan insanlara, durumlara, çatışmalara odaklanan öyküler yazdı.

İNCİ ARAL

27 Kasım 1944'te Denizli'de doğdu. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli illerde resim öğretmenliği yaptı. Yaşanmışlık duygusunun ağır

bastığı öykülerinde, iç ve dış çatışmalarla savrulan bireyi, erdem ve zaaflarıyla bir insanlık durumu içinde anlattı.

NAZLI ERAY

28 Haziran 1945'te Ankara'da doğdu. İÜEF Felsefe Bölümü'nde öğrenimini yarıda bıraktı. Öykülerinde gerçek ile düşsel olanı kaynaştırırken, fantastik, masalsı ve gerçeküstücü öğelerden de yararlandı. Fantastik gerçekçilik türünün ülkemizde önde gelen ismi oldu.

FEYZA HEPÇİLİNGİRLER

26 Ocak 1948'de Ayvalık'ta (Balıkesir) doğdu. İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Öykülerinde, özellikle değişik toplumsal katmanlardan kadınları, onların farklı duyarlıklarını, iç seslerine de kulak vererek kaleme aldı.

HULKİ AKTUNÇ

27 Ocak 1949'da İstanbul'da doğdu. İÜ Hukuk Fakültesi'nde öğrenimini yarıda bırakıp reklamcılık alanında çalışmaya başladı. Önceleri kendi kuşağını çevreleyen toplumsal sorunları, çelişkileri sorgulayan öyküler yazdı. Giderek, yaşamın kıyısında kalmış insanların küçük dünyalarına, yine yeni anlatım biçimleri geliştirerek eğildi.

İBRAHİM YILDIRIM

23 Şubat 1950'de İstanbul'da doğdu. İÜ İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Bankacılık ve reklamcılık alanlarında çalıştı. Öykülerine, çağdaş ama çelebi bir insanın, insana, topluma ve hayata ışıltılı ve sevgi dolu bakışı yansıdı.

JHUMPA LAHIRI

1967 yılında Londra'da doğdu. Bengal asıllı bir aileden gelen yazar, Boston Üniversitesi'nde yaratıcı yazarlık programını bitirdi. Öykülerinde Yeni Dünya'da yaşayan Hintlilerin bölünmüş hayatlarını, bir taraftan kopup öbür tarafa tutunamamaktan gelen aidiyet sorunlarını işledi.

ŞEBNEM İŞİĞÜZEL

28 Mayıs 1973'te Yalova'da doğdu. İÜEF Antropoloji Bölümü'nü bitirdi. Muhabirlik ve editörlük yaptı. İlk öykülerinde cinselliğin farklı boyutlarını kurcalayan yazar, giderek gündelik yaşamın sıradan insanlar üzerindeki baskılarını, yarattığı açmazları kaleme aldı.

* Girolamo Savonarola: 1452-1498 yılları arasında yaşamış bir Katolik İtalyan ve dini reformist. Kilise tarafından hizipçilik ve dinsel doktrinlere karşı gelmekle suçlanıp asılarak öldürülmüştür.

** Beatrice Cenci: 1577-1599 yılları arasında İtalya'da yaşamış trajik bir tarihi kahraman. Ahlaksızlığı ve zorbalığıyla tanınan zengin bir İtalyan soylusunun on iki çocuğundan biri olan Beatrice, 1595'te babası tarafından bir kalede hapsedirilmiş ve işkence görmüştü. Sevgilisi olan kale komutanı, üvey annesi ve iki kardeşiyle birlikte babasını öldürme planları yapıp bunu gerçekleştirmiş, ancak gerçek ortaya çıktığında dramatik yargılamalardan sonra Katolik Kilisesi Mahkemesi'nin kararıyla boynu vurularak öldürülmüştür. Düzyazı, şiir ve resim çalışmalarıyla tanınır.

*** Veronal: Uyuşturucu bir ilaç.

* Heliogabalus, M.S. 204-222 yılları arasında yaşamış, kötü yönetimiyle ün salmış bir Roma imparatorudur.

* Peter Abelard: 1079-1142 yılları arasında yaşamış Fransız filozof ve din adamıdır.

* Alfred de Musset: 1810-1857 yılları arasında yaşamış Fransız şair ve oyun yazarı.

* Romalılara karşı ayaklanarak Hazreti İsa'yla birlikte çarmıha gerilmeye mahkûm edilmiş, ama sonradan Yahudi din büyüklerinin araya girmesiyle Roma Valisi Pontius Pilatus tarafından hayatı bağışlanmıştır.

* Dollfuss, Engelbert: Avustralyalı devlet adamı (1892-1934); Avusturya'nın Almanya'yla birleşmesinin karşısında yer aldı, 1932'den başlayarak başkanlık ve dışişleri başkanlığı yaptı; Parlamento'yu dağıtarak polis devleti kurdu, 1934'te Sosyal Demokratların ayaklanmasını bastırdıktan sonra yine aynı yıl Nasyonal Sosyalistler tarafından başbakanlık bürosunda katledildi.

* Karindeşen Jack; 1888'de Londra'nın doğu yakasında çeşitli cinayetler işleyen ünlü kadın katili; bir türlü ele geçirilememiş ve uzun zaman korku anlatılarına kahramanlık yapmıştır.

** Polack, halk arasında Polonyalılar; Amis, Amerikalılar; Siyahi, zenciler için daha çok aşağılayıcı anlamda kullanılan sözcükler.